

Mizan’ul Hikmet

12. Cilt

Muhammed Muhammedi REYŞEHİRİ

islam kütüphanesi
CONFIDENTIAL

Çeviri: Kadri ÇELİK
Tatbik: Nuri DÖNMEZ

İçindekiler

3700. Bölüm
Dalkavukluktan Sakındırmak
3701. Bölüm
Malik’ul-Mülk (Mülkün Gerçek Sahibi)
3702. Bölüm
Hükümdarlarla Kaynaşmak
3703. Bölüm
Aşağılık Kimseler Hükümdar Olunca
3704. Bölüm
Hükümdarların En Hayırlısı
3705. Bölüm
Hükümdar (çeşitli)
3706. Bölüm
Meleklerin Yaratılışı
3707. Bölüm
Meleklerin Çokluğu
3708. Bölüm
Meleklerin Sıfatları
3709. Bölüm
Meleklerin Çeşitleri
Meleklerin Varlık Aleminde Tedbir Vasıtası Olduğunda Bir Çift Söz
3710. Bölüm
Koruyucu Melekler
3711. Bölüm
Meleklerin Özellikleri
3712. Bölüm
Meleklerin Girmediği Evler
3713. Bölüm
Melekut
Tefsir
3714. Bölüm
Melekut Perdeleri
3715. Bölüm
Mühlet Vermek

[3716. Bölüm](#)

[Mastürbasyon](#)

[3717. Bölüm](#)

[Ölüm](#)

[Tefsir:](#)

[3718. Bölüm](#)

[Ölüme Yakın Etmek](#)

[3719. Bölüm](#)

[Her Nefeste Bir Ölüm Vardır](#)

[3720. Bölüm](#)

[Ölüm İnsanı Takip Etmektedir](#)

[3721. Bölüm](#)

[Göç Zamanı Yakındır](#)

[3722. Bölüm](#)

[Ölümün Anlamı](#)

[3723. Bölüm](#)

[Müminin Ölümü](#)

[3724. Bölüm](#)

[Mümin İçin Ölüm Güzel Kokan Bir Deste Gül Gibidir](#)

[3725. Bölüm](#)

[Kafirin Ölümü](#)

[3726. Bölüm](#)

[Ölüm Meleği](#)

[3727. Bölüm](#)

[İyilerin Ve Kötülerin Ölümü](#)

[3728. Bölüm](#)

[Ölümü Hatırlamak](#)

[3729. Bölüm](#)

[Ölümü Çok Hatırlamaya Teşvik](#)

[3730. Bölüm](#)

[Ölüm İçin Hazırlanmak](#)

[3731. Bölüm](#)

[Yarını Ömründen Sayan Kimse](#)

[3732. Bölüm](#)

[Ahiret İçin Azık Almak](#)

[3733. Bölüm](#)

[Ölüme Hazırlanmanın Anlamı](#)

[3734. Bölüm](#)

[Ölümü Arzulamak](#)

[3735. Bölüm](#)

[Ölümün Sarhoşluğu](#)

[3736. Bölüm](#)

[Ölümü ve Sarhoşluğunu Kolaylaştıran Şey](#)

[3737. Bölüm](#)

[Ölümü Hoş Görmemenin Sebebi](#)

[3738. Bölüm](#)

[Ölmek Üzere Olan Kimse Ahirette Kendisi İçin Hazırlanan Şeyi Görür](#)

[3739. Bölüm](#)

[Ölmek Üzere Olan Kimseye Peygamber ve İmamların Görülmesi](#)

[3740. Bölüm](#)

[Ölümden Sonraki Durum](#)

[3741. Bölüm](#)

[Diriler Arasında Bir Ölü](#)

[3742. Bölüm](#)

[Ölümler Arasında Diri](#)

[3743. Bölüm](#)

[Ani Ölüm](#)

[3744. Bölüm](#)

[Cenazeyi Teşyii Etme](#)

[3745. Bölüm](#)

[Cenazeyi Teşyii Etme Adabı](#)

[3746. Bölüm](#)

[Defnetme](#)

[2747. Bölüm](#)

[Ölümden Daha Şiddetli Şey](#)

[3748. Bölüm](#)

[Ölümden Sonra İnsanın Ardından Gelen Şey](#)

[3749. Bölüm](#)

[Mal İsteklerin Kaynağıdır](#)

[3750. Bölüm](#)

[Mal İblisin Tuzağıdır](#)

[3751. Bölüm](#)

[Mal Sevgisinin Etkileri](#)

[3752. Bölüm](#)

[Helal Mal Sevgisi](#)

[3753. Bölüm](#)

[Fazla Servet](#)

[Define ve Mal Toplamının Anlamı Hususunda Bir Çift Söz](#)

[3754. Bölüm](#)

[Mala Tapmaktan Sakınmak](#)

[3755. Bölüm](#)

[Malın Sahibi Üzerindeki Hakkı](#)

[3756. Bölüm](#)

[Mal Toplamada İnsan Çeşitleri](#)

[3757. Bölüm](#)

[Malını Başkalarının Terazisinde Gören Kimse](#)

[3758. Bölüm](#)

[Helal Olmayan Yoldan Mal Elde Eden Kimse](#)

[3759. Bölüm](#)

[Malı Yersiz Yere Harcamak](#)

[3760. Bölüm](#)

[Mal İnsanlara Fayda Veren Şeydir](#)

[3761. Bölüm](#)

[En İyi Mal](#)

[3762. Bölüm](#)

[Malın En Faydalısı](#)

[3763. Bölüm](#)

[Mal Allah'ın Malıdır](#)

[3764. Bölüm](#)

[İnsanların Allah'ın Mallarında Eşit Oluşu](#)

[3765. Bölüm](#)

[İmam Ali \(a.s\) Ve Beyt'ul-Mal](#)

[3766. Bölüm](#)

[Yöneticilere Beytûlmali Koruma Hususunda Riayet Etmelerinin Yakıştığı Şey](#)

[3767. Bölüm](#)

[Malların En Kötüsü](#)

[3768. Bölüm](#)

[Allah'a Davet](#)

[3769. Bölüm](#)

[Gerçekte İşiten Kimseler Cevap Verir](#)

[3770. Bölüm](#)

[Nübuvvetin Felsefesi](#)

[1-Tekamül](#)

[2-İnsanı Tağutların Hakimiyetinden Kurtarmak](#)

[3-Kitap ve Hikmeti Öğretmek](#)

[4-Ahlak Tezkiyesi](#)

[5-İnsanları karanlıklardan Aydınlığa Çıkarmak](#)

[6-İnsanların Adaletle Yönelişi](#)

[7-Esaret Yükünü ve Zincirlerini Koparmak](#)

[8-İhtilafları Ortadan Kaldırmak](#)

[9-Esenlik Yollarına Hidayet Olmak](#)

[10-Hücceti Tamamlamak](#)

[Felsefi Bahis](#)

[3771. Bölüm](#)

[Nübuvvet ve Tarih](#)

[Bütün Peygamberlere İnanmanın Farz Oluşu](#)

[3772. Bölüm](#)

[Peygamberlerin Kısımları](#)

[3773. Bölüm](#)

[Peygamberlerin Sayısı](#)

[Bir Açıklama](#)

[3774. Bölüm](#)

[Ulu'l-Azm Peygamberleri](#)

[3775. Bölü](#)

[Peygamberlerin \(a.s\) Babası](#)

[3774. Bölüm](#)

[Peygamberliklerin Özellikleri](#)

[3777. Bölüm](#)

[Peygamberler ve Çobanlık](#)

[3778. Bölüm](#)

[Peygamberlerin Ahlakı](#)

[3779. Bölüm](#)

[İnsanlardan Peygamberlere En Yakın Olan Kimseler](#)

[3780. Bölüm](#)

[Adem \(a.s\)](#)

[Şimdiki Kuşak, Hz. Adem ve Eşi](#)

[İnsanın Bağımsız Bir Tür Olması, Tekamül Yoluyla Ayrı Türden Oluşmaması Üzerine](#)

[İnsanların İkinci Neslinin Üremesi Hakkında Bir Çift Söz](#)

[3782. Bölüm](#)

[Adem'e \(a.s\) Vahy Olan Şey](#)

[3783. Bölüm](#)

[İdris](#)

[İdris Peygamberin \(a.s\) Kıssası](#)

[3784. Bölüm](#)

[Nuh \(a.s\)](#)

[Nuh'un Kıssası Hakkında Birkaç Bölümde Kur'an, Rivayet ve Tarihi Bilgiler](#)

[Nuh Destanına İşaret](#)

[Nuh'un \(a.s\) Kur'an'daki Kıssası](#)

[Nuh'un Peygamber Olarak Gönderilişi](#)

[Nuh'un Din ve Şeriati](#)

[Nuh \(a.s\) Davetindeki Israrı](#)

[Nuh'un Davet Müddeti](#)

[Gemi Yapmak](#)

[Azabın İnişi ve Nuh'un Fırtınasının Gelişi](#)

[Allah'ın Emrini Hayata Geçirmek ve Nuh İle Beraberindekilerin Gemiden İnişi](#)

[Nuh'un Oğlunun Boğulma Hikayesi](#)

[Nuh'un \(a.s\) Özellikleri](#)

[Nuh'un \(a.s\) Ömrünün Uzunluğu](#)

[Cudi dağı nerededir?](#)

[3785. Bölüm](#)

[Hud \(a.s\)](#)

[Hud'un Kıssası Hakkında Bir Çift Söz](#)

[2-Hud'un Manevi Şahsiyeti](#)

[3786. Bölüm](#)

[Salih \(a.s\)](#)

[Salih'in Kıssası Hakkında Bir Çift Söz](#)

[1-Salih'in \(a.s\) Kavmi olan Semud](#)

[2-Salih'in \(a.s\) Bi'seti](#)

[3-Salih'in \(a.s\) şahsiyeti](#)

[3787. Bölüm](#)

[İbrahim \(a.s\)](#)

[İbrahim'in \(a.s\) Kıssası ve Şahsiyeti Hakkında Bir Çift Söz](#)

[İbrahim'in \(a.s\) Kur'an'daki Kıssası](#)

[İbrahim'in Münezzeh Olan Allah Katındaki Konumu ve Ubudiyet Makamı](#)

[İbrahim'in \(a.s\) İnsanlık Toplumundaki Bereketli Etkileri](#)

[3788. Bölüm](#)

[Lut \(a.s\)](#)

[Lut ve Kavminin Kıssası Hakkında Bir Çift Söz](#)

[1-Kur'an'da Lut ve Kavminin Kıssası](#)

[2-Lut Kavminin Akıbeti](#)

[3-Lut'un Manevi Şahsiyeti](#)

[4-Tevrat'ta Lut ve Kavmi](#)

[3789. Bölüm](#)

[Zu'l-karneyn \(a.s\)](#)

[Zulkarneyn Kıssası Hakkında Birkaç Söz](#)

[Birkaç Bölümde Kur'an-i Ve Tarihi Bilgiler](#)

[Zulkarneyn'in Kur'an'daki Kıssası](#)

[2-Zulkarneyn'in Kıssası, Sed ve Tarih Açısından Yecuc ve Mecuc](#)

[3790. Bölüm](#)

[Yakub ve Yusuf \(a.s\)](#)

[Yusuf'un \(a.s\) Kıssası Hakkında Bir Çift Söz](#)

[Allah'ın Yusuf'u ve Manevi Makamını Övmesi](#)

[Mevcut Tevrat'ta Yusuf'un Kıssası](#)

[3791. Bölüm](#)

[Eyyub \(a.s\)](#)

[Birkaç Bölümde Eyyub'un Kıssası Hakkında Birkaç Söz](#)

[1-Kur'an'da Eyyub'un Kıssası](#)

[2-Allah'ın Eyyubu Güzel Bir Şekilde Övmesi](#)

[3-Eyyub'un \(as\) Rivayetlerde Yer Alan Kıssası](#)

[3792. Bölüm](#)

[Şuayb](#)

[Şuayb ve Kavminin Kur'an'da Kıssası Hakkında Bir Çift Söz](#)

[2-Şuayb'ın \(a.s\) Manevi Şahsiyeti](#)

[3-Şuayb'ın Tevrat'ta Zikri](#)

[3793. Bölüm](#)

[Musa ve Harun \(a.s\)](#)

[Musa ve Harun'un Kıssası Hakkında Bir Çift Söz](#)

[1-Musa'nın Allah Katındaki Makamı ve Kulluk Mevkisi](#)

[2-Musa'nın \(a.s\) Kur'an'daki Kıssası](#)

[3-Harun'un \(a.s\) Allah Nezindeki Makamı ve Kulluk Mevkisi](#)

[4-Musa'nın \(a.s\) Mevcut Tevrat'taki Kıssası](#)

[3794. Bölü](#)

[Musa ve Hızır](#)

[İki Bölüm Halinde Tarihi Bir Araştırma](#)

[Musa ve Hızır Kur'andaki Kıssası](#)

[Hızırın \(a.s\) Kıssası](#)

[3795. Bölüm](#)

[İsmail \(a.s\)](#)

[3796. Bölüm](#)

[İlyas \(a.s\)](#)

[İlyas'ın \(a.s\) Kıssası Hakkında Bir Çift Söz](#)

[1-İlyas'ın Kur'an'daki Kıssası](#)

[2-İlyas Hakkında Hadisler](#)

[3797. Bölüm](#)

[El-Yesa' \(a.s\)](#)

[3798. Bölüm](#)

[Zu'l-Kifl \(a.s\)](#)

[Açıklama](#)

[3799. Bölüm](#)

[Lokman \(a.s\)](#)

[3800. Bölüm](#)

[Şemuil](#)

[3801. Bölüm](#)

[Davud \(a.s\)](#)

[Rivayet Bahsi](#)

[3802. Bölüm](#)

[Süleyman \(a.s\)](#)

[Süleyman \(a.s\) Kıssası Hakkında Bir Çift Söz](#)

[1-Süleyman'ın \(a.s\) Kur'an'daki Kıssaları](#)

[2-Kur'an'da Süleyman'ın Övülmesi](#)

[3-Hz. Süleyman'ın Ahd-i Atik'te \(Tevrat'ta\) Zikredilmesi](#)

[4-Süleyman'ın \(a.s\) Kıssaları Hakkında Yer Alan Rivayetler](#)

[3803. Bölüm](#)

[Hanzala \(a.s\)](#)

[3804. Bölüm](#)

[Se'ya ve Haykuk \(a.s\)](#)

[3806. Bölüm](#)

[Zekeriyya](#)

[Zekeriyya'nın Kur'an'daki Kıssası](#)

[Zekeriyya'nın Sıfatı](#)

[Zekeriyya'nın Hayat Tarihi](#)

[3807. Bölüm](#)

[Yahya \(a.s\)](#)

[Yahya'nın \(a.s\) Kur'an'daki Kıssası](#)

[1-Yahya'yı Övme](#)

[2-Yahya'nın Hayat Tarihi](#)

[3-Zekeriyya ve Yahya'nın İncil'deki Kıssası](#)

[3807. Bölüm](#)

[İsa \(a.s\)](#)

[İsa'nın \(a.s\) Kıssası Hakkında Bir Çift Söz](#)

[1-İsa ve Annesinin Kur'an'daki Kıssası](#)
[2-İsa'nın Allah Katındaki yeri ve Kendisinin Tanımladığı Konumu](#)
[3-Hz. İsa Ne Söyledi? Onun Hakkında Ne Söylendi?](#)
[3808. Bölüm](#)
[Ermiya](#)
[3809. Bölüm](#)
[Yunus \(a.s\)](#)
[Yunus'un \(a.s\) Kıssası Hakkında Bir Çift Söz](#)
[2-Yunus'un \(a.s\) Ehl-i Kitap Arasındaki Kıssası](#)
[3-Allah-u Teala'nın Yunus'u \(a.s\) Övmesi](#)
[3810. Bölüm](#)
[Cercis](#)
[3811. Bölüm](#)
[Halid b. Sinan](#)
[Açıklama](#)
[3812. Bölüm](#)
[İki İsimli Peygamberler](#)
[3813. Bölüm](#)
[Atsız Peygamberler](#)
[3814. Bölüm](#)
[İki Peygamberin Bi'seti Arasındaki Fetret Dönemi](#)

493. Konu

Et-Temelluk

Yalakacılık-Dalkavukluk

☞ *Kenẓ'ul-Ummal, 3/455, et-Temelluk*

Bak.

☞ *484. Bölüm, el-Medh*

3700. Bölüm

Dalkavukluktan Sakındırmak

18955. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Dalkavukluktan sakın. Zira dalkavukluk imanın hasletlerinden değildir.”^[1]

18956. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Dalkavukluk Peygamberlerin huyunun bir parçası değildir.”^[2]

18957. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “En kötü dert boş konuşmak ve kendini övmektir.”^[3]

18958. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim çok yalakacılık ederse gerçek güler yüzlülüğü bilinmez.”^[4]

18959. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Çok övmek, gurur getiren ve tekebbüre düşüren yalakacılıktır.”^[5]

18960. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Şüphesiz sana yalakacılık etmeyen kimse seni sevmekte ve (övgülerini) kulağına ulaştırmayan kimse seni övmektedir.”^[6]

18961. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Liyakatten fazla övmek dalkavukluktur. Liyakatten az övmek ise sözde acizlik veya kıskançlıktır.”^[7]

18962. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Dalkavukluk ve ilim tahsili dışında müminin ahlakından değildir.”^[8]

18963. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Allah üç kimseyi sever ve üç kimseden de nefret eder: Allah’ın sevdiği üç kimseden biri, bir toplulukla gece yolculuk eden ve uykuyu her şeyden çok sevecek şekilde yorulan kimsedir. Onlar konaklarlar, başlarını yastığa koyarlar, ama o (Allah’ın sevdiği kimse) kalkar, beni över ve ayetlerimi tilavet buyurur...”^[9]

494. Konu

El-Mülk

Mülk-Hükümrânlık

☞ *Bihar, 75/335, 81. Bölüm; Ebval’ul-Mulk ve’l-Umera*

Bak.

☞ 500. Konu, *el-Mal*; 19. Bölüm, *el-İmare*; 22. Konu, *el-İmamet*; 240. Bölüm, *es-Sultan*; 541. Bölüm, *el-Vizaret*; 560. Konu, *el-Velayet* (1)

☞ *El-Fesad*, 3203. Bölüm; *el-Fakr*, 3236. Bölüm

3701. Bölüm
Mülkün Gerçek Sahibi

Kur’an:

“De ki: “Mülkün sahibi olan Allah’ım! Mülkü dilediğine verirsın; dilediğinden çekip alırsın; dilediğini aziz kılar, dilediğini alçaltırsın; iyilik elindedir. Doğrusu sen, her şeye kadırsın.” ^[10]

“Göklerin ve yerin hükümranlığı Allah’ındır. Dilediğini yaratır, dilediğine kız çocuk, dilediğine de erkek çocuk verir.” ^[11]

“Göklerin ve yerin hükümranlığı Allah’ındır. Dönüş Allah’adır.” ^[12]

Göklerin ve yerin hükümranlığı Allah’ındır. Kıyamet kopacağı gün, işte o gün, batıl sözlere uymuş olanlar hüsranda kalırlar.” ^[13]

“Göklerin ve yerin hükümranlığı Allah’ındır. O, dilediğini bağışlar, dilediğine azâb eder. Allah bağışlayandır, merhamet edendir.” ^[14]

“Gerçek hükümdar olan Allah yüce’dır. Kur’an sana vahyedilirken, vahy bitmezden önce, unutmamak için, tekrarda acele edip durma, “Rabbim! İlmimi artır” de.” ^[15]

“Gerçek hükümdar olan Allah yücedir. O’ndan başka ilah yoktur. O, yüce Arşın Rabbidir.” ^[16]

“O, kendisinden başka ilah olmayan, hükümran, çok kutsal; esenlik veren, güvenlik veren, görüp gözetken, güçlü, buyruğunu her şeye geçiren, ulu olan Allah’tır. Allah putperestlerin koştukları eşlerden münezzehtir.” ^[17]

“Kudretimizle kendileri için hayvanlar yarattığımızı görmezler mi? Onlara sahip olmaktadır.” ^[18]

18964. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “O’ndan (Allah’tan) gayri her malik memluktur (köledir).” ^[19]

18965. *İmam Ali (a.s) lahavle vela kuvvete illa billah’ın tefsirinde şöyle buyurmuştur:* “Biz Allah ile birlikte bir şeye sahip değiliz; sadece O’nun bizi sahip kıldığı şeylere sahibiz. O halde bizi, bizden daha çok sahibi olduğu bir şeye sahip kıldığı zaman bize sorumluluk yüklemiştir; bizden onu geri aldığı zaman da sorumluluğu üzerimizden kaldırmıştır.” ^[20]

18966. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah’ın gazabı padişahların padişahı olduğunu sanan kimseye çok şiddetlidir. Şüphesiz Allah’tan başka bir hükümdar yoktur.” ^[21]

18967. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Kıyamet günü Allah’ın en çok gazabı en aşağılık olduğu halde kendisini padişahların padişahı olarak adlandıran kimseyedir. Oysa aziz ve celil olan Allah’tan başka hükümdar yoktur.” ^[22]

18968. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Allah nezdinde isimlerin en aşağılığı kendisini padişahların padişahı olarak adlandıran kimsedir (kimsenin adıdır).” ^[23]

İbn-i Ebi Şeybe kendi rivayetinde şunu eklemektedir: “Oysa ki azîz ve celil olan Allah’tan başka malik yoktur.” Eş’esi ise şöyle diyor: “Sufyan, “Şahların şahı gibi” demiştir.”

Allame Tabatabai, “Mallarınızı kendi aranızda batıl olarak yemeyin” ^[24] ayeti hakkında malikiyetin toplumsal sabit ilkelerden biri olduğu hususunda şöyle demektedir:

İlmi toplumsal Bir Bahis

“Yeryüzünde gördüğümüz tüm varlıklar, bitki, hayvan ve insan da dahil olmak üzere objeler dünyasında varlığını korumak ve sürdürmek amacı ile, kendi varlığı dışında bu amacına yönelik faydalanabileceği her türlü tasarrufta bulunur ve onlardan yararlanma mücadelesi verir. Buna göre varlıklar bütününde, aktif olmayan bir varlıktan söz edilemez. Yine varlıklar bütününde, failince sergilenen bir fiilin, failin yararına dönük olmaması mümkün değildir. Bitkiler, varlıklarını sürdürmek, gelişip serpmek ve türlerinin devamını sağlamak maksadı ile kendi türlerine özgü bir aktivite içindedirler. İnsan ve hayvan türleri de, sonuçta bir şekilde kendilerine yarar olarak dönecek bir eylem sergilemektedirler. Bu yararlanmanın hayali ya da akılsal olması, sonucu değiştirmez. Bu genel yapıdan kimse şüphe etmemektedir.

Sözünü ettiğimiz bu tekvini aktivitelerin failleri doğal içgüdüyle, hayvanlar ve insanlar da bir tür içgüdüsel bilinç aracılığı ile varlıklarını

süğdürmek noktasında yararlanma ve doğal ihtiyaclarını giderme amacı ile, maddi evrende aktivite göstermelerinin, ancak o şeyi kendilerine özelleştirme yani "tek bir fiil iki fail tarafından gerçekleştirilemez" gerçeği çevresinde söz konusu olabileceğini algırlarlar. (Meselenin sonucu, özü ve ölçüsü budur) Bu yüzden insan ya da eylemlerinin özünü algıladığımız herhangi bir türe mensup bir fail, kendi işine müdahale edilmesini, aktivite göstermek istediği alanda başka aktivitelerin gündeme gelmesini önler. İşte ihtisasin özelliğinin temeli budur. Ki hiçbir insan bu realiteye ilişkin şüphe etmez.

"Li haşa" bu benimdir. "Leke zalike" şu senindir. "Li en efale keşa" Ben şunu yapmalıyım. "Leke en tefale keşa" Sen şunu yapmalısın gibi ifadelerdeki "lam harfinin altında yatan anlam da budur.

Hayvanların, içinde yaşadıkları yuva, in ve kulübe için ya da avladıkları yahut buldukları yiyecekler için veya eşleri için birbirleriyle didişmeleri, çocukların yiyecekleri hususunda kavgaya tutuşmaları bunun tanığıdır. Hatta süt emen çocuklar bile emdikleri memeyi bir başkasıyla paylaşmak istemezler, bunun için kavgaya ederler. Bunun ötesinde insanın öz yaratılışının gereği ve içgüdüünün öngörüsü olarak toplumsal bir varlık olarak yaşamını sürdürmesi, insanın ancak fitri olarak algıladığı bütünsel bilinci sağlamlaştırır. Topluma karışıp yaşamını bu çerçevede sürdürmesi, ancak bütünsel olarak algıladığı bu karakteristik özelliğin, ilk konuluşu esas alınarak, yürürlükteki sosyolojik yasalar biçiminde düzenlenmesini ve ayrıca önemsemesini gerektirir. Bu aşamada herkeste bütünsel olarak yer eden o sözünü ettiğimiz özellik farklı türler olarak çeşitlenir. Farklı biçimlerde kendini gösterir, örneğin mali ihtisasa mülk, başka ihtisaslara da hak vs. denir.

İnsanların miras, alış-veriş, sultanın gasbetmesi gibi sebepler bazında, ya da mülke sahip olan insan (büluğ çağına ermiş, çocuk, aptal, birey veya topluluk gibi) bazında mülkiyetin gerçekleşme şekli üzerinde farklı yaklaşımları söz konusu olabilir. Söz gelimi kiminin mülkiyetinde artırmaya gidilebilir, kimininki kısılabılır, kimininki olduğu gibi korunabilir, kiminin mülkiyetine de son verilebilir. Ama mülkiyetin herkes için bir kaçınılmazlık olduğu gerçeğini kimse inkar edemez. Bu yüzden mülkiyete karşı çıkanların, neticede onu bireyden alıp topluma ya da egemen devlete devrettiklerini görüyoruz. Buna rağmen mülkiyeti tamamen bireyin elinden almaya güç yetiremiyorlar. Bunu hiçbir zaman gerçekleştiremezler de. Çünkü mülkiyet, fitrat yasasının bir gereğidir. Fitratın devre dışı bırakılması, insanın yokoluşu ile eşanlamlıdır.

İleride bu kalıcı gerçekle sebepler bazında ilintili olan, ücret, kar, miras, ganimet ve toplama, yine kanun bazında ilintili olan büluğ çağına ermiş kimse ve çocuk gibi olgular üzerinde inşaallah uygun bir yerde etraflıca duracağız. ^[25]

Allame Tabatabai hakeza "De ki: "Mülkün sahibi olan Allah'ım!" ^[26] ayeti hakkında da mülk ve mülkün itibari oluşu çerçevesinde şöyle yazmaktadır:

İlmi Bahis

"Daha önce yaptığımız açıklamalardan birinde şu değerlendirmede bulunduk: Mülk olgusu özü itibariyle insanlar için zorunludur. Gerek birey ve gerekse toplum bazında, mülksüz bir hayat tasavvur edilemez. Bunun temelinde de özgü kalma itibarı yatar. Mülkiyet ve bir şeye sahip olma konusunda durum budur.

Egemenlik anlamında mülke gelince, bu, bireyler üzerinde otoriteyi ifade eder ve o da bir zorunluluktur. İnsanlar için egemen yöneticisiz bir hayat düşünülemez. Ancak öncelikli olarak toplumun buna ihtiyacı vardır. Çünkü toplum, amaçları farklı, istekleri değişik kesimlerden meydana gelir. Birey, birey bağlamında öyle değil. Bir araya gelen bireylerin her birinin isteği farklı bir yöne doğrudur. Amaçları değişiktir. Aralarında ihtilaf etmeden duramazlar. Birbirlerine üstünlük sağlayıp yenik olanların ellerinde olan her şeye el koymaktan kaçınmazlar. Sınırlarına, kişisel etkinlik alanlarına tecavüz ederler. Haklarını çiğnerler. Böylece toplumsal hayat hercü merc olur. Muhluluğun bir aracı olarak algılanan toplumsal hayat, mutsuzluğun ve ölümcül felaketlerin nedeni olur. İlacın kendisi hastalık yapar hale gelir. Bu ölümcül pratiğe son vermenin tek yolu, tüm güçler içinde bir gücü etkin kılmaktır. Onun tüm topluma ve toplumu oluşturan bireylere egemen olmasını sağlamaktır. O zaman normal sınırların dışına taşan azgın güçler dizginlenip orta yola doğru çekilebilir. Yine ölümcül düzeyde alçaltılmış, kişisizleştirilmiş ezilenler de normal yaşamın düzeyine yükseltilir. Dolayısıyla tüm toplumsal güçler orta çizgide buluşup bütünleşirler. Buna paralel olarak da her biri kendi özel alanında faaliyet gösterir, her hak sahibi hakkını eksiksiz olarak alır.

İnsanoğlunun zihni, daha önce de belirttiğimiz gibi, hiçbir zaman "istihtam etme" (araç ve alet kullanma) düşüncesinden soyutlanamaz. Geçmiş çağlarda aşkın-mütegalibe insanlar egemenliği ele geçirmiş ve toplumun geri kalan bireyleri üzerinde zora dayalı bir otorite kurmuşlardır. Köleliği yaygınlaştırmış, insanların mallarına ve canlarına egemen olmuşlardır.

Hiç kuşkusuz, sözünü ettiğimiz bu egemenliğin de bazı yararları olmuştur. —burada egemenlik derken, bazı bireylerin taşkınlığını önleyen diğer bazı bireylerin otoriteyi ellerine geçirmelerini kastediyoruz. Bu yararlar, zorbalıkla, üstünlük taslamakla ve egemenlik adına yeryüzünde ceberut bir sistem kurmakla mücadele eden yöneticilerin varlıkları ile de belirginleşebilir. Çünkü onlar, ardakçıları ve kapıkullarıyla birlikte bizzat azgın, baksız ve tiksiniilen güçler olmalarına karşın, bireyleri zillet ve baskı durumunda koruyup kollamak zorunda hissederler

kendilerini. Ki bir kimse çıkıp da diğer insanların haklarına tecavüz etmesin. Çünkü böyle biri, fırsat bulduğunda kendilerine karşı da çıkabilir. Nitekim kendileri de başkalarının elinde bulunan otoriteyi gasbetmiş değiller miydi?!

Kısacası, bireylerin büyük bir kısmının, egemen sultanlardan duydukları korkudan dolayı uzlaşmacı ve uyumlu bir tavır içinde olmayı yeğlemesi, insanları, toplumsal egemenliği değerlendirme düşüncesinden alıkoymuş bir rol oynar. Buna karşılık, güçleri yetmediği zaman, bu zorbaların yaşam sistemlerini övmekle zaman geçirirler. Ancak bu, yapılan zulümlerin haddi aşmaması durumunda geçerlidir. Ancak zulmün dayanılmayacak kadar haddi aşması durumunda zulme uğradıklarını dile getirip şikayette bulunurlar.

Hiç kuşkusuz, bazen kral veya başkan dediğimiz bu insanlar ölür veya öldürülürler. Böyle durumlarda toplum kargaşa ve bozgunluğun baş göstereceğini algılar. Toplumsal düzen tehdit altına girer, an'Arşının egemen olmasından endişelenilir. Bunun üzerine, derhal aralarında güç ve etkinlik sahibi olanları ileri sürer ve otorite dizginlerini eline verirler. Böylece toplumsal işlere egemen bir kral oluverir. Sonra gün gelir, devran döner, eski zorbalık ve baskı yeniden ortaya çıkar.

Toplumlar, sürekli bu arayış içinde olmuşlardır. Ve bu arada söz konusu egemenlerin kötü yöntemlerinden, zorbalıklardan, mutlak otorite sahibi oluşlarından çok çekmişlerdir. Bunu önlemeye dönük bir tedbir olarak, halka egemen olan hükümetlerin görevlerini belirleyen kanunlar hazırlayıp kralları, sultanları bunlara uymaya zorlamışlardır. Böylece mutlakiyetçilikten sonra meşruti krallık düzeni ortaya çıkmıştır. İnsanlar bu sistemi koruma yönünde çaba gösteriyorlardı ve krallık babadan oğula geçiyordu.

Daha sonra, toplumlar kralların azgınlıkları, kötü uygulamaları, değişmez, ancak miras yoluyla geçen krallık tahtına oturduktan sonra bildikleri gibi davranmaları yüzünden, bu sistemi değiştirip yerine cumhuriyet sistemini getirdiler. Böylece ömür boyu ve meşruti krallıktan sürekli meşruti yönetime geçildi. Başka toplumlarda, yöneticilerin zulmünden kaçış için başka yöntemler geliştirilmiş olabilir ve insanlık gelecekte, bugün için düşünülmeyen yönetim tarzlarını geliştirebilir.

Ancak toplumların, bu işin düzene girmesi uğruna bunca çabalar sarfetmesi, yönetimini teslim edeceği gücü belirtmek için yoğun bir arayış içinde olması, değişik iradeleri ve farklı güçleri bir arada tutacak otoriteyi tespit etmek için faaliyet göstermesi, bizim için şu gerçeği belirginleştiriyor: İnsanlık bu makamdan, değişik isimlerle ortaya çıkan, toplumların değişmesi ve güçlerin geçmesi ile birlikte farklı koşullarda belirginleşen yönetim erkinden soyutlanamaz. Çünkü toplumsal hercumercin, sosyal hayatın altüst oluşunun yolu, her halukarda, değişik irade ve maksatların bir insanda veya bir makamda somutlaşan tek iradede belirginleşmemesinden geçer.

Daha konunun başındayken söylediğimiz de buydu: Yönetim, insan toplulukları için zorunlu bir itibari değerdir.

Bu da diğer itibari değerler gibi, toplumun sürekli mükemmelleştirmeye, düzeltmeye, eksikliklerini gidermeye, çelişkili sonuçlarını bertaraf etmeye çalıştığı, arayış içinde olduğu bir olgudur. Bütün bunlar insanın mutluluğuna yöneliktir.

Bu yönetim erkının ıslah ve düzeltim ameliyesindeki en büyük ve en doyurucu pay peygamberlik misyonuna ait olmuştur. Çünkü sosyolojide genel kabul gören bir kural vardır. Herhangi bir sözün özellikle insanın öz doğasıyla ilintili olan, fıtrat tarafından olumlu karşılanan ve beklenti içindeki nefisler tarafından güvenilebilen bir sözün genel düzeyde toplum nezdinde yaygınlık kazanması, değişik eğilimleri birleştiren, darmadağınık toplumları tek bir el gibi hareket etmeye yönelten bir iradeye göre açılıp kapanmasını sağlayan, karşısına dikilen her engeli aşan en güçlü etken işlevini görür.

Şurası bir gerçek ki Peygamberlik misyonu ortaya çıktığı en eski dönemlerden bu yana insanları adalete davet etmiş, onları zulüm işlemekten alıkoymuştur. Allah'a kulluk sunmaya, O'na teslim olmaya teşvik etmiştir. Azgın Firavunlara, müteğalliblere, despot ve müstekbir Nemrutlara itaat etmesinler diye onları uyarmıştır. Bu davet, peşpeşe gelip giden kuşaklar arasında, ardarda gelen, büyük-küçük değişik zaman ve mekanda ortaya çıkan ümmetler içinde seslendirile gelmiştir. Bugüne kadar uzanıp gelen, asırlar boyunca insanlar arasında seslendirilen böylesine güçlü bir mesajın, onları etkilememiş olması düşünülemez.

Kur'an-ı Kerim, geçmiş peygamberlere (hepsine selam olsun) indirilen vahiyden söz ederken buna ilişkin birçok örnek aktarır. Sözgelimi Hz. Nuh'un rabbine şöyle şikayette bulunduğunu haber verir: "Rabbim gerçekten onlar bana isyan ettiler; mal ve çocukları kendisine ziyandan başka bir şeyi artırmayan kimselere uydular. Ve büyük büyük hileli düzenler kurdular. Ve

dediler ki: Kendi ilahlarınızı bırakmayın."^[27]

Yine Kur'an onunla kavminin ileri gelenleri arasında geçen şu konuşmayı da aktarır: "Dediler ki: Sana, sıradan aşağılık, insanlar uymuşken inanır mıyız? Dedi ki: Onların yapmakta oldukları hakkında benim bilgim yoktur. Onların hesabı yalnızca Rabbime aittir, eğer şuurundaysanız anlırsınız."^[28]

Hud Peygamberin kavmine şöyle seslendiğini haber verir: "Siz her yüksek yere bir anıt inşa edip oyalanıp eğleniyor musunuz? Ölümsüz kılınmak umuduyla sanat yapıları mı ediniyorsunuz? Tutup yakaladığınız zaman da zorbalar gibi mi yakalıyorsunuz?"^[29]

Salih Peygamberin kavmine şöyle seslendiğini aktarır: "Artık Allah'tan sakının ve bana itaat edin. Ve ölçüsüzce

davrananların emrine itaat etmeyin. Ki onlar, yeryüzünde bozgunculuk çıkarıyor ve ıslah etmiyorlar.”^[30]

Egemenlik anlamında mülkün, insanlık toplumu için zorunlu bir değer olması hususuna gelince, bunun en doyurucu açıklaması Talut kassasında geçen şu ifadelerdir: “Eğer Allah’ın isanların bir kısmı ile bir kısmını def’i olmasaydı, yeryüzü mutlaka fesada uğrardı. Ancak allah- alemlere karşı büyük fazl sahibidir.”^[31] *Daha önce ayetin kanıtsallığının niteliği genel olarak ifade edilmişti.*

Kur’an’da yer alan birçok ayette, mülkten, velayet yönetiminden, buna yönelik itaatin zorunluğundan ve benzeri konulardan söz edilir. Diğer bazı ayetlerde, bunun bir nimet ve bağış olduğu uygulanır. Şu ayetleri buna örnek gösterebiliriz: “Onlara büyük bir mülk verdik.”^[32] *“Sizden yöneticiler kıldı ve alemlerden hiç kimseye vermediğini size verdi.”*^[33] *“Allah kime dilerse mülkünü verir.”*^[34] *Bunun gibi daha birçok ayet örnek gösterilebilir.*

Ne var ki, Kur’an, mülkü egemenliği ancak takva ile birlikte olduğu zaman bir üstünlük ve saygınlık olarak değerlendirir. Çünkü Kur’an, dünya hayatının ayrıcalıklarından olup saygınlık ve üstünlük olarak algılanabilecek olgular içinde sadece takvayı “keramet” (üstünlük-saygınlık) olarak nitelendirir. Konuyla ilgili olarak yüce Allah şöyle buyuruyor: “Ey insanlar! Gerçekten, biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık ve birbirinizle tanışmanız için sizi halklar ve kabileler şeklinde kıldık. Şüphesiz Allah katında sizin en üstün olanınız, takvaca en ileride olanınızdır.”^[35] *Takvanın hesabı ise Allah’a aittir. Hiç kimse takva bağlamında bir başkasına üstünlük taslayamaz. Çünkü eğer söz konusu şey dünyevi bir olguya, dünyevi olguların herhangi bir ayrıcalıkları yoktur. Sadece dinin değeri vardır. Yok eğer uhrevi bir olguya, bu durumda onun hesabı Allah’a aittir. Kısacası, bu nimeti, yani yöneticilik nimetini elinde bulunduran kimse, bir müslümanın gözünde, üzerine yük, meşakkat ve cefa almış kimsedir. Kuşkusuz bir çabasını adalet ve takva çizgisinde yürütürse, Allah katında büyük bir ödül kazanacaktır.*

İşte dinin dostlarının sergiledikleri salih ve yapıcı hareket tarzı budur. İnşallah, Peygamberimizin ve onun pak soyunun hayat tarzlarını sahib hadisler ışığında incelerken bu konuyla ilgili doyurucu bilgiler sunacağız. Göreceğiz ki, onlar bu otoriteyle ancak, zorbalara başkaldırmaya, yeryüzünde bozgunculuk yapmalarına engel olmaya ve azgınlıklarına ve müstekbirliklerine karşı koymaya nail olmuşlardır.

Bu yüzden Kur’an insanları, bir yönetim tarzı kurmak, Kayserlik veya Kisralık benzeri bir otorite oluşturmak için bir araya gelmeye davet etmemiştir. Tam tersine yönetimi, toplumsal hayatın gözetilmesi gereken bir olgusu gibi algılamıştır. Tıpkı eğitim veya kafirleri caydırmaya yönelik kuvvet bulundurma girişimi gibi.

Kur’an insanları din etrafında birleşmeye, buluşmaya ve ittifak etmeye davet etmiştir. Dinde ayrılığı ve tefrikayı yasaklamıştır. Dini, hayatın vazgeçilmez temeli olarak sunmuştur. Konuyla ilgili olarak yüce Allah şöyle buyuruyor: “Bu benim dosdoğru yolumdur. Şu halde ona uyun. Sizi O’nun yolundan ayıracak yollara uymayın.”^[36] *“De ki: “Ey Kitap ehli, bizimle sizin aranızda müşterek olan bir kelimeye gelin. Allah’tan başkasına kulluk etmeyelim. O’na hiçbir şeyi ortak koşmayalım ve Allah’ı bırakıp bir kısmımız diğer bir kısmımızı Rabler edinmeyelim... “Eğer yine yüz çevirirlerse, deyin ki: Şahid olun, biz gerçekten Müslümanlarız.”*^[37]

Görüldüğü gibi Kur’an, insanları tek ve ortaksız Allah’a teslim olmaktan başka bir şeye davet etmiyor. Yalnızca din etrafında kümelenmiş topluma değer veriyor. Bunun dışında, düzmece ilahlara yönelik ibadeti, görkemli şatolar ve yüksek rakımlı tepelerde kurulan anıtlar, Kayser ve Kisra türü krallıklara yönelik itaati, yapay sınırlarına bölünmeleri ve ulusal vatanların oluşmasını sert bir dille eleştirir.”^[38]

Ben şöyle diyorum: “Allame Tabatabai (r.a) hükümet ve diğer itibari işlerin münezzeh olan Allah’a isnadı hususunda ise şöyle buyurmaktadır:

Felsefi Bahis

“Hiç kuşkusuz evrende etkin olan nedenler silsilesi, varlığı zorunlu (vacib-el vücud) olan yüce Allah’ta son bulur. O’nunla, parça ve bütün olarak evren arasındaki ilişki nedensellik esasına dayanan bir ilişkidir. Daha önce irdelediğimiz illet ve malul ile ilintili bölümler de şunu ortaya koydu: Nedensellik varlıklarla ilgilidir. Şöyle ki: Malulda somutlaşan gerçek varlık, illetinin varlığından sızmıştır. Onun dışında kalan mahiyet gibi olgular ise, sızılmışlıktan, kaynaklanmışlıktan ve illete gereksinim duymaktan uzaktırlar. Bunun çelişik evrime önermesi ise şöyle olur: Gerçek varlığa sahip olmayan bir şey malul olmadığı gibi, yüce Allah’a da gelip dayanmaz.

Salt itibari olguların yüce Allah’a dayandırılması bir problem oluşturur. Çünkü onların gerçek bir varlıkları yoktur. Varlıklar ve

olumlanmaları bütünüyle itibardır. Değerlendirme koşullarını, konum ve varsayım sınırını aşmaz. Şeriatın kapsadığı emir, yasak, hüküm ve durumların tümü itibari olgulardır. Bunların da yüce Allah'a nispet edilmelerinde problem vardır. Mülk, izzet ve rızık gibi olgular için de aynı durum söz konusudur.

Bu düğümü şu şekilde çözebiliriz: Bunlar gerçi gerçek bir varlıktan yoksundurlar, ancak, bunların etkileri ve sonuçları vardır ve bunlar, daba önce defalarca vurguladığımız gibi onların isimlerini kalıcı kalmaktadır. Bu etkiler ve sonuçlar ise, gerçek varlıklardır ve itibari olarak amaçlanmışlardır. Dolayısıyla yüce Allah'a nispet edilirler. Şu halde bu sonuçların nispet edilmeleri, bu itibari olguların da nispet edilişlerini mümkün kılmaktadır. Buna göre, toplumun bireyleri olarak aramızda etkin olan hükümlerlik, gerçi itibari bir olgudur ve gerçek varlıktan bir paya sahip değildir, ancak o bizim tarafımızdan, tasavvur edilen mevhum bir anlamdır. Biz onu, zihin dışı objektif sonuçlara ulaşmak için araç olarak kullanırız. Eğer bu mevhum anlam takdir edilip varsayılmazsa, bu sonuçlara ulaşmamız mümkün olmaz. Sözünü ettiğimiz sonuçlar; zorbaların güç ve etkinlik sahibi bireylerin, toplumdaki zayıf ve düşkünlerin haklarını gasb edenlerin ezilmeleri, herkesin olması gereken yerde olması, her hak sahibine hakkının verilmesi şeklinde sıralanabilir. Kısacası mülk (egemenlik) itibari bir olgudur ancak.

Bu tür zihin dışı etki ve sonuçlar kalıcı oldukları sürece egemenliğin anlamı ve ismi de kalıcı olacaktır. Dolayısıyla bu zihin dışı sonuçların, zihin dışı nedenlerine nispet edilmeleri, mülkün-egemenliğin O'na nispet edilmesi demektir. Aynı durum itibari izzet, zihin dışı sonuçları ve bu sonuçların gerçek illetlerine nispet edilişi için de geçerlidir. Emir, nehiy, hüküm ve kanun koymak ve benzeri olgular da bundan farklı değildir.

Bütün bunlardan sonra şu husus açıklığa kavuşuyor: Yukarıda sözü edilen itibari olguların tümü, sonuçlarının yüce Allah'a nispet ediliyor olması dolayısıyla zâtına yaraşır bir şekilde O'na nispet edilirler.”^[39]

Bak, el-Mal, 3763. Bölüm

3702. Bölüm Hükümdarlarla Kaynaşmak

18969. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Denizin komşusu, padişahın dostu ve afiyetin (sağlığın) kıymeti olmaz.”^[40]

18970. İmam Sadık (a.s), meclisinde, “ya padişaha komşu ol ya denize” denilince şöyle buyurmuştur: “Bu doğru değildir, doğrusu şöyledir: “Ne padişaha komşu ol, ne de deryaya.” Zira padişah sana eziyet eder, derya ise seni suya kandırmaz.”^[41]

18971. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Halktan en az vefası olanlar hükümdarlardır. Halktan en az dostu olanlar hükümdarlardır ve insanların en talihsizi kölelerdir.”^[42]

18972. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Hükümdarlarla kaynaşmaya rağbet etme. Zira onlar selama cevap vermeyi bile çok görürler ve boyun vurmaya en az ceza olarak sayarlar.”^[43]

18973. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Sakin hükümdarların yanına fazla gitme. Zira eğer onlarla arkadaşlık edersen seni bıktırırlar ve eğer onlara nasihat edersen, sana hile yaparlar.”^[44]

18974. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Padişahlar nezdinde makam sahibi olmak, sıkıntı ve mihnetin anahtarıdır ve fitne tohumudur.”^[45]

18975. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Sakin hükümdarlarla dostluğa tamahlanma. Zira onlar kendileriyle ünsiyet ve ülfetin doruğunda bile seni yalnız bırakırlar ve yakınlığın doruğunda bile senden koparlar.”^[46]

Bak. Es-Sultan, 1845. bölüm

3703. Bölüm Aşağılık Kimseler Hükümdar Olunca

Kur'an:

“Melike: “Doğrusu hükümdarlar bir şehre girdikleri zaman orasını bozarlar, onurlu kimselerini aşağılık yaparlar. İşte böyle davranırlar” dedi.”^[47]

^[48]

18976. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Aşağılık kimseler hükümdar olunca yüce kimseler helak olur.”

18977. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Aşağılık kimseler üstün gelince yüce kimseler mağlup olur.”^[49]

18978. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Güç elde eden, (genelde) diktatör kesilir.”^[50]

3704. Bölüm Hükümdarların En Hayırlısı

18979. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Hükümdarların en yücesi nefesine hükmeden ve adaleti yayan kimsedir.”^[51]

18980. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Hükümdarların en akıllısı, ülkeyi halkın kendisi üzerinde bir hücceti (ve itiraz bahanesi) olmayacak aksine kendisinin halk üzerinde hücceti bulunacak bir şekilde yönetendir.”^[52]

18981. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Hükümdarların en iyisi nefesine hükmeden kimsedir.”^[53]

18982. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Hükümdarların en iyisi zulmü öldüren ve adaleti ihya eden kimsedir.”^[54]

18983. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Hükümdarların en üstünü şu üç haslete sahip olan kimsedir: Yumuşaklık, bağışlayıcılık ve adalet.”^[55]

18984. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Hükümdarların en üstünü, ameli ve niyeti iyi olan, ordusuna ve milletine adaletle davranan kimsedir.”^[56]

18985. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Şahlardan hali en güzel olan kimse, insanların onun zamanında iyilikle yaşadığı ve adaleti halkı arasında yayan kimsedir.”^[57]

3705. Bölüm Hükümdar Çeşitli

18986. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ordularından önce kendisini yönetmesi ve terbiye etmesi, padişahın üzerinde bir haktır.”^[58]

18987. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim hükümetini dininin hizmetinde karar kılsa, her sultan ona itaat eder. Herkim de dinini hükümetine hizmetçi kılsa, her insan hükümetine tamahlanır.”^[59]

18988. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Padişahın tacı adaletidir.”^[60]

18989. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Zaman bozulunca aşağılık kimseler başa geçer.”^[61]

18990. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Halk için padişahın güçsüzlüğü padişahın zulmünden daha kötüdür.”^[62]

18991. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Şahların hışmı, ölümün elçisidir.”^[63]

18992. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Dünya ve ahiretin hükümdarları (Allah’tan) hoşnut olan fakirlerdir.”^[64]

18993. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Cennetin hükümdarları takva ve ihlas sahipleridir.”^[65]

18994. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Padişahların afeti kötü davranmaktır, vezirlerin afeti ise, tynet pislighidir.”^[66]

18995. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “İnsanların en bedbahtı (mutsuzu) hükümdarlardır.”^[67]

18996. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Dört kimse bütün dünyaya hükmetti, bunlardan ikisi mümin idiler, ikisi ise kafir: ^[68]

Mümin olan ikisi: Süleyman b. Davud ve Zülkarneyn idiler, kafir olan ikisi ise Nemrud ve Buht Nessar idi.”

18997. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Hükümdarın etrafındakiler üç kısımdır. Bir kısmı hayır isteyenlerdir ki bunlar kendilerinin, sultanın ve halkın bereket sebebidir. Başka bir kısmının ise hedefi makamını korumaktır. Bunlar ne övülmüşlerdir, ne de kınanmışlardır. Aksine kınanmaya daha yakındırlar. Başka bir grup ise kötülüğü isteyen kimselerdir. Bu grup uğursuzdur. Kendilerinin ve sultanın kınanma ve uğursuzluk sebebidir.”^[69]

18998. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah’ın kendilerini koruduğu dışında, insanlar hakikatte sultanlar ve dünya iledirler.”^[70]

18999. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Hükümet adalet üzere kurulur ve akıl sütunları üzere yükselirse, Allah onun dostlarına yardım eder, düşmanlarını ise yalnız ve yarımsız bırakır.”^[71]

495. Konu

El-Melaike

Melekler

- ☞ *Bihar, 59/144, 23. Bölüm; Hakikat’ul-Melaike ve Sıfatubum*
- ☞ *Kenz’ul-Ummal, 6/136; Halk’ul-Melaike*
- ☞ *Şerb-i Nebc’ül-Belağ-i İbn-i Ebi’l-Hadid, 6/431; Ebhas-u Teteallaku bil Melaike*
- ☞ *Bihar, 5/319, 17. Bölüm; Melaiketu Yektubune’l-e’mal*

Bak.

- ☞ *El-Haya, 996. Bölüm; el-İlm, 2851. Bölüm; el-Mevt, 3726. Bölüm*

3706. Bölüm

Meleklerin Yaratılışı

Kur’an:

“Hamd, gökleri ve yeri yaratan, melekleri ikişer, üçer, dörder kanatlı elçiler kılan Allah’a mahsustur. Yaratmada dilediğini artırır. Doğrusu Allah, her şeye kadir olanıdır.”^[72]

“Putperestlere sor, kızlar senin Rabbinin de erkekler onların mı? Yoksa melekleri kız olarak yarattığımızda onlar hazır mı idiler?”^[73]

19000. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Daha sonra münezzeh olan Allah göklerinde yerleştirmek ve melekutunun yüce göğünü imar etmek için eşsiz yaratıklarını yani meleklerini yarattı. Onlar vesilesiyle göklerinin geniş yarıklarını doldurdu ve fezalarının arasındaki fasılayı onlarla giderdi.”^[74]

19001. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Aziz ve celil olan Allah meleklerini nurdan yaramıştır.”^[75]

19002. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Melekler nurdan yaratılmıştır, cinler ateş kıvılcımından, Adem ise sizler için (Kur'an'da) beyan edilen şeyden.”^[76]

19003. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Allah melekleri nurdan yaratmıştır, onlardan bazıları sinekten daha küçüktürler.”^[77]

3707. Bölüm Meleklerin Çokluğu

19004. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah yarattığı hiçbir şeyi meleklerden daha çok yaratmamıştır.”^[78]

19005. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Allah'ın yarattığı şeyler arasında meleklerden daha çok bir şey yoktur.”^[79]

19006. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Canım elinde olana yemin olsun ki Allah'ın göklerdeki melekleri yeryüzündeki toprak sayısından daha çoktur ve gökte atılan her adımda orada bir melek Allah'ı tesbih ve taktis etmektedir. Yeryüzünde bulunan her ağaç ve taş parçası üzerinde müvekkel (görevli) bir melek vardır.”^[80]

19007. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Gök katlarında secde eden veya süratle iş gören bir meleğin olmadığı yer yoktur. İbadet edip durmalarıyla, Allah'a dair bilgileri artar, kalplerinde Rablerinin izzeti daha da büyür.”^[81]

19008. *Resulullah (s.a.a), “hel eta...” (insan) suresini okuduktan sonra şöyle buyurmuştur:* “Ben sizin görmediğiniz bir şeyi görüyor ve sizin işitmediğiniz bir şeyi işitiyorum. Gökler (ağırlıktan) seslendi ve de seslenmesi gerekir. Zira gökte bir meleğin alnını dayayıp Allah için secdeye kapanmadığı bir yer yoktur.”^[82]

3708. Bölüm Meleklerin Sıfatları

19009. *İmam Ali (a.s) meleklerin sıfatı hakkında şöyle buyurmuştur:* “Onlar yerden yükselttiğin, senden en çok korkan ve sana en yakın olanlar yaratıklardır. Sulbe yerleşmemiş, rahme sokulmamışlar, nutfeden yaratılmamışlardır. Zamanın hadiseleri onları dağıtmaz. Onlar senin katındaki yerlerindedirler, yerleri senin yanındadır. İstekleri sende toplanır. İbadetlerinin hepsi sanadır. Emrinden gafletleri azdır. O halde kendilerine gizli olan hakikatının künhüne de erseler, amellerini hiçe sayıp kendilerini kınarlar.”^[83]

19010. *İmam Ali (a.s), baka şöyle buyurmuştur:* “O melekleri yarattın ve göklerinde onlara yer verdin onlarda ne bir gevşeklik, ne bir gaflet, ne bir isyan, ne bir günah vardır. Onlar yaratıklarından seni en çok bilenlerdir ve yaratıklarından senden en çok korkanlardır ve yaratıklarından sana en yakın olanlardır ve yaratıklarından sana itaat ile en çok amel edenlerdir. Ne gözlerin uykusu, ne akılların yanlışlığı, ne de bedenlerin gevşekliği onlar için söz konusudur. Onlar babalarının sırtlarında ve annelerinin rahimlerinde yer almadılar, onlar aşağılık bir sudan yaratılmadılar. Aksine onları birden vücuda getirdin ve sonra da onları göklerinde yerleştirdin.”^[84]

19011. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Melekler ne yer, ne içer, ne evlenirler. Aksine onlar, Arşın nesimi ile yaşarlar.”^[85]

19012. *Resulullah (s.a.a), müşriklere hüccet ve delil göstererek şöyle buyurmuştur:* “Sizin duyularınız meleği algılayamaz. Zira onlar görülmeyen hava cinsindendir. Eğer gözleriniz bir meleği görecektir kadar güçlü ve keskin olursa şöyle dersiniz: “Bu melek

değil, aksine beşerdir.”^[86]

3709. Bölüm Meleklerin Çeşitleri

Kur'an:

“Sıra sıra duran ve önlerindeki sürdükçe süren ve Allah’ı andıkça anan meleklerle and olsun”^[87]

“Birbiri ardından gönderilenlere ve görevlerine koştukça koşanlara, Allah’ın buyruklarını yaydıkça yayanlara ve hak ile batılın arasını ayırdıkça ayıranlara, kötülüğü önlemek veya uyarmak, için vahiy getiren meleklerle and olsun.”^[88]

“Canları boğarcasına şiddetle çekip alanlara and olsun, canları kolaylıkla alanlara and olsun, yüzüp yüzüp gidenlere and olsun, yarışıkça yarışan ve işleri yöneten meleklerle and olsun.”^[89]

19013. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Sonra o yüce göklerin arasını yardı ve o yarıkları çeşitli meleklerle doldurdu. Bazıları rüku etmeksizin sürekli secde halindedir. Bazıları dik durmaksızın, rüku halindedir. Bazıları saflar halinde kıyamda durmuş, birbirinden ayrılmazlar. (Hepsi de) usanmaksızın tespih ederler. Gözlerine uyku girmez, akılları yanılmaz, bedenleri zayıf düşmez ve unutma gafletine düşmezler.

Bazıları O’nun vahyinin eminleri ve elçilerine (vahyini bildiren) dilidirler, emrini ve kesinleşmiş hükümlerini getirir götürüler. Bazıları kullarını gözetirler ve cennet kapılarında hizmetçilik ederler. Bazılarının ayakları yeryüzünün en alt katmanlarında sabittir, boyunları en yüksek göklerden (yukarı) taşmış haldedir, organları alemin kenarlarına taşmıştır, omuzları Arşın ayaklarını yüklenmeye uygundur. Gözleri O’nun karşısında eziktir. O’nun altında kanatlarına bürünmüşlerdir. Kendilerinden başkası arasına izzet örtüsü ve kudret perdesi gerilmiştir. Rablerini tasvir (şekillendirme/betimleme) vehmine kapılmazlar,

yaratıkların sıfatlarını O’na isnat etmezler, O’nu mekanla sınırlamazlar, o’na benzerleriyle işaret etmezler.”^[90]

19014. *İmam Ali (a.s) meleklerin sıfatı hakkında şöyle buyurmuştur:* “Onları çeşitli şekillerde ve ölçülerde yaratmıştır, Kanatları vardır, O’nun gücünün yüceliğini tesbih ederler. O’nun eseri olan bir yarattığı kendilerine mal etmezler. Onlardan yağmur yüklü bulutların, büyük yalçın dağların ve şaşırtıcı karanlıkların yaratılışında bulunanlar vardır. Ve onlardan ayakları alt zeminin sınırlarını aşmışları vardır ki, hava deliklerine konmuş beyaz bayrakları andırırlar, altlarında hoş bir esinti, belli bir

noktaya kapatmıştır onları. O’na ibadetle meşgul olmaları, onları başka şeylerle meşgul olmaktan alıkoymuştur.”^[91]

19015. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah melekleri çeşit çeşit yarattı, Resulullah (s.a.a) Cebrail’i gördüğünde altıyüz kanadı vardı, baldırında bitkilerin yaprağının üzerindeki yağmur taneleri gibi inciler vardı. O gökle yer arasını doldurmuştu.”

Hakeza şöyle buyurmuştur: “Allah Mikail’e dünyaya inmesini emrettiğinde sağ ayağı yedinci göktedir, diğer ayağı ise yeryüzünün yedinci katına varmakta.”^[92]

19016. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah’ın kıyamet gününe kadar rüku halinde olan melekleri vardır ve Allah’ın kıyamete kadar secde halinde olan melekleri vardır.”^[93]

19017. *İmam Zeynul Abidin (a.s) Arşı taşıyan ve her mukarreb meleğe selavat gönderme duasında şöyle buyurmuştur:* “Allah’ım, seni tesbih etmekten bıkmayan, seni kutsamaktan usanmayan, sana ibadet etmekten yorulmayan, emrini yerine getirmede ciddiyetle çalışıp ihmalkârlık etmeyen, sana olan istiyaklarından asla gaflete düşmeyen, Arşının taşıyıcılarına; kirpik kırpmadan izninin ve emrinin gelmesini bekleyen, (emrin gelince de) Sur’a üfleyerek kabir rehinleri olan baygınları ayıltacak Sur sahibi İsrail’e; indinde şan-şeref sahibi olan, sana itaat ederek yüksek bir yere ulaşan Mikail’e; vahyinin emini, göklerin ehlinin yanında kendisine itaat edilen, nezdinde saygın olan, katında mukarreb (yakınlaştırılmış) olan Cebrail’e; perdeler meleklerine müvekkel olan Ruh’a (bir melek) ve senin emrinden olan Ruh’a (bir başka melek) salat eyle.

Onlardan alttaki, göklerinin sakinleri, elçiliğin hususunda güvenilir olan, çalışmaktan bıkkınlık duymayan; zor işlerden yorulup yılmayan, nefsanî istekleri kendilerini seni tesbih etmekten alıkoymayan, gafletler unutkanlığıyla seni ululamaktan geri kalmayan, yere bakan gözleriyle sana doğru bakmaya kasdetmeyen, çenelerini aşağı indirmiş, katındakine büyük râğbet

duyan, nimetlerini anmaya aşırı derecede düşkün olan, azametinin, büyüklüğünün yüceliği karşısında alçalan; günah ehline karşı cehennemin uğultusunu görünce: “Her türlü eksiklikten münezzehsin sen, sana hakkıyla ibadet etmedik” söyleyen meleklerine de (salat eyle, Allah’ım).

Bütün bunlara salat ettiğin gibi; rahmet meleklerine; katında yakınlık sahibi olanlara; gaybı peygamberlerine taşıyanlara; vahyinin eminleri olanlara; kendin için ayırdığın, kutsamanla kendilerini yiyip içmekten müstağni kıldığın ve gök tabakalarına yerleştirdiğin melekler kabilelerine; göklerin uçlarında vadinin sona ermesiyle emrinin (kıyametin) gerçekleşmesini bekleyenlere; yağmur hazinelerinin bekçilerine; bulutları sevkedenlere, sevketmesiyle yıldırım seslerinin duyulup şimşeklerin çakmasına vesile olanlara; kar ve doluyu uğurlayanlara; yağmur damlalarıyla birlikte inenlere; rüzgarların hazineleriyle ilgilenenlere; yerinden oynamasın diye dağları tutmakla görevli olanlara; suların ölçüleri, şiddetli ve sağanak yağmurların ölçeğiyle tanıştırdıklarına; istenmeyen belalarla veya sevilen bollukla yeryüzüne gönderdiğin meleklerine; çok kıymetli, iyilik sever elçilerine; çok değerli, (amelleri) yazan koruyuculara; ölüm meleği ve yardımcılara; (kabir sorgulayıcıları) Münker ve Nekir’e; kabir ehlini sınava tabi tutan Ruman’a; Beyt-i Ma’mur etrafında tavaf edenlere; Malik’e ve (cehennem) bekçilerine; Rızvan’a ve cennetlerin hizmetçilerine; “kendilerine emir verildiği konuda Allah’a isyan etmeyen ve emredildikleri şeyi yapan” (Tahrîm/6) meleklerle; (cennet ehline:) “Selam size, sabrettiğiniz için; (dünya) yurdun(un) sonu ne güzel!” (Ra’d/24) diyenlere; kendilerine: “Tutun onu, derhal bağlayın onu; sonra cehenneme atın onu.” (Hâkka/30-31) dendiği zaman bekletmeden hemen emri yerine getiren zebanilere; anmadığımız, katındaki yerini, ne işle memur kıldığını bilmediğimiz diğerlerine; havadakilere, yerdekilere, sudakilere ve yaratıklar üzerindeki denetleyicilere, bütün bunlara her nefsin bir sürücü (melek) ve bir tanık (melek) eşliğinde geleceği gün salat eyle ve yine onların yüceliklerine yücelik katacak ve temizliklerine temizlik katacak bir salat eyle.”^[94]

Melekler Hakkında Bir çift Söz

Kur’an-ı Kerim’de defalarca melekler zikredilmiştir. Ama onlar arasında sadece Cebrail ve Mikail’in adı anılmıştır. Diğer melekler ise sıfatlarıyla anılmıştır. Örneğin Melek’ul-Mevt (ölüm meleği), Kiram’el-Katibin, Seferet’ul-Kiram, el-Verere ve Rakib ve Atid vb...

Münezzeh olan Allah’ın kendi sözünde (Kur’an’da) melekler hakkında zikrettiği amel ve sıfatlar ile bu konuda daha önce zikredilmiş hadislerden de anlaşıldığı üzere evvela melekler yüce varlıklardır. Allah-u Teala ile meşhud (maddi) alem arasında vasıta konumundadırlar. Zira küçük ve büyük bütün olaylarda meleklerin bir etkisi vardır. Olayların boyutlarına bağlı olarak her olaya mutlaka bir veya birden fazla melek vekil kılınmıştır. Elbette onların bu konudaki rolü sadece ilahi emri akışına koymak veya onları yerli yerine yerleştirmektir. Nitekim

Allah-u Teala şöyle buyurmuştur: “Allah’tan önce söz söyleyemezler; ancak O’nun emri üzerine iş işlerler.”^[95]

İkinci olarak melekler asla Allah’ın emrine isyan etmezler. Zira melekler bağımsız bir iradeye sahip varlıklar değildir. Dolayısıyla da onlar münezzeh olan Allah’ın iradesine aykırı bir şey dilemezler. Bu yüzden de hiçbir şeyi küçük görmezler ve kendi sorumluluklarına verilen hiçbir ilahi emri tabrif etmezler, azaltıp çoğaltmazlar ve değiştirmezler. Nitekim Allah-u Teala bizât şöyle buyurmuştur: “Allah’ın

kendilerine verdiği emirlere baş kaldırmayan, kendilerine buyurulanları yerine getiren pek haşin meleklerdir.”^[96]

Üçüncü olarak melekler sayıları çok olmakla birlikte çok çeşitli mertebelere sahiptirler. Onlardan bazıları yüce, bazıları düşük makamlıdır. Onlardan bazıları emir vermekte ve emirlerine itaat edilmektedir. Diğer bazıları da memurdur ve emre itaat etmektedir. Emir veren melekler Allah’ın emriyle emretmekte ve onun emrini memura götürmektedir. Memur olan kimse de Allah’ın emriyle memurdur ve hakikatte Allah’a itaat etmektedir. O halde meleklerin kendiliğinden hiçbir bağımsızlığı yoktur ve hiçbir role sahip değildirler. Nitekim Allah-u Teala şöyle

buyurmuştur: “Bizim her birimizin bilinen bir makamı vardır.”^[97]

Hakeza şöyle buyurmuştur: “sözü dinlenen ve

güvenilen.”^[98]

Hakeza şöyle buyurmuştur: “Rabbiniz ne söyledi?” Diye sorarlar; “Hak söyledi” derler.”^[99]

Dördüncü olarak melekler asla mağlub ve yenilgi haline düşmezler. Zira onlar Allah’ın emri ve iradesi üzere hareket etmektedirler. “NE

göklerde ne de yerde Allah’ı aciz bırakacak bir güç vardır.”^[100]

Hakeza Allah-u Teala şöyle buyurmuştur: “Allah, işinde

hakimdir, fakat insanların çoğu bunu bilmezler.”^[101]

Hakeza şöyle buyurmuştur: “Allah, buyruğunu yerine

getirendir.”^[102]

Buradan da açıkça anlaşıldığı üzere melekler cismani maddeden münezzehe olan varlıklardır. Zira madde, zıval, fesat ve değişikliğe maruzdur. Maddi varlıkların özelliği kendi hedeflerine doğru harekette, tedricen kemale ermeleridir. Elbette bazen de bir takım engel ve afetlerle karşılaşmakta, hedefinden mahrum hale düşmekte ve hedefine ulaşmadan önce ortadan kalkmaktadır.

Buradan da anlaşıldığı üzere meleklerin suretleri, şekilleri ve cismani heyetleri hakkında rivayetlerde yer alan bilgiler ve bizim rivayı bahsimizde daha önce aktardığımız miktar, meleklerin Peygamberler ve imamlara temessül ve zühur hakikatini beyan etmektedir. Onlar sadece melekleri böyle nitelendirmişlerdir. Halbuki onların hiçbir suret ve şekille irtibatları yoktur. Zira temessül ve teşekkül (zühur ve şekle dönüşme) arasında fark vardır. Meleğin insana temessülü bir meleğin kendisini müşahade eden kimseye insan şeklinde zühur etmesidir. O halde melek, müşahade ve idrak kalıbında insani şekil ve surete girer. Ama haddi zâtında ve idrak çerçevesi dışında meleksel surete sahip bir melektir. Bu ise teşekkül ve tasavvurun (şekillenme ve surete bürünmenin) tam tersinedir. Zira eğer melek, insan şeklinde şekillenip ve insan suretinde olursa, haddi zâtında da insandır ve de idrak ile dış alem arasında bir fark yoktur. Zira bu durumda, her dışarıda, hem de zihinde insandır.

Meryem suresinin tefsirinde de temessül hakkında yeterli açıklamada bulunmuştuk.

Münezzehe olan Allah da temessül hakkında dediğiniz anlamı tasdik etmekte, Mesih ve Meryem olayında şöyle buyurmaktadır:

“Cebrail’i göndermiştik de ona tam bir insan olarak görünmüştü.” ^[103] Bu ayetin tefsiri daha önce (Meryem suresinde) geçmişti.

Ama dillerde dolaşan bilgilere bakıldığında melek, köpek ve domuz dışında her şekle bürünen latif bir cisimdir. Cin ise çeşitli şekillere, hatta köpek ve domuz şekline dahi bürünen latif bir cisimdir. Bu söylentinin, ne akli delili vardır, ne de kitap ve muteber sünnette nakli bir kaynağa sahiptir. Bazıları da bu konuda icma iddiasında bulunmuşlardır. Bunlara cevap olarak şöyle demek gerekir: “Ervla bu iddianın gerçeği yoktur, böyle bir icma söz konusu değildir, ayrıca icma olsa da bu tür itikadi meselelerde icmanın hüccet oluşu hakkında delil mevcut değildir.” ^[104]

Meleklerin Varlık Aleminde Tedbir Vasıtası Olduğunda Bir Çift Söz

Kur’an-ı Kerim’den anlaşıldığı kadarıyla meleklerin bu dünyada ve hem de diğer dünya Allah-u Teala ve varlıkları arasında vasıtadırlar. Yani olaylar hakkında ölüm gelmeden ve başka aleme intikal etmeden önce ve hakeza ondan sonra melekler meşhud (görülen) alemin sebeplerinden daha üstün birer vasıta konumundadırlar.

Ama dönüş anında yani, ölümün nişanelerinin zuhur ettiği, canın alındığı, soruların sorulduğu, kabir azabı, öldürme ve herkesin sura üfürülüşle yeniden diriltildiği, haşredildiği, amel defterlerinin kulların eline verildiği, terazilerin ikame edildiği, kulların hesabının görüldüğü, kulların cennete ve cehenneme doğru sürüldüğü zamanlarda, meleklerin vasıta oluşu, açıklamaya bile gerek duyulmayan bir konudur. Bu konuya delalet eden ayetler oldukça çoktur. Onları zikretmeye ihtiyaç yoktur. Peygamber (s.a.a) ve Ehl-i Beyt imamlarından (a.s) bu konuda nakledilen rivayetler de sayısızdır.

Meleklerin teşrii, yani vahiy nüzulu, bu konuda şeytanların müdahalesini önleme, Peygamberleri takviyet etme, müminleri teyit etme ve istihbar vesilesiyle onları temizleme hususunda da meleklerin vasıta olduğu tümüyle açık bir mevzudur, beyan ve açıklamaya hiçbir gerek yoktur.

Ama meleklerin bu dünyada işleri tedbir vasıtası olduğu hususunun delili ise bu surenin başındaki ilk ayetlerin mutlak oluşudur. Nitekim şöyle buyurmuştur: **“Canları boğarcasına şiddetle çekip alanlara And olsun. Canları kolaylıkla alanlara And olsun. Yüzüp yüzüp gidenlere And olsun. Yarıştıkça yarışan ve işleri yöneten meleklerle And olsun.”** Ki bu ayetlerin beyanı daha önce geçmişti.”

Hakeza başka bir delili de şu ayettir: **“Hamd, melekleri ikişer, üçer, dörder kanatlı elçiler kılan Allah’a mahsustur.”** ^[105]

Bu ayetin tefsirinde de dediğimiz gibi ayetin mutlak oluşu, meleklerin yaratıldığına ve işlerinin de Allah-u Teala ve yaratıkları arasında vasıta olduğuna ve Allah’ın emirlerini icra için gönderildiklerine delalet etmektedir. Nitekim meleklerin niteliğini beyan eden şu ayetten de bu gerçek anlaşılmaktadır: **“Hayır; melekler şerefli kılınmış kullardır.**

Allah’tan önce söz söyleyemezler; ancak O’nun emri üzerine iş işlerler.” ^[106] “Üstlerinde olan Rablerinden

korkarlar ve emrolundukları şeyleri yaparlar.” ^[107] Ayrıca meleklerin kanatlarının olması da bu konuya işaret etmektedir.

O halde melekler Allah ile yaratıkları arasında, Allah’ın emrini onlar arasında icra etmekten başka bir role sahip değildir ve bu vasıta oluş da sıradan bir olay değildir. Yani münezzehe olan Allah emrini onlar vasıtasıyla icra etmektedir. Böylece

onların da daha sonra vasıtasız olarak icra etmesi sağlanmaktadır. Zira Allah-u Teala'nın sünnetinde ihtilaf ve sapma yoktur.

“Rabbim elbette doğru yoldadır.”^[108]

Hakeza şöyle buyurmuştur: **“Sen Allah'ın yasasında bir değişiklik bulamazsın. Sen Allah'ın yasasında bir başkalaşma da bulamazsın.”**^[109]

Bazı meleklerin diğerlerinden üstün oluşu, üst meleğin, bir alt meleğe emredışı de bu aracılık örneğindendir. Zira itaat edilen melek gerçekte Allah-u Teala ile itaat eden melek arasında, Allah-u Teala'nın emrini ulaştırmaya aracılık etmektedir. Tıpkı Melek'ul-Mevt'in (ölüm meleğinin) yardımcılarında birine, bir kimsenin canını almasını emretmesi gibi... Nitekim

Allah-u Teala da meleklerin sözünden şöyle nakletmektedir: **“Bizim her birimizin bilinen bir makamı vardır.”**^[110]

Hakeza şöyle buyurmuştur: **“güçlü, güvenilen”**^[111] Hakeza şöyle buyurmuştur: **“Sonunda, gönüllerindeki korku giderilince birbirlerine “Rabbimiz ne söyledi?” diye sorarlar; “Hak söyledi” derler.”**^[112]

Buraya kadar söylediklerimiz, yani meleklerin Allah-u Teala ile yaratıkları arasında vasıta oluşu ve meleklerin, olayların kendilerine isnat edildiği etkenler olduğu gerçeğinin olayların maddi yakın sebeplere isnadı ile hiçbir aykırılığı yoktur. Zira nedensellik olayı, uzunluğuna bir iştir, enine değil. Yani yakın sebep olayı meydana getiren sebeptir, uzak sebep ise nedenin nedenidir.

Hakeza meleklerin vasıta oluşu ve olayların kendilerine isnadı, olayların Allah'a isnadı ile ve de Rububiyet tevhidi gereğince bütün varlıkların ve olayların yegane sebebinin Allah oluşu ile hiçbir aykırılığı yoktur. Zira söylendiği gibi nedensellik olayı, uzunlamasına gerçekleşen bir olgudur, enine değil! Olayların meleklerle isnadı, onların yakın doğal sebeplere isnadı ile hiçbir çelişkisi yoktur. Kur'an-ı Kerim olayların doğal nedenlere ve olaylara isnadını teyit etmiştir. Hakeza onların meleklerle istinadını da kabul etmektedir.

Nedenlerin hiç birisi Allah-u Teala karşısında bir bağımsızlığa sahip değildir. Dolayısıyla Allah'tan kopmamıştır ve dolayısıyla da o nedene isnat edilen şey münezzehe olan Allah'a istinattan ayrı değildir. Putperestlerin söylediği ve inandığı inanç, yani Allah'ın işlerin idaresini yakın meleklerle bıraktığı ve kendisinin artık bu işlerde bir rolünün olmadığı, onların tümüyle bağımsız çalıştığı doğru değildir. Zira Kur'an-ı tevhit, her şeyden, tam bağımsızlığı reddetmektedir. Onlar kendileri için hiçbir fayda, zarar, ölüm, hayat ve diriliş hususunda irade ve yetki sahibi değildir.

Eşyanın uzak ve yakın sebeplere isnadı ve bu sebeplerin münezzehe olan Allah'a dayanması olayını bir yazıya benzetmek mümkündür. Zira insan da kendi eli ve kalemiyle yazmaktadır. Bu yazıyı hem kaleme isnat etmek mümkündür, hem de el ve kalem vesilesiyle yazan kimseye isnat etmek mümkündür. Ama gerçek anlamıyla asıl neden, nedensellik hususunda bağımsızlığı olan insandır ve insanın yazmaya istinadı ile çelişmemektedir.

Hakeza meleklerin tedbir işlerinde aracı olmasının Allah-u Teala'nın sözünden anlaşıldığı üzere bazı meleklerin veya tümünün sürekli ibadet, tespih ve Allah'a secde durumunda olmasıyla da hiçbir aykırılığı yoktur. Nitekim ayette şöyle yer almıştır: **“Katında olanlar O'na kulluk etmekten çekinmezler ve usanmazlar. Gece ve gündüz, bıkmadan tespih ederler.”**^[113]

Hakeza şöyle buyurulmuştur: **“Doğrusu Rabbinin katında olanlar, O'na kulluk etmekten büyüklenmezler, O'nu tenzih ederler ve yalnız O'na secde ederler.”**^[114] Zira meleklerin ibadet, secde ve tespihi de Allah'ın izzeti tarafından gelen bir emrin tedbir ve emri yerine gerirme işinin aynısı olabilir. Nitekim şu ayet de buna işaret ediyor olabilir: **“Göklerde ve yerde bulunan her canlı ve melekler, büyüklük taslamaksızın Allah'a secde ederler.”**^{[115][116]}

3710. Bölüm Koruyucu Melekler

Kur'an:

“O, kulların üstünde yegane kahirdir ve size koruyucular gönderir. Artık birinize ölüm gelince elçilerimiz, bir eksiklik yapmaksızın onun canını alırlar.”^[117]

“Ardında ve önünde insanoğlunu takip edenler vardır; Allah’ın emriyle onu gözetirler. Bir kavim kendi nefsinde olanı değiştirmedikçe Allah onları değiştirmez. Allah bir milletin fenalığını dileyince artık onun önüne geçilmez. Onlar için Allah’tan başka hami de bulunmaz.” [\[118\]](#)

“Oysa, yaptıklarınızı bilen değerli yazıcılar sizi gözetlemektedirler.” [\[119\]](#)

19018. “*Tefsir-i Kumi’de “Sizi gözetlemektedirler” ayeti hakkında şöyle yer almıştır:* “Yani insana tayin edilen iki melek demektir. **“Yaptıklarınızı bilen değerli yazıcılar”** ise iyilikleri ve kötülükleri yazarlar.” [\[120\]](#)

19019. *İmam Sadık (a.s), kendisine, “Neden Allah gizlilikleri ve en gizlilikleri bildiği halde melekleri tayin etmiştir?” diye soran Zındık’a şöyle buyurmuştur:* “Allah bu iş ile melekleri kul edinmiş, onları kendi yaratıklarına şahit kılmıştır. Böylece kullar da meleklerin kendileriyle beraber olması hasebiyle, Allah’a itaate daha fazla dikkat göstermekte, Allah’a isyan etmekten daha çok sakınmaktadır. Nice defa kul günahı kastetmekte, ama iki müvekkel meleği hatırlaması sebebiyle günahıtan sakınmakta ve kendini korumaktadır. Zira şöyle demektedir: “Rabbim beni görmektedir, beni gözetleyen melekler de bu günahıma tanıklık edeceklerdir.

Allah lütfü ve merhameti sebebiyle melekleri kullarına müvekkel kılmış, böylece insanları isyankar şeytanlardan, yeryüzünde eziyet eden haşerelerden, bir çok afetlerden ve diğer zararlardan Allah’ın izniyle kendilerinin de anlamadığı bir şekilde aziz ve celil olan Allah’ın emri gelinceye kadar korumaktadır.” [\[121\]](#)

19020. *“İmam Bakır (a.s), Allah-u Teala’nın, “Ardında ve önünde insanoğlunu takip edenler vardır; Allah’ın emriyle onu gözetirler” ayeti hakkında şöyle buyurmuştur:* “Allah’ın emriyle onu bir kuyuya düşmekten veya başına bir duvarın yıkılmasından veya bir musibetin çatmasından korurlar. Eceli geldiğinde ise onu yalnız bırakırlar ve onu mukadderatına (taktir edilen şeylere) doğru sürerler. Bu koruyucular gece kendisini koruyan iki melek ile gündüz kendisini koruyan iki melektir ve bu işi sırayla yaparlar.” [\[122\]](#)

19021. *İmam Sadık (a.s), Al-i Sam’ın kölesi Abdula’la’ya şöyle buyurmuştur:* “Sana göre **“Biz onları saydıkça sayıyoruz”** Ayetinden maksat nedir?” Ben (Abdul’a’la) şöyle arzettim: “Günlerin sayısıdır.” İmam şöyle buyurdu: “Babalar ve anneler de bunu saymaktadır. Hayır, ayetin maksadı, nefeslerin sayısıdır.” [\[123\]](#)

Bak. El-Murakebe, 1537. Bölüm; el-Mead (3), 2990. Bölüm

3711. Bölüm Meleklerin Özellikleri

19022. *Davud b. Farked’il-Attar şöyle diyor:* “Dostlarımızdan biri bana şöyle dedi: “Acaba melekler uyurlar mı?” Ben, “Bilmiyorum” dedim. O şöyle dedi: “Aziz ve celil olan Allah şöyle buyurmuştur: **“Gece ve gündüz, bıkmadan tespih ederler.”** [\[124\]](#)

Daha sonra da şöyle dedi: “Bu konuda sana İmam Sadık’tan (a.s) bilgi aktarayım mı?” Ben, “Evet” dedim. O şöyle dedi: “Bu soru, İmam Sadık’a (a.s) da soruldu. İmam şöyle buyurdu: “Aziz ve celil olan Allah’tan başka her varlık, uyumaktadır, melekler de uyumaktadır.” Ben şöyle arzettim: “Aziz ve celil olan Allah şöyle buyurmuştur: **“Gece ve gündüz, bıkmadan tespih ederler.”**

İmam şöyle buyurdu: “Onların nefesleri de tesbihtir.” [\[125\]](#)

19023. *İmam Sadık (a.s), kendisine, “Meleklerin yemesi, içmesi ve evlenmesi var mıdır?” diye sorulunca şöyle buyurmuştur:* “Hayır onlar, Arşın esintileriyle hayattadırlar.” Şöyle arzedildi: “Onların uyumasının nedeni nedir?” İmam şöyle buyurdu: “Böylece onlar aziz ve celil olan Allah arasında bir farklılık olsun. Zira uyumayan ve uyuklamayan sadece Allah’tır.” [\[126\]](#)

Bak. 3708. Bölüm 19010. Hadis

3712. Bölüm Meleklerin Girmediği Evler

19024. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Cebrail (a.s) yanıma geldi ve şöyle dedi: “Biz melekler, içinde köpek, heykel veya idrar edilmiş kabın bulunduğu eve girmeyiz.”^[127]

19025. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Cebrail (a.s) şöyle buyurmuştur: “Ey Allah’ın Resulü! Biz içinde resim bulunan eve, içinde idrar edilen eve veya içinde köpek olan eve girmeyiz.”^[128]

19026. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Cebrail bana geldi ve şöyle buyurdu: “Ey Muhammed! Misvak kullanmadığınız, su ile temizlenmediğiniz ve parmaklarınızın oynak yerlerini (boğumlarını) yıkamadığınız halde nasıl üzerinize nazil oluruz.”^[129]

496. Konu

El-Melekut

Melekut

☞ *Bihar, 12/56, 3. Bölüm; İraet’ul-İbrahim (a.s) melekut’us-Semavat-i ve’l-Erz*

3713. Bölüm

Melekut

Kur’an:

“Göklerin ve yerin melekutunu, Allah’ın yarattığı her şeyi ve ecellerinin yaklaşmış olması ihtimalini düşünmüyorlar mı? Bundan sonra hangi söze inanacaklar?”^[130]

“Böylece yakın edenlerden olması için İbrahim’e göklerin ve yerin melekutunu gösterdik.”^[131]

“Her şeyin melekutu elinde olan ve sizin de kendisine döneceğiniz Allah münezzehtir.”^[132]

19027. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ey münezzeh, şanın ne yüce! Ey münezzeh, görebildiğimiz yaratıkların ne yüce! Her büyük senin kudretinin yanında ne küçük! Görebildiğimiz melekutun ne kadar muhteşem! Bunlar, gözümüzden kaçan hükümlerinin yanında ne cılız!”^[133]

19028. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “O hiç bir örneğe bakmadan yaratandır... Kudretinin melekutunu ve hikmetinin

eserlerini ifade eden inceliklerini bize göstermesi ve her varlığın sadece O'nun kudretiyle ayakta durabildiğini itiraf etmesi, bir hüccet olarak bizleri gayr-i ihtiyarı O'nu tanımaya ve marifetine sevk etmiştir...”^[134]

19029. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Öyle bir kudret sahibidir ki vehim ve akıllar onun kudretinin derecesini anlamaya çalışsa, vesvese tehlikesinden uzak yüce bilginlerin zekası melekut gaybının derinliklerini derk etmek için çabalasa, yine de hepsi eli boş geri döner ve gaybın karanlıklarında kendi kurtuluşları için Allah-u Teala'ya sığınır.”^[135]

19030. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Sonra o münezzeh Allah, göklere yerleştirmek ve melekutunun yüce göğünü bayındır kılmak için meleklerden güzel bir topluluk yarattı.”^[136]

19031. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Sıfatların kendisini tanımaktan aciz kaldığı, azametini akılların kavrayamadığı ve böylece mülkünün sonuna erişilemediği Al-lah'a hamd olsun.”^[137]

19032. İmam Sadık (a.s), Allah-u Teala'nın, “Böylece İbrahim'e gösterdik” ayeti hakkında şöyle buyurmuştur: “Yeryüzü ve yeryüzünde olan her şey, gökyüzü ile gökyüzünde olan her şey, Arşı yüklenen melek ve Arşın üzerindeki herkes, İbrahim (a.s) için keşfoldu. Allah Resulü (s.a.a) ve Müminlerin Emiri (a.s) için de öyle yapıldı.”^[138]

19033. İmam Bakır (a.s), hakeza bu ayetin tefsirinde şöyle buyurmuştur: “Yeryüzü onun için keşfoldu, böylece yeryüzü ve onda olan her şeyi gördü, gökyüzü de kendisine keşfoldu ve böylece onu ve onda olan herkesi gördü. Gökleri yüklenen meleği, Arşı ve Arşın üzerinde olan her şeyi müşahade etti. Aynı şekilde sizin dostunuza da (İmam Bakır'a) gösterilmiştir.”^[139]

19034. Zürrare, İmam Bakır'dan (a.s) ve İmam Sadık'tan (a.s), “Böylece...” ayeti hakkında şöyle buyurduğunu nakletmişlerdir: “Gökler onun (İbrahim) için keşfoldu. Böylece Arşı ve üzerinde olan her şeyi müşahade etti.” Zürrare şöyle dedi: “Gökler, yeryüzü, Arş ve Kürsü de mi?” İmam Sadık (a.s) şöyle buyurdu: “Yeryüzü onun için keşfoldu ve böylece onu apaçık bir şekilde gördü. Hakeza gökleri, göklerde olan her şeyi, gökleri yüklenen meleği, Kürsü'yü ve Kürsü'de olan her şeyi açık bir şekilde müşahade etti.”^[140]

19035. İmam Bakır (a.s), hakeza bu ayetin tefsirinde şöyle buyurmuştur: “Gözüne öyle bir güç verildi ki gözleri göklere nüfus etti, onda olan her şeyi müşahade etti, Arşı, Arşın üzerinde olan her şeyi, yeryüzü ve yeryüzünde olan her şeyi gördü.”^[141]

19036. İmam Sadık (a.s), hakeza bu ayetin tefsirinde şöyle buyurmuştur: “Yedi gök İbrahim (a.s) için keşfoldu. Böylece Arşın üzerinde olan her şeye baktı, yeryüzü de kendisi için keşfoldu. Böylece havada olan her şeyi müşahade etti. Muhammed'e (s.a.a) de böyle bir şey gerçekleşti ve sizin dostunuz (İmam Sadık –a.s-) için ve ondan sonraki imamlar için de durum böyle olmuştur.”^[142]

19037. İmam Seccad (a.s) “Sonra yakınlaştı ve daha da yakınlaştı” ayeti hakkında şöyle buyurmuştur: “Maksat hicaplara yakın olan ve göklerin melekutunu gören Allah Resulüdür. Böylece Peygamber çok yakınlaştı, ayaklarının altından yeryüzünün melekutuna baktı, böylece yeryüzüyle iki ok miktarınca uzaklıkta olduğunu zannetti.”^[143]

19038. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “İbrahim Halil yukarı melekut alemine götürüldü ve bu benim Rabbimin buyurduğudur: **“Böylece yakın edenlerden olması için İbrahim'e göklerin ve yerin melekutunu gösterdik.”**

Allah onu göğün altına doğru yukarı çıkardığında gözlerine öyle bir güç verdi ki yeryüzünü, gizli ve açık varlıkları müşahade etti. Sonra zina eden bir erkek ve kadını gördü. Onlara beddua etti, her ikisi de helak oldular. Daha sonra (aynı hal üzere) iki kişiyi gördü. Onlara da beddua etti, her ikisi de helak oldular. Yeniden iki kişiyi gördü, onlara da beddua etti, böylece her ikisi de helak oldular. Sonra başka iki kişiyi gördü. Onlara da beddua etmek istedi, ama Allah ona şöyle buyurdu: “Ey İbrahim! Benim kölelerime ve cariyelerime (kullarıma) beddua etmekten el çek. Zira ben bağışlayan, rahim, cabbar (telafi eden) ve halim biriyim. Kullarımın itaatleri bana bir zarar vermediği gibi isyanları da bana bir fayda vermez. Ben senin gibi değilim ki gönlümü yatıştırmak için onları tenbih edeyim. O halde kullarıma beddua etmekten el çek. Zira sen gerçekte uyarıcı bir kulsun, mülküne ortak değil! Sen ne beni ne de kullarımı gözetensin. Kullarım benim hakkımda üç kısımdır: Ya benim dergahıma tövbe eder, ben de onların tövbesini kabul ederim, günahlarını bağışlarım, ayıplarını örterim. İkinci grup ise, azaplarımı onlardan alıkoyarım. Çünkü çok yakında onların sırtından mümin bir neslin çıkacağını biliyorum. Bu yüzde de onların kafir babalarını idare ediyorum. Onların kafir annelerine karşı sabırla davranıyorum, azabımı onlardan

kaldırıyorum ki onlardan mümin bir soy vücuda gelsin. Birbirinden ayrıldıklarında (yani mümin dünyaya geldiğinde) ise azabım onlar hakkında gerçekleşir, belam onları çepe çevre sarar. Eğer o ve bu olmasaydı (eğer tövbe etmeselerdi ve onların soyundan mümin bir soy vücuda gelmeseydi) onlar için hazırladığım azap, senin onlar için istediğin azaptan daha büyüktür. Zira benim kullarım içim azabım, celal ve büyüklüğüm esasındadır. O halde ey İbrahim! Beni kullarımla baş başa bırak, zira ben senden daha merhametliyim. Beni kullarımla baş başa bırak. Zira ben cabbar, sabırlı, ilim ve hikmet sahibiyim. İlmimle onları tedbir eder, kaza ve kaderini onlar arasında icra ederim.”^[144]

19039. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “İbrahim (a.s) göklerin ve yerin melekutunu müşahade ettiğinde, zina halinde olan bir şahsı gördü. Ona beddua etti, o öldü. Sonra başka birini (o halde) gördü, ona da beddua etti ve o da öldü. Üç kişiyi daha aynı halde gördü, onlar beddua etti ve onlar da öldüler. Bunun üzerine aziz ve celil olan Allah ona şöyle vahyetti: “Ey İbrahim! Sen duası müstecap olan birisin. O halde kullarıma beddua etme. Zira eğer isteseydim, onları yaratmazdım. Ben kullarımı üç çeşit yarattım: Biri bana ibadet eden ve bana hiçbir şeyi ortak koşmayan kuldur, o halde ben ona mükafat veririm. Diğeri ise benden başkasına tapan bir kuldur, bu kul asla benim elimden kaçamaz. Diğer kul ise benden başkasına tapan, ama onun sırtından bana ibadet eden bir nesli çıkaracağım kuldur.”^[145]

Tefsir

“Böylece yakın edenlerden olması için İbrahim’e göklerin ve yerin melekutunu gösterdik.” *Ayetinin zahirinden de anlaşıldığı üzere “kezalike” (böylece) kelimesi “Hani İbrahim, (üvey) babası (veya kayınbabası, veya amcası veya öğretmeni) Azer’e, “Putları ilah olarak mı benimsiyorsun? Doğrusu ben seni” ayetinin içeriğine işaretler. Yani bu konuda İbrahim’e (a.s) hakikati göstermeyi ifade etmektedir. O halde ayetin anlamı şöyledir: Bu tür göstermekle biz, göklerin ve yerin melekutunu İbrahim’e gösterdik.*

Bu işaretin ve sonraki ayetin “Gece basınca bir yıldız gördü” ve sonraki ayetle önceki ayetin irtibatına delalet eden “Biz, memlekette güçsüz sayılanlara iyilikte bulunmak onları önderler kılmak, onları varis yapmak istiyorduk” ayetinin yardımıyla açıkça anlaşıldığı gibi “nuri” kelimesi, gelecek zamana delalet etmektedir. Geçmiş zamanı hikaye etmektedir. Tıpkı “Biz yeryüzünde zayıf bırakılanlara minnet koymayı istiyoruz”^[146] ayetindeki “nuridu” kelimesi gibi.

O halde ayetin anlamı şöyledir: “Biz göklerin ve yerin melekutunu İbrahim’e gösterdik ve bu da amcası ve kavmiyle putlar hakkında tartışmasına, kendilerine sapıklıklarını göstermesine sebep oldu. Biz bu inayet ve ihsan sayesinde, yani melekut alemini ona göstererek ona yardım ulaştırdık. Bu hal üzere akşam gelip çatı ve gözleri yıldızlara ilişti.

Bu yüzden müfessirlerin “ve kezalike nuri” (ve böylece gösterdik) cümlesi, önceki ve sonraki cümleyle bir irtibatı olmayan cümledir. Ve hakeza bazıların “melekutu ilk defa İbrahim’e gösterme meselesi gece gelip çatığında ve yıldızları gördüğünde gerçekleşti,” sözü asla doğru değildir ve bu görüşe itina etmemek gerekir.

Göklerin ve yerin melekutunun anlamına gelince... Melekut mülk (hükümlanlık) demektir ve de masdar anlamındadır. Tıpkı tağut ve ceberut kelimeleri gibi. Dolayısıyla da adeta mülk ile mukayesele melekut kelimesi, anlamı daha büyük bir vurguyla ifade etmektedir. Nitekim tağut ve ceberut kelimeleri de tuğyan, cebr veya cübran kelimelerini daha büyük önemle vurgulamaktadır.

Kur’an da bu kavramı, sözlük anlamında kullanmıştır. Nitekim Allah’ın kelamındaki diğer kelimeler de aynen böyledir. Sadece Kur’an’ın örneği ile bu kelimenin örneği arasında bir fark vardır. Zira bir tür saltanat ve hükümdarlık olan mülk ve melekut bizim aramızda farazi ve itibari bir anlamdır. Onu itibar etmemize ve varsaymamıza sebep olan şey ise toplumun insani bireylerde ve davranışlarda insanın varlığına duyduğu ihtiyaçtır. Öyle ki toplumsal meselelerin güçlülüğüne, adalet ve emniyetin sağlanmasına sebep olsun. Bu anlam tıpkı insani topluluklarda sürekli müşahade ettiğimiz gibi kendiliğinden intikal bağışlama, gazap ve zor ve galebeyle tasarruf imkanına sahiptir.

Bu anlam itibari olmasına rağmen ve de insani topluluklarda gerçek hükümet münezzehe olan Allah’ın hakeki olmasına rağmen, Allah-u Teala hakkında da tasavvur edilebilir. Nitekim Allah şöyle buyurmuştur: “Hüküm ancak Allah’ındır.”^[147]

“Hamd, dünyada da ahirette de O’nun içindir”^[148]

Ama, bu itibari mülk ve yöneticiliğin anlamının yorumu da açıkça ortaya koyulduğu üzere gerçeklerde kök salmış ve sübut etmiş bir yorumdur ve bu asla zail olacak ve intikal edecek bir durumda değildir. Nitekim bizim her birimiz, kendimizin maliki ve sahibi konumundayız. Yani hepimiz, kulak, göz, diğer organ ve fiillerimize hakim durumdayız. Onlarda apaçık bir şekilde tasarrufta

bulunmaktayız. Öyle ki kulak ve göz, insanın emriyle işitmekte ve görmektedir, başka bir insanın emri ve iradesine bağlı olarak değil! Bu anlam bizim hakkımızda da gerçekleştiği hususunda şüphe etmediğimiz güzel bir anlamdır ve bu gerçeklik yok olacak ve intikal edecek bir gerçek de değildir. Zira insan kuvvet ve fiillerine maliktir. Bu kuvvet ve fiiller de bütünüyle insanın vücuduna tabidir ve onun vücuduyla ayakta durmaktadır. Onun varlığından bağımsız ve ihtiyaçsız değildir. Örneğin göz, bakan insanın izniyle görmektedir, kulak onun izniyle işitmektedir. Eğer insan olmasaydı, ne göz olurdu, ne görme olurdu, ne kulak olurdu ve ne de duyma. Toplumda da insan gerçekte padişah ve yöneticinin emriyle iş yapmaktadır. Eğer toplumdaki işlerin dizginlerini elinde tutan bu idare edici güç olmasaydı, toplum vücuda gelmezdi. Eğer yönetici ve hakim bir kimseyi amel ve tasarruftan alı koyacak olursa o artık buna isyan edemez.

Şüphesiz bu anlam aynen varlıkların vücuda gelme kaynağı ve alemin düzeninin idare menşei olan münezzehe olan Allah hakkında da gerçekleşmektedir. Hiçbir varlık ne varlığında mertebesi yüce yaratıcıdan müstağnidir ve ne de varlığının etkilerinde, yani kuvvet ve fiilleri hususunda kendiliğinden hiçbir bağımsızlığa sahip değildir. Ne bireysel durumda, ne de toplumsal durumda bağımsız değildir. Bu kuvvet ve fiiller varlık aleminin diğer cüzleriyle irtibat halindedir. Dünyadaki kuvvetler ile bu kuvvetlerin irtibatı ve bu kuvvetlerin birbirine karışımı da bu görülen genel düzeni vücuda getirmektedir. Nitekim Allah-u Teala şöyle buyurmuştur: “De ki: “Mülkün sahibi olan

Allah'ım!”,^[149]

Hakeza şöyle buyurmuştur: “Göklerin, yerin ve onlarda bulunanların egemenliği Allah'ındır, Allah her şeye kadirdir.”^[150]

“Hükümrانlık elinde olan Allah yücedir ve O her şeye kadirdir.” “Ölümü ve dirimi yaratan o'dur.”

“Gökleri yedi kat üzerine yaratan o'dur.”^[151]

Bu ayetlerde mülahaza edildiği gibi mülk ve padişahlığı yaratıcılığa neden kalmaktadır. O halde varlıkların varlığı Allah'tandır. Onların varlık ve gerçekliklerinin Allah'a nisbeti de Allah'ın mülk ve padişahlığının gerçekleşme ölçüsüdür ve bu da hiç kimsenin Allah'ın mülkünde ortak olmadığı ve ondan başkasına intikal etmediği ve aslında intikal ve başkasına havale imkanına sahip bulunmadığı anlamındadır. Yani Allah-u Teala onlardan asla sarf-ı nazar etmemekte ve diğerini kendi yerine geçirmemektedir.

Bu melekut kelimesinin bu ayette yorumlandığı anlamının aynısıdır. “Bir şeyi dilediği zaman, O'nun buyruğu sadece, o şeye “Ol” demektir hemen olur. Her şeyin egemenliği elinde olan ve sizin de kendisine döneceğiniz Allah münezzehtir.”^[152]

Zira ikinci ayetin de açıkça ifade ettiği gibi her şeyin melekutu münezzehe olan Allah'ın o şeye buyurduğu “Kun” (ol) kelimesidir. Allah'ın sözü de onun fiilinin ve eşyanın icadının aynısıdır. O halde açıkça anlaşıldığı üzere melekut eşyanın varlığının bizzat kendisidir ve onların münezzehe olan Allah ile ayakta durduğunun ifadesidir. Bu hiçbir şekilde ortaklık kabul etmeyen bir iştir. Münezzehe ve tek olan Allah'a mahsustur. Neticede saltanat ve tedbir anlamında olan rububiyet başkasına bırakılmayı ve intikali kabul edemez. İşte bu yüzden dolayı eşyanın melekutunu incelemek insanı kesin bir hidayetle tevhide götürmektedir. Nitekim Allah-u Teala şöyle buyurmuştur: “Göklerin ve yerin hükümrانlığına, Allah'ın yarattığı her şeye ve ecellerinin yaklaşmış olabileceğine bakmadılar mı? O halde

Kur'andan sonra hangi söze inanacaklar?”^[153] Mülahaza edildiği gibi bu ayetin anlamı da daha önce zikredilen mülk suresinin ayeti ile aynıdır.

O halde anlaşıldığı üzere göklerin ve yerin melekutundan maksat, diğer ilgili ayetler üzerinde düşünmeden anlaşıldığı kadarıyla, Hz. İbrahim'in (a.s) ruhunu, eşyayı müşahadeye yönlendirmekten ibarettir. Yani bütün varlıkların varlığı Allah ile kaimdir ve bu istinad ortaklık kabul eden bir istinat da değildir. İbrahim çok geçmeden şu neticeye vardı ki, hiçbir mahlukat, başka bir rububiyete, alemler tedbire ve alemdeki işleri idareye kadir değildir. Çünkü putlar, insanların bizzat yaptığı ve adlandırdığı beykellerdir. Allah onların gerçekliği hakkında bir delil indirmemiştir. Böyle bir duruma sahip olan varlıklar ise, onları bizzat yapmış olan insanın rabbi ve maliki olamaz. Yıldız, ay ve güneş gibi semavi cisimler de değişiklik içindedirler. Zira bazen insan için zahir olmakta, bazen de insanın gözlerinden gizli kalmaktadır. Bu varlıklar da bu hal üzere daha ileride diyeceğimiz gibi, varlık aleminin yöneticisi ve idarecisi olamaz.

“Böylece yakın edenlerden olması” ayetindeki “lam” harfi (liyekune) nedensellik içindir. Bu cümlemin geneli de hafız edilen başka bir cümleye atfedilmiştir ve cümlemin takdiri ise şöyledir: “Liyekune keza ve keza ve liyekune minel mukinin” (Böylece şöyle veya böyle olması için ve yakın edenlerden olması için...)

Yakın hiçbir şek ve şüpheye karışmayan bir ilimden ibarettir. Şayet yakinden maksat da Allah'ın ayetlerine ve nişanelerine yakın etmektir. Nitekim başka bir yerde şöyle buyurmuştur: “Sabredip ayetlerimize kesin olarak inanmalarından ötürü, aralarından, onları

buyruğumuzla doğru yola götüren önderler yaptık.”^[154] Bu yakinin neticesi ise Allah'ın güzel isimlerine ve üstün sıfatlarına

yakindir.

Allah-u Teala'nın Peygamber (s.a.a) hakkında nazil buyurduğu ayetler de bu anlamı ifade etmektedir. "Kulunu (Muhammed'i) bir gece Mescid-i Haram'dan, kendisine bir kısım ayetlerimizi göstermek için, çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksa'ya götüren Allah'ın şanı yücedir."

[155]

Hakeza şöyle buyurmuştur: "Gözü oradan ne kaydı ve ne de onu aştı. O rabbinin büyük ayetlerinden bazısını gördü."

[156]

Ama Allah-u Teala'nın zâtına yakın bususuna gelince... Kur'an-ı Kerim Allah'ın zâtının her türlü şek ve şüpheden yüce olduğunu ve hiçbir ilmin Allah'ın zâtını ihata edemeyeceğini, aksine burada tümüyle teslim olmak gerektiğini ifade etmektedir.

Kur'an-ı Kerim, Allah-u Teala'nın nişanelerine yakîn bir ilmin özelliklerinden birinin de Allah'ın dilediği ölçüde his perdesinin ötesinde varlık hakikatlerinin keşfedilmesi olarak zikretmiştir. Örneğin bir ayette şöyle buyurmuştur: "Dikkat edin, şayet yaptığınız sonucunu kesin olarak bir bilerseniz! And olsun ki, cehennemi göreceksiniz."

[157]

Hakeza şöyle buyurmuştur: "Ama iyilerin defteri yüksek katlardadır. O yüksek katların ne olduğunu sen bilir misin? O, gözde meleklerin gördüğü, yazılı bir kitaptır."

[158]

3714. Bölüm Melekut Perdeleri

19040. Resulullah (s.a.a), Mirac gecesinde şöyle buyurmuştur: "Aşağıya inip dünya semasına vardığımda, kendimden aşağıya baktım. Aniden bir bulut, toz, duman ve velvele ile karşılaştım. "Ey Cebrail! Bu nedir?" diye sordum. O şöyle buyurdu: "Bunlar, göklerin ve yerin melekutu hakkında düşünmesinler diye insanların gözünün üstünde dönen şeytanlardır. Eğer bunlar olmasaydı, insanlar bir çok ilginçlikleri görürlerdi."

[159]

19041. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "Eğer şeytanlar insanların kalpleri etrafında dönmeseydi, şüphesiz göklerin melekutunu görürlerdi."

[160]

19042. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "Ne mutlu sabreden fakirlere! Onlar göklerin ve yerin melekutunu görenlerdir."

[161]

Bak. El-Kalb, 3390, 3399. Bölümler

497. Konu el-İmla Mühlet Vermek

• Bihar, 73/377, 139. Bölüm; el-İmla ve'l-İmbal ale'l-Kuffar

• Bihar, 73/387, 141. Bölüm; Vak-u ma Yugallizu ala'l-Abd fi'l-Measi ve İstibracillah Teala

Bak.

☞ 483. Konu, el-İmtihan

☞ El-Bela, 403. Bölüm; en-Ni'met, 3910. Bölüm; ez-Zulüm, 2457. Bölüm

3715. Bölüm Mühlet Vermek

Kur'an:

“Küfredenler, kendilerine vermiş olduğumuz mühletin sakın kendileri için hayırlı olduğunu sanmasınlar. Biz onlara ancak, günahları çoğalsın diye mühlet veriyoruz. Küçültücü azab onlarıdır.” [\[162\]](#)

“Medyen halkı da peygamberlerini yalancı saymış ve Mûsa da yalanlanmıştı. Ama ben, kâfirlere önce mühlet verdim, sonra da onları yakalayiverdim. Beni tanımamak nasılmış görsünler. Nice kasabaların halkını haksızlık yaparken yok ettik. Artık çatıları çökmüş, kuyuları metruk, sarayları bomboş kalmıştır. Yeryüzünde dolaşmıyorlar mı ki, orada olanları akıl edecek kalpleri, işitecek kulakları olsun. Ama yalnız gözler kör olmaz, fakat göğüslerde olan kalpler de körleşir. Senden, başlarına acele azâb getirmeni istiyorlar. Allah sözünden asla caymayacaktır. Rabbinin katında bir gün, saydıklarınızdan bin yıl gibidir. Nice kasabalara, haksız oldukları halde, mühlet vermiştim; sonunda onları yakalayiverdim. Dönüş ancak banadır.” [\[163\]](#)

Bak. Al-i İmran suresi 196, 197. Ayetler; maide suresi, 71. Ayet; En'am suresi, 44. Ayet; a'raf suresi, 94, 95, 182, 183. Ayetler; tevbe suresi 85. Ayet; Yunus sursi, 11. Ayet; Hud suresi, 48. Ayet; Ra'd suresi, 32. Ayet; Hicr suresi, 3. Ayet; Nabl suresi, 61. Ayet; Kehf suresi, 85. Ayet; Meryem suresi, 84. Ayet; Ta-Ha suresi, 129-131. Ayetler; Enbiya suresi, 44, 111. Ayetler; Mü'minin suresi, 54, 55. Ayetler; Furkan suresi, 18.ayet; Şuara suresi, 146, 205-207. Ayetler; Ankebut suresi, 53. Ayet; Lokman suresi, 124; Fatır suresi, 45. Ayet; Şura suresi, 21. Ayet; Zuhuruf suresi, 29. Ayet; Zariyat suresi, 43, 44. Ayetler; Kalem suresi, 45. Ayet; Muddessir suresi, 11-16. Ayetler; Murselat suresi, 46. Ayet; Tarık suresi, 15-16. Ayetler

19043. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Allah hiçbir kimseyi insana verdiği fırsat gibi bir şeyle imtihan etmemiştir.” [\[164\]](#)

19044. İmam Rıza (a.s), kendisine, “Ben İbn-i Kıyama'yı [\[165\]](#) Allah'ın yaratıklarından sana en çok düşman kesilen biri olduğu halde terk ettim” diyen Hüseyin b. Hasan'a şöyle buyurmuştur: “Bu onun için kötüdür.” (Hüseyin şöyle diyor:) “Ben şöyle arzettim, sizden çok ilginç bir şey işitiyorum.” İmam şöyle buyurdu: “Ondan daha ilginç olanı İblistir. O aziz ve celil olan Allah'a daha yakın bir makamdaydı, Allah ona emretti, ama o Allah'ın emrine isyan etti, üstünlük tasladı ve kâfirlerden oldu. Bunun üzerine Allah ona mühlet verdi. Allah'a yemin olsun ki Allah mühlet vermek gibi şiddetli bir şeyle azaplandırmamıştır. Ey Hüseyin! Allah'a yemin olsun ki Allah onlara mühlet vermek gibi şiddetli bir azapla azaplandırmamıştır.” [\[166\]](#)

19045. İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur: “Aziz ve celil olan Allah Firavun'a, “**Ben sizin en yüce rabbinizim**” dediği günden, “**Ben sizin için kendimden başka bir ilah tanımıyorum**” sözünü söylediği güne kadar, tam kırk yıl mühlet verdi. Daha sonra onu dünya ve ahiret azabına düçar kıldı. Hakeza aziz ve celil olan Allah Musa (a.s) ve Harun'a (a.s) şöyle buyurdu: “**Şüphesiz sizin duanızı kabul ettim.**” Oysa Allah-u Teala'nın icabetinin sonucunu ona belli kılmasına kadar tam kırk yıl çekti.” [\[167\]](#)

19046. Yezid b. Meysere şöyle diyor: “Allah'ın Musa'ya nazil buyurduğu bilgiler arasında şu cümleleri gördüm: “Acaba mümin kulum dünya kapısını yüzüne açmam sebebiyle ve de bu sebeple benden uzaklaştığı için sevinir mi veya mümin kulum dünyayı ondan aldığım ve bu vesileyle de onu kendime yakın kılmam sebebiyle sabırsızlık gösterir mi?” Daha sonra şu ayeti tilavet buyurdu: “**Kendilerine mal ve oğullar vermekle, iyiliklerde onlar için acele ettiğimizi mi zannederler? Hayır;**

farkında değiller.”^[168]

19047. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Müddetleri uzadı, böylece horluklarını nihayete eriştirdiler. Kendilerini değişikliklere (ve nimetlerin yok olmasına) müstahak kıldılar.”^[169]

Allah-u Teala'nın, **“Küfredenler sanmasın”** sözü Allah'ın Peygamberini, kafirlerin küfürlerinde acele etmeleri hususunda teselli verdiği bir ayettir ve bu iş gerçekte kafirlere oranla ilahi bir kuşatmayı ifade etmektedir. Böylece onlar ahirette hiçbir nasiplerinin olmadığı bir duruma gelip çatmaktadırlar. Kafirlerle hitap etmekte ve açıkça Allah'ın onlara verdiği mühlet sebebiyle sevinmemeleri gerektiğini bildirmektedir. Zira bu mühletler onları yavaş yavaş daha çok günahlara doğru çekmekte ve bu mühletin ardından düşüklük ve utançtan başka bir sonucu olmayan insanı hor kılıcı bir azap vardır. Bu olay tümüyle kemale erme kanunu ve sünneti esaslıdır.^[170]

498. Konu

el-İstimna

Mastürbasyon

☞ Bihar, 79/95, 80, el-İstimna

☞ Bihar, 104/30, 32. Bölüm; el-Hezbeze ve'l-İstimna

☞ Vesail'uş-Şia, 18/574, 3. Bölüm; men İstimna Fe'lih et-Te'zir

3716. Bölüm

Mastürbasyon

19048. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Bilin ki Allah'ın, meleklerin ve tüm insanların laneti, hakkımızdan bir şey çiğneyen kimsenin üzerine olsun...hakeza hayvanlarla cinsel ilişki kuran ve kendi kendini tatmin eden (mastürpasyon yapan) kimsenin üzerine olsun.”^[171]

19049. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Üç kimse ile Allah-u Teala kıyamette ne konuşur, ne onlara bakar ve nede onları temizler, onlar için şiddetli bir de azap vardır: Beyaz saçını koparan kimse, kendi kendini tatmin eden kimse ve livata (homoseksüellik) yapan kimse.”^[172]

19050. İmam Sadık (a.s), mastürbasyon hakkında soru sorulunca şöyle buyurmuştur: “Allah-u Teala'nın kitabında nehyettiği büyük

bir günahdır ve bu fiili yapan kimse kendisiyle evlenmiş gibidir. Eğer bu işi yapacak birini bilecek olursam, asla onunla yemek yemem.” *Soru soran kimse yeniden şöyle sordu:* “Ey İbn-i Resulillah! Kur'an'ın neresinde bu işten sakındırılmıştır?” İmam şöyle buyurdu: “Allah'ın şu buyruğunda: “**Kimde bunun ötesinde bir şey dilerse şüphesiz ki o aşırı gidenlerdendir.**”

Bu amel de “**bunun ötesinde**” ifadesinin bir örneğidir.”^[173]

19051. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Kendi eliyle evlenen kimse (mastürbasyon yapan kimse) mel'undur.”^[174]

19052. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kendi tenasül organıyla oynayan birini Müminlerin Emiri'nin (a.s) yanına getirdiler. İmam parmaklarını kırbaçladı. Sonrada onu Beytülmal parasıyla evlendirdi.”^[175]

499. Konu

el-Mevt

Ölüm

- ☞ *Bihar, 6/116, 1. Bölüm; Hikmet'ul-Mevt ve Hakikatuh*
- ☞ *Kenz'ul-Ummal, 15/542-762; Kitab'ul-Mevt ve Ehval'un Tekeu Be'deh*
- ☞ *Vesail'uş-Şia, 2/612, Ebrab'ul-İhtizar*
- ☞ *Bihar, 81/170-397, 1-186; Ebrab'ul-Cenaiç*

Bak.

☞ 4. Konu, *el-Ecel*; 35. Konu, *el-Berzab*; 427. Konu, *el-Kabr*; 374. Konu, *el-Mead(1)*; 209. Konu, *Ziyaret'ul-Kubur*; 379. Konu, *eş-Şehadet (2)*; 305. Konu, *el-Musibet*

☞ *El-Hac, 706. Bölüm; ez-Zenb, 1387. Bölüm; ez-Zekat, 1581. Bölüm; el-İlm, 2844. Bölüm; el-Fakr, 3221 ve 3230. Bölümler; es-Sadaka, 2224. Bölüm*

3717. Bölüm

Ölüm

Kur'an:

“Hanginizin daha iyi iş işlediğini belirtmek için, ölümü ve dirimi yaratan o'dur. O, güçlüdür, bağışlayandır.”^[176]

19053. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Her canlının bir ölümü vardır.”^[177]

19054. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ölüm ahiret adaletinin başlangıcıdır.”^[178]

19055. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ölüm ile dünya sona erer.”^[179]

19056. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ölüm ahiretin kapısıdır.”^[180]

19057. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Sizden birisi ölünce kıyameti kopar, o halde Allah’a onu görüyormuşçasına ibadet edin ve her an ondan bağışlanma dileyin.”^[181]

19058. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Sizden biri ölünce kıyameti kopmuş olur. Böylece iyiliklerini ve kötülüklerini görür.”^[182]

19059. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ömürleri uzatıp kısaltarak, öne salıp erteleyerek yaratmıştır. Ölümüne bir takım sebepler taktir etti. Ölümü uzun ömürleri çeken ip ve hayat düğümlerini çözen bir unsur kıldı.”^[183]

19060. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Hamd, İslam’ı şeriat kılan, uyanlara dinini kolaylaştıran Allah’a mahsustur...Yolu tasdik, yolunun işaretleri salih amel, ölümü son, dünyası imtihan, kıyameti toplanma yeri, cenneti de ödülüdür.”^[184]

19061. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ben uyarıcıyım, ölüm ansızın saldırandır ve kıyamet ise vaad edilen yerdir.”^[185]

19062. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Çünkü ölüm, lezzetlerinizi yok eder, isteklerinizi karartır, sizi amaçlarınızdan uzaklaştırır. O, seilmeyen ziyaretçi, yenilmeyen pehlivan ve istenmeyen suçludur. Sizleri ipleriyle ve kapanlarıyla avlar... Ölümün yoğun karanlıklarının ve şiddetli acıların sizi kuşatacağı (gün) yakındır.”^[186]

19063. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah’ın her gün şöyle nida eden bir meleği vardır; “Ölmek için doğunuz, yok olmak için toplayınız, harap olması için yapınız.”^[187]

19064. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ölüm! Ölüm! Biliniz ki ölümden kaçmak mümkün değildir. Ölüm sahip olduğu her şeyi kendisiyle getirir: Ebedi yurt ehli için yüce cennete doğru hoşluk, rahatlık ve uğurlu bir diriliş getirir. Bunlar bu ebedi yurt için çalışmışlar ve ona rağbet göstermişlerdir. Ama ölüm aldanma yurdunu talep edenler için ise, yakıcı ateşe doğru sefalet, pişmanlık ve zararlı bir diriliş getirir, onlar da bu aldanma yurdu için çaba göstermiş ve ona rağbet göstermişlerdir.”^[188]

19065. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Allah insanı neyin uğruna ölmüşse o şey ile birlikte haşreder.”^[189]

19066. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Her kul öldüğü şey üzere dirilir.”^[190]

19067. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Müslümanın ölümü geldiğinde bedeninin organları birbiriyle vedalaşır ve şöyle derler: “Selam olsun sana, kıyamet gününe kadar ben senden sen de benden ayrılıyor.”^[191]

19068. *İmam Rıza (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsan için en korkunç zaman üç yerdir: Doğduğu, annesinin karnından dışarı çıktığı ve dünyayı gördüğü gün (zaman), öldüğü gün ve ahiret ehlini müşahade ettiği gün ve dirildiği ve dünyada görmediği bir takım hükümleri gördüğü gün.”^[192]

19069. *İmam Zeyn’ül abidin (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsan oğlunun en zor anları üç andır: Ölüm meleğini gördüğü an, mezarından kalktığı an ve Allah Tebarek ve Teala’nın karşısında olduğu an. Böylece ya cennete doğru gider, ya cehenneme doğru.”^[193]

19070. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Bir kavim Peygamberlerinin yanına geldiler ve şöyle dediler: “Dua et de Rabbin ölümü bizden kaldırsın.” Allah Tebarek ve Teala ölümü onlardan kaldırdı. Ama sayıları hızla arttı, evleri kendilerine dar gelmeye, nesilleri çoğalmaya başladı. Öyle ki sabah olduğunda evin erkeği babasına, annesine, büyük babasına ve büyük babasının babasına yemek vermek ve onları hoşnut etmek (veya temizlemek) ve onlara iyi bakmak zorunda kalıyordu. Bu yüzden de işinden gücünden oluyordu. İşte bu yüzden yeniden Peygamberlerinin yanına gelip şöyle dediler: “Rabbinden dile de bizi sahip olduğumuz ömürlerimize geri çevirsin.” Peyamber de aziz ve celil olan rabbinden bunu diledi. Allah da onları (tayin edilmiş) ömürlerinin müddetlerine geri çevirdi.”^[194]

19071. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Şüphesiz eski zamanda bir topluluk Peygamberlerine şöyle demişlerdi: “Dua et de rabbın bizlerden ölümü kaldırsın.” O Peygamber kendileri için dua etti ve Allah onlardan ölümü kaldırdı. Böylece sayıları arttı, evleri kendilerine dar gelmeye başladı. Nesil çoğaldı, sabah olunca erkek babasına, dedesine, annesine ve büyük babasına yemek yediyor, onları temizliyor, üstüne başına bakıyordu. Böylece de iş ve kazançlarından geri kaldılar. Daha sonra (Peygamberlerine) şöyle dediler: “Bizleri daha önce bulduğumuz hale geri döndürmesini dile. Peygamberleri de dua etti ve Allah o topluluğu bulundukları ilk hallerine geri çevirdi.”^[195]

Tefsir:

“Hanginizin daha iyi iş işlediğini belirtmek için, ölümü ve dirimi yaratan o’dur. O, güçlüdür, bağışlayandır.” Ayetinde geçen hayat kelimesi varlığın his ve irade sahibi olması ve ölüm ise bu iki özellikten yoksun olması anlamındadır. Ama ölüm Kur’an öğretilerinden de anlaşıldığı üzere hayatın bir aşamasından diğer bir aşamasına intikal etmektir ve bu konu daha önce de söylediğimiz gibi şu ayetten istifade edilmektedir: **“Ölümü aranızda biz tayin ettik... sizin bilmediğiniz şekilde”**^[196] O halde yaratılışın hayat gibi ölüme de taalluk etmesinin hiçbir engeli ve sakıncası yoktur. Bu hal üzere eğer ölümü örf ve halk nezdinde olduğu gibi yoklukla ilgili bir iş olarak alacak olursan, bu durumda ölüm hayat melekesine sahip olmamak anlamındadır ve yaratılışın kendisiyle ilintisini doğruladığı vücuttan bir nasibi vardır. Tıpkı körlüğün görmeye, karanlığın aydınlığa oranı gibi (ki bu oran meleke ve yeti yokluğudur.)

“Hanginizin daha iyi iş işlediğini belirtmek için” cümlesi de Allah’ın ölüm ve hayatı yaratışındaki hedefini beyan etmektedir. Ayette geçen bela, deneme ve imtihan anlamındadır ve de maksat şudur: “Sizin bu tür yaratılışınız yani önce yaşamınız ve sonra ölmenizin hanginizin diğerinden daha iyi amel ettiğini ortaya koyan deneysel ve öncül bir yaratılıştır. Açıkça bilindiği gibi imtihan ve ayırt etmek sadece sonradan karşılaşıcağınız şeyler içindir ve o da herkesi, ameli esasınca layık olduğu şekilde mükafatlandırmak veya cezalandırmaktır. Ayrıca bu cümlede, yaratılışın asıl maksadının, iyi mükafat vermek olduğu da anlaşılmaktadır. Çünkü iyi işten ve iyi iş yapan kimsenin üstünlüğünden söz edilmektedir. O halde yaratılıştan maksat, iyi amel sahipleridir ve diğerlerinin yaratılışı ise onlar sebebiyle gerçekleşmiştir.

Allah kendi sözünü **“O, güçlüdür, bağışlayandır”** cümlesiyle sona erdirmiştir. Zira Allah azîzdır ve yenilmezdir. Çünkü mutlak kudret ve hükümdarlık sadece Allah’a aittir ve bu yüzden de hiçbir güç ona üstün gelemez. Her kime kendisine muhalefet gücü vermişse, bu da sadece deneme ve imtihan içindir. Çok geçmeden de onlardan intikam alacaktır. Asıl bağışlayan Allah’tır. Zira dünyada onların bir çok günahını bağışlamaktadır, ahirette de vaad ettiği gibi onların bir çok günahını affedecektir.

Bunun yanı sıra, ayetin sonunda bu iki adın anılması da korkutmak ve İslam’ın davet ettiği şeylere teşvik makamındadır.

Bilmek gerekir ki ayetin anlamı da sadece delilsiz boş bir iddia değildir ve hedef sadece bunu telkin etmekten ibaret olamaz. Elbette bazıları bu tevebhüme kapılabilir, ama bu takriben zaruri veya tümüyle zaruri olan bir ön hazırlıktır ve mükafat ve ceza için dirilişin zaruretiye hükmedilmesini gerektirmektedir. Zira ölümlü sonuçlanan dünyevi hayat elbisesini giyen bu insan, iki halden dışarı değildir: Ya iyi amel sahibi olmakla nitelendirilecek, veya bunun tersine bürünecektir. Elbette insan fıtratı gereği, öyle bir şekilde yaratılmış ve tehziz edilmiştir ki eğer bir engel ortaya çıkmazsa kendiliğinden iyi işe doğru yürümektedir. Elbette çocuklar ve onların hükümünde olan kimseler bunun dışındadır. Diğer insanlar şüphesiz ya iyilik sahipleridir, ya da kötülük. Bu iki hal üzere nitelendirilmenin dışında değildir.

Bir şeyin varlığına ilişkin olan ve çoğu insanlarda cari olan halet ve sıfat, varlığının nihayetidir ve yaratılışının hedefidir. Örneğin bir ağacın bitkisel hayatı, eğer genelde onun meyve verişyle sonuçlanıyorsa, bu meyve o ağacın varlığının nihayetidir ve onun hedefi konumundadır. İyilik ve salâh da insanın yaratılışının hedefi ve nihayetidir ve bu nükteden de anlaşıldığı üzere iyilik ve temizlik, eğer iyi bir şey ise gerçekte bizât istenilen bir şey değildir. Aksine ondan hedef başka bir şeydir ve bizât istenilen şey ise ne noksanlık ve eksiklikle nitelendirilen ve ne de başı boşluk ve günahkarlıkla birlikte bulunan temiz ve pak hayattır. Söz konusu olan ayette, **“Her can ölümü tadacaktır. Bir imtihan**

olarak size iyilik ve kötülük veririz. Sonunda bize dönersiniz”^[197] ayetiyle aynı anlamdadır.^[198]

3718. Bölüm Ölüme Yakın Etmek

19072. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Aziz ve celil olan Allah, içinde yakın olmayan bir şekke ölümden daha çok benzeyen içinde şek bulunmayan bir yakın yaratmamıştır.”^[199]

19073. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “İnsan için yakınlıkla birlikte bulunan imandan şekke daha çok benzeyen bir şey görmedim. Şüphesiz o her gün ölümleri mezara doğru uğurluyor, teşyi ediyor, buna rağmen yine de aldatıcı dünyaya yöneliyor, şehvet ve günahlardan el çekmiyor. Şüphesiz bu fakir insanoglu için topluluklarını dağıtan, birliklerini bozan ve

çocuklarını yetim bırakan ölüm dışında, işleyecekleri bir günah ve sorguya çekilecekleri bir hesap olmasaydı bile yine de şüphesiz bu sıkıntı ve yorgunluk dolu dünyadan sakınması yakışırdı.”^[200]

19074. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ölüleri gördüğü halde ölümü unutan kişiye şaşarım!”^[201]

3719. Bölüm Her Anda Bir Ölüm Vardır

19075. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Her nefeste bir ölüm vardır.”^[202]

19076. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Her zamanda bir kaybetme vardır.”^[203]

19077. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Her anda bir ecel vardır.”^[204]

19078. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsanın nefes çekmesi, ölüme doğru adım atmasıdır.”^[205]

Bak. el-Umr, 2924. Bölüm

3720. Bölüm Ölüm İnsanı Takip Etmektedir

Kur'an:

“Her insan ölümü tadacaktır. Kıyamet günü, ecirleriniz size mutlaka ödenecektir. Ateşten uzaklaştırılıp cennete sokulan kimse artık kurtulmuştur. Dünya hayatı, zaten, sadece aldatıcı bir metadan ibarettir.”^[206]

19079. *İmam Ali (a.s) oğlu Hasan'a yaptığı tavsiyelerin birinde şöyle buyurmuştur:* “Ey oğlum! Dünya için değil, ahiret için yaratıldığını bil. Hayat için değil, ölüm için; beka için değil, yok olmak için var edildin. Ne kadar kalacağını bilmediğin bir evde, alınıp götürüleceğin bir durakta, ahirete varacağın bir yoldasın. Sen, korkan kimsenin kurtulamayacağı, isteyen er geç kavuşacağı, sonunda mutlaka tadacağı ölümün avısın. Seni helak etmesinden kork; günah bir işle uğraşıp tevbe ederim ümidinde iken ölümün tevbe ile arana girmesinden ve kendini böylece helak etmekten sakın.”^[207]

19080. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Eğer bir kimse bekaya tırmanmak için bir merdiven, ölümü kendinden savmak için bir yol bulabilseydi; cinlerin ve insanların hükümeti uhdesine verilen ve nübüvvetle birlikte büyük yakınlığa mazhar olan Davud oğlu Süleyman (a.s) bulurdu. Allah, dünya üzerindeki rızkını tamamladığı ve müddetini doldurduğu zaman Süleyman'ı, yokluk yaylarından atılan ölüm oklarıyla okladı. Böylece dünya onsuz kaldı ve evleri yurtları sahipsiz kaldı da onları başka toplumlar miras aldı.”^[208]

19081. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Siz, ölümün kovaladığsınız; onun gelmesini oturarak bekleseniz de sizi alır, ondan kaçsanız da sizi yakalar. O, size gölgenizden daha yakındır. Ölüm sizi perçemlerinizden yakalar.”^[209]

19082. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ölüm sizin perçemlerinize düğümlenmiştir ve dünya ardınızdan dürülmüştür.”^[210]

19083. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ölüm size gölgenizden daha çok yapışmıştır ve sizden daha çok (üzerinizde) irade sahibidir.”^[211]

19084. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Sayılan her şey sona erer, mukadder olan ve beklenen her şey ise gelip çatar.”^[212]

19085. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Her canlı için bir yiyecek vardır, her tane için de bir yiyen vardır ve sen ölümün yiyeceğisin.”^[213]

19086. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ey insanlar! Her insan kaçışında, kaçtığı şeye ulaşır ve ecel nefsi ölüme doğru

sürendir. Ölümden kaçmak bizzat ölüme ulaşmaya sebep olur.”^[214]

19087. *İmam Sadık (a.s), Allah-u Teal'nın, “De ki: “Kaçtığınız ölüm, mutlaka size gelip çatacaktır” ayeti hakkında şöyle buyurmuştur:* “Yılları sayarsın, sonra ayları sayarsın, sonra günleri sayarsın, daha sonra anları sayarsın ve daha sonra nefesleri sayarsın: **“Eceliniz gelince bir an ertelenmez ve öne alınmaz.”**”^[215]

19088. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “(Allah) kendisiyle şöyle bir aht bağladı: Ruh sahibi her canlıya da ölümü bir vade ve fenayı işlerinin sonu olarak karar kılmıştır.”^[216]

19089. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ölümden korkan ondan kurtulamaz ve bekayı dünyada sevene beka ihsan edilmez.”^[217]

19090. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ölüm haristir; ne oturan onun pençesinden kurtulur; ne de korkan onu acze düşürür.”^[218]

19091. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ölümden kaçan kimsenin hikayesi yeryüzünün kendisinden alacaklı olduğu tilkinin hikayesidir. O tilki yeryüzünden kaçır, yorulur, nefesten düşer, yuvasına gider. Yeryüzü kulağına sürekli şöyle der: “Ey tilki! Alacağımı ver! Alacağımı ver!” Bu esnada tilkiden bir hava çıkar ve sürekli bu hal üzere olur. Sonunda boynu kesilir ve ölür.”^[219]

3721. Bölüm Göç Zamanı Yakındır

19092. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ey Allah’ın kulları! Ölümden ve onun yaklaşmasından sakının. Ona azık hazırlamaya koyulun. O, büyük bir işle, yüce bir hadise ile, hiçbir şerrin ebediyen onunla barınamayacağı bir hayırla, ya da hiç bir hayrın ebediyen onunla olamayacağı bir şerle geliyor. O halde cennete, cennetlik amel işleyenden daha yakın, cehenneme de cehennemlik iş yapandan daha yakın kim vardır?!”^[220]

19093. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Sen (gün ve yılları) geride bıraktığında ve ölüm de sana yöneldiğinde, o zaman senin ölümle görüşmen ne de çabuktur!”^[221]

19094. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim ölüme yakın gözüyle bakarsa onu yakın görür.”^[222]

19095. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ahiret yakındır, (dünyada) kalma süresi ise pek azdır.”^[223]

19096. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Dünyadan göç etmek yakındır.”^[224]

19097. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Hiçbir son ölümden daha yakın değildir.”^[225]

19098. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ölüm yolcusu, beklenilmeye en layık olan ve her yolcudan daha erken gelen yolcudur.”^[226]

19099. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Lahzaların kısalttığı ve saatlerin geçişinin yok ettiği bu ömür müddeti, kısa olmaya layıktır ve gece gündüz onu süren gayip de (insan veya ölüm de) çabuk dönmeye layıktır.”^[227]

19100. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Dünyanın vakitleri her ne kadar uzun da olsa kısadır. Dünyadan, dünya vakitlerinden istifade etmek her ne kadar çok da olsa azdır.”^[228]

19101. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Beklenilen her şey gelecektir ve bilki gelecek olan her şey de önceden varmış gibidir.”^[229]

19102. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Hayat ölüme ne de yakındır.”^[230]

19103. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Diri ölüye ne de yakındır! Çünkü sonunda ona katılacaktır. Ölü ise diriden ne kadar uzaktır. Zira ondan kopmuştur.”^[231]

3722. Bölüm Ölümün Anlamı

19104. *İmam Ali (a.s), ölümün anlamı sorulunca şöyle buyurmuştur:* “Bilen bir kimseye sordunuz. Ölüm, insana inen üç işten biridir: Ya ebedi nimeti müjdeleyen bir müjde, ya ebedi azabı haber veren bir haber, yada korku ve hüznün sebebidir ve işi belirsizlik içindedir ve hangi zümreden olduğunu bilmemektedir.”^[232]

19105. *İmam Hasan (a.s), aynı soruya cevap olarak şöyle buyurmuştur:* “Ölüm müminlere ulaşan en büyük sevinçtir. Zira sıkıntı ve sefalet yurdundan ebedi nimet yurduna intikal etmektedirler. Kafirlerle ise ulaşan en büyük yokluk ve helaktır. Zira cennetlerinden (nimetlerinden) ortadan kalkmayan ve sona ermeyen ateşe doğru götürülürler.”^[233]

19106. *İmam Seccad (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Hüseyin b. Ali b. Ebi Talib’in (a.s) durumu ağırlaşınca, yanında bulunanlar ona baktılar ve halinin onların aksine olduğunu gördüler. Zira halleri kötüleştikçe renkleri soluyor, bedenleri titriyor, kalpleri çarpıyordu. Ama Hüseyin (a.s) ve bazı has dostlarının renkleri daha da bir açılmakta, bedenleri huzura kavuşmakta, ruhları sükuna ermekteydi. Bunun üzerine birbirlerine şöyle dediler: “Bakınız, ölümden hiç de korkmamaktadır.” Hüseyin (a.s) da onlara şöyle buyurdu: “Sabredin ey yüce kimseler! Zira ölüm, sizi sıkıntı ve sefaletten geniş cennetlere ve ebedi nimetlere ulaştıran bir köprüden başkası değildir. Sizden hanginiz zindandan saraya götürülmeyi hoş görmez.”^[234]

19107. *İmam Zeyn’ul-Abidin (a.s), kendisine ölüm hakkında sorulunca şöyle buyurmuştur:* “Mümin için ölüm, üzerinden kirli ve bitli bir elbiseyi çıkarmak, ağır paranga ve zincirleri koparmak ve yerine en değerli elbiseleri, güzel kokuları, hızlı koşan merkepleri ve en güvenli evleri geçirmektir. Kafir için ise ölüm bedenindeki kıymetli elbiseyi çıkarmak, güvenlik dolu evden ayrılmak ve onları en çirkin ve kaba elbiseler, en korkunç evler ve en büyük azaplarla değiştirmektir.”^[235]

19108. *İmam Cevad (a.s), ölüm hakkında sorulunca şöyle buyurmuştur:* “Her gece sizlere gelen uyku gibidir, sadece müddeti uzundur ve insanı uykudan sadece kıyamet günü uyandırmaktadır. Uykusunda sayısız çeşitli sevinçleri gören ve hesapsız çeşitli korkuları gören kimsenin, uykuda sevinçli olan ve uykuda korkuya kapılan kimsenin hali nasıl olur. İşte bu ölümdür. O halde kendinizi ölüme hazırlayınız.”^[236]

19109. *İmam Sadık (a.s), aynı soru sorulduğunda şöyle buyurmuştur:* “Mümin için kokladığı güzel kokudan daha güzeldir ve güzel kokusundan uyumaktadır. Sıkıntısı ve eziyeti tümüyle ortadan kalkar. Kafir için ise yılanların ve akreplerin sokması gibidir. Belki ondan daha da acıdır.”

Şöyle arz edildi: “Bazıları ise ölümün dünyada testereyle biçilmekten, makas ile kesilmekten, taşlarla ezilmekten ve değirmen taşının göz bebeği üzerinde dönmesinden daha acı olduğunu söylemektedirler.” *İmam şöyle buyurdu:* “Bazı kafirler ve günahkarlar için böyledir.”^[237]

19110. *İmam Kazım (a.s), ölmek üzere olan birisinin yanına vararak şöyle buyurmuştur:* “Ölüm, müminleri günahından temizleyen bir arıtma aracıdır. Vücutlarında olan en son günahın kefaresi olarak kendilerine ulaşan en son acıdır. Ölüm kafirleri de temizliklerinden arındırır, sahip oldukları iyiliğin son sevabı olarak kendilerine ulaşan en son lezzet ve rahatlaktır.”^[238]

19111. *İmam Rıza (a.s), ashabından birini ziyaret edince şöyle buyurmuştur:* “Halin nasıldır?” O şöyle arzetti: “Siz gittikten sonra ölümü gördüm.”—Maksadı hastalıklardan dolayı gördüğü sıkıntı ve acılardı— İmam şöyle buyurdu: “Onu nasıl gördün?” O şöyle arzetti: “Zor ve acı dolu.” İmam şöyle buyurdu: “Sen ölümü görmemişsin. Aksine ölümün uyarıcısını görmüşsün. Sana sadece ölümün bir parçasını gösteren şeyi görmüşsün.”^[239]

19112. *İmam Cevad (a.s), ölümü hoş görmemek hakkında sorulunca şöyle buyurmuştur:* “Zira insanlar ölümü tanımamaktadırlar. Bu yüzden de ondan hoşlanmamaktadırlar. Oysa eğer ölümü tanıyacak olsalardı ve aziz ve celil olan Allah’ın dostlarından olsalardı, şüphesiz onu severlerdi ve ahiretin kendileri için daha iyi olduğunu bilirlerdi.” İmam daha sonra şöyle buyurdu:

“Ey Ebu Abdillah! Hangi delille çocuk ve deli kimse bedenini salım kılan ve acılarını ortadan kaldıran ilacı yemekten sakınmaktadır.” O şöyle arz etti: “Çünkü onun faydasını bilmemektedir.” İmam şöyle buyurdu: “Muhammedi hak üzere Peygamber olarak gönderene yemin olsun ki herkim kendisini ölüme hakkıyla hazırlarsa, ölümün faydası tedavi görmekte olan kimseye bu ilacın faydasından daha çoktur. Bil ki insanlar ölümün hangi nimetle sonuçlandığını bilselerdi, şüphesiz hastalıkları ortadan kaldırmak ve esenliğe kavuşmak için ilaç peşinde koşan akıllı kimseden daha önce ölümü talep eder ve onu severlerdi.”^[240]

19113. *İmam Askeri (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ali b. Muhammed (a.s) hasta olan ashabının birinin yanına vardı. O ağladı ve ölüm hakkında sabırsızlık gösterdi. İmam ona şöyle buyurdu: “Ey Allah’ın kulu! Sen ölümü tanımadığın için korkuyorsun. Eğer bedenin kirlenir, eziyet göreceğin şekilde pislik içinde kalır, böylece yaraya dönüşürse, sen de uyuz olur ve hamamda yıkadığın taktirde bütün bunların ortadan kalkacağını bilersen, acaba yine de hamama gidip o pislikleri kendinden atmayı mı istersin, yoksa hamama gitmeyip o hal üzere baki kalmayı mı dilersin?” O şöyle arzetti: “Tabi ki ey İbn-i Reslulillah (hamama gitmeyi severim)” Bunun üzere İmam şöyle buyurdu: “Bu ölüm de işte o hamam gibidir. Son olarak günahlarını ve kötülüklerini senden temizlemektedir. Böylece onun yanına vardığında ve ondan geçtiğinde her türlü hüznün ve kederden kurtulur ve her türlü sevinç ve mutluluğa erişirsin.” Bu esnada o şahıs huzura kavuştu, ölüme teslim oldu. Sükuna erdi, gözlerini kapadı ve can verdi.”^[241]

19114. *İmam Askeri (a.s) ölüm hakkında sorulunca şöyle buyurmuştur:* “Ölüm, olmayan bir şeye inanmaktır. Babam bana babasından, o da dedesinden, o da İmam Sadık’tan (a.s) şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: “Mümin öldüğü zaman, (gelecekte) o ölmemiştir. Aksine ölen kafirdir.”^[242]

3723. Bölüm Müminin Ölümü

Kur’an:

“Melekler onların canını temizlenmiş olarak alırken: “Selam size; yaptıklarınıza karşılık haydi cennete girin” derler.”^[243]

“Ey huzur içinde olan can! O senden, sen de O’ndan hoşnut olarak Rabbine dön! Ey can! İyi kullanımın arasına gir. Cennetime gir.”^[244]

“İyi bilin ki, Allah’ın dostlarına korku yoktur, onlar üzülmeyeceklerdir. Onlar Allah’a iman etmiş ve O’na karşı gelmekten sakınmışlardır. Dünya hayatında da, ahirette de müjde onlarıdır. Allah’ın sözlerinde hiçbir değişme yoktur. İşte bu büyük kurtuluştur.”^[245]

19115. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Müminin dünyadan çıkışını sadece çocuğun annesinin karnındaki karanlık ve sıkıntılardan dünyanın hoşluğuna çıkışına benzetebilirim.”^[246]

19116. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Mümin can verirken ölüm meleği onun karşısında tıpkı zelil olan kölenin efendisi karşısında durduğu gibi durur, o ve yardımcıları durur, ona yaklaşmazlar, böylece ona selam verir ve onu cennetle müjdeler.”^[247]

19117. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Mümin dünyadan ayrıldığını, dışarı çıktığını hissetmez. Allah-u Teala’nın şu sözü de buna işaret etmektedir: “**Ey nefis...**”^[248]

Bu halet dünyada takva sahibi olan ve kardeşlerine yardımcı olan ve onlarla sürekli ilişki içinde olan kimse içindir.”^[249]

19118. *İmam Sadık (a.s), Allah-u Teala’nın, “Onlar için dünya hayatında müjde vardır” ayeti hakkında şöyle buyurmuştur:* “Ölüm anında Muhammed (s.a.a) ve Ali (a.s) onu cennetle müjdelerler.”^[249]

19119. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Bizi en çok seven taraftarlarımızın can vermesi tıpkı sizden birinin bir yaz günü içtiği soğuk su gibidir. Onların geriye kalanları ise kendi yataklarında en güzel hal üzere ölür. Bu hal sizden her birinin o

şekilde ölmeyi arzuladığı bir halettir.”^[250]

19120. *Mirac hadisinde şöyle yer almıştır:* “Kul ölüm haletine büründüğü zaman başının üzerinde melekler durur, her meleğin elinde Kevser suyundan dolmuş bir bardak bulunur, bir de cennet şarabından bir bardak bulunur. Ondan ölümün acılığı ve gevşekliği gitsin diye onun ruhuna içirirler ve ona büyük müjde vererek şöyle derler: “Ne güzel sana! Yerin kutlu olsun. Sen, yakın, seni seven, hikmet ve izzet sahibi rabbinin yanına gidiyorsun.”^[251]

19121. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Müminin müjdelendiği ilk şey, rahatlık, güzel rızık ve Naim cennetidir. Mümine verilen ilk müjde ise, ona şöyle denmesidir: “Ey Allah’ın dostu! Seni Allah’ın hoşnutluğu ve cennetle müjdeliyorum. Çok hoş geldin! Allah seni teşyi edenleri bağışladı. Senin için bağışlanma dileyenlerin duasını kabul etti. Senin iyi olduğuna dair tanıklık eden kimsenin tanıklığını kabul etti.”^[252]

Bak. 3726. bölüm, 19136. hadis

3724. Bölüm Mümin İçin Ölüm Güzel Kokan Bir Deste Gül Gibidir

19122. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Mümin için ölüm güzel kokan bir deste gül gibidir.”^[253]

19123. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Müminin armağanı ölümdür.”^[254]

19124. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Mümin için en iyi armağan ölümdür.”^[255]

19125. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İman ve takvayı kalbiyle bürünen kimseye, ölüm ne de faydalıdır.”^[256]

19126. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ölüm gibi huzur veren şey yoktur.”^[257]

19127. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ölüm bir ganimettir.”^[258]

19128. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ölüm iyi kimselerin rahatlık sebebidir.”^[259]

19129. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ölüm her Müslüman için bir kefarettir.”^[260]

3725. Bölüm Kafirin Ölümü

Kur’an:

“Melekler kendilerine yazık etmiş kimselerin canlarını alırken: “Biz hiçbir kötülük yapmıyorduk” diyerek teslim olurlar. Hayır; öyle değil; doğrusu Allah onların yaptıklarını bilmektedir.”^[261]

“Melekler, onların yüzlerine ve sırtlarına vurarak canlarını alırken durumları nice olur?”^[262]

Bak. Nisa, 97, Enfal, 7, Kaf, 29

19130. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Eğer dostlarımıza düşman olur, düşmanlarımıza dost kesilir, muhaliflerimizin lakaplarını kullanırsa, ölüm meleği canını almak için geldiği zaman aziz ve celil olan Allah yerine onları ilah edinen o kötü kimsenin ilahını çeşitli azaplara mübtela olduğu bir halde, onun karşısında mücessem kılar. Öyle ki onu görür görmez helak olur. Ona sürekli olarak tahammül etme güçlerinin olmadığı azabın sıcaklığı bulaşır. Böylece ölüm meleği ona şöyle der: “Ey kötü kafir! Sen Allah’ın dostlarını, Allah’ın düşmanlarına bıraktın. Bu gün onlar senin için en küçük şey dahi yapamazlar ve hiçbir kaçacak yer yoktur.” O halde böylece, ona öyle büyük bir azap gelip çatar ki, onun çok az bir bölümünü dahi, dünya ehli arasında bölüştürülecek olursa onların hepsi helak olur.”^[263]

19131. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ölüm, şehvetine köle ve heva ve heveslerine esir olan kimse için rahatlık sebebidir. Zira hayatı devam ettikçe günahları da artar ve kendi hakkındaki cinayetleri de büyür.”^[264]

3726. Bölüm Ölüm Meleği

Kur'an:

“O, kulların üstünde yegane kahirdir, size koruyucular gönderir. Artık birinize ölüm gelince elçilerimiz, bir eksiklik yapmaksızın onun canını alırlar.” [\[265\]](#)

“Allah, öleceklerin ölümleri anında, ölmeyeceklerin de uykuları esnasında ruhlarını alır. Ölmelerine hükmettiği kimselerinkini tutar, diğerlerini bir süreye kadar salıverir. Doğrusu bunda düşünen kimseler için dersler vardır.” [\[266\]](#)

“De ki: “Size vekil kılınan ölüm meleği canınızı alacak, sonra Rabbinize döndürüleceksiniz.” [\[267\]](#)

Bak. A'raf suresi, 37. Ayet; Yunus suresi, 104. Ayet; Nahl suresi, 28,32. Ayetler

19132. *İmam Ali (a.s), Kur'an'da çelişki olduğunu iddia eden bir Zındık'a cevap olarak şöyle buyurmuştur: “Allah, öleceklerin ölümleri anında, ölmeyeceklerin de uykuları esnasında ruhlarını alır.” Ölüm meleği canınızı alacak.” “Melekler onların canını temizlenmiş olarak alırken: “Melekler kendilerine yazık etmiş kimselerin canlarını alırken”* ayetlerine gelince, Allah Tebarek ve Teala bu işi (canları almayı) bizzat üstlenmekten çok daha yücedir. Elçilerinin ve meleklerinin işi onun işi sayılmaktadır. Zira onlar Allah'ın emriyle çalışmaktadır... O halde herkim itaat ve teslimiyet ehli olursa, rahmet melekleri canını almayı üstlenir. Herkim de günah ve isyan ehli olursa, ruhunu almayı azap melekleri üstlenir. Ölüm meleğinin rahmet melekleri ve azap melekleri diye yardımcıları vardır ve sadece onun emrini yerine getirirler. Dolayısıyla onların işi de gerçekte onun işi sayılmaktadır. Onlar her ne yaparlarsa, ölüm meleğine isnat edilir. O halde onların ameli de ölüm meleğinin amelidir. Ölüm meleğinin ameli de Allah'ın amelidir. Zira Allah canları istediği kimsenin eliyle alır.” [\[268\]](#)

19133. *İmam Ali (a.s), hakeza Zındık birine cevap olarak şöyle buyurmuştur: “Allah Tebareke ve Teala işleri, istediği şekilde idare eder. Yaratıklarından istediği kimseyi istediği işe tayin eder. Ölüm meleğini kullarından istediği hususunda tayin eder. Meleklerinden elçilerini, yaratıklarından istediklerine has kılar. Aziz ve celil olan Allah'ın adlarını anan melekleri de yaratıklarından istediği kimselere tayin eder. Allah Tebarek ve Teala işleri istediği gibi idare eder. Her ilim ve bilgiyi, bilgi sahibi insanlar için açıklayamaz. Zira bazı insanlar (konuları anlama hususunda) güçlüdür, bazıları ise zayıftır. Hakeza algılama ve bazı ilimleri öğrenmeye tahammül etme kolaydır. Diğer bazısına ise Allah'ın has evliya kulları dışında hiç kimse tahammül edemez. Allah bu ilmi yüklenmeyi, onlar için kolaylaştırır. Onu anlama yolunda kendilerine yardım eder. Ama senin için sadece şunu bilmen yeterlidir ki dirilten, öldüren Allah'tır. Canlarını ister meleklerden, ister diğerlerinden olsun, yaratıklarından istediğinin eliyle alır.”* [\[269\]](#)

19134. *İmam Sadık (a.s), zikredilen ayetlerin açıklamasında şöyle buyurmuştur: “Allah Tebareke ve Teala ölüm meleği için, meleklerden yardımcıları karar kılmıştır ve onlar canları alırlar. Tıpkı yardımcıları olan, onları kendi işleri için gönderen bir hakim gibidir. Böylece melekler insanların canını alırlar. Ölüm meleği de bizzat aldığı canlar yanında o canları da meleklerden teslim alır, aziz ve celil olan Allah ise, o canların hepsini ölüm meleğinden teslim alır.”* [\[270\]](#)

19135. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Ölüm meleğine (a.s) şöyle denildi: “Biri batıda, diğeri ise doğuda olan canları aynı zamanda nasıl alıyorsun?” O şöyle dedi: “Ben onları çağırıyorum, onlar da icabet ediyorlar.” İmam daha sonra şöyle buyurdu: “Ölüm meleği şöyle buyurdu: “Dünya benim karşımda, sizlerden birinin istediği şekilde elinin altında olan ve istediği kadar aldığı bir kab gibidir. Ve yine dünya benim karşımda sizlerden birinin elinin içinde istediği gibi evirip çevirdiği bir dirhem gibidir.”* [\[271\]](#)

19136. *Resulullah (s.a.a), Ensar'dan birinin yanında ölüm meleğini görünce şöyle buyurmuştur: “Ey ölüm meleği! Benim sahabemi idare et. Zira o mümindir.” Ölüm meleği şöyle dedi: “Emin ol ve üzülme. Bil ki ben her mümini idare ederim. Ey Muhammed! Bil ki ben ademoğlunun canını alırım, ailesinden biri feryat edince, aldığım ruhla birlikte bahçenin ortasında durur ve şöyle derim: “Bu ne feryattır! Allah'a yemin olsun ki biz ona zulmetmedik. Canını almada ecelinden öne geçmedik.*

Takdirinden daha çabuk yanına gelmedik. Canını alma hususunda bizim de bir günahımız yoktur. Eğer Allah'ın yaptığı şeyden mutlu olursanız mükafatını alırsınız ve eğer üzgün ve öfkeli olursanız günahkar sayılırsınız.”^[272]

Bak. El-Bihar, 6/139, 5. Bölüm

3727. Bölüm İyilerin Ve Kötülerin Ölümü

19137. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İyilerin ölümü canlarının rahatlık sebebedir. Kötülerin ölümü ise alem için bir rahatlıktır.”^[273]

19138. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “(İnsanoğlu ölümüyle) ya rahatlığa kavuşmaktadır, ya da kendisinden rahatlığa erişilmektedir. Mümin kul dünyanın sıkıntı ve zorluğundan, Allah-u Teala'nın rahmetine yakın olmaktadır. Kötü kul ise (onun ölümüyle) kullar, şehirler, ağaçlar ve canlılar, elinden rahata kavuşmaktadır.”^[274]

19139. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “İnsanlar iki kısımdır: Biri rahat eder, diğlerinden ise rahat olunur. Rahat olan kimse mümindir, öldüğü taktirde dünyadan ve sıkıntılarından rahatlığa kavuşmaktadır. Kendisinden rahatlığa erişilen kimse ise kafirdir, öldüğü zaman ağaçlar, hayvanlar ve insanların bir çoğu (onun şerrinden) rahatlığa erişirler.”^[275]

19140. *Resulullah (s.a.a), kendisine, “Falan kimse öldü ve rahatlığa erişti” diye arz edilince şöyle buyurmuştur:* “Bağışlanan kimse rahatlığa kavuşmuştur.”^[276]

3728. Bölüm Ölümü Hatırlamak

19141. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Dünya hakkında en iyi zühd, ölümü hatırlamak, en üstün ibadet ise düşünmektir. O halde herkim vücudunu ölümü hatırlamayla doldurursa, mezarını cennet bahçelerinden biri olarak bulur.”^[277]

19142. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Dünya hakkında en üstün züht ölümü hatırlamak, en üstün ibadet, ölümü hatırlamak ve en üstün düşünce de ölümü hatırlamaktır. Her kimin vücudu ölümü hatırlamakla dolarsa, mezarında cennet bahçelerinden bir bahçe bulur.”^[278]

19143. *İmam Hadi (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ailenin önünde ölüm yatağına düştüğün, hiçbir tabibin seni ölümden koruyamadığı ve hiçbir dostun sana fayda vermediği anı hatırla.”^[279]

19144. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “O lezzetleri altüst eden, istekleri acılaştıran ve dağınıklığın davetçisini (ölümü) hatırlayın. O toplulukları dağıtan, arzuları uzaklaştıran, ölümleri yaklaştıran, ayrılıkları ve dağınıklıkları ilan eden hatırlayın.”^[280]

19145. *Zebur'da şöyle yer almıştır:* “Herkim kendisini ölümden korkutursa, dünya gözünde değersiz olur.”^[281]

19146. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim ölümü hatırlarsa, dünyadan az bir şeye razı olur.”^[282]

19147. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nişaneleri sana hatırlattığı halde, nasıl olur da ölümü unutursun.”^[283]

19148. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ölümü hatırlamak, nefsin isteklerini öldürür. Gafletin yeşerdiği yerlerin kökünü kazar, kalpleri Allah'ın vaadleriyle güçlendirir, tabiatı inceltir, heves bayraklarını yerle bir eder, hırs ateşini söndürür ve dünyayı insanın gözünde küçük düşürür.”^[284]

19149. *Resulullah (s.a.a), kendisine, “Acaba şehitlerle başrolan kimse var mıdır?” Diye sorulunca şöyle buyurmuştur:* “Gece gündüz yirmi defa ölümü hatırlayan kimse (şehitler ile haşrolur.)”^[285]

19150. *Resulullah (s.a.a), gülen bir topluluğun yanından geçerken şöyle buyurmuştur: “Topluluklarınızı tatlılıkları bozan şeyi hatırlamakla karıştırın!” Kendisine, “Tatlılıkları bozan şey nedir?” diye sorulunca şöyle buyurmuştur: “Ölümdür.”*^[286]
19151. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Ölümü çokça hatırlamanızı ve O’ndan gafletinizi azaltmanızı tavsiye ederim. Sizden gaflet etmeyen bir şeyden nasıl gafil olabiliyorsunuz?! Ve size göz açtırmayacak, mühlet tanımayacak birisine nasıl tamah ediyorsunuz? Gözlerinizle gördüğünüz kimselerin ölümü size öğüt olarak yeter.”*^[287]
- Bak. Ez-Zuhd, 1617. Bölüm*

3729. Bölüm Ölümü Çok Hatırlamaya Teşvik

19152. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Lezzetleri yok eden şeyi çok hatırlayınız.” Bunun üzerine şöyle arz edildi: “Ey Allah’ın Resülü! Lezzetleri yok eden şey nedir?” Peygamber şöyle buyurdu: “Ölümdür. Müminlerin en zeki olanı ölümü çok hatırlayan ve kendisini ona hazırlayandır.”*^[288]
19153. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Ölümü çok hatırlayın. Zira ki ölümü hatırlamak günahları temizler ve insanı dünyaya rağbetsiz kılar. Eğer zenginlik anında ölümü hatırlarsanız, onu altüst eder ve eğer fakirlik halinde ölümü anarsanız, sizi hayatınızdan hoşnut kılar.”*^[289]
19154. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Ölümü çok anınız. Zira ölümü çok anan kimsenin kalbini Allah mutlaka ihya etmiş ve ölümü ona kolaylaştırmıştır.”*^[290]
19155. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Ölümü, kabirlerden çıkacağınız günü ve aziz ve celil olan Allah’ın huzurunda duracağınız günü çok hatırlayın ki musibetler size kolay gelsin.”*^[291]
19156. *Enes şöyle diyor: “Allah Resülü (s.a.a) gülen bir topluluğun yanından geçti ve şöyle dedi: “Tatlılıkları bozan şeyi çok anınız.” Zannediyorum şöyle buyurdu: “Hayatın darlığında ölümü anan herkese bu hayat genişlemiş ve hayatın genişliğinde bu ölümü anan kimseye ise bu hayat daralmıştır.”*^[292]
19157. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Tatlılıkları altüst eden şeyi çok anınız. Zira çoklukta ölüm anılınca onu (nimet çokluğunu) mutlaka azaltmış ve (nimet) azlığında ölüm hatırlandığında ise o (nimet azlığı) mutlaka kifayet etmiştir.”*^[293]
19158. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Ölümü çok anınız. Şüphesiz ölümü anmak, başka her şeyi senin zihninden silip götürür.”*^[294]
19159. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Nefsiniz sizleri arzularınıza ve şehvetlerinize sürükleyince ölümü çok anınız. Ölüm öğütçü olarak yeterlidir. Allah Resülü (s.a.a) bir çok defa ashabına ölümü hatırlamayı tavsiye etmiş ve şöyle buyurmuştur: “Ölümü çok anınız, zira ölüm tatlılıkları bozan ve sizin ve isteklerinizin aranızda engel olandır.”*^[295]
19160. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Ölümü çok anınız. Zira ölümü çok anan insan mutlaka dünyadan yüz çevirmiştir.”*^[296]
19161. *İmam Ali (a.s) oğlu Hasan’a şöyle buyurmuştur: “Ey oğlum! Ölümü anmayı çoğalt, birden bire saldırıya geçişini ve ölümden sonraki olayları düşün. Ölümü hep önünde bil, gafil olma; ölüm, seni gitmeye hazır, güçlü bir halde bulsun; ansızın gelerek seni yenip helak etmesin.”*^[297]
19162. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Ölümü çok anan kimsenin dünyaya rağbeti azalır.”*^[298]
19163. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Ölümü çok anan kimse, dünyadan yetecek kadarıyla hoşnut olur.”*^[299]
- Bak. El-Kalb, 3410. Bölüm*

3730. Bölüm

Ölüm İçin Hazırlanmak

19164. *Resulullah (s.a.a), Tarık b. Abdullah Muharibi'ye şöyle buyurmuştur:* “Ey Tarık! Ölüm gelmeden önce kendini ölüme hazırla.”^[300]

19165. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ölüme hazır olun ki gölgesi üzerinize düştü. Kendilerine seslenilince uyanan ve dünyanın (karar kılınacak bir) yurt olmadığını anlayınca onu (ahiretle) değiştiren topluluk olun... İçinizden biriyle cennet veya cehennem arasında sadece kendisine inecek bir ölüm vardır... Münezzeh olan Allah'tan dileriz ki bizleri ve sizleri hiç bir nimetin azdıramadığı, hiç bir amacın rabbine itaatten alıkoyamadığı ve (dolayısıyla da) ölümden sonra pişmanlık ve hüzne kapılmayan kimselerden eylesin.”^[301]

19166. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Göçe hazırlanın. Zira sizi götürmek için acele edilmektedir. Ölüme hazırlıklı olun. Şüphesiz üzerinize gölge etmiştir.”^[302]

19167. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Seni ne zaman çepe çevre saracağını bilmediğin korku hususunda neden aniden sana gelip çatmadan önce kendini ona hazırlamıyorsun.”^[303]

19168. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Seni ne zaman gafil avlayacağını bilmediğin bir iş hususunda seni çepe çevre sarmadan önce hazırlıklı bulun.”^[304]

19169. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Davet edilmeden önce ölümün davetini kulaklarınızla işitiniz.”^[305]

19170. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Akıllı kimseye bu dünyada ölüm hakkında uyanık olması ve ölümü arzuladığı halde bulamayacağı yurda erişmeden önce, kendisini ölüme iyice hazırlaması yakışıır.”^[306]

19171. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ölümün saldırısından güvende olunmadığına göre, ölüme hazırlanmamak acizliktendir.”^[307]

19172. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kendini ölüme hazırlamayan ve fırsatları ganimet saymayan kimse, ecelin ani saldırısından gafildir. Göç azığınızı hazırlayınız. Zira sizi götürmek için acele edilmektedir. Ölüme hazırlanınız. Zira ölüm üzerinize gölge salmıştır.”^[308]

19173. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Önünde sarp, çıkılması zor bir geçit olduğunu bil. Orada hafif olanın durumu, ağır olanıkinden daha iyidir; yavaş gidenin durumu, çabucak göçenlerinkinden kötüdür... O halde oraya inmeden önce azık edin, bir konak hazırla.”^[309]

19174. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Nur kalbe girince göğüs genişler.” Kendisine şöyle arzedildi: “Bu işi tanımanın nişanesi var mıdır?” Peygamber şöyle buyurdu: “Yalan yurdundan uzak durmak, ebedi yurda yönelmek ve ölüme gelip çatmadan önce hazırlıklı olmak.”^[310]

19175. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Sakın ölüm sana dünyayı talep ederken, Rabb'inden kaçmaya çalıştığın bir halde gelip çatmasın.”^[311]

19176. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ölüm seni hızla takip eder, o halde gafil olma.”^[312]

19177. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Yolculuğu için hazırlanan kimse, vatanında da mutlu ve huzurlu olur.”^[313]

19178. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ölümü gözetleyen kimse, iyi işlerde çalışır.”^[314]

19179. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kendisiyle kurtuluşu ve mutsuzluğu getiren kimse, en iyi hazırlığı görmelidir.”^[315]

19180. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Dünyaya karşı itinasız ol, ondan uzak dur. Sakın dünya talebinde rabbinden kaçtığın”^[316]

bir halde ölüm sana gelip çatmasın. Aksi taktirde neticede besbaht olursun.”

19181. *İbrahim (a.s), ölümü yaklaştığı bir zamanda (Allah'a) şöyle arzetti: “Neden bana bir elçi göndermedin ki (böylece) kendimi ölüme hazırlayayım?” (Allah) Ona şöyle buyurdu: “Beyaz saçının benim elçim olduğunu bilmiyor musun?”*^[317]

19182. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Her gün canından ve ömründen azaldığını gören kimsenin buna rağmen ölüm için hazırlanmamasına şaşarım.”*^[318]

19183. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Amelsiz, ahiretten ümidi olan kimseden olma... Ölümünden korkar; ama fırsatı elden çıkmadan iyi amellere koşmaz.”*^[319]

19184. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Gelip çatmadan ölüme ve şiddetine hazırlanın, inmeden ona hazırlık görün.”*^[320]

19185. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Kaçtığınızda size yetişen, durduğunuzda sizi yakalayan ve unuttuğunuzda sizi unutmayan ölüme koşunuz.”*^[321]

19186. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Hepinize teker teker gelip çatacak olan genel ölüme koşunuz. İnsanlar (veya korku) önünüzdendir, kıyamet ise ardınızdan sizi sürüp durmaktadır. Yükünüzü hafifletin de kervana katılın; çünkü ilk gideniniz, son geleni beklemektedir.”*^[322]

3731. Bölüm Yarını Ömründen Sayan Kimse

19187. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Dünyayı bina ediniz, ahiretiniz için de yarın ölecekmişsiniz gibi amel ediniz.”*^[323]

19188. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Yarını ömründen sayan kimse ölümü layık olduğu yere koymamış demektir.”*^[324]

19189. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Yarını ömründen sayan kimse ölüme kötü arkadaş olmuştur.”*^[325]

3732. Bölüm Ahiret İçin Azık Almak

Kur'an:

“Hac bilinen aylardadır. O aylarda hac farızasını eda eden kimse bilmelidir ki, hacda kadına yaklaşmak, sövüşmek, dövüşmek yoktur. Ne hayır yaparsanız Allah onu bilir. Kendinize azık edinin, şüphe yok ki azığın en iyisi takvadır. Ey akıl sahipleri sadece benden korkun.”^[326]

19190. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Dünyadayken yarın (kıyamette) sizi (ebedi azaptan) koruyacak/kurtaracak şeyleri dünyadan azık edininiz.”*^[327]

19191. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Bunun için, tükenecek günlerinizde tükenmeyecek günler için azık hazırlayın. Gereken azık ise size tanıtılmış, göç etmekle emrolunmuşsunuz ve süratle harekete geçirilmişsiniz.”*^[328]

19192. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “O halde sebat ve gayret göstermeli, hazırlıklı olmalı ve azık alabileceğiniz bu diyardan çok azık almalısınız.”*^[329]

19193. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “İnsanın sayılı günlerinde eceli gelip çatmadan, çalışıp çabalaması... varacağı yeri dayayıp döşemesi, oturacağı yere azık hazırlaması gerekir.”*^[330]

19194. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Sizden önce daha çok yaşayıp eser bırakanların yurdunda değil misiniz?... Onlar da dünyaya taptılar, nasıl da (dinlerini bırakıp) dünyaya aldandılar, taptılar. Ondan sonra, kendilerini menzile ulaştıracak azık almadan, o güç yolları aşacak binekleri olmadan göçüverdiler.”*^[331]

19195. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Dünya, ona doğru davranana doğruluk yurdu, ondan bir şey anlayana afiyet yurdu, ondan azık toplayana zenginlik yurdudur.”^[332]

19196. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Dünya ancak kör (kalpli) olanların görme sınırının son noktasıdır, dünyanın ötesinde ne olduğunu görmez. İnsan basiretiyle dünyayı deler geçer ve (esas) dünyanın öteki dünya olduğunu bilir. Bu yüzden basiretli kimse dünyadan yüz çevirir, kör ise ona yönelir. Basiretli kimse ondan azık toplar, kör ise onun için azık biriktirir.”^[333]

19197. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Çünkü, dünya sizin için ebedi bir karargah olarak yaratılmamıştır. Aksine, ebedi yurda amellerle azık hazırlamak için geçiş yeri olarak yaratılmıştır.”^[334]

19198. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Fırsatı ganimet bilerek sürekli ecele hazırlanma telaşını yaşayan ve amelini kendisine azık edinen... kişiye Allah rahmet etsin.”^[335]

19199. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Önceden gönderdiğin hayırlı iş dışında, hiçbir şey ölümden sonra sana fayda vermez. O halde iyi işten azık hazırla.”^[336]

19200. *İmam Ali (a.s) dünyayı kınama hakkında şöyle buyurmuştur:* “Onun azıklarından, takvadan başka hiç birinde hayır yoktur.”^[337]

19201. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ey Allah'ın kulları! Sizi hedefe götürecek azık ve sığındığınızda sizi kurtaracak bir sığınak olan ilahi takvaya sarılmayı size tavsiye ediyorum.”^[338]

19202. *İmam Ali (a.s), yatsı namazını kıldığında camide namaz kalan herkesin duyduğu bir sesle, üç defa insanlara şöyle hitap etmiştir:* “Ey insanlar! Allah sizlere rahmet etsin! Hazırlıklı olunuz. Zira aranızda göç sesi gelmiştir. Bu göç sesine rağmen dünyaya yönelmenin ne anlamı vardır. Allah sizlere rahmet etsin! Hazırlıklı olun ve karşınızda olan en iyi azıkla, yani takva ile (ahirete doğru) yola düşünüz.”^[339]

19203. *İmam Ali (a.s), insanların yattığı her gece cami ehlinin ve komşuların duyduğu bir sesle şöyle buyurmuştur:* “Azık alınız. Allah sizlere rahmet etsin! Zira aranızda göç sesi yükseltilmiştir. Dünyaya bağlılığınızı azaltınız. karşınızda olan iyi azıklarla (ahiret için) yola düşünüz. Zira önümüzde çok zor geçitler ve korkunç konaklar vardır.”^[340]

19204. *İmam Ali (a.s) bir çok zamanlar ashabına şöyle hitap ederdi:* “Allah'ın merhameti, sizin üzerinize olsun! Hareket için hazırlanın. İşte bir göçe çağrıldınız, dünyada kalmaya olan meylinizi azaltın. Hazırladığınız azığın iyilerini yanlarınıza alın. Zorlu geçitler ve korkulu konaklar önünüzdendir. Oraya varmaktan ve O'nun katında durmaktan kaçamazsınız... O halde dünyaya olan ilginizi kesin ve takva azığınızı hazırlamakla yardım alın.”^[341]

19205. *İmam Ali (a.s), dünyayı kınama hususunda konuşan birine şöyle buyurmuştur:* “Ey dünyayı kınayan kimse! Acaba sen mi onun hakkında günah iddiasında bulunuyorsun yoksa o mu senin hakkında?!... Daha sonra mezarlarda yatanlara yöneldi ve şöyle dedi: “Ey toprağın esirleri ve gurbet diyarının sakinleri! Evleriniz başkalarına mesken olmuş, mallarınız bölüştürülmüş, eşleriniz başkalarıyla evlenmiştir. Bu bizim sahip olduğumuz haberdır, sizden ne haber?” Daha sonra dostlarına dönerek şöyle buyurdu: “Allah'a yemin olsun ki eğer onlara konuşma izni verilseydi, sizlere en iyi azığın takva olduğunu haber verirdi.”^[342]

19206. *İmam Ali (a.s), mezarlıktan geçince şöyle buyurmuştur:* “Ey mezarlarda yatanlar! Selam olsun sizlere! Sizler bizden önce gittiniz ve biz de sizin peşinizce geleceğiz. Allah'ın izniyle sizlere katılacağız. Evleriniz, başkalarına mesken olmuş, kadınlarınız başkalarıyla evlenmiş, mal ve varlıklarınız bölünmüştür. Bu bizde olan haberlerdir. Keşke sizde de ne haberlerin olduğunu bilseydik.” Sonra şöyle buyurmuştur: “Biliniz ki bunlar dile gelecek olsalardı, şüphesiz şöyle derlerdi: “Biz takvayı en iyi azık olarak bulduk.”^[343]

19207. *İmam Ali (a.s) Siffin savaşından dönerken mezarlığa ulaşınca şöyle buyurmuştur:* “Ey, korkunç diyarın, ıssız yerlerin, karanlık kabirlerin halkı! Ey toprakta yatanlar, ey garipler, ey yalnızlar, ey korkuya uğrayanlar! Siz, bizden önce gidenlerdensiniz, biz

ise sizi izleyen ve size kavuşacak olanlar. Bıraktığınız evlere gelince; başkaları o evlerde oturdular. Eşlerinize gelince; başkalarıyla evlendiler. Mallarınıza gelince; başkaları arasında taksim edildi. Bizde olan haber bu. Sizden ne haber!” Sonra ashabına dönerek şöyle buyurdu: “Bilin ki, eğer konuşmalarına izin verilseydi, size; “En hayırlı azık takvadır” diye haber verirlerdi.”^[344]

19208. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ah! Azığın (ibadet ve takvanın) azlığından, yolun uzunluğundan, seferin uzaklığından, varılacak yerin (kabir, berzah ve kıyametin) zorluk ve azametinden!”^[345]

3733. Bölüm Ölüme Hazırlanmanın Anlamı

19209. *İmam Ali (a.s), kendisine ölüm için hazırlıklı olmak hakkında sorulunca şöyle buyurmuştur:* “Farzları eda etmek, haramlardan sakınmak, yüceliklere sahip olmaktır. Bu kimse ölmekten veya ölümün kendisine gelip çatmasından korkmaz. Allah’a yemin olsun ki İbn-i Ebi Talib ölmekten veya ölümün kendisine gelip çatmasından asla korkmamaktadır.”^[346]

19210. *İmam Seccad (a.s), kendisine, en iyi ölüm hakkında sorulunca şöyle buyurmuştur:* “İnsanın evlerden, binalardan ve saraylardan uzak durmasıdır.” Kendisine, “o nasıl olur?” diye arzedilince de şöyle buyurdu: “Günahlardan tövbe ederek, iyi işlere yönelerek ve bu hal üzere kerim ve habib olan Allah’ın huzuruna vararak.”^[347]

19211. *İmam Seccad (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ölüm için hazırlanmak, gerçekte haramlardan uzak durmak ve ihsan ve iyilik elini açık tutmaktır.”^[348]

3734. Bölüm Ölümü Arzulamak

Kur’an:

“De ki: “Eğer ahiret yurdu Allah katında başkalarına değil de yalnız size mahsus ise ve eğer doğru sözlü iseniz, ölümü dilesenize! Bunu, önceden işlediklerinden ötürü, asla dilemeyeceklerdir. Allah zalimleri bilir.”^[349]

Bak. Cuma suresi, 6-7. Ayetler; Al-i İmran suresi, 143. Ayet

19212. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Sizden hiç kimse ölümü arzu etmesin.”^[350]

19213. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Sizden hiç kimse kendisine ulaşan zarar sebebiyle ölümü arzu etmesin. Bu işe mecbur kaldığında ise şöyle desin: “Allah’ım! Hayat benim için daha iyi olduğu müddetçe beni hayatta tut ve ölüm benim için daha iyi olduğu durumda ise beni öldür.”^[351]

19214. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Sizden biri kendisine ulaşan bir zarardan dolayı kendisine ölümü dilemesin. Aksine şöyle desin: “Allah’ım! Hayat benim için daha iyi olduğu müddetçe beni hayatta tut ve ölüm benim için daha iyi olduğu taktirde ise beni öldür.”^[352]

19215. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Sizden hiç kimse kendisine çatan zarar sebebiyle ölümü arzulamasın.”^[353]

19216. *Resulullah (s.a.a), ölümü arzuladığı ve inlediği bir sırada Abbas’ın yanına varınca şöyle buyurmuştur:* “Ey Abbas! Ey Allah Resulü’nün amcası! Ölümü arzulama. Eğer iyi bir kimse isen, iyiliklerini arttır ve bu senin için daha iyidir. Eğer kötü bir kimse isen ve ölümün ertelenirse, kötülüklerden el çekersin. Bu senin için daha iyidir. Asla ölümü arzu etme.”^[354]

19217. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ey Sa’d! Benim önümde ölümü mü arzuluyorsun? Eğer sen ateş için yaratılmışsan ve ateş de senin için yaratılmışsa, bu durumda ateş kendisine doğru koştuğun bir şey değildir. Eğer sen cennet için yaratıldıysan ve cennet de senin için yaratıldıysa bu durumda ömrün uzar ve iyi işler yaparsan bu senin için daha iyidir.”^[355]

19218. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Ölümü arzulamayınız. Çünkü ölümle amel ipleri kopar ve insan kötülüklerini gidermek için asla geri dönemez.”^[356]

19219. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Ölümü arzulamayınız. Zira kıyametin korkusu ve şiddeti çoktur. Kulun ömrünün uzun olması, Allah'ın kuluna tevbeysi nasip etmesi ve kulun mutluluğundandır.”^[357]

19220. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Sizden biri amelini itminan etmedikçe ölümü arzulamasın.”^[358]

19221. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Sizden hiç kimse ölümü arzulamasın. Zira kendisi için önceden ne gönderdiğini bilemez.”^[359]

19222. İmam Ali (a.s) Haris-i Hemdani'ye şöyle buyurmuştur: “Ölümü ve ölümden sonra olacakları çokça hatırla. Ahiretin şartlarını sapasağlam yerine getirmeden ölümü isteme.”^[360]

19223. Selman şöyle diyor: “Eğer Allah için secde etmek ve ağzlarından saf hurma gibi güzel sözlerden başka bir şeyin çıkmadığı grupla dostluk olmasaydı, şüphesiz ölümü arzularım.”^[361]

19224. İmam Sadık (a.s), ölümü arzulayan birine şöyle buyurmuştur: “Ölümü arzulama ki (Allah'a) itaat edesin ve günahtan sakınasın. Zira eğer hayatta kalır ve itaat edersen, bu senin için itaat ve günah etmeksizin ölmenden daha iyidir.”^[362]

19225. İmam Kazım (a.s), ölümü arzulayan birisine şöyle buyurmuştur: “Seninle Allah arasında kendisi sebebiyle sana yardım ulaştırdığı bir akrabalık mı vardır?” O, “hayır” diye arz edince İmam şöyle buyurdu: “Acaba kötülüklerine üstün gelecek iyilikleri önceden gönderdin mi?” O, “Hayır” diye arz edince İmam şöyle buyurdu: “O halde sen ebedi helak olmayı arzu etmişsin.”^[363]

3735. Bölüm Ölümün Sarhoşluğu

Kur'an:

“Ölüm sarhoşluğu gerçekten gelir, ey insan, işte bu senin öteden beri korkup kaçtığın şeydir.”^[364]

“Melekler yüzlerine ve arkalarına vurarak ve “Tadın yakıcı cehennem azabını” diyerek o kafirlerin canlarını alırken onları bir görseydin.”^[365]

“Artık gözünüzü açın! Ne zaman ki can köprücük kemiğine dayanır tedavi edebilecek kimdir? denir. (can çekişen) bunun gerçek ayrılış olduğunu anlar. Ve bacak bacağa dolaşır.”^[366]

Bak. Nisa suresi, 97. Ayet; Muhammed sursi, 27. Ayet; Vakıa sursi, 83-94. Ayetler

19226. İmam Ali (a.s) ani ölüme yakalananların sıfatı hakkında şöyle buyurmuştur: “Ölüm sarhoşluğu ve yok oluşun feryadı üstlerine çökmüş, kendilerinden geçmişler, renkleri atmıştır. Ölüm aralarına girmeye başlamış, kişiyle konuşması arasına girmiştir. Kişi tanıdıkları arasında gözüyle bakar, kulağıyla işitir, akli ve zekası yerindedir. Giden ömrünü ve zamanın götürdüklerini düşünmektedir. Topladığı malları hatırlamaktadır. İsteklerinde helal-haram gözetmemiş, bellisini de bilirsizini de kabullenmiştir. Topladığı her şey kendisine bağlanmıştır. Onlardan ayrılmak üzere olduğunu görür. Topladıkları, nimetlenecekleri ve keyiflenecekleri şeyler olarak geridekilere kalır. Rahatlığı başkasına kalmış, yükü sırtında kalmış ve onun rehini olmuştur. Ölüm anında kendisine açığa çıkan işlerden dolayı pişmanlık duyarak ellerini ısırılmaktadır. Hayattayken istediklerinden vaz geçer, başkalarının gıpta ve hasret ettiği şeylerin onların olmasını ister. Böylece ölüm bedeninde ilerlerken kulağı da dili gibi işlemez olur.. Öyle ki daha tanıdıkları arasında diliyle konuşmaz, kulağıyla işitmez olur. Göz ucuyla tekrar tekrar yüzlerine bakar, dillerinin kıpırdayışlarını görür, sözlerini duymaz. Ölüm iyice nüfuz edip yanaşmıştır. Böylece kulağı gibi gözü de alınmıştır artık. Ruh cesedinden çıkmış, cesedi kadavra haline gelmiştir.”^[367]

19227. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Ölümlerinizin yanında hazır bulunun, onlara “İla ilahe illallah” sözünü telkin edin. Onları cennetle müjdeleyin. Zira halim olan erkekler ve kadınlar bile bu sahne karşısında şaşkınlık içinde olurlar. Şeytan

diğer zamanlardan daha çok ölüm anında insana yakın olur. Canım elinde olana andolsun ki ölüm meleşini müşahade etmek, bin kılıç darbesinden daha şiddetlidir. Canım elinde olana yemin olsun ki hiçbir kul tek tek bütün damarları acı çekmedikçe dünyadan göçmez.”^[368]

19228. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ölümün en az çekişi yüz kılıç darbesi gibidir.”^[369]

19229. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “En kolay ölüm, yün arasındaki diken gibidir. Acaba diken, yünden kendisiyle birlikte bir miktar koparmaksızın, dışarı çıkar mı?”^[370]

19230. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kuşkusuz ki ölümün izah edilemeyen ve dünya ehlinin akıllarına hayallerine bile getirmeleri imkansız olan daha nice zorlukları ve sıkıntıları vardır.”^[371]

19231. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Eğer hayvanlar ölüm hakkında sizin bildiğinizi bilmiş olsalardı, asla onlardan besili birini yiyemezsiniz.”^[372]

19232. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Eğer hayvanlar ölümü Ademoğlunun bildiği gibi bilmiş olsalardı, (insanlar) asla onlardan besili bir et yemezlerdi.”^[373]

19233. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Gerçekten de siz, içinizden ölen kimselerin gördüğünü görseydiniz feryat eder, inleyip sızıldınız; korkar, dinler, itaat ederdiniz. Ama onların gördüklerini göremiyorsunuz, onların gördükleri şey örtülüdür sizlere. Ama yakında kaldırılacak o perde.”^[374]

3736. Bölüm Ölümü ve Sarhoşluğunu Kolaylaştıran Şey

19234. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Varlığını kendinden önce gönder ki ona kavuşmak seni sevindirsin.”^[375]

19235. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Canlarınızı cennet nimetlerine iştiaklı kılın ki ölümü sevesiniz ve hayatta kalmaya düşman kesilesiniz.”^[376]

19236. *Resulullah (s.a.a), birine yaptığı tavsiyesinde şöyle buyurmuştur:* “İsteklerini azalt ki yokluğa tahammül senin için kolaylaşsın ve günahı azalt ki ölüm senin için kolay olsun.”^[377]

19237. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim aziz ve celil olan Allah’ın ölümü kendisine kolaylaştırmasını istiyorsa, akrabalarına bakmalı, anne babasına iyilik etmelidir. Eğer böyle ederse, aziz ve celil olan Allah ölümün zorluklarını ona kolaylaştırır ve hayatında asla yoksulluğa düşmez.”^[378]

Bak. El-Bihar, 6/145, 6. Bölüm

3737. Bölüm Ölümü Hoş Görmemenin Sebebi

19238. *Resulullah (s.a.a), ölümün hoş görülmemesinin sebebini soran birisine şöyle buyurmuştur:* “Senin bir servetin var mıdır?” O şahıs, “Evet” diye arzetti. Peygamber şöyle buyurdu: “Onu önceden (ahiret için) gönderdin mi?” O, “Hayır” diye arzetti. Peygamber şöyle buyurdu: “İşte bu yüzden ölümü sevmezsin.”^[379]

19239. *Resulullah (s.a.a), aynı soruya cevap olarak şöyle buyurmuştur:* “Bir malın ve servetin var mıdır? O halde servetini önceden gönder. Zira insanoğlu varlığına bağlıdır. Eğer onu önceden gönderirse, ona ulaşmayı ister. Eğer onu geride bırakırsa, onunla kalmayı ister.”^[380]

19240. *İmam Hasan (a.s), ölümün neden hoş görülmediğini soran birisine şöyle buyurmuştur:* “Zira ahiretinizi harap etmiş, dünyanızı”^[381]

bayındır kılmışsınız ve dolayısıyla da bayındır bir yerden harap bir yere nakledilmeyi hoş görmüyorsunuz.”

19241. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Bir şahıs Ebu Zer’in yanına geldi ve şöyle dedi: “Ey Ebuzer! Neden ölümü hoş görmüyoruz?” Ebu Zer şöyle cevap verdi: “Çünkü sizler dünyayı abad ettiniz, ahireti ise viran kıldınız. Bu yüzden de bayındır bir yerden, virane bir yere nakledilmekten hoşlanmıyorsunuz.” [\[382\]](#)

Bak. 3722. Bölüm 19112, 19113. Hadisler

3738. Bölüm

Ölmek Üzere Olan Kimse Ahirette Kendisi İçin Hazırlanan Şeyi Görür

19242. İmam Ali (a.s), Muhammed b. Ebi Bekir’i Mısır valiliğine gönderdiği zaman şöyle buyurmuştur: “Ey Allah’ın kulları, ölümden ve onun yaklaşmasından sakının. Ona azık hazırlamaya koyulun. O, büyük bir işle, yüce bir hadise ile, hiçbir şerrin ebediyen onunla barına-mayacağı bir hayırla, ya da hiç bir hayrın ebediyen onun-la olamayacağı bir şerle geliyor. İnsanlardan her biri” ruhu bedeninden ayrılmadan önce cennete mi yoksa ateşe mi gittiğini, Allah’ın düşmanı yoksa dostu mu olduğunu bilir. Eğer Allah’ın dostu ise cennet kapıları üzerine açılır ve yolu kendisine belli olur. Allah’ın kendisine cennete hazırladığı şeyleri görür. Böylece her işten rahatlığa erer ve her türlü ağırlığı kendisinden giderilir. Ama eğer Allah’ın düşmanı ise, ateş kapıları yüzüne açılır, ateşin yolları kendisine belli olur ve Allah’ın ateşte kendisi için hazırladığı şeyleri görür. Böylece her türlü tatsızlıkla karşılaşır ve her türlü sevinci terk eder. Bütün bunlar ölüm anında olan şeylerdir. O zaman (iki yoldan birine) yakın hasıl olur. Nitekim ismi yüce olan Allah şöyle buyurmuştur: **“Melekler kendilerine yazık etmiş kimselerin canlarını alırken: “Biz hiç bir kötülük yapmıyorduk” diyerek teslim olurlar.”** [\[383\]](#)

19243. İmam Sadık (a.s), Allah-u Teala’nın, “Kişinin canı boğaza dayanınca... Sözüünüzde samimi iseniz” ayeti hakkında şöyle buyurmuştur: “Can boğaza eriştiğinde ve cennetteki yeri kendisine gösterildiğinde şöyle der: “Beni dünyaya geri dönder ki gördüğüm şeyleri aileme de haber vereyim.” Ona şöyle denilir: “O mümkün değildir.” [\[384\]](#)

3739. Bölüm

Ölmek Üzere Olan Kimseye Peygamber ve İmamların Görünmesi

19244. İmam Sadık (a.s) kendisine, “Mümin canının alınmasını hoş görmez mi?” diye sorulunca şöyle buyurmuştur: “Hayır! Allah’a yemin olsun ki ölüm meleği canını almaya geldiğinde o sabırsızlık gösterir. Ama ölüm meleği ona şöyle der: “Ey Allah’ın dostu! Sabırsızlanma. Zira Muhammed’i (s.a.a) gönderene yemin olsun ki ben yanına gelen merhametli bir babadan sana daha merhametli olur ve güzel davranırım. Gözlerini aç ve bak.” İmam daha sonra şöyle buyurdu: “Allah Resulü (s.a.a), Müminlerin Emiri, Fatıma, Hasan, Hüseyin ve onların soyundan olan İmamlar (a.s) karşısında tecelli eder ve ona şöyle denir: “Bu Allah’ın Resulüdür...Senin arkadaşların ve yoldaşlarındır...” Bu esnada o kimse için canının alınmasından ve münadiye katılmasından daha sevimli bir şey olmaz.” [\[385\]](#)

19245. Haris-i Hemdani şöyle diyor: “Bir öğlen vakti, Müminlerin Emiri’nin (a.s) yanına vardım. Bana şöyle buyurdu: “Seni hangi şey buraya getirdi?” Ben şöyle arzettim: “Allah’a yemin olsun ki senin muhabbetin!” Müminlerin Emiri (a.s) şöyle buyurdu: “Eğer doğru söylüyorsan şüphesiz beni üç yerde göreceksin: Canın buraya geldiğinde, (eliyle mübarek boğazına işaret etti), sırat köprüsünden geçerken ve Kevser havuzunun yanında.” [\[386\]](#)

19246. Tefsir’ul Kumi’de İmam Sadık’tan (a.s) şöyle buyurduğu nakledilmiştir: “Bizlere dost ve düşmanlarımıza düşman olan bir kimse öldüğünde Allah Resulü (s.a.a), Müminlerin Emiri, Hasan ve Hüseyin (a.s) yanında hazır bulunur, onu sevindirir ve müjdeliler. Eğer bize dost değilse, onları hoşuna gitmediği bir halde görür. Bunun delili de Müminlerin Emiri’nin (a.s) Haris-i Hemdani’ye buyurduğu şu şüridir:

“Ey Haris-i Hemdani! Herkes öldüğünde beni görür,

Mümin olsun münafık beni karşısında hazır görür.” [\[387\]](#)

19247. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Her müminin ölümü geldiğinde mutlaka Muhammed (s.a.a) ve Ali’yi (a.s) görür.

Şüphesiz bununla sevinir. Her müşrik öldüğünde ise, o ikisini rahatsız olacağı bir şekilde müşahade eder.”^[388]

19248. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim beni seviyorsa beni ölüm anında sevdiği şekilde bulur. Herkim de bana düşman olursa ölüm anında beni istemediği halde bulur.”^[389]

19249. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Kiminle konuştuğunuza iyi bakınız. Zira herkesin ölümü geldiğinde Allah’a doğru yolculukta dostu kendisine tecessüm eder. Eğer iyi olurlarsa, güzel ve iyi bir şekilde tecessüm eder. Eğer kötü olursa, hoşlanmadığı bir şekilde tecessüm eder ve ölen herkesin mutlaka ben karşısında tecessüm ederim.”^[390]

Bak. El-Kalb, 3390. Bölüm; Şerh-u Nebc’ül Belağ-a-i İbn-i Ebi’l Hadid, 1/299; el-Bihar, 6/173, 7. Bölüm

3740. Bölüm Ölümden Sonraki Durum

19250. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ölüm, ölümden sonrakine oranla, bir keçinin boynuz vurmasından daha fazla değildir.”^[391]

19251. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ademoğlu, Allah’ın kendisini yarattığı zamandan beri, asla ölümden daha şiddetli bir şeyle karşılaştırılmamıştır. Ama buna rağmen, ölüm, ölümden sonrakine kıyasla, daha kolaydır.”^[392]

19252. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ey Cebrail! Ölüm çok büyük bir beladır.” Cebrail ise ona şöyle dedi: “Ölümden sonra olan şey ise daha büyük ve daha büyük bir beladır.”^[393]

19253. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ey Allah’ın kulları! Bağışlanmamış kimse için, ölümden sonraki alem, ölümden daha şiddetlidir. Kabrin darlığından, baskısından, karanlığından ve yalnızlığından korkun...”^[394]

3741. Bölüm Diriler Arasında Bir Ölü

19254. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ölüp rahatlığa kavuşan insan ölmüş değildir. Asıl ölü dirilerin ölüsüdür.”^[395]

19255. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Cahil, diriler arasında ölüdür.”^[396]

19256. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Bir başkası da var, ilim sahibi olmadığı halde kendini alim diye tanıtır... Suratı insan suratı, kalbi ise hayvan kalbidir. Hidayet kapısını bilmez ki yönelsin, körlük kapısını bilmez ki ondan yüz çevirsin. Dirilerin ölüsü odur.”^[397]

19257. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Yalancı ve ölü birdirler. Zira canlının ölüye üstünlüğü ona itimat edilmesiyledir. O halde eğer onun sözüne itimat edilmezse diri değildir.”^[398]

19258. *İmam Ali (a.s) zabitlerin sıfatı hakkında şöyle buyurmuştur:* “Onlar, dünya ehlinin bedenlerinin ölümünü gözlerinde büyüttüklerini gördükleri zaman, yaşayan kalplerinin ölümünü daha büyük görürler.”^[399]

19259. *İmam Ali (a.s) Ümeyyeoğulları fitnesi hakkında şöyle buyurmuştur:* “Bu zaman halkı kurt, sultanları canavar, orta hallileri yiyici, fakirleri ise ölülerdirler.”^[400]

Bak. el-Ma’ruf (2); 2699. Bölüm; el-Adl, 2546. Bölüm; el-Mucalese, 526. Bölüm; el-Fakr, 3221, 3230. Bölümler; el-Kalb, 3406. Bölüm

3742. Bölüm Ölüler Arasında Diri

19260. *İmam Hüseyin (a.s), Kerbela'ya giderken şöyle buyurmuştur: “Gerçekten de ben ölümü saadet, zalimler arasında yaşamayı ise sıkıntı ve zorluk olarak biliyorum.”*^[401]

19261. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Kendisinden başkasının örnek alacağı güzel işleri geride bırakan kimse ölmemiştir. Bir hikmeti yayan kimsenin adı, onunla anılır.”*^[402]

Bak. 3748. Bölüm; eş-Şehadet (2), 2112. Bölüm; el-ilm, 2840. Bölüm; el-Hayat, 978-980. Bölümler

3743. Bölüm Ani Ölüm

19262. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Ani ölüm, bir tür öfkeyle almadır.”*^[403]

19263. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Mümin için ani ölüm, rahatlama sebebidir. Günahkar kimse için ise, bir tür öfkeyle almadır.”*^[404]

19264. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Mümin için ani ölüm, rahatlama sebebidir. Kafir içinse ani ölüm hasret sebebidir.”*^[405]

19265. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Ani ölüm mümin için (ölümün sıkıntısından ve zorluklarından) bir rahatlaktır, kafir için ise (canının) gazapla alınmasıdır.”*^[406]

19266. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Ani ölüm müminler için bir indirim (rahatlama) kafirler için ise bir gazaptır.”*^[407]

19267. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Vallahi ölüm konusunda ne nefret ettiğim bir sürprizle karşılaştım ve ne de hoşlanmadığım bir şeyi gördüm. Şimdi ben, geceleyin su arayan kimsenin suya kavuştuğu, iste-yenin muradına erdiği gibiyim. Allah katında olan, iyiler için daha hayırlıdır.”*^[408]

19268. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Davud Nebi (a.s) cumartesi günü ani bir ölümle vefat etti. Bunun üzerine kuşlar, kanatlarıyla ona gölge saldılar. Musa Kelimullah (a.s) da Tih (Berehut) çölünde öldü. Daha sonra bir nida edici gökten şöyle nida etti: “Musa (a.s) öldü ve ölmeyen kimdir?”*^[409]

19269. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur: “Herkim kırk yaşının altında ölürse, aniden ölmüştür ve herkim ondört günden az (hastalık çeker de) ölürse, ölümü ani ölümdür.”*^[410]

19270. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Kıyametin nişanelerinden biri de felç hastalıklarının ve ani ölümlerin yaygınlaşmasıdır.”*^[411]

3744. Bölüm Cenazeyi Teşyi Etme

19271. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Ölümden sonra mümine verilen ilk mükafat, cenazesini teşyi eden herkesin bağışlanmasıdır.”*^[412]

19272. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Mümine verilen ilk armağan cenazesini teşyi edenlere mağfiret edilmesidir.”*^[413]

19273. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur: “Mümin mezarına konulunca ona şöyle nida gelir: “Bil ki sana verilen ilk hediye cennettir. Seni teşyi eden kimselerin hediyesi ise bağışlanmadır.”*^[414]

19274. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Âza sahiplerinin, cenaze teşyinde hazır bulunmaları, üzerine namaz kılmaları, böylece hem kendileri için bir sevap elde etmeleri, hem de ölü için mağfiret dilemeleri için ölünün dini kardeşlerini haberdar kılması gerekir.”*^[415]

19275. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Anne babaya iyilik etmek için iki yıllık mesafeyi kat et. Sıla-i rahimi (akraba ziyareti) yerine getirmek için bir yıllık mesafeyi kat et. Hastayı ziyaret için bir mil yolu katet. Cenaze merasimine katılmak için de iki millik yolu kat et.”^[416]

19276. İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur: “Herkim Müslüman cenazesini teşyi ederse, kıyamet günü dört şefaata ona verilir ve bir şey söylediğinde melekler ona şöyle der: “Böyle bir şey senin hakkındır.”^[417]

19277. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Her ölü tabutuna konulup üç adım götürülünce Allah’ın dilediği herkesin işittiği bir şekilde, şöyle seslenir: “Ey kardeşlerim! Ey tabutu taşıyanlar, sakın dünya sizi kandırmasın! Zaman sizi de benim gibi oyalamasın. Geride kalanlarım için mal ve evlat bıraktım. Oysa onlar, benim günah yükümü taşıyorlar, sizler de beni teşyi ediyorsunuz. Sonra da beni yalnız bırakıyorsunuz. Cebbar olan Allah da benden hesabını soracaktır.”^[418]

Bak. El-Bihar, 6/258/94 ve s. 259/96

19278. İmam Bakır (a.s), “İnsan cenazeyi teşyi davetini mi kabul etmeli, yoksa düğün davetiyesini mi?” Diye sorulunca şöyle buyurmuştur: “Cenazeyi teşyi etme davetini kabul ediniz. Zira cenaze merasimine katılmak, insana ölümü ve ahireti hatırlatır. Düğüne katılmak ise insanı bu işlerden gafil kılar.”^[419]

Bak. Ez-zevac, 1665. Bölüm; Kenz’ul Ummal, 15/588; vesail’uş Şia, 2/820, 2. Bölüm

3745. Bölüm Cenazeyi Teşyi Etme Adabı

19279. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Vakar ve sükunet içinde olunuz. Cenazelerinizle ılımlı (yavaş ve sakin bir şekilde) yürüyünüz.”^[420]

19280. Resulullah (s.a.a), bir tulum gibi apar topar götürülen bir cenazeyi gördüğünce şöyle buyurmuştur: “Sakin olun! Cenazelerinizi sakın bir şekilde hareket ettirin.”^[421]

19281. Resulullah (s.a.a) bir cenazenin ardından gidince hüzünleniyor, daha fazla kendi kendisiyle konuşuyor (başkalarıyla) daha az sohbet ediyordu.”^[422]

19282. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Ey Ebuzer! Bir cenazenin ardısına gittiğin zaman, aklın tefekkür ve huşu ile meşgul olmalıdır. Bil ki sen de bir gün ona katılacaksın.”^[423]

19283. İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur: “Bir cenazeyi teşyi ettiğin zaman, adeta omuzlarda taşınan senmişsin ve adeta hayatta olan kimse gibi amel etmek üzere rabbinden, seni dünyaya geri çevirmesini istiyormuşsun gibi davran. Zira ki dünya, bilginlerin gözünde bir gölge gibidir.”^[424]

19284. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Bir cenazeyi omuzladığın zaman, sanki seni taşıdıklarını veya adeta güzel amelde bulunmak için rabbinden seni dünyaya geri çevirmesini istediğini düşün. O halde hayata yeniden nasıl başladığına bir bak.” İmam daha sonra şöyle buyurdu: “Geçmişlerinin dirilişinin geride kalanların katılması için, ertelendiği, aralarında başkanlarının göç emrini vermesine rağmen bunların oyun ve eğlenceyle meşgul olan topluluğa şaşarım.”^[425]

19285. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Cenazeyi en iyi teşyi eden kimse (Allah’ı, ölümü ve ölümden sonrayı) en çok anan ve cenaze (mezara) konulmadıkça oturmayan kimsedir. En kamil sevap ölçüsü ise, üç defa toprağı mezarın üzerine döken kimseye aittir.”^[426]

19286. İmam Ali (a.s) bir cenazeyi teşyi ederken bir insanın güldüğünü duyunca şöyle buyurmuştur: “Sanki ölüm bizden başkasına yazılmış ve hak (ölüm) bizden başkasına farz olmuştur! Sanki (her gün için) gördüğümüz ölümler, az bir zaman sonra bize dönüp gelecek olan yolculardır! (Oysa) cesetlerini kabirlere bırakıyoruz, miraslarını yiyoruz. Sanki biz onlardan sonra ebedi kalacağız! Daha sonra her öğüt veren (ölmüş) erkek ve kadını unutuyoruz ve her musibet ve felakete düşer oluyoruz!”^[427]

19287.

İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Müminlerin Emiri (a.s) bir cenazeyi teşyi etti. Mezara konulduğu zaman da ailesi feryat edip ağladı. Bunun üzerine de İmam şöyle buyurdu: “Neden ağlıyorsunuz? Allah’a yemin olsun ki eğer bunlar ölülerinin gördüğü şeyi görmüş olsalardı, şüpheşiz ona ağlamayı unuturlardı. Bilin! Allah’a yemin olsun ki ölüm, onlara defalarca, geri dönecek ve sonunda onlardan hiç kimseyi baki bırakmayacaktır.”^[428]

Bak. Vesail’uş Şia, 2/822-832, 10-3. Bölümler

3746. Bölüm Defnetme

19288. *İmam Rıza (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ölünün toprağa defnedilmesinin sebebi insanların onun dağılmış bedenini, çirkin görünümünü ve kokusunun değişimini müşahade etmemeleri, canlıların onun kokusundan, afetinden ve bedenindeki bozulma eziyet görmemeleri; dost ve düşmanların gözünden gizli kalması, düşmanlarının mutlu, dostlarının ise hüzünlü olmaması içindir.”^[429]

19289. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ölülerinizi iyi kimselerin arasında toprağa gömün. Zira ölü de tıpkı diri gibi kötü komşudan eziyet görür.”^[430]

19290. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Resulullah bizlere ölülerimizi iyi insanların arasına gömmemizi emretti. Çünkü ölüler de tıpkı diriler gibi kötü komşulardan eziyet görürler.”

19291. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Mümin ölünce, mezarlar, onun ölümünden dolayı güzel ve aydınlık olur. Mezarlığın bütün toprağı, onun kendisine gömülmesini arzu eder. Kafir öldüğü zaman ise, mezarlar onun ölümünden dolayı karanlık olur. Mezarlığın hiçbir toprak parçası, onun kendisinde defnedilmemesi için Allah’a sığınır.”^[431]

19292. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Birisini öğleden önce ölürse, mutlaka öğle vakti mezarında uyumalıdır. Herkim de öğleden sonra ölürse, geceyi mezarında geçirmelidir.”^[432]

19293. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Sizden her kim ölürse, onu öylece tutmayın ve acele davranarak toprağa gömün. Başında Bakara suresinin başlangıcını, ayağının alt kısmında ise Bakara suresinin sonunu okuyun.”^[433]

19294. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Herkim günün ilk vaktinde ölürse öğlen vaktini mezarında geçirmelidir (ölü hemen gömülmelidir.)”^[434]

19295. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ölülerinizi mecbur kalmadıkça gece defnetmeyiniz.”^[435]

19296. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Allah’ın kuluna en büyük merhameti mezara bırakıldığı andır.”^[436]

Bak. Vesail’uş Şia, 2/819, 1. Bölüm

2747. Bölüm Ölümden Daha Şiddetli Şey

19297. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ölümden daha şiddetli olan şey ehli olmayan kimseden bir şey istemektir.”^[437]

19298. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ölümden daha şiddetlisi, kendisinden kurtulmak için ölümün arzulandığı şeydir.”^[438]

19299. *İmam Askeri (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Hayattan daha iyisi, kaybettiğin zaman hayattan usanacağın şeydir. Ölümden daha kötüsü ise mübtela olduğun zaman ölümü arzuladığın şeydir.”^[439]

Bak. 3740. Bölüm

3748. Bölüm Ölümden Sonra İnsanın Ardından Gelen Şey

19300. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Üç şey ölünün ardısira gider: Ailesi, malı ve amelleri. Onlardan ikisi geri döner, birisi ise kalır. Ailesi ve malı geri döner, amelleri ise kalır.”^[440]

19301. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Müminin amel ve iyiliklerinden ölümden sonra kendisine çatan şey, öğrettiği ve yaydığı ilim, geride bıraktığı salih çocuk veya miras olarak bıraktığı mushaftır veya bir cami yapmasıdır veya yolcular için bir ev bina etmesidir, veya bir nehir akıtmasıdır veya varlığından hayatta olduğu dönemde sadaka vermesidir.”^[441]

19302. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Dört kimsenin amellerinin mükafatı öldükten sonra da kendisine ulaşır: Sınırdan nöbet tutarken Allah yolunda ölen kimsenin, ilmini başkalarına öğreten kimsenin –böylece bu ilimle amel edildikçe ecri ona da ulaşır- bir sadaka veren kimsenin –sadakası yerinde kaldıkça mükafatı kendisine de ulaşır- ve geride kendisine dua eden salih bir evlat bırakan kimsenin...”^[442]

19303. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Altı şey (sevapları) müminin vefatından sonra kendisine erişir: Kendisine mağfaret dileyen evlat, geride bıraktığı Kur'an, ektiği fidan, sadaka-i cariyeye, kazdığı kuyu ve amel edilen (güzel) sünnet.”^[443]

Bak. 555. Konu, el-Vekf

Es-Sıdk, 2219. Bölüm; el-Amel (1), 2938. Bölüm; el-Amel (3), 2961. Bölüm; el-Kabr, 3268. Bölüm; es-Sunn, 1912, 1913. Bölümler

500. Konu el-Mal Mal-Varlık

☞ *Bihar, 73/135, 123. Bölüm; Hubb'ul-Mal*

Bak.

☞ 29. Konu, el-Buhl; 104. Konu, el-Hırs; 151. Konu, el-Hums; 185. Konu, er-Rızık; 292. Konu, es-Sadaka; 422. Konu, el-Fakr; 397. Konu, el-Gına; 440. Konu, el-İktisad; 521. Konu, el-İnfak; 202. Konu, ez-Zekat; 450. Konu, el-Kenaat; 404. Konu, el-Fitne

☞ El-İlm, 2835 ve 2848. Bölümler; el-Marifet (2), 2657. Bölüm; el-Gına, 3119. Bölüm; el-İzzet, 2706. Bölüm; eş-Şirket; 1999. Bölüm; el-Helal, 938. Bölüm; ez-Zevac, 1641. Bölüm; el-Mevt, 3748. Bölüm; el-İmamet (3), 252. Bölüm

3749. Bölüm

Mal İsteklerin Kaynağıdır

Kur'an:

“Mal ve oğullar, dünya hayatının süsüdür. Ama baki kalacak yararlı işler, sevab olarak da, emel olarak da, Rabbinin katında daha hayırlıdır.”^[444]

19304. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Mal, isteklerin kaynağıdır.”^[445]

19305. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Mal, olayların talanıdır.”^[446]

19306. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Mal, arzuları güçlendirir.”^[447]

19307. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Mal, varisin huzura kavuşma sebebidir.”^[448]

19308. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Mal, fitnelerin sebebi ve olayların yağmasıdır.”^[449]

19309. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Mal, meşakkat sebebi ve sıkıntıların bineğidir.”^[450]

19310. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Mal, sahibini dünyada yüceltir. Münezzeh olan Allah nezdinde ise hor kılar.”^[451]

19311. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Mal, sahibini dünyada yüceltir, ahirette ise alçaltır.”^[452]

19312. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Mal, önceden gönderdikleri dışında sahibi için vebaldır.”^[453]

19313. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Mal, nefsin fitnesi ve olayların talanıdır.”^[454]

19314. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ben müminlerin efendisiyim, mal ise zalimlerin efendisidir. Mal asla yöneticilikte bulunmaz. Aksine onun vesilesiyle yönetilir.”^[455]

19315. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ben müminlerin önderiyim, mal da günahkarların önderidir.”^[456]

19316. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Dinar ve dirhem sizden öncekileri helak etti. Bu ikisi sizleri de helak edecektir.”^[457]

19317. *İbn-i Mes'ud, halka ihsanda bulunurken, birisi geldi ve İbn-i Mes'ud ona bin dinar vererek şöyle buyurdu:* “Al, zira Allah Resulünden (s.a.a) şöyle buyurduğunu işittim: “Sizden öncekileri dirhem ve dinar helak etti. Bu ikisi sizleri de helak edicidir.”^[458]

19318. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Senin varlığın hayatın zamanında seni övendir. Ölümünden sonra ise seni kınayandır.”^[459]

19319. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Mal sahibi sıkıntı ve eziyet içindedir.”^[460]

19320. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Mal, bütün hüznlerin kaynağıdır.”^[461]

19321. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Mal her ne kadar çok da olsa, dert ve hüznler de ikiye katlanır.”^[462]

19322. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Her ümmetin taptığı bir buzağısı vardır. Bu ümmet buzağısı da dirhem ve dinardır.”^[463]

3750. Bölüm Mal İblis'in Tuzağıdır

Kur'an:

“Sesinle, gücünün yettiğini yerinden oynat, onlara karşı yaya ve atlılarınla haykırarak yürü, mallarına ve çocuklarına ortak ol, onlara vaatlerde bulun ama şeytan sadece onları aldatmak için vadeder.”^[464]

19323. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Şeytan insanı her yerden geri çevirir ve yorduğu zaman da malının yanında ona bir tuzak kurar ve boynundan yakalar.”^[465]

19324. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah lanet etsin İblis şöyle diyor: “Her şey beni adem oğlunu tuzağa düşürme hususunda yorgun ve aciz düşürse de şu üç şeyden biri asla onun hakkında beni sıkıntıya düşünmez: Helal yol dışında mal elde etmek, malın hak ve hukukunu ödememek veya onu yersiz yerde kullanmak.”^[466]

19325. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Allah lanet etsin, şeytan şöyle demiştir: “Zengin kimse üç yerden birinde benim elimden kaçamaz. Sabah akşam üç şeyde onun yanına giderim: Helal olmayan malı elde etmek, malı yersiz yere kullanmak ve de malı ona sevdirim ve böylece de onun hak ve hukukunu ödemez.”^[467]

19326. *İbn-i Abbas şöyle diyor:* “Yeryüzünde ilk defa dirhem ve dinar basılınca, İblis o ikisine baktı, o iki sikkeyi inceledi. Eline aldı, gözüne bıraktı. Sonra göğsüne yapıştırdı. Ardından feryat etti. Yeniden o ikisini göğsüne yapıştırdı ve şöyle dedi: “Sizler gözümün nuru ve kalbimin meyvesisiniz. Eğer ademoğulları sizi sevecek olursa, artık hiçbir puta tapmamalarından korkmam. Ademoğlunun sizleri sevmesi benim için yeterlidir.”^[468]

Bak. 267. Konu, eş-Şeytan

3751. Bölüm Mal Sevgisinin Etkileri

Kur'an:

“Malı pek çok seviyorsunuz.”^[469]

19327. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Mal sevgisi fitnelerin sebebidir.”^[470]

19328. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Mal sevgisi geleceği yok eder.”^[471]

19329. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Mal, geleceği yok eder ve arzuları yayar.”^[472]

19330. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Mal sevgisi arzuları güçlendirir ve amelleri bozar.”^[473]

19331. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Mal sevgisi dini gevşetir ve yakini bozar.”^[474]

19332. *Mesih (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Dünyaya tapanların varlığına bakma. Zira mallarının parıltısı, imanlarınızın nurunu alır.”^[475]

19333. *Resulullah (s.a.a), oturmuşken görgüsüz bir bedevinin ayağa kalkarak, “Kıtlık bizi yok etti” demesi üzerine şöyle buyurmuştur:* “Ben sizler için başka bir tehlikeden korkuyum ve o da dünyanın sizlere aktığı zamandır.”^[476]

19334. *İmam Ali (a.s), İsa'nın (a.s) niteliği hakkında şöyle buyurmuştur:* “Ne onu fitneye düşürecek bir hanımı, ne hüznölendirecek bir çocuğu, ne kendisini meşgul edeceği bir malı vardı.”^[477]

19335. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Münezzeh olan Allah kulunu sevince onu mal ve servetten nefret ettirir ve arzularını kısaltır. Allah bir kulun kötülüğünü istediği taktirde ise mal ve serveti ona sevdirebilir ve arzularını genişletir.”^[478]

Bak. Eş-Şükr, 1843. Bölüm

3752. Bölüm Helal Mal Sevgisi

Kur'an:

“Birinize ölüm geldiği zaman, eğer hayır (mal) bırakıyorsa, ana babaya, yakınlara, uygun bir tarzda vasiyet etmesi muttakilere bir hak olarak size yazıldı/takdir edildi.”^[479]

19336. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Helal yoldan mal elde etmeyi ve bu vesileyle, yüz suyunu korumayı ve borçlarını ödemeyi sevmeyen kimsede hayır yoktur.”^[480]

19337. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Helal yoldan mal toplamayı ve bu vesileyle yüz suyunu koruyup borçlarını ödemeyi ve sıla-i rahimde bulunmayı sevmeyen kimsede hayır yoktur.”^[481]

19338. *İmam Seccad (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Maldan istifade etmek (sermayeyi kullanmak) mürüvvetin kemalindendir.”^[482]

19339. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Malları güzel bir şekilde kullanmak, mürüvvettendir.”^[483]

19340. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Malı güzel kullanmaya çalış. Zira varlıklı olmak, yüce insanın yükseliş sebebidir ve aşağılık insandan müstağni olma nedenidir.”^[484]

19341. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Malını yerli yerinde kullanmayan kimse bir mal elde etmemiştir.”^[485]

19342. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Doğru mal doğru kimse için ne de güzeldir.”^[486]

19343. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Dünya ahiret için güzel bir yardımcıdır.”^[487]

19344. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Zenginlik, efendi olmayanı efendi kılar ve varlık, dayanaksız kimseyi bile güçlü kılar.”^[488]

19345. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İktidar, sahibinin hatasını doğru ve düşmanının doğrusunu da yanlış gösterir.”^[489]

19346. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Zenginlik, gurbette vatandır; fakirlik ise vatanda gurbettir.”^[490]

19347. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Mümine sövmek günah, müminle savaşmak küfür, etini yemek (gıybetini etmek) ise Allah’a isyandır. Malının haram oluşu da tıpkı kanın haram oluşu gibidir.”^[491]

Bak. Eş-Şehadet (2), 2119. Bölüm

3753. Bölüm Fazla Servet

Kur'an:

“Çokluk kuruntusu sizi o kadar meşgul etti ki, mezarları ziyaretle oradakileri de sayacak kadar oldunuz.”^[492]

“Mal toplayarak onu tekrar tekrar sayan, diliyle çeğiştirip alay eden kimsenin vay haline! Malının kendisini ölümsüz kılacağını sanır.”^[493]

“Tek olarak yaratıp kendisine bol bol mal, çevresinde bulunan oğullar verdiğim ve nimetleri yaydıkça yaydığım o kimseyi bana bırak.”^[494]

“Altın ve gümüşü biriktirip Allah yolunda infak etmeyenlere can yakıcı bir azabı müjdele.”^[495]

Bak. Kasas, 76,82, Mearic, 18, Kehf, 34, Hadid,20, Tevbe, 69, Yunus, 88, Sebe,35

19348. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Sultana yakın olan her kul mutlaka Allah-u Teala’dan uzak düşmüştür. Mal ve serveti çoğalan kimsenin mutlaka hesabı şiddetli olmuştur ve takipçileri çok olan kimsenin de mutlaka şeytanları çok olmuştur.”^[496]

19349. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Mal ve servet çokluğu kalpleri helak eder ve günahları vücuda getirir.”^[497]

19350. İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur: “Bir kimse Ebu Zer’in yanına geldi ve ona koyunlarının doğurduğunu müjde vererek şöyle dedi: “Ey Ebuzer! Müjdeler olsun sana! Koyunların doğurdular ve çoğaldılar.” Ebu Zer şöyle dedi: “Onların çoğalması beni sevindirmez. Çünkü onları sevmiyorum. Az olan ama yeten malı, çok olan ama (Allah’ı zikretmekten) gafil kılan maldan daha çok seviyorum.”^[498]

19351. Resulullah (s.a.a), Ebuzer ile birlikte Medine’de yola düştü. Yürürken Uhud dağına geldiğinde şöyle buyurdu: “Uhud dağı kadar altınım olsa bile, üç gece geçtiği halde ondan bir dinarının da yanımda kalmasını sevmiyorum, meğer ki bir borcu ödemek için yanımda tutayım ve sağdan soldan ve arkadan Allah’ın kullarına bağışta bulunayım.” Peygamber daha sonra yola düştü ve şöyle buyurdu: “Sağdan, soldan ve arkadan bağışta bulunan, hayırlı işler yapan kimseler dışında zenginler kıyamet günü fakirdirler ve bunlar çok azdırlar.”^[499]

19352. Ebu Zer şöyle diyor: “Bir gece dışarı çıktım. Aniden Allah Resulünü yalnız yürürken gördüm. Hiç kimse onunla birlikte değildi. Ben kimseyle birlikte olmaktan hoşlanmadığımı düşündüm.” Ebu Zer daha sonra şöyle diyor: “Ben ay ışığında yola düştüm. Peygamber geri döndü ve beni görünce şöyle dedi: “Kim o?” Ben şöyle arzettim: “Fedan olayım Ebu Zer.” Peygamber şöyle buyurdu: “Ebu Zer gel!” Ben bir müddet Peygamber ile birlikte yol yürüdüm: “Daha sonra Peygamber şöyle buyurdu: “Allah’ın kendisine bir mal verdiği onun da sağdan, soldan, arkadan ve önden bağışta bulunduğu ve onunla hayırlı işlerde bulunduğu kimse dışında kıyamet günü zenginler fakirlerdirler.” Ebu Zer şöyle diyor: “Yine Peygamber ile birlikte bir müddet yol yürüdüm. Daha sonra bana şöyle buyurdu: “Burada otur!” Böylece beni etrafı taşlarla dolu bir çukurun yanına oturttu ve şöyle buyurdu: “Ben dönünceye kadar buraya otur.” Peygamber (s.a.a) yola koyuldu ve onu görmeyeceğim kadar uzaklaştı ve gözümünden kayboldu.”^[500]

19353. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Allah hayrını dilediği hiçbir kula otuz bin (dirhem) vermemiştir.” İmam daha sonra şöyle buyurmuştur: “Kul hiçbir zaman helal yoldan, on bin dirhem toplamamıştır. Bazen Allah bir grup için dünya ve ahireti bir araya getirir. Kendisine günlük yiyeceği ve amel verilen kimsenin şüphesiz Allah, dünya ve ahiretini bir araya getirmiştir.”^[501]

19354. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Hayır, malının veya evladının çoğalması değildir. Şüphesiz ki hayır ilminin çoğalması, hilminin büyümesi ve rabbine ibadet sayesinde insanlar arasında övülmendir.”^[502]

19355. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Senin için kalmayacak ve senin de kendisi için kalmayacağın bir şeyi artırmak (veya bir şeyin çokluğuyla övünmek) en büyük cehalettedir.”^[503]

19356. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Sadece üzerinde Allah-u Teala’nın hüccetinin büyüdüğü kimsenin malı çoğalmıştır. O halde eğer kendinizden uzaklaştırmaya gücünüz yetiyorsa bunu yapın.” Kendisine, “Hangi şeyle?” Diye sorulunca şöyle buyurmuştur: “kardeşlerinizin ihtiyacını mallarınızdan temin ederek.”^[504]

19357. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Aziz ve celil olan Allah Musa’ya şöyle buyurmuştur: “...Hiç kimsenin fazla servetine imrenme. Zira fazla servet, fazla günaha sebep olur. Çünkü bir takım farz hakları vardır (ödenmediği takdirde günaha sebep olur.)”^[505]

19358. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Kalp huzurunu aradım ve onu sadece az servette buldum.”^[506]

19359. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Ben sizler için fakirlikten korkmuyorum. Sizler için fazlalık talep etmekten ve sebeple övünmenizden korkuyorum.”^[507]

19360. İmam Rıza (a.s) şöyle buyurmuştur: “Mal ve servet şu beş hasletle toplanır: Şiddetli cimrilik, uzun arzu, (ruhlara) galip bir hırs, sıla-i rahimi terk etmek ve dünyayı ahirete tercih etmek.”^[508]

19361. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Bunun için sakın insanların çokluğu seni aldatmasın. Senden önce dünyaya dalıp ölümün gelmeyeceğini sanarak mal yığan, mallarının tükenmesinden korkan ve cezalandırılmayacaklarını zannedenlere ölümün nasıl gelip çatıldığını, memleketlerinden nasıl ayırdığını görmüşsündür... Evet uzun emellere kapılanları, sapasağlam evler inşa edenleri, çokça mal yığanları görmediniz mi?! Evleri nasıl kabirlere dönmüş, yığıldıkları hep boşa gitmiş, malları

varislere intikal etmiş, eşleri başkalarına kalmış?!”^[509]

19362. *İmam Bakır (a.s), kendisine dirhem, dinar ve insanların bu ikisi karşısındaki görevi sorulunca şöyle buyurmuştur: “Bunlar Allah’ın yeryüzündeki mühürleridir. Allah onları yaratıklarının maslahatı için karar kılmıştır. İşler ve kazanç, dirhem ve dinarla yürümektedir. O halde dinar ve dirhemi çok olan, ondaki Allah-u Teala’nın haklarını ödeyen, zekatını veren kimseye bu dirhem ve dinarlar, tatlı ve temizdir. Herkim de fazla dinar ve dirhem toplar, cimrilik eder, Allah’ın ondaki haklarını ödemez, ondan kap ve çanak yaparsa aziz ve celil olan Allah’ın kitabında belirttiği tehdite daha layıktır. Nitekim Allah-u Teala şöyle buyurmuştur: “Bunlar cehennem ateşinde kızdırıldığı gün, alınları, böğürleri ve sırtları onlarla dağlanacak, “Bu, kendiniz için biriktirdiğinizdir; biriktirdiğinizi tadın” denecek.”*^[510]

Define ve Mal Toplamanın Anlamı Hususunda Bir Çift Söz

Şüphesiz insanın ilk tabiatı gereği vücuda getirdiği toplum, sadece para değiş tokuşu ve iş ile ayakta durabilir. Eğer işin içinde bu mesele olmasaydı, insan toplumu göz açıp kapayıncaya kadar dahi hayatta kalmazdı. İnsanın kendi toplumundan istifade etmesi, yerin ilk maddelerinden bir şey alması, gücü oranında onlar üzerinde çalışması ve ardından ondan ihtiyacı kadarını alıp ihtiyacından arta kalanını toplumun diğer bireylerinin elinde bulunan ve kendisinin ihtiyaç duyduğu şeylerle değiştirmesi esasına dayalıdır. Örneğin fırıncı yapmış olduğu ekmekten, ihtiyacı kadarını almakta, ihtiyacından arta kalanını, dokumacının dokuduğu kumaş ile değiştirmektedir. Bu esas üzere toplum bireylerinin işleri, toplum düzeyinde hakikatte alış veriş, değiş tokuş ve mübadele esasına dayalıdır.

İktisadi araştırmalardan da elde edildiği üzere ilk insanlar kendi alış verişlerini mal değiş tokuşu şeklinde yapıyorlardı ve düşünceleri bunun üstünde bir düzeye erişmemişti. Burada var olan bir nükte de şudur ki, mallar arasındaki oranlar, onlara duyulan ihtiyaçların şiddeti ve zayıflığı, ihtiyaç duyulan malın azlığı ve çokluğu esasınca onlar arasında farklılık göstermekteydi. İnsan bir mala çok ihtiyaç duyduğunda ve o mal da az olduğunda, tabiatıyla onu elde etmeye olan arzusu da çoğalmakta ve o malın diğer mallara oranla değeri artmaktaydı. Bunun tam aksine bir mala olan ihtiyaç az olduğunda veya malın çokluğu durumunda da malın pazarı kesata uğramakta, insanların da ona rağbeti azalmakta ve dolayısıyla da o malın değeri diğer mallardan daha aşağı düşmekteydi. Bu konu gerçekte değer ve kıymetin kökü konumundadır. Uzun bir müddetten sonra insanlar, buğday, yumurta ve tuz gibi bir takım az bulunur ve değerli maddeleri kıymet ölçüsü olarak taktir ettiler. Diğer malları ise farklı değerlerle onlarla ölçtüler ve bu mallar, pazarda değiş tokuşun ölçüsü konumuna geldi. Bu metot, henüz de bazı küçük köy topluluklarında ve ilkel kabilelerde yaygın durumdadır.

İnsanlar hakeza bu metodu altın, gümüş, bakır ve benzeri bir takım metalleri buluncaya kadar devam etti ve böylece bunları diğer eşyaların değer ölçüsü ve onları değerlendirmede ölçü birimi olarak karar kıldılar. O halde bu metaller kendilerine dayalı para, diğer mallar ise bunlara dayalı mallar olarak değerlendirildi. Sonunda işler öyle bir yere vardı ki altın, malların ilk makamını elde etti, gümüş ikinci makamı, diğer metaller ise sonraki makamlarda yer aldılar. Hepsi de devlet paraları olarak basıldı. Biri dinar oldu diğeri dirhem. Birisi fulus biri başka bir şey olarak basıldı. Bu konunun detayları konumuzun dışında kaldığı için bu kadarıyla yetiniyoruz.

Çok geçmeden altın ve gümüş değer biçme ölçüsü oldu. Her şeyin değeri onlarla tayin edildi. İnsanın işi veya malı bu ikisiyle değerlendirildi. Hayati ihtiyaçların yükselişi de bu iki metalde merkezileşti. Servet ve varlığın ölçüsü olarak sayıldı. Böylece toplumun hayat rubu onlara düğümlendi. Öyle ki bu iki element işinin dumura uğramasıyla toplumun rubu da karmaşıklığa dışarı oldu. Eğer bu iki element, alışveriş pazarında cereyan ediyorsa, alış veriş de aynı ölçüde cereyan etmiş, eğer bu ikisi durmuşsa, alış veriş de durmuştur. Daha sonraları insan topluluklarında bu iki elemente havale edilen görev, yani, malın ve işin değerinin korunması ve onların birbiriyle oranını teşhis etme işini bugün insanlar arasında yaygın olan resmi evraklar üstlendi. Örneğin dolar, pound ve benzeri şeyler ve banka çekleri gibi. Bu evraklar eşyaların değerini göstermektedir ve haddi zatında hiçbir değere sahip değildir. Dolayısıyla da bunların değerleri itibari değerlerdir.

Altın ve gümüşün toplumsal durumuna dikkat edildiği taktirde (çira bunlar değer ve ölçülerini koruyan iki para, olmaları mal ve varlıkları aralarındaki farklılıklara oranla bu ikisiyle değerlendirilmesi hasebiyle) açıkça açığa çıkmaktadır ki bu iki element, eşyaların birbirine oranlarını göstermektedir. İtibar hasebiyle oranların açıklayıcısı ve hatta denilebilir ki bizat oranların kendisi durumundadır. Bu yüzden onların batıl oluşu, oranları da iptal etmekte, onların korunusu ve cereyanların önlenmesi de oranları hapsedmekte ve onların duraklamasıyla duraklamaktadır.

İkinci dünya savaşında da şahit olduğumuz gibi, bazı ülkelerin paralarının itibardan düşmesiyle, örneğin Sovyet Rusya devletinin menatının ve Alman markasının düşüşüyle büyük bir karmaşalık, servet dağınıklığı ve insanların hayatındaki işlerinde kargaşalık vücuda geldi. Altın ve gümüş biriktirmek ve onların tedavülüne engel olmak da insanlar arasında aynı durumu vücuda getirdi.

İmam Bakır’ın (a.s) daha önce naklettığımız Emali’deki rivayeti de bu nükteye işaret etmektedir. Allah dirhem ve dinarları yaratıklarının maslahatı için taktir etmiş, hayat işlerini, kazanç ve çabalarını onlarla yola koymuştur.

Buradan da anlaşıldığı üzere altın ve gümüşü biriktirmek eşyanın değerinin ortadan kalkmasına, biriktirilmiş altın ve gümüşler toplumdaki alış verişin dirilişine ve canlı tutulmasına engel olmaktadır. Alış verişin ortadan kalkması ve pazarın kesata uğraması da toplumun hayatını ortadan kaldırmakta, pazarların ve alış verişlerin kesata uğradığı oranda da toplum hayatı duraklamaya ve zayıflamaya dışar olmaktadır.

Altın ve gümüşü biriktirmekten maksadım, onların belirli kasalarda tutulması değildir. Aksine kıymetli ve değerli malları yokluktan kurtulmak için korumak, insanın içgüdüsiünün hükmettiği bir görevdir ve selim akıl da bunu beğenmektedir. Alış verişlerdeki nakit paraların her ne şekilde olursa olsun, tedavüle girerse girsın, geri döndüğü taktirde biriktirilmesi yokluktan, gasptan, hırsızlıktan, yağmadan ve hıyanetten korunması gerekir. Altın ve gümüşün biriktirilmesinden, pazar alışverişlerinde tedavülüne engel olmaktan, maksadım hayat işlerini iyileştirmek için tedavüle koymak ve toplumun ihtiyaçlarını gidermektir. Aç bir insanı doyurmak, susuz bir insana su vermek, çıplak bir kimseyi giydirmek bir tüccarın kar etmesi, bir işçinin faydalanması, ekonomik kalkınma, hastalığın tedavisi, bir esiri azad etme, bir borçluyu kurtarma, sıkıntıyı giderme ve hüznü ortadan kaldırma, çaresiz birine yardım etme, salim ve temiz bir toplumu savunma, toplumsal fesatları tüketmek ve benzeri sayısız şeyler, hususunda para harcamak, ya farz, ya lazım, ya müstehap ya da mübahdır ve her durumda itidal ölçüsünü korumak ifrat ve tefritten sakınmak ve savurganlıktan uzak durmak gerekir. Elbette ki infak ve para harcamanın mübah olduğu yerlerde bundan sakınmak, ne şer'en günah ve suçtur ve ne de aklın. Ama müstehap infakların ortamını ortadan kaldırmak ve para biriktirmek de en kötü suçlardan ve günahlardan biridir. Bu meseleyi günlük hayatınızda her ev, evlilik, yemek ve giymek ile ilgili işlerde göz önünde aldığınız taktirde yaşamsal işlerde müstehap infakları terk etmenin ve şeri bir vacip haddinde olan zaruri infaklar ile dakik bir şekilde iktifa etmenin, hayat düzeninde ne büyük bir karmaşalık yarattığını göreceksiniz. Bu karmaşalığı hiçbir şey telafi edemez. Fesat ve bozulmanın önünü hiçbir engel alamaz.

Bu açıklamadan da açıkça anlaşıldığı üzere **“Altın ve gümüşü biriktirip Allah yolunda infak etmeyenlere can yakıcı bir azabı müjdele.”** Ayeti mutlak anlamda olabilir ve dolayısıyla da bu söylenenler ışığında müstehap olan infakları da kapsayabilir. Zira para ve mülk biriktirmek, farz olan infaklar gibi müstehap infaklar konusunu da ortadan kaldırmaktadır.

Hakeza daha önce Taberi'nin rivayetinde naklettığımız Ebu Zer'in sözünün anlamı da açıkça anlaşılmaktadır. Osman b. Affan'ın yanına vardığında ona şöyle dedi: “İnsanlardan sadece eziyet etmemeleri ile yetinmeyiniz. Aksine bağış ve ibsanda bulunmalarını sağlayınız. Zekat veren kimse, bu işiyle yetinmemelidir. Aksine komşularına ve kardeşlerine de iyilik etmeli, akrabalarına da yardımda bulunmalıdır.”

Onun ifadeleri yaklaşık olarak veya dakik bir şekilde zekatı çıkardıktan sonra, yaşam harcamalarından arta kalanları infak etmenin de farz olduğunu ifade etmemektedir. Aksine Ebu Zer Allah yolunda infak etmeyi, farz ve müstehap diye ikiye ayırmaktadır. Sadece Ebu Zer zekat dışındaki infak yollarının kapanmaması gerektiğini ve hayırların kapısının tümüyle kapatılmamasını ifade etmektedir. Zira bu iş teşri maksadını iptal etmeye ve şeriat sahibinin göz önünde bulundurduğu genel maslahatların ortadan kalkmasına neden olmaktadır.

Ebu Zer şöyle diyor: “İslam devleti, sadece görevi güvenliği sağlamak, insanların birbirine saldırısına engel olmak, insanları istediklerini yapmak hususunda serbest bırakmak, insanları ifrat veya tefrite düşmede, ıslah veya fesat çıkarmada, doğru veya yanlış yola koyulmada serbest bırakmaktan ibaret olan İran padişahları veya Rum hükümdarlarının despot hükümetleri gibi değildir. Aksine hükümetin başında olanlar da istediğini yapma hususunda özgür degillerdir. Onlar da sorguya çekilmelidir. İslam devleti toplumsal ve dini bir devlettir. Sadece halkın birbirine eziyet etmemesiyle yetinmemektedir. Aksine toplumu hayatın tüm işlerinde yetiştiren ve bütün kesimler için ister emir olsun, ister memur, ister reis olsun ister mer'us (idare edilen), ister hizmetçi olsun ister hizmet edilen, ister fakir olsun, ister zengin ve ister güçlü olsun ve ister zayıf, güçleri oranında mutluluğunu temin eden bir takım etkenlere yönlendirmektedir. Örneğin zenginlerin ihtiyacını fakirlerin kendisine yardımı yoluyla temin etmektedir. Fakirlerin ihtiyacını da zenginlerin malı yoluyla gidermektedir. Güçlünün makam ve merkezi, zayıfın kendisine saygı göstermesi yoluyla, zayıfın hayatını da güçlüünün gözetimi ve merhameti yoluyla korumaktadır. Yüce kimsenin yüceliğini, düşük kimselerin itaatıyla düşük kimselerin itaatini ise, yüce kimselerin adalet ve insafıyla korumaktadır. Bütün bunların hepsi sadece iyiliği yaymak, hayır kapılarını açmak, farz ve müstehapları kendilerine layık olduğu şekliyle hayata geçirmek de mümkündür. Ama sadece farz olan zekatları vermekle yetinmek ve müstehap olan infakları tümüyle terk etmek, dini hayatın amellerini ateşlemekte, şeriat sahibinin maksadıyla çalışmakta ve birbirinden kopuk karmaşık ve fesadın kökleştiği bir topluma doğru hızla harekete sebep olmakta ve toplumdaki bu bozukluğun ıslah edilemez bir makama gelmesine sebep olmaktadır. Bütün bunlar ise dinin maksadını diri tutmak hususunda kusur etmekten ve zalimlere karşı müsamaha göstermekten kaynaklanmaktadır. **“Eğer bununla amel etmezlerse, yeryüzünde büyük bir fitne ve fesat oluşur.”**

Ebu Zer Taberi'den naklettığımız önceki rivayette de Muaviye'ye şöyle demiştir: “Neden Müslümanların malını Allah'ın malı olarak adlandırıyorsun?” Muaviye ona cevap olarak şöyle dedi: “Allah sana rahmet etsin! Ey Ebu Zer! Biz Allah'ın kulları değil miyiz? Mal da Allah'ın malıdır, insanlar da Allah'ın yaratıkları ve emir de Allah'ın emridir.” Ebu Zer şöyle buyurdu: “Buna rağmen bu sözünü söyleme.” Bunun sebebi ise Muaviye'nin valilerinin ve ondan sonraki Emevi halifelerinin söylediği şeyin adeta hak ve doğru oluşurdu. Peygamber'den (s.a.a) de bu söz rivayet edilmiş, Allah'ın kitabı da buna delalet etmekteydi. Ama bu cümleden aldıkları sonuç, münezzehe olan Allah'ın göz önünde bulundurduğu anlamın tam aksineydi. Zira “Mal Allah'ın malıdır” cümlesinden maksat, birinin kudret, şevket, sulta sahibi olması

sebebiyle malın kendisine özgünlük elde etmediği anlamındadır. Aksine mal ve mülk tümüyle Allah'ındır ve Allah'ın tayin ettiği ve tesbit ettiği yollarda harcanmalıdır. Bireyin çaba, çalışma, miras ve benzeri yollarla elde ettiği malların kendine ait bir hükmü vardır. İslam devletinin elde ettiği ganimet, cizye, haraç, sadakalar ve benzeri şeylerin infak yolları da din tarafından tayin edilmiştir. Dolayısıyla yönetici kimse bu gelirlerden geçimi için gerekli olan miktardan fazlasını kendisine veya akrabalarına özgü kılamaz. Dolayısıyla da mal biriktiremez, hazine oluşturamaz, bu paralarla saraylar dikemez, hizmetçi ve kapıcı tutamaz, Kayser ve Kısra gibi yaşamaz. Ama Muaviye ve benzerlerinin bu cümleyi söylemekten maksatları, insanların Müslümanların malını kendi arzuları ve istekleri yolunda harcamalarına, Allah'ın beğenmediği yolda başışta bulunmalarına, bu malların müstehak kimselere ulaştırılmamasına itirazlarının önünü almak içindi. Onlar Müslümanların, "Müslümanların malını neden onlar dışında bir takım yollarda harcıyorsunuz?" Demelerini önlemek istiyorlardı. Bu yüzden şöyle diyorlardı: "Mal Allah'ın malıdır, biz de Allah'ın emirleriyiz. Kendi görüşümüz esasınca bu malları harcıyor, tasarrufla bulunuyoruz." Bu mantık üzere Allah'ın malıyla istedikleri gibi oyun oynayarak kendileri için her şeyi reva görüyor, her türlü bencilce tasarrufla bulunmayı doğru ve sahih olarak kabul ediyorlardı. Oysa "mal Allah'ın malıdır" cümlesinin sonucu, aksi sonuç vermektedir. Dolayısıyla da Allah'ın malı ve Müslümanların malı bir tek anlam ifade etmektedir. Ama Muaviye ve benzerleri bu cümleden iki farklı anlam çıkarıyordu ve bu iki anlam da tabiatıyla birbiriyile çelişmekteydi.

Eğer Muaviye'nin, "mal Allah'ın malıdır" cümlesinden maksadı gerçek ve doğru anlamında olsaydı, Ebu Zer'in onun sarayından dışarı çıkmasının insanlar arasında, "mal biriktirenlere alınlarının, yanlarının ve sırtlarının dağlanacağına dair müjdelersun" diye feryat etmesinin anlamı kalmazdı.

Elbette Muaviye de Ebu Zer'e mal stok etmek ile ilgili ayetin Ehl-i Kitab'a ait olduğunu söylüyordu. Belki de onlar hakkında kötümser olmasının sebeplerinden biri de Mushaf yazıldığı zaman onların "Vellezine yeknizun'ez-Zehebe" cümlesindeki "vav" harfinin kaldırılması hususunda ısrar etmeleriydi. Öyle ki Ubey bu harf kaldırıldığı taktirde onlarla savaşaacağına dair onları tehdit etmiş, onlar da mecbur kalarak "vav" harfini yazmışlardı. Bu rivayeti daha önce de naklettik.

Bu olay Seyften ve onun da Şuayb'dan naklettiği şekilde öyle bir aktarılmıştır ki, adeta Ebu Zer'in sözünün doğru olmadığı gösterilmeye çalışılmıştır. Hatta Taberi sözünün başında bunu açıkça belirtmiştir. Ama olayın başı ve sonu, bu görüşün doğruluğuna delalet etmektedir.

Evet mal biriktirenler hakkındaki ayet, altın ve gümüş biriktirmenin infakın farz ve zaruri olan yerlerinde infakta bulunmamanın, zekat, müstahak olanlara vermemenin, savunma yolunda onları infakta savunmanın hakeza hayır yolunu kapamanın ve insanlar arasında ihsanda bulunmamanın haram oluşuna delalet etmektedir. Infakın farz oluşu hususunda pazarda tedavülde olan mal ile yere gömülen mal arasında hiçbir fark yoktur. Sadece malı biriktirmenin ayrı bir günahı da vardır. Malı Müslümanların yöneticisinin gözünden gizlemek, o mal hakkında bir hyanet ve aldatma sayılmaktadır. [\[511\]](#)

3754. Bölüm Mala Tapmaktan Sakınmak

19363. İmam Hüseyin (a.s) şöyle buyurmuştur: "Eğer mal ve servetin senin olmazsa, sen onun olursun. O halde ona acıma. Zira o sana asla acımaz. O seni yemeden sen onu ye." [\[512\]](#)
Ben şöyle diyorum: Zühdün tefsirinde ne kadar güzel demişler: Bir şeye sahip olmaman değil, bir şeyin sana sahip olmamasıdır.

3755. Bölüm Malın Sahibi Üzerindeki Hakkı

19364. İmam Zeyn'ül-Abidin (a.s) şöyle buyurmuştur: "Malının ve varlığının hakkı onu sadece helal yoldan elde etmen, yolunda harcama ve sana teşekkür etmeyen kimseyi (yani Allah'tan gayrisini) kendine tercih etmemendir. O halde onu rabbine itaat [\[513\]](#)
yolunda kullan ve bu yolda cimrilik etme. Aksi taktirde sonunda hasret ve pişmanlık yükünü yüklenirsin."

Bak. 3758, 3759. Bölümler

3756. Bölüm Mal Toplamada İnsan Çeşitleri

19365.

Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Ümmetim dünyada üç kısımdır: Birinci kısmı mal ve servet biriktirmeyi sevmez, mal elde etmeye ve stoklamaya çalışmaz, aksine dünyadan açlığını giderecek ve avret mahallini örtecek kadarıyla yetinirler, dünyadaki zenginlikleri kendilerini ahirete ulaştıracak miktardır. Bunlar güvene ermiş kimselerdir. Onlar için korku ve hüznün yoktur.

İkinci grup ise malı en temiz ve en güzel yollarından elde etmeyi sever, bu vesileyle akrabalarına yardımcı olurlar, kardeşlerine iyilik ederler, fakirlere yardım ulaştırırlar. Onlardan biri için kızgın bir taşı ısırmak malı helal olmayan yoldan elde etmek veya ölünceye kadar mal biriktirmek ve hak ve hukukunu ödememekten kendileri için daha kolaydır. Bunlar da (malları hakkında) dakik hesap görülecek olursa, azaba düçar olan ve bağışlandığı taktirde ise (azaptan) esenlikle çıkan kimselerdir.

Üçüncü grup ise malı helal ve haram yoldan toplayan, üzerlerine farz olan hakları ödemeyen kimselerdir. Bunlar harcarlarsa, israf ve savurganluğa düşer, esirgerlerse cimrilik ve stokçuluk yaparlar. Bunlar dünyanın kalplerinin dizginlerini ele geçirdiği ve günahları sebebiyle kendilerini ateşe sürüklediği kimselerdir.”^[514]

3757. Bölüm Malını Başkalarının Terazisinde Gören Kimse

19366. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kıyamette hasretlerin en büyüğü, haram yoldan mal kazanıp, onu Allah yolunda infak eden birine miras bırakan ve bu yüzden de kendisi cehenneme giderken varisinin cennete gittiği kimsenin hasretidir.”^[515]

19367. *İmam Sadık (a.s), Allah-u Teala'nın “Böylece Allah onlara, hasretini çekecekleri işlerini gösterir.” Ayeti hakkında şöyle buyurmuştur:* “O malını cimrilik üzere Allah’a itaat yolunda harcamadan ölen ve onu Allah’a itaat veya isyan yolunda harcayan birine miras bırakan kimsedir. Eğer (varis) Allah’a itaat yolunda harcarsa, kendisine ait olan malını başkasının terazisinde görür ve hasreti artar. Eğer Allah’a isyan yolunda harcarsa, o malı (miras bırakmak ile) onu güçlendirmiş olur (bu da onun hasretini çoğaltır.)”^[516]

19368. *İmam Bakır veya İmam Sadık (a.s) hakeza bu ayet hakkında şöyle buyurmuştur:* “İnsan bir mal elde eder, ama o malla hayırlı bir iş yapmaktan mahrum olur ve ölür. O malı başka birisi miras alır ve onunla iyi işler yapar. Böylece elde ettiği şeyi, iyi işler şeklinde başkasının terazisinde görür.”^[517]

19369. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ey Ademoğlu! Malında kendi vasin ol; kendi malında senden sonra yapmalarını vasiyet edeceğin işi kendin yap.”^[518]

Bak. El-Hasret, 857. Bölüm

3758. Bölüm Helal Olmayan Yoldan Mal Elde Eden Kimse

19370. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Her kim bir malı helal olmayan yoldan elde ederse, Allah onu fakir kılar.”^[519]

19371. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Aziz ve celil olan Allah şöyle buyurmuştur: “Herkim hangi yoldan dinar ve dirhem elde ettiğinden korku içinde olmazsa, bende kıyamet günü hangi kapısından onu cehennemin içine atacağımı önemsemem.”^[520]

19372. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Herkim nereden kazanç elde ettiğinden endişe duymazsa Allah da onu nereden cehenneme sokacağından endişe etmez.”^[521]

19373. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Malı helal olmayan yoldan elde eden kimseyi o mal ateşe doğru sürükler.”^[522]

19374. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Her kim bir malı helal olmayan yoldan elde ederse bina, toprak ve su ona

musallat olur.”^[523]

19375. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah-u Teala’nın “müntakim” (intikam alıcı) adında yerleri vardır. Allah bir kula servet verdiğinde, o da aziz ve celil olan Allah’ın hakkını ödemezse, Allah o topraklardan birini ona musallat eder ve o malı orada kaybeder, sonra ölür ve onu kendisinden geriye bırakır.”^[524]

19376. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim bir malı hakkı olmaksızın elde ederse, onu sevabının olmadığı bir yolda harcar.”^[525]

19377. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Malını helal olmayan yoldan elde eden kimse, onu yersiz yerde harcar.”^[526]

19378. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Her kim haksız yere bir malı elde ederse hakkı olarak elde edeceği maldan mahrum kalır.”

19379. *İmam Sadık (a.s), Horasan’dan yanına gelen bir gruba hazırlıksız şöyle buyurmuştur:* “Herkim malı “mehaviş”ten elde ederse, Allah onu “nehabir”de yok eder.” Onlar şöyle arzetttiler: “Fedan olalım, bu cümleyi anlamadık” İmam şöyle buyurdu: “Rüzgarın getirdiğini rüzgar götürür” (haydan gelen huya gider.)”^[527]

Bak. 124. Konu, el-Helal; Vesail’uş Şia, 6/20, 5. Bölüm

3759. Bölüm Malı Yersiz Yere Harcamak

19380. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkimin bir malı varsa, onu zayi etmemelidir. Zira malı yersiz yere bağışlamak, israf ve savurganlıktır. Bu iş sahibinin adını insanlar arasında yüceltir, Allah nezdinde ise küçültür. Malını yersiz yere harcayan veya ehli olmayan kimseye veren kimse, onların teşekküründen mahrum kalır, hayır ve faydası başkalarına ulaşır, onlar arasında kendisine dostluk ve teşekkür izharında bulunan kimse olsa da, gerçekte o yalakacı ve yalancıdır.”^[528]

19381. *İmam Kazım (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Aziz ve celil olan Allah, “kil-u kal”dan (boş konuşmaktan), malı savurganlıkla harcamaktan ve çok soru sormaktan nefret eder.”^[529]

19382. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Sizler için bir söz ve hadis söylediğimde, onun hakkında Allah’ın kitabını bana sorunuz.” Daha sonra hadisinde şöyle buyurmuştur: “Şüphesiz Allah, boş şeyler konuşmaktan, malı zayi etmekten ve çok soru sormaktan sakındırmıştır.” Şöyle arzetttiler: “Ey İbn-i Resulillah! Bu Allah’ın kitabının neresindedir?” İmam şöyle buyurdu: “Aziz ve celil olan Allah kitabında şöyle buyurmuştur: **“onların gizli toplantılarının çoğunda hayır yoktur.”** Hakeza şöyle buyurmuştur: **“Allah’ın geçiminize dayanak kılmış olduğu mallarınızı, sefihlere vermeyin,”** Hakeza şöyle buyurmuştur: **“Size açıklanınca hoşunuza gitmeyecek şeyleri sormayın.”**^[530]

19383. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Allah üç işi sizler için hoş görmez: Boş lakırtı etmeyi, malı savurganca harcamayı ve çok soru sormayı.”^[531]

19384. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Dünyada zahit olmak, ne helalı kendisine haram kılmak iledir ve ne de malı zayi etmek iledir.”^[532]

3760. Bölüm Mal İnsanlara Fayda Veren Şeydir

19385. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Mal insanlara fayda veren şeydir.”^[533]

19386. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Herkim kendisiyle insanlara fayda ulaştırmak için mal ve servet biriktirirse insanlar ona itaat ederler. Herkim de kendisi için mal toplarsa, insanlar onu zayi ederler. (ona itaat etmezler veya onu yok ederler.)”^[534]

19387. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Mal ve servet bağışta bulunduğu müddetçe sahibini yüceltir. Cimrilik ettiği zaman ise onu hor kılar.”^[535]

19388. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Senin mal ve servetine üç kişi ortaktır: Kendin, helak olma ve varis. Eğer gücün yetiyorsa bunların en acizi olma.”^[536]

19389. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Malın senden ayrılmadıkça sana fayda vermez.”^[537]

19390. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Şüphesiz bu malı bağışlamak, stok etmektir. Malı tutmak ise fitne sebebidir.”^[538]

19391. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Mal ve servet önceden (ahireti için) gönderdiği dışında sahibi için bir vebaldır.”^[539]

19392. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Bu malı Allah’a itaat yolunda harcamak, en büyük nimettir. Allah’a günah işleme yolunda harcamak ise en büyük mihnet ve meşakkattir.”^[540]

19393. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kul ölünce melekler şöyle derler: “Önceden ne gönderdi?” İnsanlar ise şöyle der: “Geriye ne bıraktı?” O halde malının fazlalığını önceden gönder ki senin için olsun ve geride bırakma ki senin hasretine sebep olmasın. Zira asıl mahrum olan kimse, malının hayır ve menfaatinden mahrum kalan kimsedir. Asıl gıpta edilen kimse de amel terazileri sadakalarından ve hayırlarından dolayı ağır olan kimsedir.”^[541]

19394. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Zaruri ihtiyacına yetecek kadar malı elinde tut. Arta kalan malları da ihtiyacın olacağı gün (kıyamet) için, azık kıl.”^[542]

3761. Bölüm En İyi Mal

19395. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “En üstün mal onunla haysiyetin korunduğu ve hakların yerine getirildiği maldır.”^[543]

19396. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “En iyi malın, ihtiyaçlarının giderilmesinde sana yardımcı olan maldır.”^[544]

19397. *İmam Rıza (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsanın en iyi malı, sadaka stoklarıdır.”^[545]

19398. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “En iyi mal, kendisi vesilesiyle hakların eda edildiği maldır.”^[546]

19399. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “En iyi mal, kendisi vesilesiyle, özgürlerin köle edinildiği maldır.”^[547]

19400. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “En iyi mal, insanların köleliğe çekildiği maldır.”^[548]

19401. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Malların en faziletlisi senin üzerinde iyi bir etki bırakanıdır.”^[549]

19402. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “En iyi servet övgüye neden olan sevap ve mükafat gerektiren maldır.”^[550]

19403. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “En iyi mal stok ettiğin ve senin için bir övgü ve sevap kazandıran maldır.”^[551]

19404. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “En iyi mal sana yeten maldır.”^[552]

3762. Bölüm Malın En Faydalısı

19405. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Az bir miktarla yetinecek kadar maldan daha faydalı bir mal yoktur.”^[553]

19406. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Hiçbir mal akıldan daha faydalı değildir.”^[554]

19407. *İmam Kazım (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ebu Zer’e, “Senin malın ve mülkün nedir?” diye sorulunca, “İlmimdir” diye cevap verdi. Ona, “Biz senin altın ve gümüşlerini soruyoruz” diye söylenildiğinde ise şöyle buyurmuştur: “Ben, güne başlayınca, geceyi düşünmüyorum ve geceye başlayınca da sonraki günümü düşünmüyorum. (Dolayısıyla mal ve servet toplama fikrinde değilim.) Bizim bir kovanımız vardır. En iyi mallarımızı orada biriktiriyoruz. Allah Resulü’nün (s.a.a) şöyle buyurduğunu işittim: “Müminin kovana kabridir.”^[555]

19408. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Malın senden ayrılmadıkça sana fayda vermez.”^[556]

Bak. Ed-Dunya, 1238. Bölüm, 5924. Hadis

3763. Bölüm Mal Allah’ın Malıdır

Kur’an:

“Onlara Allah’ın size verdiği maldan verin.”^[557]

“De ki: “Mülkün sahibi olan Allah’ım! Mülkü dilediğine verirsin; dilediğinden çekip alırsın; dilediğini aziz kılar, dilediğini alçaltırsın; iyilik elindedir. Doğrusu sen, her şeye kadırsın.”^[558]

19409. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Mal, aziz ve celil olan Allah’ın malıdır. Onları yaratıklarına emanet olarak bırakmış ve ondan mutedil bir şekilde yemelerini, mutedil bir şekilde içmelerini, mutedil bir şekilde giyinmelerini, mutedil bir şekilde evlenmelerini, mutedil bir şekilde binek aracı almalarını, fazla kalanını da müminlerden muhtaç olanlarına bağışlamalarını emretmiştir. Her kim bu hadden (itidalden) aşırı giderse, yediği mal haramdır, içtiği şey haramdır, giydiği şey haramdır, kendisiyle evlendiği mal haramdır ve bindiği şey de haramdır.”^[559]

19410. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Sen Allah birine bir şey verdiğinde bunun Allah nezdindeki saygınlığından ötürü ve birine bir şey vermediği taktirde de Allah nezdindeki küçüklüğü ve horluğu sebebiyle olduğunu mu sanıyorsun? Hayır aksine bütün mal Allah’ındır ve insana emanet olarak vermektedir. İnsana ılımlı bir şekilde yemesini, giyinmesini, evlenmesini, binek aracını almasını, fazlasını da muhtaç olan müminlere vermesini ve bu vesileyle onları perişanlıktan kurtarmasını caiz kılmaktadır. O halde herkim öyle yaparsa, yediği, içtiği, bindiği, evlendiği, kendisine helaldır. Herkim de bu sınırı aşarsa ona haramdır.”

İmam daha sonra şöyle buyurmuştur: “İsraf etmeyin. Şüphesiz ki Allah israf edenleri sevmez.” Sen Allah’ın birine bir malı emanet verdiğinde onun kendisine yirmi dirhemlik bir at kafı olduğu halde on bin dirhemlik bir at almaya layık olduğunu mu sanıyorsun veya kendisine yirmi dinarlık bir cariye yettiği halde, bin dinara cariye almaya hakkının olduğunu mu sanıyorsun. Oysa ki Allah şöyle buyurmuştur: “İsraf etmeyiniz.”^[560]

19411. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Gerçekte Allah-u Teala bu fazla malları aziz ve celil olan Allah’ın malum kıldığı yerlerde kullanmanız için sizlere bağışlamıştır. Onları sizlere toplamak için vermemiştir.”^[561]

19412. *Resulullah (s.a.a), “Çokluk guruntusu ile uğraşmak sizleri meşgul etti” ayetini okuduktan sonra şöyle buyurmuştur:* “İnsanoğlu şöyle diyor: “Benim malım! Benim malım!” Ey Ademoğlu! Acaba sana ait olan malın, sadece yiyip, ortadan kaldırdığın, giyip, sadaka verip eskittiğin ve gönderdiğin miktardan fazlasının olduğunu mu sanıyorsun?”^[562]

19413. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Kul şöyle der: “Benim malım! Benim malım!” Oysa ki onun malı sadece şu üç şeydir: Yediği ve bitirdiği şey, giydiği ve eskittiği şey, bağışladığı ve stok etti şey. Bunlardan başkası, hususunda ise o gidicidir ve onu insanlar için bırakacaktır.”^[563]

19414. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ademoğlu şöyle diyor: “Benim mülküm! Benim mülküm! Benim malım! Benim malım!” Ey miskin insan! Mülk olup da sen olmadığın zaman neredeydin? Senin için yiyip tükettiğin, giyip eskittiğin veya sadaka verip kendine baki kıldığın ve böylece Allah’ın rahmetine mazhar olduğun veya ceza gördüğün miktardan başka bir

şey var mıdır? O halde iyi düşün ve başkasının malını kendi malından fazla sevmek.”^[564]

19415. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “İnsanoğlu şöyle diyor: “Benim malım! Benim malım!” Acaba senin mallarından sadaka verdiğin, baki bıraktığın veya yiyip ortadan kaldırdığın, yada giyip eskittiğin miktardan başka malın var mıdır?”^[565]
Bak. El-Ma'ruf (3), 2657. Bölüm; el-Mulk, 3701. Bölüm

3764. Bölüm İnsanların Allah'ın Mallarında Eşit Oluşu

19416. *Ebu Ca'fer İskafi şöyle diyor:* “Daha sonra ona, (Yani İmam Ali'ye) biat edildi. Zilhicce ayının bitimine on bir gecenin kaldığı Cuma gününe denk gelen biatın ikinci gününde İmam Ali minbere çıktı, Allah'a hamd-ü senada bulunduktan sonra şöyle buyurdu: “...Daha sonra sağa sola baktı ve şöyle buyurdu: “Bilin ki sizden dünyaya dalanlar, mülk ve emlak toplayanlar, nehirler akıtanlar, şişman atlara binenler, güzel yüzlü cariyeler alanlar, kendilerini daldıkları bu nimetlerden alıkoyduğum ve bildikleri haklarına geri çevirdiğim taktirde bütün bunlar onlar için birer utanç ve rezalet olacaktır. Böylece, kınamaya, inkar etmeye kalkışılar ve yarın şöyle derler: “İbn-i Ebi Talib bizleri haklarımızdan mahrum kıldı.” Bilin ki Muhacir ve Ensardan Allah Resulü'nün (s.a.a) ashabı olan kimse sahabe olması hasebiyle diğerlerinden üstün olduğunu düşünüyorsa, bilmelidir ki asıl üstünlük kıyamet günü Allah nezdindedir ve sevap ve mükafatı Allah'a kalmıştır. Herkim Allah ve Resulü'nün davetini kabul etmiş, yolumuzu kabullenmiş ve kiblemize yönelmişse, şüphesiz İslam'ın haklarına ve hududlarına müstehaktır. O halde sizler Allah'ın kulusunuz, mal da Allah'ın malıdır. Bu mallar aranızda eşit şekilde bölüştürülür, bu hususta hiç kimsenin başkasına bir üstünlüğü yoktur. Takva sahipleri kıyamet günü Allah nezdinde en iyi mükafata ve sevaba nail olacaktır. Allah dünyayı takva sahiplerinin mükafat yeri karar kılmamıştır. Allah nezdinde olanlar, iyilik sahipleri için daha iyidir.”^[566]

19417. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Beytulmaldan faydalanma hususunda hiç kimsenin başka birinden üstünlüğü yoktur. Allah bizzat onu taktim etmiştir. Zira mal Allah'ın malıdır ve sizler de Allah'ın Müslüman kullarısınız.”^[567]

19418. *İmam Ali (a.s) Erdeşi Hurre'deki memunu olan Meşkele b.Hubeyrai Şeybani'ye yazdığı mektubunda şöyle buyurmuştur:* “Haberin olsun ki, senin yanında bulunan Müslümanların da, benim yanımda bulunanların da ganimette hakları eşittir. Onlar haklarını almak için bana gelir ve razı olarak giderler.”^[568]

19419. *İmam Ali (a.s) beytulmalı eşit olarak paylaştırdığı için eleştirildiğinde şöyle buyurmuştur:* “Yönettiğim topluma karşı zulümle galebe çalmayı is-tememi mi emrediyorsunuz? Allah'a andolsun gece gündüz birbiri ardınca geldikçe, gökte yıldız yıldızı takip ettikçe böyle bir işi yapmam. Eğer benim malım bile olsaydı hepsini aralarında eşit paylaştırdım. Şimdi nasıl haksızlık yaparım? Mal Allah'ın malı!”^[569]

19420. *İmam Ali (a.s), hilafeti üstlendiği sırada Medine'de bir konuşma yapıp şöyle buyurmuştur:* “Ey Ensar ve Muhacirler topluluğu! Ve ey Kureyş topluluğu! Bilin, Allah'a yemin olsun ki Medine'de benden bir hurma ayakta kaldığı müddetçe ben, ganimetlerinizden hiçbir şey almayacağım. Siz benim çocuklarımı mahrum kılıp (onlara hakları miktarınca) vereceğimi size ise (haklarınızdan daha fazlasını) vereceğimi mi düşünüyorsunuz? Şüphesiz siyah ve kırmızı arasında eşit bir şekilde davranacağım.” Akil b. Ebi Talib (İmam Ali'nin kardeşi) ayağa kalkarak şöyle dedi: “Sen beni Medine'nin siyahlarından birine eşit mı kılacaksın?” İmam şöyle buyurdu: “Otur, Allah sana rahmet etsin! Burada senden başka konuşacak kimse yok muydu? Senin onlardan, iman ve takva önceliğin dışında hiçbir üstünlüğün yoktur.”^[570]

19421. *Üsame b. Zeyd Müminlerin Emiri'ne (a.s), “Benim bağışımı gönder. Zira Allah'a yemin olsun sen de biliyorsun ki eğer aslanın karnına girecek olsaydın, ben de seninle birlikte gelirdim” diye mesaj gönderince Ali (a.s) ona şöyle yazdı:* “Bu mal, kendisi için cihat eden kimsenin malıdır. Ama işte sen ve işte benim Medine'deki malım. Ondan istediğini al.”^[571]

19422. *İmam Ali (a.s) hilafeti sırasında mal isteyen Abdullah b. Zem'a'ya şöyle buyurmuştur:* “Bu mallar senin de değil benim de. O kılıçlarıyla elde ettikleri ganimet, Müslümanlar için saklanmış mallardır. Eğer onların savaşlarına iştirak ettiysen, onların payı kadar sana da düşer; eğer savaşa katılmadıysan, onların elleriyle elde ettikleri kazançlar onlardan başkalarının ağzına

olmaz.”^[572]

19423. *Ebu İshak Hemdani şöyle diyor:* “Biri arap, diğeri ise arap olmayan iki kadın, Ali’nin (a.s) yanına geldiler ve beytûlmalden bir şey istediler. İmam onların ikisine de eşit şekilde bir miktar yiyecek ve dirhem verdi. Onlardan biri şöyle dedi: “Ben arap bir kadını, bu kadın ise arap değildir.” Ali (a.s) şöyle buyurdu: “Allah’a yemin olsun ki ben bu ganimet hususunda İsmailoğullarının İshakoğullarından bir üstünlüğünü göremiyorum.”^[573]

19424. *İmam Sadık (a.s), beytûlmalı bölüştürme hususunda soru sorulunca şöyle buyurmuştur:* “Müslümanlar İslam’ın çocuklarıdır, ben de onlara bağışta bulunma hususunda eşit davranmaktayım. Faziletleri ve üstünlükleri kendileriyle Allah arasındadır. Ben onları bir kimsenin çocukları gibi düşünüyorum. Onlardan herhangi birine mirasta zayıf ve nakıs olan birine oranla kemal ve fazileti sebebiyle üstünlük verilmez.”^[574]

19425. *İbn-u De’b şöyle diyor:* “Müminlerin Emiri (a.s) Medine beytulmalının sorumluluğunu Ammar b. Yasir ile Ebu’l-Heysem b. Teyyihan’a verdi ve şöyle yazdı: “Bütün Araplar, Kureyşliler, Ensar, Arap olmayanlar, bütün Arap kabileleri ve İslam’ı kabul eden bütün arap olmayan kabileler eşittirler.” Bunun üzerine Sehl b. Huneyf siyah kölesiyle geldi ve şöyle arzetti: “Buna ne kadar bağışta bulunuyorsun?” Müminlerin Emiri (a.s) ona şöyle buyurdu: “Sen kendin ne kadar aldın?” O şöyle dedi: “Üç dinar, diğer insanlar da aynı miktarda aldılar.” İmam şöyle buyurdu: “Onun kölesine de kendisi gibi üç dinar veriniz.”^[575]

19426. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah Tebareke ve Teala zenginleri ve fakirleri, mallarda ortak kılmıştır. O halde zenginler, paylarını ortaklarından başkasına verme hakkına sahip değillerdir.”^[576]

19427. *İmam Ali (a.s) Mekte’deki memuru Kasem b. Abbas’a yazdığı mektubunda şöyle buyurmuştur:* “Allah’ın malından yanında ne kadar toplandığına bak; onları etrafındaki yoksullara, aile sahiplerine, ihtiyacı olanlara, açlara harca. Fazlasını da yanımızda bulunanlara paylaşmamız için bize yolla.”^[577]

19428. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kaim kıyam edince, hiçbir hediye verilmiş hükümet zamini kalmaz. Hepsi Müslümanlara geri verilir.”^[578]

19429. *İmam Ali (a.s) Osman b. Affan’ın akrabalarına verdiği hükümet zaminlerini Müslümanlara geri verdiğinde şöyle buyurmuştur:* “Allah’a andolsun ki Osman’ın (akrabalarına) verdiği şeylerle kadınlar evlendirilmiş ve cariyeler alınmış olsa bile onları sahiplerine geri çevireceğim. Zira adalet ve dürüstlükte genişlik vardır. Adalet ve dürüstlükten sıkılanlar, zulüm ve haksızlıktan daha çok sıkılırlar.”^[579]

19430. *İmam Ali (a.s) Malik Eşter’e yazdığı mektubunda şöyle buyurmuştur:* “Bana üzüntü veren şey bu ümmetin başına sefih, zalim ve facir kimselerin musallat olmaları, Allah’ın malını aralarında dolaştırmaları, Allah’ın kullarını köle yapmalarıdır.”^[580]

3765. Bölüm İmam Ali (a.s) Ve Beyt’ul-Mal

19431. *Mecme’ut-Teymi şöyle diyor:* “İmam Ali (a.s) her Cuma beyt’ul-malı süpürüyor, orada iki rekat namaz kılıyor ve şöyle buyuruyordu: “Böylece beyt’ul-mal kıyamet günü benim hakkımda tanıklık etsin.”^[581]

19432. *Mecme’ut-Teymi şöyle diyor:* “İmam Ali (a.s) beytulmalı süpürüyor, sonra orada namaz kılıyor ve beytulmalde Müslümanların hiçbir malını saklı tutmadığı için kendisi hakkında beytulmalın tanıklık etmesini istiyordu.”^[582]

19433. *Mecme’ut-Teymi şöyle diyor:* “İmam Ali (a.s) Cuma günü beytulmalı süpürüyor, oraya su serpiyor, orada iki rekat namaz kılıyor ve şöyle buyuruyordu: “İki rekat namaz, kıyamet günü benim için tanıklık ediniz.”^[583]

19434. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Dostum Allah Resulü (s.a.a) beytulmalden hiçbir şeyi yarın için elinde tutmuyordu. Ebu Bekir de aynen bunu yapıyordu. Ama Ömer bu konuda defterler düzenlemeyi ve malları bir yıldan diğer bir yıla stok

etmeyi düşündü, tasarladı, lakin ben dostum Allah Resulü'nün yaptığını yapacağım.”

Ravi Zebhak b. Müzahim şöyle diyor: “Ali (a.s) cumadan cumaya bağışta bulunuyor ve şöyle buyuruyordu: “Bu benim topladığım meyvedir, içinde iyileri de vardır. Oysa her meyve toplayan kimsenin eli kendi ağzına gider (topladığı şeyi kendisi yer.)” [\[584\]](#) [\[585\]](#)

19435. *Abdurrahman b. Eclan şöyle diyor: “Ali (a.s) tahıl ürünlerini, hardalı, kimyonu ve benzeri şeyleri de halk arasında bölüştürüyordu.”* [\[586\]](#)

19436. *Şa’bi şöyle diyor: “Ben gençler arasında bir genç olarak Kufe’nin Rehbe bölgesine gittim. Aniden Ali’yi (a.s) iki altın ve gümüş kümesi arasında dururken, elinde kılıç olduğu bir halde, halkı ondan uzaklaştırdığını, sonra da mala geri döndüğünü, onu insanlar arasında paylaştırdığını gördüm. Öyle ki Beytûlmalden hiçbir şey geriye kalmadı ve eli boş olarak evine geri döndü. Ben babamın yanına gittim ve şöyle dedim: “Bu gün insanların en iyisini mi yoksa en ahmakını mı gördüm bilemiyorum?” Babam şöyle buyurdu: “Oğulcağızım! Kimi gördün?” Ben şöyle dedim: “Müminlerin Emiri Ali b. Ebi Talib’i gördüm ve şöyle böyle yapıyordu.” Olayı babama anlattım. Babam ağladı ve şöyle dedi: “Oğulcağızım! Sen insanların en iyisini görmüşsün.”* [\[587\]](#)

19437. *Za’zan şöyle diyor: “Kanber ile birlikte, Ali’nin (a.s) yanına gittim. Kanber şöyle dedi: “Ey müminlerin Emiri! Kalk senin için bir hazine biriktirdim.” Ali (a.s), “Ne hazinesi?” diye buyurdu. O şöyle dedi: “Benimle geliniz.” Ali (a.s) kalktı ve onunla evine gitti. Gözü altın ve gümüşten kadehlere ilişince şöyle dedi: “Ey müminlerin Emiri! Siz var olan her şeyi bölüştürdünüz, ben bunları sizler için biriktirdim.” Ali (a.s) şöyle buyurdu: “Benim evime büyük miktarda ateş atman daha iyiydi.” Sonra kılıcını çekti, o torbaya vurdu, içindeki altın ve gümüş kadehler yarıya veya üçte birine bölünerek etrafa dağıldı. İmam Ali (a.s) daha sonra şöyle buyurdu: “Bunları birkaç parçaya bölüştürünüz.” Bunun üzerine denileni yaptılar. Ali (a.s) da bu beyti okudu: “Bu elimle topladığım meyvelerdir, içinde iyileri de vardır, oysa her meyve toplayan kimsenin eli kendi ağzına gider.”* [\[588\]](#)

Ey beyazlar (gümüşler)! Başkalarını kandırınız. Ey sarılar (altınlar)! Başkasını kandırınız.”

19438. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur: “Ali (a.s) mal getirdi, ölçenler ve altını tartanları karşısına oturttu. Altın ve gümüşten kümeler oluşturarak şöyle buyurdu: “Ey kırmızılar ve ey beyazlar! Kızarın ve beyazlayın ve benden başkasını kandırın.”* [\[589\]](#)

Bu benim elimle topladığım meyvelerdir, içinde iyileri de vardır, oysa her meyve toplayan kimsenin eli kendi ağzına gider.” [\[589\]](#)

19439. *Ebu Salih Semman şöyle diyor: “Ali’yi (a.s) beytûlmale girerken gördüm. Orada bir şey gördü ve şöyle buyurdu: “Bunun insanların ihtiyacı olduğu halde burada olduğunu görmeyeyim.” Daha sonra da onun bölüştürülmesini, beytûlmalın süpürülmesini ve su serpilmesini emretti. İmam daha sonra orada namaz kıldı veya uyudu.”* [\[590\]](#) [\[591\]](#)

19440. *Müminlerin Emiri (a.s) Beytûlmalı bölüştürdükten sonra, oranın süpürülmesini emretti, daha sonra orada namaz kıldı ve namazında şöyle buyurdu: “Allah’ım! Ameli ortadan kaldıran günahı sana sığınırım! Senin gazabını ve hışmını hızlandıran günahlardan sana sığınırım! Duanın icabetine engel olan günahlardan sana sığınırım! İsmet ve temizlik perdesini yırtan günahlardan sana sığınırım! Pişmanlık getiren günahlardan sana sığınırım! Nasip ve payın önünü alan günahlardan sana sığınırım.”* [\[592\]](#)

3766. Bölüm

Yöneticilere Beytûlmali Koruma Hususunda Riayet Etmelerinin Yakıştığı Şey

19441. *İmam Ali (a.s), valilerine yazdığı bir mektubunda şöyle buyurmuştur: “Kalemlerinizin ucunu inceltiniz, satırları birbirine yakın yazınız, benim için konuları detaylı yazmaktan sakınınız, sözün özünü ve özetini yazınız. Fazla konuşmaktan sakınınız. Zira Müslümanların malı zarar ve ziyana tahammül etmez.”* [\[593\]](#)

3767. Bölüm

Malların En Kötüsü

19442. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Malların en kötüsü münezzehe olan Allah’ın hakkının ödenmediği maldır.”^[594]

19443. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah Tebareke ve Teala bir grubu mezarlarından diriltir, onların elleri boyunlarına bağlanmış olur. Öyle ki onlarla parmak ucu kadar bir şey dahi kaldıramazlar. Beraberlerinde de onları şiddetle kınayan ve şöyle diyen melekler vardır: “Bunlar az bir hayrı (malı) bile verilen çok hayırdan (maldan) esirgeyen kimselerdir.

Bunlar Allah’ın kendilerine bağışta bulunduğu, ama onların o mallarda Allah’ın hakkını ödemediği kimselerdir.”^[595]

19444. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Malın en kötüsü, Allah yolunda infak edilmeyen ve zekatı verilmeyen maldır.”^[596]

19445. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Malların en kötüsü sahibine bir fayda vermeyen maldır.”^[597]

19446. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Malların en kötüsü kınamaya sebep olan maldır.”^[598]

Bak. *Ez-Zekat*, 1581, 1582. Bölümler; *Vesail’u’s Şia*, 6/25, 6. Bölüm

Nun Harfi

- ✓ En-Nübuvvet (1) (Nübuvvet)
- ✓ En-Nübuvvet (2) (Nübuvvet)
- ✓ En-Nübuvvet (3) (Nübuvvet)
- ✓ En-Nübuvvet (4) (Peygamberimizin (s.a.a) özellikleri)
- ✓ En-Nucum (Astroloji)
- ✓ En-Necva (Fısıldaşma-Raz-u Niyaz)
- ✓ El-Münacat (Münacat)
- ✓ En-Necat (Necat/kurtuluş)
- ✓ En-Nehv (Nahiv İlmi)
- ✓ En-Nedm (Pişmanlık)
- ✓ En-Nezr (Adak-Nezir)
- ✓ En-Nush (Nasihah)
- ✓ El-İnsaf (İnsaf)
- ✓ En-Nezer (Bakmak)
- ✓ El-Münazara (Görüş alış-verişinde bulunmak-Tartışmak)
- ✓ En-Nezafet (Temizlik)
- ✓ En-Nezm (Düzen-İntizam)
- ✓ En-Nimet (Nimet)
- ✓ En-Nefs (Nefs)
- ✓ En-Nifak (Nifak)
- ✓ El-İnfak (İnfak)
- ✓ El-Enfal (Enfal)
- ✓ En-Nafile (Nafile)
- ✓ En-Nemime (Söz Taşımak)
- ✓ El-Menahi (Yasaklar)
- ✓ En-Nur (Nur)
- ✓ En-Nas (İnsanlar)

- ✓ En-Nevm (Uyku)
- ✓ En-Niyyet (Niyyet)

501. Konu

En-Nübüvvet(1)

Genel Nübüvvet (1)

- ☞ *Bihar, 11/1, 1. Bölüm; Me'nen-Nubuvvet ve İllet-u Bi'set'il-Enbiya*
- ☞ *Kenz'ul-Ummal, 11/480, fi fezail'il-Enbiya*
- ☞ *Kenz'ul-Ummal, 11/474, Ba'z-u Hasais'ul-Enbiya*

Bak.

☞ 47. Konu, *et-Tebliğ*; 187. Konu, *er-Resul*; 336. Konu, *el-Mucize*; *el-İlim*, 2837, 2838 ve 2850. Bölümler; *el-Kitab*, 3449. Bölüm; *el-Emsal*, 3640. Bölüm; *er-Rüya*, 1398 ve 1399. Bölümler

3768. Bölüm

Allah'a Davet

Kur'an:

“Ey kavmimiz! Allah'a çağırana (Muhammed'e) uyun ve O'na iman edin de Allah da sizin günahlarınızı bağışlasın ve sizi can yakıcı azâbtan korusun.” [\[599\]](#)

“Ey iman edenler! Allah ve Peygamber, sizi, hayat verecek şeye çağırdığı zaman icabet edin. Allah'ın kişi ile kalbi arasına girdiğini ve sonunda O'nun katında toplanacağınızı bilin.” [\[600\]](#)

“Allah katından, geri çevrilemeyecek günün gelmesinden önce Rabbinizin çağrısına cevap verin. O gün hiçbirinize sığınacak yer bulunmaz, küfür de edemezsiniz.” [\[601\]](#)

“Allah, selam yurduna (cennete) çağırır ve dilediğini doğru yola erştirir.” [\[602\]](#)

19447. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Hükmü duyduğunda tabi olan, olgunluğa çağırıldığında gelen, bir yol göstericiye

uyarak eteğine yapışarak kurtulana Allah rahmet etsin.”^[603]

19448. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Apaçık işe çağırıldınız; bunu ancak kör olan görmez ve ancak sağır olan duymaz.”^[604]

19449. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah size acısın; apaçık deliller üzere amel edin. Yol doğrudur ve sizi selam yurduna çağırmaktadır.”^[605]

19450. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Akıllı kişinin basireti, işinin sonunu görmesini, alçaklığı yüksekliği tanımasını sağlar. İnsanları çağıran (Peygamber) çağırmış, yöneten yönetmiştir. O halde o çağırana icabet edin, o yönetene tabi olun.”^[606]

19451. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Uyanık olun, elde etmeyi dileyip arzuladığınız, sizi bazen üzen, bazen de hoşnut eden dünya; konaklamak için yaratıldığınız, davet edildiğiniz eviniz değildir... Sakındırması sebebiyle aldanmayı, korkutması sebebiyle de tamahlanmayı terk edin. Orada çağırıldığınız yurt için yarışın.”^[607]

19452. *Resulullah (s.a.a), davetçi olarak adlandırılmasının sebebi hakkında şöyle buyurmuştur:* “Ama davetçi olmam ise benim insanları aziz ve celil olan Rabbimin dinine davet etmemden dolayıdır.”^[608]

19453. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Bilin ki çağırana uysaydınız, sizi Resulün yolundan götürür, boyunlarınızdaki ağırlığı atar ve sizi yanlış yollarda gezme zahmetinden kurtarırdı.”^[609]

Bak. El-Emsal, 3599, 3600. Bölümler

3769. Bölüm Gerçekte İşiten Kimseler Cevap Verir

Kur'an:

“Ancak kulak verenler daveti kabul ederler. Ölülerini Allah diriltir, sonra O'na dönerler.”^[610]

“Eğer, sana cevap veremezlerse, onların sadece heveslerine uyduklarını bil. Allah'tan bir yol gösterici olmadan hevesine uyandan daha sapık kim vardır? Allah zalim milleti şüphesiz ki doğru yola erdirmez.”^[611]

“Eğer bize cevap vermezlerse bilin ki o, ancak Allah'ın ilmiyle indirilmiştir. O'ndan başka ilah yoktur, artık Müslümansınız değil mi?”^[612]

“Allah'a çağırana uymayan kimse bilsin ki, Allah'ı yeryüzünde aciz bırakamaz; onun O'ndan başka dostları da bulunmaz; işte onlar apaçık sapıklıktadırlar.”^[613]

19454. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Münezzeh yaratıcı ve mabutsun! Yaratıklarını güzel imtihan etmek için bir yurt yarattın. Orada bir sofraya hazırladın: İçecekler, yiyecekler, eşler, hizmetçiler, saraylar, ırmaklar, tarlalar, meyveler... Sonra şu sofraya davet eden bir davetçi gönderdin. Fakat ne davetçiye icabet eden, ne rağbet ettirdiğine rağbet eden ve ne de teşvik ettiğine müştak olan oldu. Yediklerinde rezil rüsva oldukları murdara yöneldiler ve sevgisinde birleştiler.”^[614]

Bak. El-Kalb, 3395-3406. Bölümler

3770. Bölüm Nübuvvetin Felsefesi

1-Tekamül

Kur'an:

“Allah hiçbir insana bir şey indirmemiştir” demekle Allah'ı gereği gibi değerlendiremediler. De ki: “Mûsa'nın insanlara nur ve yol gösterici olarak getirdiği Kitab'ı kim indirdi? Ki siz onu kağıtlara yazıp bir kısmını gösterip çoğunu gizlersiniz, atalarınızın ve sizin bilmediğiniz size onunla öğretilmiştir.” “Allah” de, sonra da onları

daldıkları sapıklıkta bırak, oynasınlar.”^[615]

19455. *İmam Sadık (a.s), kendisine, “Peygamberleri hangi yolla ispat ediyorsun?” diyen bir Zındık’a şöyle buyurmuştur:* “Şüphesiz bizden ve yarattığı herşeyden üstün bir yaratıcımız olduğunu, bu yaratıcının yüce ve hekim olduğunu ispatlayınca, yaratıklarının O’nu görmesi, O’na dokunması ve O’nu hissetmesi ve O’nunla irtibat sağlaması mümkün olmadığından dolayı yaratıklarına ve kullarına O’nun sözlerini beyan eden elçilerin varlığı da ispatlanmamış olur. Onlar yaratıkları menfaat ve faydalarının olduğu şeylere, bekalarının bağlı olduğu şeylere ve yok olmamak için terk etmeleri gereken şeylere hidayet etmektedirler. O halde yaratıklar arasında, hikmet ve ilim sahibi Allah tarafından emreden, yasaklayan, aziz ve celil olan Allah adına konuşan kimseler vardır. Onlar Peygamberler ve yaratıkları arasında seçilen kimselerdir. Hikmet ile terbiye olan ve hikmet ile gönderilen kimselerdir. Yaratılış ve bedensel yapı açısından diğer insanlar gibi oldukları halde, halleri ve durumları tümüyle onlardan farklıdır. Hikmet ve ilim sahibi Allah tarafından hikmetle teyit olmuşlardır.”^[616]

19456. *İmam Rıza (a.s), Peygamberleri tanımanın, onları onaylamanın ve onlara itaat edip tabi olmanın lüzumunun sebebi hakkında şöyle buyurmuştur:* “Çünkü insanlar maslahatlarını tümüyle derk edebilecekleri bir tabiat ve güce sahip değillerdir. Öte yandan görülmekten yüce olan bir de yaratıcı vardır. Kulların onu derk etmek hususunda zayıflığı ve güçsüzlüğü de tümüyle açıktır. O halde Allah ile insanlar arasında, insanlara Allah’ın emirlerini yasaklarını ve öğretilerini ulaştıracak, menfaatlerini temin edecek, zararlarını def edecek ve onları bu konuda bilinçlendirecek masum elçiler olmalıdır. Zira varlıklarında, kendisiyle ihtiyaç duydukları ve kendisi vesilesiyle fayda ve zararlarını tanıyacakları bir vesile yoktur. Eğer peygamberleri tanımak ve onlara itaat etmek insanlara farz ve gerekli olmasaydı bir Peygamberin gelişinin onlar için hiçbir ürünü olmazdı. Hiçbir müşkülü halletmez ve dolayısıyla da Peygamberleri göndermek faydasız ve boş bir iş olurdu. Bu da her şeyi hesap kitap üzere, sağlamlıkla yaratan hikmet sahibi bir varlıktan uzaktır.”^[617]

2-İnsanı Tağutların Hakimiyetinden Kurtarmak

Kur’an:

“And olsun ki, her ümmete: “Allah’a kulluk edin, tağutlardan kaçının” diyen peygamber göndermişizdir. Allah içlerinden kimini doğru yola eristirdi, kimi de sapıklığı hak etti. Yeryüzünde gezin; peygamberleri yalanlayanların sonlarının nasıl olduğunu görün.”^[618]

“Şeytana ve putlara kulluk etmekten kaçın, Allah’a yönelenlere, onlara, müjde vardır. Dinleyip de, en güzel söze uyan kullarımı müjdele.”^[619]

Bak. Enbiya suresi, 25. Ayet

19457. *Resulullah (s.a.a), Necran halkına yazdığı mektubunda şöyle buyurmuştur:* “İbrahim, İshak ve Yakub’un mabudunun adıyla... Allah Resülü Muhammed’den Necran papazı ve Necran halkına! Eğer Müslüman olursanız, sizinle birlikte, İbrahim, İshak ve Yakub’un ilahi olan Allah’a hamd ederim. Ben sizleri kullara kulluktan, Allah’a kulluğa davet ediyorum ve sizleri kulların velayetinden Allah’ın velayetine çağırıyorum.”^[620]

19458. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah Muhammed’i (s.a.a), kullarını putlara kulluktan kurtarıp kendine kulluğa, şeytana itaatten ayırıp kendine itaate çağırması için hak ile gönderdi. O’nu, habersiz oldukları Rablerini bilsinler, inkarlarından sonra onu ikrar ve ispat etsinler diye, kullarına apaçık anlatıp hükümlerini bildirdiği Kur’an ile gönderdi.”^[621]

19459. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Şüphesiz Allah Tebarek ve Teala kullarını, kullara kulluktan kendi kulluğuna, kullarının ahdinden kendi ahdine, kullarına itaatten kendisine itaate ve kullarının velayetinden kendi velayetine çıkarmak için Muhammed’i (s.a.a) hak üzere göndermiştir.”^[622]

19460. *İmam Bakır (a.s) Emevi halifelerinden birine yazdığı mektubunda şöyle buyurmuştur:* “Aziz ve celil olan Allah’ın diğer amellerden üstün kıldığı cihadı terk etmek de bu cümledendir... Bu konuda onlara hadleri korumalarını şart koşturmuştur. Bunun ilk adımı da kullara itaat yerine Allah’a itaat etmek, kullara ibadet yerine Allah’a ibadet etmek ve kulların hakimiyeti yerine Allah’ın hakimiyetini tercih etmektir.”^[623]

19461. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Ben bir grubu yüceltmek ve bir grubu da küçültmek için gönderildim.”^[624]

19462. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Şüphesiz Allah beni bütün dünya hükümdarlarıyla savaşmam ve hükümdarlığı size doğru çekmek üzere gönderdi. O halde sizleri kendisine davet ettiğim şeylere icabet edin ki, bu vesileyle Arapların hükümdarları olasınız ve Arap olmayanlar size itaat etsin ve cennetin hükümdarları olasınız.”^[625]

19463. Resulullah (s.a.a), davetinin başlangıcında yakın akrabalarını topladığı ve kendilerine nübüvvet ayetini beyan ettiği bir sırada şöyle buyurmuştur: “Ey Abdulmuttalib oğulları! Şüphesiz Allah beni genelde bütün insanlara ve özelde sizlere göndermiştir. Zira aziz ve celil olan Allah şöyle buyurmuştur: **“Yakın akrabalarını uyar.”** Ben de sizi söylemesi dilde hafif, ama ameller terazisinde ağır ve değerli olan iki kelimeye davet ediyorum. Sizler bu iki kelimeyle Arap ve Acem’e Arap olmayanlara hakim olacaksınız. Milletler size itaat edecektir. Bu iki kelime vesilesiyle cennete gidecek ve ateşten kurtulacaksınız. Bu iki kelime Allah’tan başka ilahın olmadığına ve de benim Allah’ın elçisi olduğuma tanıklık etmektir.”^[626]

19464. Kureyş İslam’ın yer etmeye başladığını ve Müslümanların Kabe’nin etrafında oturduklarını görünce çaresiz kaldılar ve Ebu Talib’e gidip şöyle dediler: “Muhammed’i çağır ki, insafı bir öneride bulunalım. Ebu Talib, Peygamberi çağırttı. Allah Resulü (s.a.a) gelince Ebu Talib şöyle dedi: “Ey Yiğenim! Bunlar senin amcaların ve kavminin büyükleridir. Sana insafı bir öneride bulunmak istiyorlar.” Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurdu: “Siz söyleyin, ben dinliyorum.” Onlar şöyle dediler: “Bizi ilahlarımızla baş başa bırak ve biz de seni rabbinle baş başa bırakacağız.” Ebu Talib şöyle dedi: “Bu insafı bir öneridir ve onu kabul et.” Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurdu: “Eğer ben sizlerin bu teklifini kabul edersem, sizler de benim bir tek sözümü kabul eder misiniz? Zira onu söylediğiniz taktirde, Araplara hükümdar olacak, Acemler de sizlere teslim olacaktır.” Ebu Cehil şöyle dedi: “Şüphesiz bu kelime çok faydalıdır. Evet babanın ruhuna andolsun ki o iki kelimeyi ve onun gibi on tane kelimeyi bile söyleriz.” Peygamber şöyle buyurdu: “Allah’tan başka ilah olmadığını dile getirin.” Ama o grup bu kelimeyi söylemekten rahatsız olup ürktüler ve büyük bir öfkeyle kalkıp gittiler.”^[627]

19465. Allah Resulü (s.a.a) Nübüvvetinin başlangıcında üç yıl Mekkeliler’de gizlice davette bulundu. Dördüncü yılda davetini aşikar kıldı ve on yıl boyunca insanları İslam’a davet etti. Böylece arap konaklarına ve kabilelerine tek tek giriyor ve şöyle diyordu: “Ey insanlar! Allah’tan başka ilah olmadığını dile getirin ki kurtuluşa eresiniz ve bu kelime vesilesiyle, Araplara hakim olasınız, Acemler (Arap olmayanlar) sizler karşısında teslim olsun. Eğer iman ederseniz, cennetin hükümdarları olacaksınız.” Ama Ebu Leheb, Peygamberin ardından hareket ediyor ve şöyle diyordu: “Sözüne kulak vermeyin. O dinden dönmüş yalancı biridir.”^[628]

Bak. Et-Tuğyan, 2412. Bölüm

3-Kitap ve Hikmeti Öğretmek

Kur’an:

“Ders okumamış kimseler arasından, kendilerine ayetlerini okuyan, onları arıyan, onlara Kitab’ı ve hikmeti öğreten bir peygamber gönderen O’dur. Onlar, daha önce, şüphesiz apaçık bir sapıklık içinde idiler.”^[629]

“Rabbimiz! İçlerinden onlara senin ayetlerini okuyan, kitabı ve hikmeti öğreten, onları her kötülükten arıyan bir peygamber gönder. Doğrusu güçlü ve hikmet sahibi olan ancak sensin.”^[630]

Bak. Bakara suresi, 151. Ayet; El-i İmran suresi, 164. Ayet

19466. İmam Kazım (a.s) şöyle buyurmuştur: “Allah Peygamberlerini ve resullerini sadece Allah hakkında düşünsünler diye kullarına göndermiştir. O halde (hakkın davetine) en iyi şekilde icabet eden, Allah hakkındaki marifeti en güzel olandır. Allah’ın emri hakkında en bilgili olan kimse ise akı daha güzel olandır ve kullarından akı en güzel olan kimse de dünya ve ahiret hakkında en yüce olanlarıdır.”^[631]

19467. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “(Allah) Cin ve insanlara, dünyanın üzerindeki perdeyi kaldırmak, zararlardan korumak, türlü türlü örnekler vermek, dünyanın noksanlıklarını bildirmek; hastalık ve sıhhat gibi dünyanın ibret verici durumlarını, haram ve helallerini, Allah’ın itaat edenlere hazırladığı cennet ile asilere hazırladığı cehennemi, aşağılık ve yüceliği haber vermek için peygamberler göndermiştir.”^[632]

Bak. 122ç konu, el-Hikmet; 365. konu, el-Akl, 367. konu, el-İlm

4-Ahlak Tezkiyesi

Kur'an:

“Ders okumamış kimseler arasından, kendilerine ayetlerini okuyan, onları arıtan, peygamber gönderen O’dur.”^[633]

“Kitabı ve hikmeti öğreten, onları (her kötülükten) arıtan bir peygamber gönder. Doğrusu güçlü ve hikmet sahibi olan ancak sensin.”^[634]

19468. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ben yüce ahlak ve güzellikler için gönderildim.”^[635]

19469. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ben yüce ahlakı tamamlamak için gönderildim.”^[636]

19470. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ben gerçekte güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim.”^[637]

19471. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ben, salih (doğru) ahlakı tamamlamak için gönderildim.”^[638]

19472. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Allah-u Teala beni yüce ahlakı tamamlamak ve güzel amelleri kemale erdirmek için gönderdi.”^[639]

Bak. 149. Konu, el-Hulk; 203. konuEt-Tezkiye, 519. konu, en-Nefs

5-İnsanları karanlıklardan Aydınlığa Çıkarmak

Kur'an:

“And olsun ki Mûsa’yı ayetlerimizle, “Milletini karanlıklardan aydınlığa çıkar ve Allah’ın günlerini onlara hatırlat” diye göndermiştik. Bunlarda, çokça sabreden ve şükreden herkes için dersler vardır.”^[640]

“Elif lam ra (Bu Kur’an) Allah’ın izniyle, insanları karanlıklardan aydınlığa, güçlü ve övülmeğe layık, Allah’ın yoluna çıkarman için, sana indirdiğimiz Kitap’tır.”^[641]

“Allah, rızasını gözetenleri onunla, selamet yollarına eriştirir ve onları, izni ile, karanlıklardan aydınlığa çıkarır. Onları doğru yola hidayet eder.”^[642]

19473. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah da onlara elçiler gönderdi ve insanlardan fitri sözlerini tutmalarını istemek, insanlara unuttukları nimetini hatırlatmak, davetle hücceti tamamlamak, aklın definelerini (gizliliklerini) ortaya çıkarmak ve onlara kudret ayetlerini göstermek için kesintisiz peygamberler gönderdi.”^[643]

19474. *İmam Ali (a.s), Kur'an'ın niteliği hakkında şöyle buyurmuştur:* “karanlıklar sadece Kur'an vasıtasıyla ortadan kalkar.”^[644]

19475. *İmam Ali (a.s) İslam'ın niteliği hakkında şöyle buyurmuştur:* “Baharın hayır ve bereket yağmurları ve karanlıkların ışığı ondadır. Hayır kapıları sadece onun anahtarıyla açılır ve karanlıklar sadece onun nuruyla aydınlanır.”^[645]

19476. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Her zaman ve fetret dönemlerinde, büyük nimetler sahibi Allah’ın, fikirlerine ve akıllarına ilham ettiği, akıl ve düşünceleriyle konuştuğu kulları var olmuştur. Bunlar, gözlerindeki, kulaklarındaki ve kalplerindeki uyanış nuruyla aydınlanmışlardır. Allah’ın günlerini hatırlatmışlar, insanları Allah’ın azamet makamından korkutmuşlar ve çöllerde insanlara yol gösteren kılavuzlar makamında olmuşlardır.. Kim orta hedefi tutturmuşsa onu o yolda gitmeye teşvik etmiş ve kurtuluşla müjdelemişlerdir. Kim de sağa sola yönelmişse, onun gidişatını kınamışlar ve helak olmaktan sakındırmışlardır. Böylece onlar, o karanlıkları aydınlatan meşaleler ve o şüpheleri gideren kılavuzlar olmuşlardır.”^[646]

19477. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah’ın kullarından en sevdiği kimse nefisine karşı Allah’ın kendisine yardım ettiği

kişidir... Körlük sıfatından çıkmış, heva ve heves ehlinden ayrılmış; hidayet kapılarının anahtarı olmuştur... O, karanlıkların ışığı, şüphelerin gidericisi, belirsizliklerin anahtarı, güçlükleri gideren, uçsuz bucaksız çöllerde yol gösterendir.”^[647]

19478. *İmam Ali (a.s), Peygamberin (s.a.a) sıfatı hakkında şöyle buyurmuştur:* “Muhammed’i; peygamberler soyundan, ışıklar saçan en yüce yerden, Mekke’nin göbeğinden, karanlıkları aydınlatan nurlardan, hikmet kaynaklarından seçmiştir.”^[648]
Bak. 526. Konu, en-Nur

6-İnsanları Adaletle Yönlendirmek

Kur’an:

“And olsun ki peygamberlerimizi belgelerle gönderdik; insanların adaletle hareket etmeleri için peygamberlere kitab ve ölçü indirdik; pek sert olan ve insanlara bir çok faydası bulunan demiri var ettik. Bu, Allah’ın dinine ve peygamberlerine görmeksizin yardım edenleri meydana çıkarması içindir. Doğrusu Allah kuvvetlidir, güçlüdür.”^[649]

19479. *İmam Ali (a.s), münezzeh olan Allah’ın sıfatı hakkında şöyle buyurmuştur:* “Allah vaadinde sadık olan, kullarından zulmü kaldıran, yarattıkları arasında adaleti ikame eden ve hükmünde herkese adil davranandır.”^[650]

19480. *İmam Ali (a.s), zikir ehlinin sıfatı hakkında şöyle buyurmuştur:* “Adaletle emrettiklerinde kendileri de sarılmışlar, münkerden nehyettiklerinde kendileri de kaçınmışlar.”^[651]
Bak. 119. Konu, el-Hakke; 338, el-Adl; 329, ez-Zulm

7-Esaret Yükünü ve Zincirlerini Koparmak

Kur’an:

“Yanlarındaki Tevrat ve İncil’de yazılı buldukları, okula gitmeyen peygambere uyarlar. O peygamber, onlara, iyiliği emreder ve kötülükten men eder, temiz şeyleri helal, murdar şeyleri haram kılar, onların esaret yüklerini ve zincirlerini hafifletir. Bu peygambere iman eden, hürmet eden, yardım eden, onunla gönderilen nura uyanlar yok mu? İşte onlar saadete erenlerdir.”^[652]

Tefsir:

“Okuyup yazması olmayan peygambere uyarlar ayeti hakkında Rağib-i İsfahani şöyle diyor: “Ayette geçen “ısr” kelimesi bir şeyi zorla bağlamak ve tutmak demektir ve şöyle denilmektedir: “Esertuhu fehuve mesurun vel me’ser ve’l-me’sir” Bu kelime gemilerin bağlandığı yer anlamındadır. Allah-u Teala şöyle buyurmuştur: “Onların yükünü kaldırır” Yani insanları iyi işlerden, sevaplara ve mükafatlara erişmekten alı koyan ve onların el ve ayaklarını bağlayan şeyi anlamındadır. Bizlere hayır işlerinden alı koyan işleri yükleme. Başları bu kelimenin ağır yük anlamına geldiğini ifade etmişlerdir. Ama hakikatte söylediğimiz şekildedir.” Ayette geçen “eğlal” kelimesi ise, “ğull” kelimesinin çoğulu olup, kendisiyle bir şeyin bağlandığı araç anlamındadır. (Boyuna veya ele bağlanan halka anlamındadır)

Bu ayette Allah Resulü (s.a.a) Resul, Nebi ve Ümmi olarak üç sıfatla nitelendirilmiştir ve bu ve sonraki ayet dışında hiçbir ayette bu üç sıfat birlikte zikredilmemiştir. Sonraki ayet olan: “yanlarındaki Tevrat ve İncil’de yazılı buldukları...” ayetinin bu ayetten sonra Tevrat ve İncil’de Allah Resulü’nün (s.a.a) bu üç sıfatla yad edildiğini göstermektedir.

Eğer Peygamberin bu üç sıfatla nitelendirilmesinden maksat, Peygamberin Tevrat ve İncil’de kendisi için zikredilen sıfatlar olmasaydı ve Yahudiler ve Hristiyanlar onu bu sıfatlarla tanımasaydı, şüphesiz bu üç sıfatı zikretmek (resul, nebi ve ümmi) özellikle de üçüncü sıfatı açık bir şekilde anlaşılmazdı.

Aynı şekilde Ayet-i Şerife’nin zabiri de açıkça veya işaretle “o peygamber, onlara, iyiliği emreder ve kötülükten men eder” cümlesinin sonuna kadar, Allah’ın bu ayette Peygamber için vasfettiği beş sıfatın, Allah Resulü’nün iki kitapta zikredilen nişanelerinden olduğunu ortaya koymakta veya işaret etmektedir. Bu esas üzere bu sıfatlar, Peygamberin (s.a.a) ve azaametli dininin özelliklerindendir. Zira her ne kadar doğru ümmetler, iyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmak göreviyle amel etseler de bunun (Ehl-i kitap için olduğunun) delili Allah-u Teala’nın kitap ehli hakkında buyurduğu “Kitab ehlinin hepsi bir değildir...iyiliği emreder, “kötülükten men eder,

^[653]

iyiliklere koşarlar. İşte onlar salihlerdendir” ayetidir. Temizleri helal kılmak ve temiz olmayan şeyleri ise haram kılmak genel anlamda, ilahi tüm dinlerin görüş birliği içinde olduğu fitri meselelerdendir ve de Allah-u Teala şöyle buyurmuştur: **“Allah’ın kulları için yarattığı ziynet ve temiz rızıkları haram kılan kimdir?”**^[654]

Yük ve zincirleri kaldırmak geniş bir şekilde olmasa da İsa’nın (a.s) şeriatında yer alan işlerdir ve bunun da delili Allah’ın Kur’an-ı Kerim’de Hz. İsa’dan (a.s) naklettiği şu sözdür: **“Yanımda bulunan Tevrat’ı tasdik ediciyim. Size (bazı günahlarınız sebebiyle) haram edilenlerin bir kısmını helal kılmak ve Rabbinizden size bir ayet getirmek için (geldim.)”**^[655] Hz. İsa’nın (a.s) da İsrailoğullarına yaptığı şu sözü de aynı anlamı ifade etmektedir: **“Size hikmetle ve ayrılığa düştüğünüz şeylerin bir kısmını açıklamak üzere geldim.”**^[656]

Evet bütün bunlara rağmen, hiçbir şüphe edici kimse, Muhammed’in (s.a.a) önceki semavi kitapları tasdik eden Allah tarafından kitaplara birlikte getirmiş olduğu dinin, hayatın ruhunu kamil bir şekilde iyiliği emretme ve kötülükten sakındırma kalıbına döktüğü, onu sırf davet mertebesinden, Allah yolunda mali ve cani cihat derecesine yükselttiği dinin İslam dini olduğunda şüphe etmez. İslam dini şüphesiz insan hayatıyla ilgili tüm işleri göz önünde bulundurmıştır. Sonra da onları temiz olan ve olmayan diye ikiye ayırmıştır. Temizleri helal saymış, temiz olmayanları ise haram kılmıştır. Hiçbir semavi şeriat ve toplumsal kanun, teşrii kanunları ayırt etme açısından bu din kadar olamamaktadır. İslam dini kitap ehli, özellikle de Yahudiler için yasanan zor hükümleri ve alimlerinin, ruhbanlarının kendiliğinden ortaya çıkardığı ilkeleri iptal eden ve ortadan kaldıran tek dindir.

İslam dini bu beş işi kemal haddine ulaştırır tek dindir. Elbette diğer dinlerde de bu beş işten bir takım örnekler görülmektedir.

Bu azametli dinde, bu beş işin kemale ermesi, bu beş iş davete kalkışan kimsenin en açık delilidir ve doğruluğunun göstergesidir. Eğer Tevrat ve İncil’de onun nişaneleri sayılmasaydı bile, yine de onun şeriatı Musa-i Kelim’in ve İsa Mesih’in (a.s) şeriatinin en kamil merhalesi olurdu. Acaba hak olan bir şeriaten iyilikleri resmen tanıması, kötülüklerle savaşması, temiz şeyleri helal, temiz olmayan şeyleri de haram kılması, insanların elindeki zincirleri koparması, omuzlarındaki ağır yükü indirmesi dışında başka bir şey beklenebilir mi? Bunlar ilahi kanun ve şeraitlerin davet ettiği hak ve hakikattir. O halde Tevrat ve İncil’in takipçileri, bu işleri bütün detaylarıyla barındıran şeriatın kendi şeriatlerinin kemal derecesinde olduğunu itiraf etmelidirler.

Bu açıklama ışında anlaşıldığı üzere **“İyiliği emrederler ve kötülükten sakındırırlar”** ayeti genel anlamda, Tevrat ve İncil gibi semavi kitapların getirmiş olduğu kanun ve şeriatleri onaylamakta ve tasdik etmektedir. Tıpkı şöyle denilmesi gibidir: **“Ellerinde olanı doğrulayan bir peygamber Allah katından onlara gelince Kitab verilenlerden bir takımı, bilmiyorlarmış gibi, Allah’ın Kitabını arkalarına attılar.”**

Nitekim ayet-i Kerimede de şöyle yer almıştır: **“Daha önce küfredenlere karşı kendilerine yardım/zafer gelmesini bekledikleri halde Allah katından onlara, kendilerinde olanı (Tevrat’ı) tasdik eden Kitab ve tanıdıklar (Peygamber) gelince ona küfrettiler. Allah’ın lâneti, küfredenlerin üzerine olsun.”**

Bu ayet Peygamberin (s.a.a) onların kitabında zikrettiği şeriatı kamil şekilde getirdiğine, ama onların buna küfrettiğine işaret etmektedir. Oysa onlar kitaplarında onun adının olduğunu biliyorlardı ve Peygamberlerinin diliyle O’nun gelişini müjdelemişti. Nitekim münezzeh olan Allah İsa Mesih’ten (a.s) naklen şöyle buyurmuştur: **“Meryem oğlu İsa: “Ey İsrailoğulları! Doğrusu ben, benden önce gelmiş olan Tevrat’ı doğrulayan, benden sonra gelecek ve adı Ahmet olacak bir Peygamber’i müjdeleyen, Allah’ın size gönderilmiş bir Peygamber’iyim”**^{[657] [658]}

8-İhtilafları Ortadan Kaldırmak

Kur’an:

“İnsanlar bir tek ümmetti. Allah peygamberleri müjdeci ve uyarıcı olarak gönderdi; insanların ayrılığa düştükleri hususlarda aralarında hüküm vermek için onlarla birlikte hakka davet eden kitaplar indirdi. Ancak Kitab verilenler, kendilerine belgeler geldikten sonra, aralarındaki ihtiras yüzünden onda ayrılığa düştüler. Allah, iman edenleri, ayrılığa düştükleri gerçeğe kendi izni ile hidayet etti. Allah dilediğini doğru yola hidayet eder.”^[659]

19481. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Bir de Allah’ın onlara Resulünü yollayıp nimetlendirdiği zamana bakın; diniyle itaatlerini pekiştirdi, onları daveti etrafına toplayarak uzlaşmalarını sağladı; bu dinde birleşmeleri yüzünden yücelik kanatlarını

gererek nimetini üzerlerine nasıl yaydı! Türlü türlü nimetlerini, bereketlerini, hayırlarını üzerlerine akıttı. Nimetler içinde yüzenler, o nimetle yaşamının zevkine erdiler.”^[660]

Tefsir

Allame Tabatabai, Allah-u Teala'nın, **“İnsanlar tek bir ümmet idi”** ayeti hakkında şöyle buyurmaktadır: “Ayet-i kerime, insanlık hayatında dinin temelini atılış sebebini, insanoğlunun dinle yükümlü kılınış nedenini ve insanların dinle ilgili olarak görüş ayrılığına düşmelerinin gerekçesini açıklıyor. Buna göre: Öz yaratılış olarak toplu halde ve dayanışmalı olarak yaşamaya eğilimli olan insan türü, toplu halde yaşayışının ilk evresinde bir ümmetti. Sonra öz yaratılışının bir gereği olarak, bir canlı olmaktan kaynaklanan meşiyetler edinme noktasında aralarında farklılaşmalar baş gösterdi. Bu durum, ortaya çıkan ihtilafları ve hayatın gerekli olgularına ilişkin çekişmeleri ortadan kaldırarak kanunların konulmasını kaçınılmaz kıldı. Sonra Peygamberler ve elçiler gönderilmek suretiyle bu kanunlara din kisvesi giydirildi. Bu yasalar müjde, korkutma ve sevap-azap ikilemi ile pekiştirildi. Aksayan yönler, Peygamberin gönderilmesi üzere ibadetler desteğiyle anarıldı. Daha sonra dinsel bilgiler ya da dünya ve ahiret meselelerinde görüş ayrılıkları ortaya çıktı. Bunun sonunda dini birlik ve bütünlük zedelendi. Gruplar ve hizipler oluştu. Bunun bir uzantısı olarak da, hayatın diğer alanlarında da ihtilaflar gündeme geldi. Bu ikinci ihtilafların tek nedeni, kendilerine kitap verilenlerin azgınlık ve kıskançlıklarıydı. Dinin temel prensipleri ve ana öğretileri kendilerine gösterilmesinin ardından zulüm ve azgınlıkla sapmalarıydı. Böyle olunca da, aleyhlerine kullanılacak kanıt tamamlandı. Sorumlu kılınışlarının gerekçesi, bizzet kendi hayatlarında somutlaştı.

Şu halde, insanlık hayatında iki türlü ihtilaf ve görüş ayrılığı söz konusudur. Biri dinle ilgilidir ki, dayanağı insanın öz yaratılışı ve doğal yapısı değil, aksine azgınlığın heva ve hevesleri, kıskançlıklarıdır. Diğeri ise, dünya meselelerine ilişkin ihtilafdır ki öz yaratılışa dayanır, fitridir. Ayrıca dinin gönderilip insan hayatına egemen kılınmasının de sebebidir. Ardından yüce Allah, hakkında görüş ayrılığına düşülen meselelerle ilgili olarak, kendi izniyle müminleri gerçeğe iletir. Alalh kimi dilerse onu doğru yola yöneltir.

Şu halde, insan türünün mutluluğa kavuşmasının, hayatının dengeli ve abenkli bir düzen içinde sürmesinin tek etkeni ilahi kaynaklı olan dindir. Allah katından gelen din, fitratın aksayan yönlerini, yine fitrat ile onarır. Farklı farklı güçlerin kırgınlık ve tuğyanlarını normal hale getirir. İnsanın dünyevi ve uhrevi, maddi ve manevi hayat biçimine düzen verir. İşte, ayet-i kerimeden algıladığımız kadaryla, insan türünün dünya üzerindeki toplumsal ve dinsel hayatının, tarihsel sürecinin özeti.

Görüldüğü gibi, ayet-i kerimede, ayrıntıya girmekten kaçınılmıştır. Çünkü, değişik meselelere işaret eden değişik ayetlerde, konu başka boyutlarıyla da ele alınmıştır.”^[661]

9-Esenlik Yollarına Hidayet Olmak

Kur'an:

“Allah, rızasını gözetenleri onunla, selamet yollarına eriştirir ve onları, izni ile, karanlıklardan aydınlığa çıkarır.

Onları doğru yola hidayet eder.”^[662]

19482. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Allah-u Teala sizleri İslam’a özgü kıldı ve sizleri onun için seçti, bu da İslam’ın adının selametten (esenlikten) gelmesinden ve bütün yücelikleri (kendi bünyesinde) barındırmasındandır.”^[663]

19483. İmam Ali (a.s), münezzeh olan Allah’ın yolunu kateden kimsenin sıfatı hakkında şöyle buyurmuştur: “Kendisi için nurlu bir ışık parıladı, yolunu aydınlattı, onu yolda ilerletti, her kapıyı başka bir kapıya doğru sürdü ve sonunda esenlik kapısına ve ikamet yurduna ulaştı.”^[664]

19484. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “İlahi takva kalplerinizin hastalığının ilacı, kalp körlüğünüzün gözü ve beden hastalıklarının şifasıdır.”^[665]

Tefsir:

“Allah onunla, rızasına uyanları esenlik yollarına iletir.” “Bibi” (onunla) ifadesindeki “ba” alet içindir. Zamir ise kitaba veya ister Peygamber (s.a.a) kastedilsin, ister Kur’an kastedilsin, nura dönüktür. Doulayısıyla her ikisi de aynı kapıya çıkıyor. Çünkü Peygamber hidayet aşamasının zahiri sebeplerinden biridir. Kur’an da öyle. Gerçek hidayet O’nunla kaimdir. Yüce Allah şöyle buyurmuştur: **“Sen, sevdiğini doğru yola iletmezsin, fakat Allah dilediğini doğru yola iletir.”**^[666] Ve yine şöyle buyuruyor: **“İşte sana da böyle emrimizden bir ruh vahyettik. Sen kitap nedir, iman nedir bilmezdin. Fakat biz onu, kullarımızdan**

dilediğimizi doğru yola ilettiğimiz bir nur yaptık. Şüphesiz sen, doğru yola götürüyorsun. Göklerde ve yerde bulunan her şeyin sahibi Allah'ın yoluna. İyi bilin ki, bütün işler sonunda Allah'a varır.”^[667]

Bu ayetler, görüldüğü gibi doğru yola iletme misyonunu, hem Kur'an'a, hem de Peygambere (s.a.a) nispet ediyor. Ama aynı zamanda, onu menşe itibarıyla Allah'a döndürüyor. Gerçek yol gösterici O'dur. Gerisi zahiri sebeptir, hidayeti canlandırmak için işe koşulmuştur.

Allah, “Allah onunla iletir” ifadesini, “rızasına uyanları” ifadesiyle kayıtlandırmıştır. Bu demektir ki, ilahi yol göstericiliğin aktif hale gelmesi, O'nun rızasına tabi olmaya bağlıdır. Hidayetten maksat, arzulanan şeye ulaştırmadır (sırf yol göstericilikten ibaret değildir.) Yüce Allah'ın insanı esenlik yollarından birine veya hepsine yahut da peş peşe sıralanan bu yolların çoğuna yöneltip sokması yani.

Ayetin akışı içinde yüce Allah “selam” (esenlik) kavramını mutlak tutmuştur. Bununla dünya ve ahiret hayatının mutluluğunu bozan her türlü bedbahlıktan kurtuluş ve selamette oluş kastedilir. Bu açıdan Kur'an'ın, Allah'a teslim oluşu, imanı ve takvayı kurtuluş, başarı, güvenlik vb. şeylerle nitelendirmesiyle örtüşen bir ifadedir.

Tefsirimizin birinci cildinde, “Bizi dosdoğru yola ilet”^[668] ayetini incelerken şöyle demiştik. Yüce Allah'ın, kullarının farklı durumlarına cevap verebilecek birçok yolu vardır ve bunlar sonunda gelip bir ana yolda birleşirler. Yüce Allah da ana yolu kendine nispet eder ve adına da, kendi kitabında “dosdoğru yol” (sırat-ı müstakim) der. Nitekim o şöyle buyurmuştur: “Bizin uğrumuzda cihat edenleri,

biz elbette yollarımıza iletiriz. Muhakkak ki Allah, iyilik edenlerle beraberdir.”^[669] Ve yine şöyle buyuruyor: “İşte

benim doğru yolum budur, ona uyun, başka yollara uymayın ki, sizi onun yolundan ayırmasın.”^[670]

Bu da gösteriyor ki, Allah'ın birçok (yan) yolu vardır. Ama bunların tümü bir noktada birleşirler. Tümü, izleyicisini Allah'ın kerametine ulaştırır ve onu Allah'ın dosdoğru yolundan ayırmaz. Ve yine her yol, kendi yolcusunu başka yolların yolcusundan da ayırmaz. Ama Allah'ın dosdoğru yolu dışındaki diğer sapkın yolların durumu böyle değildir.

Buna göre ayetin anlamı –Allah daha iyi bilir- şudur: Yüce Allah kitabı ve Peygamberi aracılığıyla, rızasına tabi olanı bazı yollara iletir. Bu yolların temel özellikleri yolcularının dünya ve ahiret hayatının mutsuzluğundan korunmaları, mutlu hayatı kederli bir yaşama dönüştürecek olumsuzluklardan muhafaza olmalarıdır.

Şu halde esenlik ve mutluluğa ulaşma, Allah'ın rızasına tabi olmaya bağlıdır. Nitekim yüce Allah şöyle buyurmuştur: “Kulları için küfre razı olmaz.”^[671] Ve yine şöyle buyuruyor: “Allah, yoldan çıkan topluluktan razı olmaz.”^[672] Sonuç itibarıyla esenlik ve mutluluk elde etmek, zulum yolundan kaçınmaya, zalimlerle içli dışlı olmaktan uzak durmaya gelip dayanır. Allah, zalimler için hidayetinin söz konusu olmayacağını vurgulayarak, bu ilahi saygınlığa erişmekten yana onların umutlarını boşa çıkarmıştır: “Allah,

zalimler topluluğunu doğru yola iletmez.”^[673]

O halde, “Allah, rızasına uyanları onunla esenlik yollarına iletir” ayeti, bir yönüyle “İnananlar ve imanları bir zulümle bulamayanlar, işte güven onlarındır ve doğru yolu bulanlar da onlardır”^[674] ayetini çağrıştırmaktadır ve onun konumuna sahiptir.”^[675]

10-Hücceti Tamamlamak

Kur'an:

“Müjdeleyici ve sakındırıcı peygamberler gönderdik ki insanların peygamberlerden sonra Allah'a karşı bir bahaneleri olmasın. Allah izzet ve hikmet sahibidir.”^[676]

Bak. En'am suresi, 130. Ayet; Mulk suresi, 8-10. Ayetler

19485. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Allah, Resullerini kendilerine özgü kıldığı vahiyleriyle gönderdi. Onları kulları üzerine hüccet karar kıldı ki, böylece uyarılmadıkları hakkında bahane peşinde koşmasınlar. Böylece insanları doğru dil (bu elçiler) vesileyle hak yola davet etti.”^[677]

19486. İmam Sadık (a.s), nübuvinin felsefesi hakkında soru sorulunca şöyle buyurmuştur: “Peygamberlerden sonra, insanlar için Allah karşısında bir bahane kalmasın ve, “Bizi müjdeleyip uyaran ve insanlara Allah'ın hüccetini tamamlasın diye peygamberler gönderilmiştir.” Aziz ve celil olan Allah'ın cehennem bekçilerinden naklen cehennem ehli karşısında,

Peygamberlerin ve elçilerin varlığını hüccet göstererek şöyle buyurduğunu işitmiyor musun: **“Sizler için uyarıcı gelmedi mi?”**^[678]

19487. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Allah, Peygamberleri yaratıkları üzerine yetkin bir hüccet olsunlar ve onlara gönderdiği elçileri üzerlerine şahitleri olsunlar diye göndermiştir. Allah, insanlar içinde helak olanlar delil üzere helak olsun ve ihya olanlar da delil üzere ihya olsun, kullar rableri hakkında bilmediklerini bilsinler diye Peygamberleri müjdeleyici ve uyarıcı olarak göndermiştir. Neticede inkar ettikleri Allah’ın rububiyetini tanısınlar ve şirk koştukları Allah’ın uluhuyetini birleyerek kabul etsinler.”^[679]

19488. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Muhammed’in onun kulu; buyruğunu yerine getirmek, hücceti tamamlamak, kullarının sakınmalarını sağlamak için gönderdiği elçisi olduğuna şahadet ederim.”^[680]

Felsefi Bahis

“Genel olarak Peygamberlik meselesi, peygamberliğin düzenlenmiş ve yasalaştırılmış hüküm ve kanunların tebliğine yönelik bir misyon olması ve bunların da itibari olgular olmaları, yani gerçek birer olgu olmamaları nedeniyle, kemali bir meseledir, felsefi değildir. Çünkü felsefi araştırmalar varlıkların objeler dünyasındaki oluşları ile ve somut gerçekleriyle ilgilenir. İtibari ve farzî olgularla ilgilenmez.

Ne var ki, Peygamberlik meselesi, bir başka açıdan felsefidir, felsefi bir araştırmanın konusu olabilecek niteliktedir. Şöyle ki: Temel öğretiler, ahlaki ve pratik hükümler gibi dinsel prensipler, insan nefsi ile ilintilidirler. Çünkü nefiste kökleşmiş sağlam bilgiler ya da köklü karakterler, hallere dönüşmeler söz konusudur. Bu bilgi ve karakterler insan nefsi için birer şekil oluşturmalar. Mutluluğa ya da mutsuzluğa, Allah’a yakın ya da uzak olmaya doğru giden yolu belirlemede etkin rol oynarlar. Çünkü insanoglu, salib ameller, gerçek ve doğru inançlar aracılığı ile nefsi için bir takım kemal nitelikler edinir ve bu nitelikler de ancak kendisi için önceden hazırlanan Allah katındaki yakınlık ve gözdelik makamlarıyla, ilahi hoşnutluk ve göz kamaştırıcı cennet ödülleriyle ilintilidir. Yıkıcı ameller, batıl ve saçma-sapan inançlar aracılığı ile de, nefsi için bir takım şekiller edinir. Bunlar da ancak geçici dünya ve fani süsleri ile ilintilidir. İşte bunlar insan dünyadan ayrıldıktan ve seçme imkanını kaybettikten sonra, hüsrana yurduna, ateşten barınağa sürüklenirler insanı. Kuşkusuz bu gerçekliği bulunan bir yolculuktur.

Şu halde Peygamberlik gerçek bir meslektir. Önceki açıklamalarımızda değindiğimiz ve Allah’ın kitabından algıladığımız kanıtsa, gerçekliği bulunan kesin bir kanıt ve akli burhandır, nakli değildir.

Bunu şöyle açıklayabiliriz: Amel vasıtasıyla gerçekleşen bu şekiller, kemale doğru giden yola hareket eden insanın nefsi ile ilintilidir. İnsanın gerçek bir canlı türü, gerçekliği bulunan bir varlık ve bir takım gerçekliği bulunan sonuçlara kaynak olduğu hususunda şüphe yoktur. Varlıkların kemallerine doğru hareket etmelerini sağlayan sebepler insana da varoluşunun son kemal noktasına erişme yeteneği bahsetmiştir. Bu olguyu deneyim ve somut kanıtların tanıklığıyla algılıyoruz.

Yüce Allah’ın, bağış ve feyzî eksiksiz olduğu için, her nefse kemale erişmesine elverişli bir bağışta bulunması, ona bu yeteneği bahsetmesi gerekir. Kemale doğru içinde bulunan eğilim, bu ilahi bağış sayesinde kuvveden fiile geçer ki, biz buna mutluluk diyoruz. Ancak bunun için kişinin güzel sıfatlara, faziletli ve ıhlamlı karakterlere sahip olması kaçınılmazdır. Eğer kişi, alçaltıcı, rezil niteliklere, aşağılayıcı karakterlere sahipse, kemale yakın bu içindeki dürtüler onu mutsuzluğa, bedbatlığa sürükler.

Şayet bu karakterler ve ruhsal şekillerin yapıcılık-bozgunculuk, korku-ümit, faydalı şeyleri arzulama-zararlı şeylerden kaçma, inancından kaynaklanan isteğe bağlı fiiller aracılığı ile olmuş olması söz konusu bağışın dinsel davet ile müjdeleme ve uyarma ile, korkutma ve umutlandırma ile ilintili olmasını gerektirir. Ki, müminler için bir şifa olsun, böylece mutlulukları için de öngörülen kemale ersinler. Zalimler için de bir yıkım, bir hüsrana olsun, böylece bedbatlıkları için de öngörülen kemale doğru yol alsınlar. Davet için, bu işi yapacak bir davetçinin olması şarttır. Bu da Allah tarafından görevlendirilmiş Peygamberden başkası değildir. (Böylece genel peygamberlik meselesi ile ilgili felsefi inceleme doğmuş oldu.)

Eğer desen ki: Davet için, akıldan insanı, hak nitelikli inanç ve amellere uymaya, iyilik ve takva yolunda hareket etmeye çağırması yeterlidir. Ayrıca Peygamber göndermeye ne gerek vardır?

Senin bu yaklaşımına cevap olarak derim ki: Bu dediğin şeylere davet eden, bu tür tavırların sergilenmesini emreden akıl, güzellikle ve çirkinlikle hükmeden pratik akıldır. Daha önce de vurguladığımız gibi, varlıkların gerçekliklerini kavrayan teorik akıl değildir. Pratik akıl, değerlendirmelerinin, hükümlerinin önermelerini içsel algılardan edinir. İlk halinden itibaren insanın iç dünyasında bulunan algılar, şehvi ve öfkesele içgüdülerin algılarıdır. Fakat kutsal idrak gücü ise, o sırada henüz kuvveden fiile geçmemiştir. Daha önce de söyledığımız gibi, fitri algılar insanlar arasında anlaşmazlığa yol açar. Ve fiili olarak insanda varolan algılar şimdilik kuvva halinde olan gücün bil fiil olmasına izin vermez. Bunu insanın pratik halinden somut olarak gözlemleyebiliriz. Çünkü olumlu ve yapıcı bir eğitim sistemini, bir terbiye sürecini yitiren

herhangi bir topluluk ya da birey çok geçmeden, kendilerinde akıl bulunduğu ve fitratın hükmü üzerlerinde geçerli olduğu halde barbarlar Arşınlar, vahşileşirler. Dolayısıyla, yüce Allah'ın insana bahsettiği aklın, Peygamberlik misyonuyla desteklemesinden başka seçenek yoktur.” [\[681\]](#)
Bak. 97. Konu, el-Hucet

3771. Bölüm Nübuvvet ve Tarih

Bütün Peygamberlere İnanmanın Farz Oluşu

Kur'an:

“Şüphesiz biz seni, müjdeci ve uyarıcı olarak, gerçeğe gönderdik. Geçmiş her ümmet içinde de mutlaka bir uyarıcı buluna gelmiştir.” [\[682\]](#)

“Allah’a, bize gönderilene, İbrahim’e, İsmail’e, İshak’a, Yakub’a ve (Yakub’un evlatlarından 12) torunlarına indirilene, Mûsa’ya İsa’ya ve Rableri tarafından peygamberlere verilene, onları birbirinden ayırt etmeyerek iman ettik, biz O’na teslim olanlarız” deyin.” [\[683\]](#)

“Allah’ı ve peygamberlerini küfreden, Allah’la peygamberleri arasını ayırmak isteyen “Bir kısmına inanır bir kısmını küfrederiz” diyerek ikisi arasında bir yol tutmak isteyenler yok mu. İşte onlar gerçekten kâfir olanlardır.

Kâfirlere ağır bir azâb hazırlamışsınız.” [\[684\]](#)

19489. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Münezzeh olan Allah kullarını gönderilmiş elçilerden, indirilmiş kitaptan, gerekli bir hüccetten ve apaçık doğru yolu göstermekten mahrum bırakmamıştır. Sayılarının azlığı ve yalanlayıcılarının çokluğu peygamberleri engellememiştir. Önce gelen bir sonrakini, sonra gelen öncekini tanıtmıştır.” [\[685\]](#)

19490. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Adem’in ruhunu kabzettikten sonra da kullarını Rabbani hüccetlerinden ve kendi marifetiyle kulları arasındaki bağdan mahrum bırakmadı. Seçtiği peygamberlerinin dilinden gönderdiği hüccetleri vesilesiyle birbiri ardınca her dönemde mesajlarını insanlara ulaştırmış ve insanlarla ahitleşmiştir. Peygamberimiz Muhammed (s.a.a) vesilesiyle de hüccet tamam olmuş ve hiç bir mazeret yeri kalmamıştır.” [\[686\]](#)

19491. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Onlardan biri gidince, diğeri Allah’ın dinini ayakta tutmak için onun yerine geçmiştir. Sonunda şanı yüce olan Allah’ın lütfü Muhammed’e (s.a.a) ulaştı.” [\[687\]](#)

19492. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Biliniz ki eğer herkim İsa b. Meryem’i inkar eder de diğeri Peygamberlerin risaletini itiraf ederse, iman etmemiştir.” [\[688\]](#)

3772. Bölüm Peygamberlerin (a.s) Kısımları

Kur'an:

“Allah bir insanla ancak vahiy suretiyle veya perde arkasından konuşur, yahut bir elçi gönderir; izniyle, dilediğini vahyeder. Doğrusu O yücedir, hikmet sahibidir.” [\[689\]](#)

19493. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Peygamberler (vahyi işitme açısından) beş kısımdır. Onlardan bazıları zincir sesine benzer bir ses duyar ve ondan maksadın ne olduğunu anlar. Onlardan bazısına uykuda haber verilir. Tıpkı Yusuf ve İbrahim gibi. Onlardan bazıları ise görür, bazısının kalbine vurulur ve kulağına atılır.” [\[690\]](#)

19494. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Peygamberler ve elçiler dört kısımdır: Bir Peygamber, sadece kendisinin Peygamberidir, başkalarına sirayet etmez, bir Peygamber rüyada görür ve ses işitir ve onu uyanıkken görmez. Hiç kimseye de gönderilmemiştir, kendisinin imamı ve önderi vardır. Nitekim İbrahim (a.s), Lut’un (a.s) imamıydı. Bir Peygamber de

uykuda görür, ses işitir, meleği görür, az veya çok gruba gönderilmiştir. Tıpkı Allah'ın hakkında, **“Biz onu yüz bin veya daha fazla kimseye gönderdik”** diye buyurduğu Yunus gibi.” İmam Sadık (a.s) daha sonra şöyle buyurmuştur: **“veya daha fazla”** sözünden maksat ise otuz bin kişidir. (Yani yüz otuz bin kişi idiler) Yunus'un da imamı ve önderi vardı. Bir Peygamber de uyku aleminde görür, ses işitir, uyanırken müşahade eder ve aynı zamanda da imamdır. Tıpkı Ulu'l-Azım peygamberleri gibi. İbrahim (a.s) ilk önce, sadece Peygamber idi ve Allah-u Teala şöyle buyuruncaya kadar da imam değildi:

“Şüphesiz ben seni insanlara imam kıldım”^[691]

Bak. El-Kafi, 1/174, Tabakat'ul Enbiya bölümü, ve s. 176, el-fark, beyne'r resul ve'n nebiyy ve'l muhades Bölümü; el-Bihar, 18/244, 2. Bölüm; el-Mizan, 2/139, Kelam fi'n Nuburvet

3773. Bölüm Peygamberlerin Sayısı

19495. Resulullah (s.a.a), kendisine Peygamberlerin sayısını soran Ebu Zer'e şöyle buyurmuştur: “Yüz yirmi dört bin Peygamberdir.” Ben (Ebu Zer) şöyle arzettim: “Onlardan kaç kişisi resul (elçi) idi?” Peygamber şöyle buyurdu: “Bir çoğu, üç yüz on üç kişi.” Ben şöyle arzettim: “Peygamberlerin ilki kimdi?” Peygamber şöyle buyurdu: “Adem.”^[692]

19496. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Aziz ve celil olan Allah yüz yirmi dört bin Peygamber yaratmıştır ki ben -kendimi övüyorum. Allah nezdinde onların en yücesiyim. Aziz ve celil olan Allah yüz yirmi dört bin vasi yaratmıştır ki Ali de Allah nezdinde onların en yücesi ve üstünüdür.”^[693]

19497. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Peygamberler yüz yirmi dört bin kişidir. Resul olan elçiler yüz on üç kişidir. Adem de kendisiyle konuşulan bir Peygamberdi.”^[694]

19498. Resulullah (s.a.a), peygamberlerin sayısı hakkında sorulunca şöyle buyurmuştur: “Yüz yirmi dört bin Peygamber vardır. Bunlardan büyük bir kısmı, yani üçyüz onbeş kişisi Resul idiler.”^[695]

19499. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Ben, sekiz bin Peygamberin belinde gönderildim ki, onlardan dört bin kişisi İsrailoğullarından idiler.”^[696]

19500. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Ben bin veya daha fazla Peygamberin hatemiyim.”^[697]

19501. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Allah yüz yirmi dört bin Peygamber göndermiştir.”^[698]

Bir Açıklama

“Şüphesiz Kur'an-ı Kerim peygamberlerin sayılarının çok olduğunu, yüce Allah'ın onların tümüne kitabında yer vermediğini açık bir şekilde dile getirmektedir: **“Andolsun, biz senden önce elçiler gönderdik; onlardan kimini sana aktarıp anlattık ve kimini anlatmadık.”**^[699] Ve diğer ayetler. Yüce Allah'ın kitabında isimlerini anarak kıssalarını aktardığı Peygamberlerin sayısı yirmi küsüddür.”^[700]

1-)Adem, 2-)Nuh, 3-)İdris, 4-)Hud, 5-)Salih, 6-)İbrahim, 7-)Lut, 8-)İsmail, 9-)el-Yesa, 10-)Zülkefl, 11-)İlyas, 12-)Yunus, 13-)İshak, 14-)Yakub, 15-)Yusuf, 16-)Şuayb, 17-)Musa, 18-)Harun, 19-)Davud, 20-)Süleyman, 21-)Eyyub, 22-)Zekeriyya, 23-)Yahya, 24-)İsmail Sadık'ul-Va'd, 25-)İsa, 26-) Muhammed (s.a.a.)

Bazı Peygamberlerin ise ismi geçmiyor, ima ve kinaye yoluyla kendilerine işaret edilmektedir. Yüce Allah şöyle buyuruyor: **“Musa'dan sonra İsrailoğullarının önde gelenlerini görmedin mi? Hani, Peygamberden birine; “Bize bir melik gönder”; demişlerdi.”**^[701] **“Ya da altı üstüne gelmiş, ıssız duran bir şehre uğrayan gibisini...”**^[702] **“Hani onlara iki elçi**

göndermiştik, fakat ikisini yalanlamışlardı. Biz de iki elçiye bir üçüncüyle güçlendirdik.”^[703] **“Derken katımızdan kendisine bir rahmet verdiğimiz ve tarafımızdan kendisine bir ilim öğrettiğimiz kullarımızdan bir kulu**

^[704]

^[705]

buldular.”

“Ve torunlarına”

Ayrıca Hz. Musa ile arkadaşlık eden genç gibi, Peygamber olup olmadığı

açıklanmayan kimselerden de söz edilmektedir: **“Hani Musa genç yardımcısına demişti.”** ^[706] *Yine Zulkarneyn, Meryem’in babası İmran ve Uzeyr gibi adı geçmekle beraber Peygamberliklerinden söz edilmeyen kismeler de zikredilmiştir.*

Kısacası, Kur’an-ı Kerim Peygamberlerin sayısını vermemiştir ki, bunu bir ölçü olarak alalım. Rivayetler arasında Peygamberlerin sayısına ilişkin ifadeler ise, metinleri birbirinden farklı abad haberlerdir. Bunlar arasında en meşhur olanı Ebuzer’in Resulullah efendimize (s.a.a)

dayandırdığı şu hadistir: “Yüz yirmi dört bin Peygamber gönderilmiştir. Bunların üç yüz on üç tanesi Resuldür.” ^[707]

Bak. Ed-Durr’ul Mensur, 2/746; el-Bihar, 11/13, ve s. 41, 43 ve s. 43, 48, ve s. 58/61

3774. Bölüm Ulu’l-Azm Peygamberleri

Kur’an:

“Peygamberlerden azim sahibi olanların sabrettiği gibi sen de sabret; küfredenler için acele etme; onlar, kendilerine söz verileni gördükleri gün dünyada sadece gündüzün bir müddeti eğlendiklerini sanırlar. Bu bir bildiridir; yoldan çıkmış olanlardan başkası mı yok edilir?” ^[708]

19502. İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur: “Ulu’l-Azm Peygamberleri beş kişidirler: Nuh, İbrahim, İsa, Musa ve Muhammed (Allah’ın rahmeti hepsinin üzerine olsun)” ^[709]

19503. İmam Zeyn’ul-Abidin (a.s), ashabına şöyle buyurmuştur: “Peygamberler arasında beş kişi Ulu’l-Azm peygamberleridir.” Ben şöyle arzettim: “Onlar kimlerdir?” İmam şöyle buyurdu: “Nuh, İbrahim, İsa, Musa ve Muhammed (Allah’ın rahmeti üzerlerine olsun)” Ben şöyle arzettim: “Ulu’l-Azm’in manası nedir?” İmam şöyle buyurdu: “Yani yeryüzünün doğu ve batısındaki bütün insanlara ve cinlere gönderilmiş kimse demektir.” ^[710]

19504. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Nebilerin ve Resullerin efendisi beş kişidir ve onlar Ulu’l-Azm Peygamberleridir. Nübuvvetin (değirmen taşı) onların etrafında döner: (Onlar şunlardır:) Nuh, İbrahim, İsa, Musa, Muhammed (Allah’ın selam ve rahmeti Muhammed’e, Ehl-i Beytine ve bütün Peygamberlerin üzerine olsun)” ^[711]

19505. İmam Sadık (a.s), kendisine, “Azim sahibi olan elçilerin sabrettiği gibi sen de sabret” ayetini soran Sema’a b. Mihran’a şöyle buyurmuştur: “Nuh, İbrahim, Musa, İsa ve Muhammed (s.a.a).” Ben, (Sema’a) şöyle arzettim: “Onlar, neden Ulu’l-Azm oldular?” İmam şöyle buyurdu: “Zira Nuh bir kitap ve şariat ile gönderildi. Nuh’tan sonra gelen her Peygamber de Nuh’un kitabını, şariatını ve yolunu takip etti. Sonunda İbrahim (a.s) Suhuf ve Nuh’un kitabını terk etme azimetiyle gönderildi. Elbette Ona küfrederek değil.” ^[712]

19506. İmam Rıza (a.s) şöyle buyurmuştur: “Ulu’l-Azm peygamberleri bir şariat ve azim sahibi oldukları hasebiyle Ulu’l-Azm olarak adlandırılmışlardır. Çünkü Nuh’tan (a.s) sonra, İbrahim Halil’in zamanına kadar her Peygamber, onun şariatine, metoduna ve yoluna uymuştur. İbrahim zamanındaki ve sonrasındaki tüm Peygamberler (Musa’nın zamanına kadar) İbrahim’in şariat ve yoluna uymuş, onun kitabına tabi olmuşlardır. Daha sonra İsa’nın zamanına kadar Musa zamanında ve sonrasındaki bütün Peygamberler de Musa’nın şariatına ve yoluna uymuş ve kitabına tabi olmuşlardır. Daha sonra Peygamberimiz Muhammed’in (s.a.a) zamanına kadar Musa zamanındaki ve sonrasındaki Peygamberler de İsa’nın (a.s) şariatına ve yoluna uymuşlar ve tabi olmuşlardır. Bu beş kişi Ulu’l-Azm peygamberleridir. Bu yüzden de Nebilerin ve Resullerin en üstünleridirler.” ^[713]

3775. Bölü Peygamberlerin (a.s) Babası

19507. İmam Ali (a.s), Peygamberlerin sıfatı hakkında şöyle buyurmuştur: “Allah, peygamberleri en üstün emanet yerlerine emanet

etmiş, en hayırlı karar yerlerinde kararlaştırmıştır. Yüce sülbten, temiz kılınmış rahimlere aktarmıştır. Onlardan biri gidince, diğeri Allah'ın dinini ayakta tutmak için onun yerine geçmiştir. Sonunda şanı yüce olan Allah'ın lütfü Muhammed'e (s.a.a) ulaştı. Onu en yüce madenler kaynağından, en değerli ekin topraklarından; enbiyasını açığa çıkardığı eminlerini seçtiği ağaçtan çıkarmıştır. Soyu soyların, ailesi ailelerin, şeceresi şecerecilerin en hayırlısıdır.”^[714]

19508. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ve yine şahadet ederim ki Muhammed de O'nun kulu ve elçisi, kullarının seçkinidir. Allah kullarını iki bölüğe ayırdığından, peygamberini o iki bölükten en iyisinde karar kılmıştır. O bölükte ne zina eden, ne de kötülük yoluna gidenler vardır.”^[715]

19509. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ben meşru bir evlilik yoluyla dünyaya geldim. Gayri meşru ve zina yoluyla doğmadım. Adem'in zamanından beri cahiliyye döneminin nameşru sünnetleri ve zina benim soyumu kirletmemiştir ve sadece temiz bir yoldan dünyaya geldim.”^[716]

19510. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ben Adem'in zamanından beri, meşru yolla ve zinaya bulaşmaksızın doğdum.”^[717]

19511. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Biz tahir sırtlar ve temiz rahimlere intikal ettik.”^[718]

19512. *Mecme'ul-Beyan'da, “amaz kılanlar arasında bulunduğunu” ayetinin tefsirinde şöyle yer almıştır:* “Bir görüşe göre bu ayetin anlamı şudur: “Peygamberden peygambere, tevhide inanan kimselerin sülbünde intikal ediyordun. Sonunda Allah seni peygamber olarak dünyaya getirdi.” Bu konuyu Ata ve İkrime İbn-i Abbas nakletmiştir. Ve İmam Bakır ve İmam Sadık'tan (a.s) rivayet edildiğine göre şöyle buyurmuşlardır: “Yani bir peygamberin sülbünden başka bir peygamberin sülbüne nakloluuyordu. Sonunda onu babasının sülbünden dünyaya getirdi ki Adem zamanından beri sürekli bir biri ardınca meşru evlilik gerçekleşiyor, hiçbir zinaya ve gayri meşru evliliye bulaşmıyordu.”^[719]

19513. *İmam Bakır (a.s), “Senin kalkıp namaz kılanlar arasında bulunduğunu gören Allah” ayeti hakkında şöyle buyurmuştur:* “Senin Allah'ın emriyle kalktığını ve birbiri ardınca peygamberlerin sırtlarında intikal ettiğini görmektedir.”^[720]

-

3774. Bölüm Peygamberliklerin Özellikleri

-

Kur'an:

“Size Rabbimin sözlerini bildiriyorum. Ben sizin için güvenilir bir öğütçüyüm.”^[721]

“Ey Allah'ın kulları! Bana gelin, doğrusu ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim.”^[722]

“Doğrusu ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim.”^[723]

19514. *İmam Ali (a.s), Peygamberlerin sıfatı hakkında şöyle buyurmuştur:* “Onlar, mustazaf bir topluluktü. Allah onları açıklıkla denedi, meşakkatlere, korkulara uğratarak imtihan etti. Onları zorluklarla halis kıldı... İmran oğlu Musa, kardeşi Harun ile birlikte sırtlarında yünden elbiseler, ellerinde asalar olduğu halde Firavun'un yanına gittiler. Münezzeh olan Allah dileyeydi, nebilerini gönderdiği zaman altın definelerini, altın madenlerini ihsan eder; bağlar, bahçeler verir; onların etrafına göğün uçan kuşlarını, yerin vahşi hayvanlarını toplardı. Fakat bunu yapsaydı imtihan ortadan kalkar, cezalar boşa gider, vaatler yok olurdu...Fakat Allah, elçilerini iradelerinde güç sahibi kıldı, görenlere karşı hallerini zayıf gösterdi. Gözleri, gönülleri dolduran bir kanaat, kulaklara ve gözlere eza olan bir yokluk verdi.”^[724]

19515. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Aziz ve celil olan Allah peygamberleri gönderince, onları altın ve gümüşle göndermedi. Aksine onları söz (sermayesi) ile gönderdi.”^[725]

19516. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Şüphesiz biz Peygamberler topluluğu insanlara akılları miktarınca konuşmakla emrolunduk.”^[726]

19517. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah Resulü hiçbir zaman insanlarla kendi aklı derinliğince sohbet etmedi. Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Biz Peygamberler grubu insanlarla kendi akılları miktarınca konuşmakla emrolunduk.”^[727]

19518. *İmam Kazım (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Aziz ve celil olan Allah gönderdiği her Peygamber ve vasiyi mutlaka cömert olarak göndermiştir.”^[728]

19519. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Aziz ve celil olan Allah her Peygamberi güzel bir sesle gönderdi.”^[729]

19520. *Katade şöyle diyor:* “Allah her Peygamberi güzel yüz ve güzel sesle göndermiştir.”^[730]

19521. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Aziz ve celil olan Allah her Peygamberi kavminin diliyle göndermiştir.”^[731]

19522. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Allah her Peygamberi genç olarak göndermiştir.”^[732]

19523. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Peygamberlerin rüyası vahiydir.”^[733]

19524. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Peygamberlerin gözleri uyur ama kalpleri uyumaz.”^[734]

19525. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Biz Peygamberler cemaatinin, gözleri uyur, ama kalpleri uyumaz.”^[735]

19526. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Biz Peygamberler grubunun gözleri uyur, ama kalpleri uyumaz. Arkamızı da önümüz gibi görürüz.”^[736]

19527. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Gözlerim uyur, ama kalbim uyumaz.”^[737]

19528. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Hiçbir Peygambere savaş aletlerini kuşanıp insanlar arasında düşmana doğru hareket emrini verdiğinde, onlarla savaşınca kadar (kararından) dönmesi yakışmaz.”^[738]

19529. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Savaş elbisesini giyen Peygambere aziz ve celil olan Allah kendisiyle düşmanları arasında hüküm verinceye kadar savaş aletlerini yere bırakması (barışması) yakışmaz.”^[739]

19530. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Hiçbir Peygamber savaş elbiselerini giyince, onunla savaşınca dek yere bırakma hakkına sahip değildir.”^{[740] [741]}

19531. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsanların en belalası ve sıkıntılı olanları Peygamberlerdir. (Allah'ın rahmeti tümünün üzerine olsun.) Daha sonra da, ondan sonra gelenler ve daha sonra ondan sonraki mertebede yer alanlar ve daha sonraki aşamada olanlardır.”^[742]

19532. *İmam Bakır (a.s), “Allah'ım senden belal rızık diliyorum” diyen bir şabsa şöyle buyurmuştur:* “Sen Peygamberlerin yiyeceğini diledin! Sen şöyle de: “Allah'ım! Şüphesiz ben senden temiz ve geniş olan rızkını diliyorum.”^[743]

19533. *İmam Sadık, (a.s), “Allah'ım senden temiz rızık diliyorum” diyen bir şabsa şöyle buyurmuştur:* “Heyhat! Heyhat! Bu Peygamberlerin rızkıdır. (Sen böyle dileme) Aksine, rabbinden kıyamet günü seni onunla azaplandırmayacağı rızık dile. Heyhat! Allah şöyle buyurmuştur: “**Ey Resuller! (rızkın) temizlerinden yiyeceğiniz ve salih amelde bulununuz.**”^[744]

19534. *İmam Sadık (a.s), “Ey Resuller! (rızkın) temizlerinden yiyeceğiniz” ayeti hakkında sorulunca şöyle buyurmuştur:* “Maksat helal rızıktır.”^[745]

Bak. Er-Rızık, 1502. Bölüm; el-Bela, 397. Bölüm

3777. Bölüm Peygamberler ve Çobanlık

^[746]

19535. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Her Peygamber, koyunları gütmüştür.”

19536. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Allah’ın gönderdiği her Peygamber mutlaka koyunları gütmüştür.” Kendisine şöyle arzettiler: “Siz de mi Allah Resulü?” Peygamber şöyle buyurdu: “Ben de Mekke halkı için kararit’de çobanlık ettim.”^[747]

19537. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah gönderdiği her Peygamberi böylece kendisine insanları idare etmeyi öğretmek için hayvanlara çobanlık ettirmiştir.”^[748]

19538. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Davud koyunları otlatığı bir sırada Peygamber olarak gönderildi. Musa da koyunları otlatığı bir halde peygamber olarak gönderildi. Ben de kendi ailem için Ciyad’da koyunları otlatığım bir halde Peygamber olarak gönderildim.”^[749]

19539. *Ammar şöyle diyor:* “Ben ailemin koyunlarını otlatıyordum. Muhammed (s.a.a) de koyunları otlatıyordu. Ben ona şöyle dedim: “Feh bölgesine gidelim mi? Çünkü ben orada otlak ve sulak bir yer biliyorum.” O şöyle dedi: “Evet.” Ertesi gün, Feh bölgesine gittim. Muhammed’in (s.a.a) benden daha önce geldiğini, durduğunu ve koyunlarını otlaktan uzaklaştırdığını gördüm.” O şöyle dedi: “Seninle vaadleştiğim için senden önce koyunları otlatmayı istemedim.”^[750]

19540. *Cabir b. Abdullah şöyle diyor:* “Biz Merr’iz-Zehran’da Allah Resulü (s.a.a) ile birlikte idik. O hazret, koyun otlatıyordu. Allah Resulü şöyle buyurdu: “Onların siyah olanını seçiniz. Çünkü daha iyi ve daha lezzetlidir.” Ashap şöyle arzettiler: “Koyun mu otlattınız?” Peygamber şöyle buyurdu: “Evet, gönderilen her Peygamber mutlaka koyun otlatmıştır.”^[751]

19541. *İbn-i Abbas şöyle diyor:* “Adem (a.s) çiftçi, İdris terzi, Nuh marangoz, Hud tüccar, İbrahim çoban, Davud zırhçı, Süleyman sepetçi, Musa işçi, İsa seyyah (dünyayı dolaşan) ve Muhammed (s.a.a) ise rızkını mızrağının altına koyan cesur bir kimseydi.”^[752]

Bak. Ez-Ziraat, 1574. Bölüm

3778. Bölüm Peygamberlerin Ahlakı

19542. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Dört haslet Peygamberlerin ahlakındandır: İyilik etmek, cömertçe davranmak, musibetlere sabretmek ve müminin hakkını eda etmek.”^[753]

19543. *İmam Rıza (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Peygamberlerin ahlakından biri de temizliktir.”^[754]

19544. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “karşılaşırken güler yüzlü olmak ve buluştuğunda tokalaşmak, Peygamberlerin ve doğruların ahlakındandır.”^[755]

19545. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kadınları sevmek Peygamberlerin ahlakındandır.”^[756]

19546. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Dünyadan bana kadın ve güzel koku sevdirdi. Namaz da gözümün nuru karar kılındı.”^[757]

19547. *İmam Rıza (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Güzel koku kullanmak Peygamberlerin ahlakından biridir.”^[758]

19548. *İmam Rıza (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Güzel koku kullanmak Peygamberlerin ahlakındandır.”^[759]

Bak. Es-Seba, 1775. Bölüm

3779. Bölüm Peygamberlere En Yakın Olan Kimseler

Kur’an:

“Doğrusu İbrahim’e en yakın olanlar, ona uyanlar, bu peygamber (Hz. Muhammed) ve iman edenlerdir. Allah iman edenlerin dostudur.”^[760]

19549. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsanlardan peygamberlere en yakın olan, onların buyruklarına en çok uyan kimsedir.”^[761]

19550. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsanlardan Allah’ın Peygamberlerine en çok benzeyenler onların en çok hakkı söyleyen ve en çok hak ile amel edenidir.”^[762]

19551. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “İnsanlardan nübüvvet derecesine en yakın olanlar mücahitler ve alimlerdir. Zira mücahitler Peygamberlerin getirdiği şeyler yolunda, cihat ederler. İlim ehli de insanları Peygamberlerin getirdiği şeylere hidayet ederler.”^[763]

19552. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsanların peygamberlere en yakın olanları, onların (Allah tarafından) getirdiği şeyi en iyi bilenlerdir.” *İmam (a.s) daha sonra şu ayeti okudu: “Doğrusu İbrahim’e en yakın olanları, ona uyanlar, bu Peygamber (Hz. Muhammed) ve iman edenlerdir.”* İmam daha sonra şöyle buyurdu: Muhammed’in (s.a.a) dostu, Peygamber’e akrabalık bağı uzak olsa bile Allah’a itaat eden kimsedir; Muhammed’in düşmanı ise peygambere akrabalık bağı yakın olsa bile Allah’a isyan eden kimsedir.”^[764]

19553. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Peygamberlere tabi olan kimselerin kurtuluşu ne de büyüktür.”^[765]

19554. *İmam Bakır (a.s), Allah-u Teala’nın, “Doğrusu İbrahim’e en yakın olanları” ayeti hakkında şöyle buyurmuştur:* “Onlardan maksat imamlar (a.s) ve onların takipçileridir.”^[766]

19555. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah’a yemin olsun ki adeta Kaim’i görür gibiyim; sırtını Hacer’ül-Esved’e dayamış, Allah’a hakkı üzere ant içirmekte ve sonra şöyle demektedir: “Ey insanlar! Her kim Allah hakkında benimle tartışırsa, bilsin ki ben Allah’a daha yakınım. Ey insanlar! Herkim Adem hakkında benimle tartışırsa bilsin ki ben Adem’e daha yakınım. Ey insanlar! Herkim Nuh hakkında benimle tartışırsa bilsin ki ben Nuh’a daha yakınım. Ey insanlar! Herkim İbrahim hakkında benimle tartışırsa bilsin ki ben İbrahim’e daha yakınım.”^[767]

19556. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kaim zuhur edip Mescid’ul-Haram’a girince, Ka’be’ye doğru durur, sırtını Makam’a verir, iki rekat namaz kılar, daha sonra kalkar ve şöyle der: “Ey insanlar! Ben insanlardan Adem’e en yakın olanıyım. Ey insanlar! Ben insanlardan İbrahim’e en yakın olanıyım. Ey insanlar! Ben insanlardan İsmail’e en yakın olanıyım. Ey insanlar! Ben insanlardan Muhammed’e (s.a.a) en yakın olanıyım.” Daha sonra iki ellerini göğe kaldırır, dua eder, yalvarıp yakarır, yüz üstü yere kapanır. Aziz ve celil olan Allah’ın şu sözü de bu anlamdadır: **“Yoksa, darda kalana, kendisine yakardığı zaman karşılık veren”**^[768]

502. Konu

En-Nübüvvet(2)

Nübüvvet (2)

Özel Nübüvvet

1-Adem (a.s)

- ☞ *Bihar, 11-14, Ebyab-u Tarib'ul-Enbiya*
- ☞ *Bihar, 11/97, Ebyab-u Kasas-u Adem ve Havva*
- ☞ *Ken'ul-Ummal, 6/125, 162; Halk'ul-Adem*
- ☞ *Bihar, 11/218, 5. Bölüm; Tezvic-i Adem ve'l-Havva*

3780. Bölüm Adem (a.s)

Kur'an:

“Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan, ondan eşini var eden ve ikisinden pek çok erkek ve kadın meydana getiren Rabbinizden sakının. Kendisi adına birbirinizden dilekte bulunduğunuz Allah’tan ve akrabaların haklarına riayetsizlikten de sakının. Allah şüphesiz hepinizi görüp gözetmektedir.”^[769]

“Hani Rabbin meleklerle “Ben yeryüzünde bir halife var edeceğim” demişti de melekler, “Orada fesat yapacak, kanlar akıtacak birini mi var edeceksin? Oysa biz seni överek yüceltiyor ve seni devamlı takdis ediyoruz” dediler. Allah “Ben şüphesiz sizin bilmediklerinizi bilirim” dedi. Ve Adem’e bütün isimleri öğretti, sonra onları meleklerle gösterdi. “Eğer sözünüzde samimi iseniz bunların isimlerini bana söyleyin” dedi. Cevap verdiler “Sen münezzehsin, öğrettiğinden başka bizim bir bilgimiz yoktur. Şüphesiz sen hem bilensin, hem hikmet sahibisin.” Allah “Ey Adem! Onlara isimlerini söyle” dedi. Adem isimlerini söyleyince, Allah, “Ben göklerin ve yerin gaybini biliyorum, sizin açıkladığınızı ve gizlemekte olduğunuzu da bilirim, diye size söylememiş miydim?” dedi.”^[770]

19557. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “İnsanlar (tümü) Adem’in çocuklarıdır ve Adem de topraktandır.”^[771]

19558. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Allah Adem’i bütün yeryüzünden aldığı bir avuç topraktan yarattı. O halde Adem’in çocukları yerle uyumlu olarak yaratılmışlardır. Onlardan bazıı, kızıl derilidir, bazıı beyaz, bazıı siyah, bazıı bu renklerin ortası, bazıı yumuşak, bazıı kaba, bazıı temiz, bazıı kirli, bazıı da bunların ortasında bir yerdedir.”^[772]

19559. *İmam Ali (a.s), Adem’in (a.s) yaratılışı hakkında şöyle buyurmuştur:* “Sonra münezzeh Allah yerin sarpından ve yumuşağından, tatlısından ve tuzlusundan toprakları bir araya topladı, suyla karıştırıp halis bir kıvama getirdi. Nemlendirerek yapışkan hale getirdi. Bundan yönleri, ilişik yerleri, organları ve bölümleri olan bir suret (beti) yarattı. Pekinçinceye kadar kurutmuş, belli ve sınırlı bir süre sıklaştırmıştır. Sonra O’na ruhundan üfleyince kendini idare edecek zihni, tasarrufta bulunduğu fikirleri... tatları, kokuları, renkleri ve türleri ayıran bir bilgisi olan bir insan oluverdi. Aynı renklerdeki topraklarla yoğruldu. Benzer ve zıtlarla birleşik hale getirildi. Soğuk-sıcak yaş ve kuru farklı unsurları ile

^[773]

yoğruldu.”

19560. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Adem, içinde temiz ve kötü toprağın bulunduğu yeryüzünün üst kısmından yaratılmıştır. Nitekim sen bütün bu sıfatları Ademoğlunda görmektesin.” [\[774\]](#)

19561. *Resulullah (s.a.a), kendisine Adem'in neden Adem olarak adlandırıldığını soran İbn-i Selam'a şöyle buyurmuştur:* “Çünkü Adem topraktan ve yeryüzünün üst tabakasından yaratılmıştır.” *Kendisine şöyle sordu:* “Bu durumda acaba Adem, yeryüzünün bütün toprağından mı yaratıldı, yoksa bir topraktan mı?” Peygamber şöyle buyurdu: “Bütün topraktan. Eğer bir topraktan yaratılmış olsaydı, o zaman insanların yüzü birbirinden ayırt edilmez, hepsi aynı şekilde olurdu.”

Başka birisi şöyle sordu: “O halde Ademoğullarının, dünyada benzerleri vardır.” *Peygamber şöyle buyurdu:* “Evet, toprakta beyaz vardır, yeşil vardır, sarı vardır, toprak rengi vardır, kırmızı vardır, tatlı vardır, tuzlu vardır, kaba vardır, sert vardır, yumuşak vardır ve beyaz veya kırmızıya çalan sarılır vardır. Bu yüzden insanlar arasında yumuşak olanı vardır, kaba olanı vardır, beyaz olanı vardır, sarı, kırmızı, kırmızıya veya beyaza çalan sarı, siyah ve toprak renklerinde olanı vardır.” [\[775\]](#)

19562. *İmam Ali (a.s), Adem ve Havva'nın bu isimlerle adlandırılmasının sebebi sorulduğunda şöyle buyurmuştur:* “Adem yeryüzünün ediminden (üst tabakasından) yaratıldığı için Adem olarak adlandırılmıştır. Allah Tebarek ve Teala Cebrail'i (a.s) yeryüzüne gönderdi ve ona yeryüzünün ediminin (üst tabakasının) dört yerinden toprak getirmesini istedi. Beyaz toprak, kırmızı toprak, kahverengi toprak ve siyah toprak. Onları yeryüzünün yumuşak ve sert yerlerinden temin etti. Daha sonra da dört çeşit su getirmesini emretti: Tatlı su, tuzlu su, acı su ve kokuşmuş su. Daha sonra da suyu toprağa dökmesini emretti. Allah (kudret) eliyle onları birbirine karıştırdı. Öyle ki, ne bir toprak geriye kaldı, ne de suya ihtiyaç duydu ve ne de toprağa ihtiyaç duyan bir su kaldı. Böylece tatlı suyu boğaz tarafında karar kıldı. Tuzlu suyu gözlerinde, acı suyu kulaklarında, kokuşmuş suyu ise burnunda karar kıldı. Havva da hayydan (canlı varlıktan) yaratıldığı için Havva olarak adlandırılmıştır.” [\[776\]](#)

19563. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Adem yeryüzünün ediminden (yüzeyinden) yaratıldığı için Adem olarak adlandırılmıştır.” [\[777\]](#)

19564. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Havva, “hayy”dan (canlı varlıktan) yaratıldığı için Havva olarak adlandırılmıştır. Aziz ve celil olan Allah şöyle buyurmuştur: **“Sizi bir tek nefisten yaratan, ondan eşini var eden...”**” [\[778\]](#)

19565. *Ebu'l-Mikdam şöyle diyor:* “İmam Bakır (a.s)'a şunu sordum: “Allah Hava'yı hangi şeyden yarattı?” İmam şöyle buyurdu: “Bu insanlar ne diyorlar?” Ben şöyle arzettim: “Şöyle diyorlar: “Allah onu Adem'in bir kaburgasından yarattı.” İmam şöyle buyurdu: “Yalan söylüyorlar, Allah onu Adem'in kaburgasından başka bir şeyle yaratmaktan aciz miydi?” Ben şöyle arzettim: “Fedan olayım Ee İbn-i Resulillah! Onu hangi şeyden yarattı?” İmam şöyle buyurdu: “Babam, babalarından (a.s) Peygamber'in şöyle buyurduğunu haber vermiştir: “Allah Tebarek ve Teala bir avuç toprak aldı, onu sağ eliyle –Allah'ın her iki eli de sağdır- birbirine karıştırdı. Ondan Adem'i yarattı. Ondan bir miktar arttı ve ondan da Hava'yı yarattı.”” [\[779\]](#)

19566. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Yeryüzünü döşeyip, işini bitirince Adem'i yaratıkları arasından seçmişti. Onu insan yaratılışının ilk türü olarak yaratmıştı.” [\[780\]](#)

19567. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Allah Adem'i cennetten dışarı çıkardığında, onun azığını, cennet meyvelerinden karar kıldı ve ona her şeyi yapma tekniğini öğretti.” [\[781\]](#)

19568. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Dokumacılara lanet etmeyin. Zira ilk dokumacılık yapan kimse, babanız Adem'di.” [\[782\]](#)

Şimdiki Kuşak, Hz. Adem ve Eşi

Şöyle denilmiştir: Bilindiği gibi, insanlar deri rengi bakımından dört ana gruba ayrılırlar. Asya'daki ve Avrupa'daki ılıman iklimli yörelerin insanları beyaz, güney Afrika yöresinin insanları siyah, Çin'de ve Japonya'da yaşayan insanların renkleri sarı ve Amerika'da yaşayan kıızılderililerin deri rengi kıızıdır. Bu deri rengine görülen farklılık, her rengi taşıyan insan neslinin öbür rengi taşıyan insan neslinden farklı bir kaynağa dayanmasını gerektirir. Çünkü deri rengi farklılığı beraberinde kan yapısı farklılığını taşır. Buna göre bütün insan fertlerinin kaynağını, dört renk için dört kaynak hesabı ile dört erkek ve eşten aşağıya düşürmek mümkün değildir.

Bu görüş şöyle bir delille savunulabilir: Bilindiği gibi Amerikan kıtası keşfedildiğinde boş değildi ve orada insanlar yaşıyorlardı. Bu insanlar

doğu yarım küresinde yaşayan insanlardan kopuktu. Aralarında öyle büyük bir uzaklık vardı ki, bu uzaklığa rağmen bu iki insan neslinin aynı ana-babadan gelmede birleşmeleri ihtimali yoktur.

Fakat görüldüğü gibi bu iki delilin her ikisi de sakattır. Önce, deri rengi farklılığı ile kan yapısı farklılığının meydana geleceği iddiasını ele alalım. Günümüzün biyolojik araştırmaları, canlı türlerinde tekamülün geçerli olduğu faraziyesine dayanır. Bu faraziyeden hareket edilirse, kan yapısı ve bunun getirdiği deri rengi farklılığının bu türde tekamülle meydana gelmiş olmasına dayandırılmamasına nasıl güvenilebilir? Oysa biyoloji bilginleri at, koyun, fil gibi çok sayıda canlıda tekamüller olduğunu kesin bir dille ileri sürmüşlerdir. İncelemeler ve çok sayıda jeolojik kalıntılar üzerinde yapılan araştırmalar bu tekamül gerçeğini ortaya koyuyor. Üstelik günümüzde bilim adamları bu farklılığı o kadar önemli görmüyorlar.

İnsanların okyanuslar ötesinde bulunmalarına gelince, tabiat bilginlerinin söylediklerine göre insanın yeryüzündeki ömrü milyonlarca yılı aşkındır. Oysa tarihin kaydettiği insan ömrü altı bin yılı geçmez. Böyle olunca tarihten önce Amerika kıtasını diğer kıtalardan koparan bir takım jeolojik olaylar meydana gelmiş olamaz mı? Zaten birçok jeolojik kalıntılar yüzyılların geçmesi ile yer yüzeyinde önemli değişmelerin meydana geldiğini gösteriyor. Mesela denizler karalara, dağlar ovalara dönüştüğü gibi bunların tersleri de olmuştur. Bunlardan daba önemli olarak yerküresinin iki kutbu ile coğrafi alanlarda değişmeler görülmüştür. Jeoloji, astronomi ve coğrafya bilginleri bu değişmeleri açıklıyorlar. Bu durumda bu savunmayı yapanların bu söylenenleri ihtimal dışı görmekten başka hiçbir dayanakları kalmıyor. Buna iyice dikkat edilmelidir.

Kur'an'a gelince, nass [yani tevile ihtimali olmayan] denecek derecede olan zahirî anlamından anlaşıldığına göre, şimdi görülen insan nesli bir kadın ile bir erkeğe varıp dayanır. Bu çift bütün insan fertlerinin ana-babasıdır. Babayı yüce Allah Kur'an'da Adem diye adlandırmıştır. Ama eşinin Kur'an'da adı geçmiyor. Fakat eldeki Tevrat'ta olduğu gibi, rivayetler onu Havva adı ile anıyorlar. Yüce Allah şöyle buyuruyor: "...

Allah insanı başlangıçta çamurdan yarattı. Sonra onun soyunu bayağı bir sıvıdan var etti.”^[783] “Allah katında

İsa'nın örneği Adem'in örneği gibidir. Onu topraktan yarattı, sonra “Ol” dedi. O da oluverdi.”^[784] “Hani Rabbin meleklere “Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım” dedi. Melekler “Ya rabbi! Sen yeryüzünde kargaşa çıkaracak, kan dökecek birini mi yaratacaksın? Oysa biz seni överek tesbih ve takdis ediyoruz” dediler. Allah

meleklere “ben sizin bilmediklerinizi bilirim” dedi. Allah, Adem’e bütün isimleri öğretti...”^[785] “Hani Rabbin meleklere “Ben çamurdan bir insan yaratacağım. Ona biçim verip kendisine ruhumdan bir soluk üflediğimde onun için secdeye kapanın” dedi.”^[786]

Görüldüğü gibi bu ayetler, yüce Allah'ın yasasının, bu insan neslinin devam etmesi için meniyi sebep kaldığına ama onun ilk ortaya çıkışının topraktan yaratılması biçiminde gerçekleştiğine şahitlik ediyor. Ayrıca bu ayetlere göre Adem topraktan yaratıldı ve insanlar onun evlatlarıdır. Ayetlerin açık anlamlarına göre insan neslinin Adem ile eşine dayandığı şüphesizdir. Ama bu gerçek, yoruma ve tevile kapalı değildir.

Kimi zaman şöyle deniyor: Hilkat ve secde ayetlerinde sözü geçen Adem'den maksat bir şahıs olarak Adem değil, türün sembolü olarak Adem'dir. Mutlak insan açısından yaratılışın toprağa dayanması, devam içinde üreme ve doğurma sürecini gerçekleştirmesi bakımından Adem olarak adlandırılmıştır. Bu durum, yüce Allah'ın şu sözünden de anlaşılabilir: “Biz sizi yarattık. Sonra size şekil verdik. Sonra da

meleklere “Adem’e secde edin” dedik.”^[787] Bu ayet, meleklere, Allah tarafından yaratılarak, biçim verilerek hazırlanan varlığa secde etmeleri emredildiğine yönelik bir işaret sayılabilir. Ayetten anlaşıldığına göre bu varlık belirli bir insan veya bir şahıs değil, bütün insan fertleridir. Çünkü “Sizi yarattık, sonra biçimlendirdik” buyruluyor. Aşağıdaki ayet de böyledir: “Allah, ey İblis, iki elimle yarattığıma secde etmekten seni alıkoyan nedir?... dedi. İblis, “senin izzet ve şerefine yemin ederim ki, onların

tümünü yoldan çıkaracağım. Yalnız onlardan ihlash kılınan kulların hariç.”^[788] Görülüyor ki, Adem'den ilk başta tekil olarak söz edilmişken sonra bu ifade çoğula dönüştürüldü.

Bu iddia, naklettığımız ayetlerin zahirî anlamlarına ters olmasına ek olarak şu ayetin zahir anlamı ile de reddediliyor. Yüce Allah, Adem ile ilgili hikayeyi, meleklere secde etmesini ve İblis'in secde etmeyi reddetmesini anlattıktan sonra şöyle buyuruyor: “Ey Ademoğulları! Şeytan ana-babanızı, ayıp yerlerini kendilerine göstermek için elbiselerini soyarak cennetten çıkardığı gibi sizleri

de aldatmasın.”^[789] Ayette Adem'den şahıs olarak söz edildiğinin açık olduğu hususunda hiç şüphe edilmemelidir.

Şu ayet de aynı niteliktedir: “Hani biz meleklere “Adem’e secde edin” dedik. Hepsi secde etti. Yalnız İblis emrimize karşı geldi ve “Ben çamurdan yarattığın bir varlığa hiç secde eder miyim?” dedi. İblis dedi ki, “Benden üstün tuttuğun şu varlığı görüyor musun? Eğer bana kıyamet gününe kadar mühlet verirsen onun soyunu, pek az

bir bölümü dışında, avucumun içine alıp mahvederim.”^[790] Şimdi inceleme konumuz olan şu ayet de aynı niteliktedir: “Ey insanlar! Rabbinizden korkup-sakının ki O, sizi tek bir nefisten yarattı, ondan eşini de yarattı ve ikisinden birçok erkek ve kadın üretilip-yaydı. Onun hatırına birbirinizden bir şey istediğiniz Allah’tan ve akrabaların haklarını çiğnemekten sakının. Allah, şüphesiz sizin üzerinizde gözetleyicidir.” Ayeti yorumlarken bu hususu açıklamıştık.

Görüldüğü gibi bu ayetler insana bir anlamda Adem ve başka bir anlamda da Adem’in çocukları demekten uzak oldukları gibi yaratılmayı bir açıdan toprağa ve başka bir açıdan da meniye nispet etmekten de uzaktırlar. Özellikle şu ayette bu gerçek açıktır: “Allah katında İsa’nın örneği, Adem’in örneği gibidir. Allah onu topraktan yarattı, sonra “Ol” dedi. O da oluverdi...”^[791] Aksi halde bu ayetin Hz. İsa’nın yaratılışının, normal uygulama ile çelişen bir istisna olduğuna delil gösterilmesi yerinde olmaz. “Adem türsel bir semboldür” demek tefrittir. Bu tefritin karşılığı olan ifrat ise, “Tek Adem’den daha çok Adem yaratıldı” demenin küfür olduğunu söylemektir ki, bu görüşü Sünni alimlerden Zeyn’ul-Arab ileri sürmüştür.

İnsanın Bağımsız Bir Tür Olması, Tekamül Yoluyla Ayrı Türden Oluşmaması Üzerine

Yukarıda okuduğumuz ayetler, bu konuya yeteri derecede cevap vermektedir. Çünkü bu ayetler meni aracılığı ile üremiş mevcut insan neslinin Hz. Adem ile eşine dayandığı, Hz. Adem ile eşinin ise topraktan yaratıldıklarını açıklıyor. Buna göre insanlık Hz. Adem ve eşine dayanırken onların dayandıkları bir benzerleri veya hemcinsleri yoktur. Onlar orijinal olarak var edilmemişlerdir. İnsan varoluşuna ilişkin araştırma yapanlar arasında şimdi şu görüş yaygındır: İlk insan tekamül yolu ile insan olmuş bir ferttir. Bu faraziye herkes tarafından kabul edilmiş son söz olmamakla ve ilim adamlarının ilgili kitaplarda bu nazariyeye birçok yönü ile itiraz etmiş olmalarına rağmen faraziyenin aslını oluşturan “insan, evrim yolu ile insan olmuş bir hayvandır” nazariyesi, araştırmacıların kabul ettikleri ve insan varoluşuna ilişkin incelemelerin hareket noktası sayılan bir görüştür.

Bu araştırmacılar faraziyelerini şöyle açıklıyorlar: Gezegenlerden biri olan yerküre, güneşten kopmuş bir parçadır. Önceleri sürekli alev saçan ve eriyen bir kitle iken zamanla dış faktörlerin etkisi ile soğumaya yüz tuttu. O sıralar bol yağmurlar alıyor, üzerinde seller akıyor, yüzeyinde denizler, okyanuslar oluşuyordu. Sonra üzerinde birtakım su ve toprak kaynaklı bileşimler oluştu. Bu bileşimlerden su bitkileri meydana geldi. Bu bitkilerin tekamül etmeleri ve hayat kırıntıları içermeleri yolu ile önce balıklar ve diğer suda yaşayan hayvanlar, arkasından hem suda hem karada yaşayan uçan balıklar, onların arkasından karada yaşayan hayvanlar, sonra da insan meydana geldi. Bütün bunlar toprak bileşiminin geçirdiği tekamülle oluştu. Her aşamadaki bileşimin tekamülü kendi biçimi içinde bir sonraki aşamaya dönüştü. Böylece bitkiden suda yaşayan hayvana, ondan hem suda hem karada yaşayan hayvana, ondan karada yaşayan hayvana, sonra da insana geçildi. Tekamül süreci bir sırayı izledi. Bu hususa iyice dikkat edilmelidir.

Bütün bunların delili bu varlıkların yapılarında görülen düzenli kemal, basitten mükemmele doğru aşamalı olarak seyreden düzenli gelişme ile bazı ayrıntılarda deneyler yolu ile gözlemlenen tekamüldür. Bu nazariyenin ortaya atılmasının sebebi, söz konusu türlerde beliren özellikleri ve etkileri gerektirmek, açıklamaktır. Ama özellikle bu faraziyeyi ispat eden ve onun dışındaki görüşleri reddeden deliller gösterilmemiştir. Üstelik bu türleri birbirinden farklı, aralarında tekamül bağlantısı olmayan varlıklar olarak kabul etmek ve tekamülün bu varlıkların kendilerinde değil, durumlarında geçerli olduğunu düşünmek de mümkündür. Zaten deneylere konu olan da söz konusu türlerin çeşitli durumlarıdır. Nitekim bu türlerin hiçbir ferdinin başka bir türün ferdine dönüştüğünü, mesela bir maymunun insan olduğunu gösteren hiçbir deney, hiçbir yaşanmış tecrübe yoktur. Sadece bu türlerin bazılarında özellikleri, gerekleri ve arazları alanında tekamül olduğunu kanıtlayan deneyler vardır.

Bu incelemeyi derinleştirmek için başka bir fırsata ihtiyaç vardır. Buradaki maksadımız, araştırmacıların bazı ilgili meseleleri açıklayabilmek için bu faraziyeyi ortaya attıklarına ve bunu kesin bir delile bağlayamadıklarına işaret etmektir. Buna göre insanın diğer türlerden bağımsız ve ayrı bir tür olduğu yolundaki Kur’an’ın işaret ettiği gerçek hiçbir bilimsel bulgu ile çatışmalı değildir.^[792]

378. bölüm, Adem’in çocuklarının evliliği

19569. İmam Rıza (a.s), insanların neslinin Adem’den nasıl türediğini soran Bezanti’ye cevap olarak şöyle buyurmuştur: “Havva, Habil ve kız kardeşine bir karında hamile kaldı. İkinci karında ise Kabil ve kız kardeşine ikiz olarak hamile kaldı. Daha sonra Habil’i, Kabil’in ikiziyle evlendirdi. Kabil’i de Habil’in ikiziyle evlendirdi. Ondandır da erkek ve kız kardeşin birbiriyle evlenmesi haram sayıldı.”^[793]

19570. İmam Zeyn’ül-Abidin (a.s), bir Kureşi ile Habil’in Kabil’in kız kardeşi Beluz’a ve Kabil’in de Habil’in kız kardeşi İklima ile evliliği hakkında tartışırken o Kureşi şöyle dedi: “O halde Adem ve Havva’nın çocukları birbiriyle evlenmiştir. İmam, “Evet” diye

buyurdu. O Kureşi şöyle dedi: “Bu iş bugün Mecusilerin yaptığı iştir.” *İmam Ali b. Hüseyin (a.s) şöyle buyurdu:* “Mecusiler bu işi Allah haram kıldıktan sonra yaptı.” Ali b. Hüseyin (a.s) daha sonra şöyle buyurdu: “Bu konuyu inkar etme! Bunlar gerçekleşen şeriatler ve kanunlardır. Allah Adem’in eşini de kendisinden yaratmadı mı? Daha sonra da onu Adem’e helal kılmadı mı? Bu onların şeriat ve kanunlarından biriydi. Ama daha sonra Allah bunu haram kılmıştır.”^[794]

İnsanların İkinci Neslinin Üremesi Hakkında Bir Çift Söz

İnsanın ilk kuşağı olan Hz. Adem ile eşi, evlenme yolu ile insan üremesini başlatarak oğullar ve kızlar (erkek ve kız kardeşler) dünyaya getirdiler. Bu kardeşler, aralarında evlenerek mi, yoksa başka bir yolla mı ürediler? “Ve ikisinden birçok erkek ve kadın türetip-yaydı” ifadesinin zahiri anlamı yukarıda yapılan açıklamasından görüldüğü üzere mevcut insan neslinin Hz. Adem ile eşine dayandığını, bu konuda bu çiftte erkek veya dişi hiçbir varlığın katkısı olmadığını belirtmektedir. Kur’an-ı Kerim üreyip yeryüzüne dağıtma eyleminde bir çiftten başkasının rol aldığına değinmiyor. Eğer bu süreçte bu çiftten başka bir canlının katkısı olsaydı, Kur’an-ı Kerim “ikisinden ve başkalarından türetip-yaydı” der veya duruma uygun düşecek başka bir ifade kullanırdı. İnsan üremesinin başlangıcını sadece Hz. Adem’e ve eşine hasretmenin, onların oğulları ile kızları arasında evliliklerin meydana gelmesini gerektirdiği bilinen bir gerçektir. Kardeşlerin birbirileri ile evlenmelerine ilişkin İslam’da varolan ve bize gelen bilgilere göre eski şeriatlerde de mevcut olan yasak hükme gelince, bu hüküm maslahat ve zarara bağlı bir teşrii hükümdür, yoksa değişmesi mümkün olmayan bir tekvini hüküm değildir. Bu konuda dizginler yüce Allah’ın elindedir. O istediğini yapar ve dilediği hükümü verir. Zaruret gereği ile bir gün bir uygulamayı serbest ilan ederken başka bir gün ihtiyaç kalmadığı ve toplumda fuhuşun yayılmasına yol açtığı gerekçesi ile onu yasaklayabilir.

Bazıları bu uygulamanın insan fıtratı ile ve Allah’ın Peygamberlerine ilettiği fitri dinin hükümleri ile bağdaşmayacağını ileri sürüyorlar. Yüce Allah, insanlar için ortaya koyduğu dinin fıtrata uygunluğunu şöyle anlatıyor: **“Ey Muhammed! Allah’ı bir bilici olarak yüzünü doğruca dine çevir. Allah’ın yaratma kanununa uygun olarak dine dön ki, O insanları ona göre yarattı.**

Allah’ın yaratması değiştirilemez. İşte doğru din budur.”^[795] Söz konusu uygulamanın fıtrata aykırı olduğu yolundaki görüş dayanaksız ve geçersizdir. Çünkü insan fıtratı bu uygulamayı yani kardeşlerin birbirleri ile cinsel ilişki kurmaları uygulamasını sırf tiksindirici bulduğu için reddedip yerine başka tür bir uygulama önermiyor. Fıtratın onu reddetmesi, onu nefretle karşılamasının asıl gerekçesi bu uygulama yüzünden toplumda fuhuşun ve ahlaksızlığın yayılması, iffet içgüdüsünün etkisini yitirip ortadan kalkmasıdır. Hepimiz biliyoruz ki, bu tür cinsel ilişkiye günümüz toplumlarında ahlaksızlık ve fuhuş düşkünlüğü damgası vurmak uygundur. Ama yüce Allah’ın yaratma kanununun gereği olarak sadece erkek ve kız kardeşlerin varolduğu ve yüce Allah’ın bunların çoğalıp yeryüzüne dağılımlarını dilediği o günün toplumuna böyle bir damga vurmak uygun değildir.

İnsan fıtratının söz konusu uygulamayı içgüdüsel bir tiksinti ile reddetmediğinin delili şudur: Bu uygulama tarihin anlattığına göre yüz yıllarca Mecusiler arasında geçerli olmuş, anlatıldığına göre Rusya’da yasal bir hal almış ve batıda yasal evlilik dışı ve kanuna dayalı olmayan bir ilişki biçimi olarak günden güne yayılmaya başlamıştır.^[796]

Şöyle denilebilir: Bu uygulama tabiat kanunlarına terstir. Bu kanunlar, insanın kendini mutlu etmek için toplum oluşturduğu günlerin öncesinde geçerli olmuş doğal kurallardır. Çünkü aile içinde kardeşler arasında geçerli olan kaynaşma ve sıkı yakınlık biçimi, onların arasında aşk duygularının ve cinsel ilişki kurma arzusunun yeşermesine engel olur. Buna ünlü bir hukuk bilgini olan Fransız Montesquiu “Kanunların Rubu” adlı eserinde değinmiştir.

Cevabım şudur: Bir defa bu görüş, az önce açıkladığımız üzere, doğru değildir. İkinci olarak bu görüş, sadece bu uygulamaya zorunlu olarak ihtiyaç duyulmadığı durumlarda geçerlidir ve doğal olmayan mevzu (kanun koyucular tarafından koyulmuş) kanunların, korunması gerekli olan toplumsal maslahatı koruyamadığı ve toplumda yaşayan fertlerin mutluluğunu sağlayamadığı durumlara mahsustur. Yoksa günümüzün hayatında uygulanan kanunların ve geçerli olan prensiplerin çoğunluğu doğal değil, toplumun ihtiyaçlarının ürünü olan mevzu kanunlardır.^[797]

3782. Bölüm Adem’e (a.s) Vahyolan Şey

19571. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah Tebareke ve Teala Adem’e (a.s) şöyle vahyetmiştir: “Ey Adem! Ben bütün iyilikleri dört kelimede senin için bir araya getirdim: Onlardan biri bana özgüdür, biri seninle ilgilidir, diğeri benim ve seninle ilgilidir ve diğeri de senin insanlarla olan ilişkinle ilintilidir. Ama bana özgü olan şey, bana kulluk etmen, bana bir şeyi ortak

koşmamandır. Seninle ilgili olan şey ise, sana amellerinin karşılığında her şeyden daha fazla ihtiyaç duyduğun şeyi mükafat olarak vermemdir. Benim ve senin hakkında olan şey ise, senin dua etmen, benim de duana icabet etmemdir. Senin ile insanlar arasında olan şey ise kendin için hoşnut olduğun şeye insanlar için de hoşnut olmandır.”^[798]

19572. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Aziz ve celil olan Allah Adem’e şöyle vahyetmiştir: “Benin tüm sözleri senin için dört kelimede bir araya getirdim.” O şöyle arzetti: “Ey Rabbim! O dört kelime nedir?” Allah şöyle buyurdu: “Biri benim, diğeri senin, biri benimle senin aramızdaki irtibat ile, biri de seninle insanlar arasında olan irtibat ile ilgili olandır.” O şöyle arzetti: “Ey Rabbim! Onları benim için söyle ki ben de bileyim.” Allah şöyle buyurdu: “Bana özgü olan şey, bana kulluk etmen ve hiçbir şeyi bana ortak koşmamandır. Sana özgü olan şey ise, kendisine her şeyden daha çok ihtiyaç duyduğun şeyi, sana amellerine karşılık olarak vermemdir. Benimle senin aramda olanı ise senin dua etmen, benim de o duana icabet etmemdir. Seninle insanlar arasında olanı ise, kendin için beğendiğini insanlar için de beğenmemdir.”^[799]

19573. Seyyid b. Tavs şöyle diyor: “İdris Nebi’nin (a.s) suhufunda Adem’in Peygamberimize, Ehl-i Beyt’ine ve ona selam olsun hakkında söz edilirken şu ifadeyi buldum: “Ramazan ayından yirmi yedi gün geçtikten sonraki Cuma akşamının son üçüncü bölümünde, Allah Süryani diliyle, harf parçaları şeklinde yirmi bir sayfa ona indirdi ve o Allah’ın dünyaya indirdiği ilk kitap idi. Allah bütün dillere bu kitapta yer vermiştir. Onda bir milyon dil vardı ki her dilin bir tek harfini diğer dilin ehli öğrenmedikçe bilemiyordu. Bu kitapta Allah’ın delilleri, farzları, şeraitleri, hükümleri sünnetleri ve hududları vardı.”^[800]

19574. Selman şöyle diyor: “Allah Adem’i yaratınca şöyle buyurmuştur: “Ey Adem! Bir konu bana özgüdür, biri de sana özgüdür, biri benimle senin aradadır. Bana özgü olan şey, bana ibadet etmen ve bana hiçbir şeyi ortak koşmamandır. Sana özgü olan şey ise, yaptığın her şeye karşılık, sana mükafat vermem ve seni bağışlamamdır. Zira ben bağışlayan ve merhamet sahibi olanım. Seninle benim aramda olan şey ise, senin dua edip dilemen, benim de duana icabet edip bağışta bulunmamdır.”^[801]

19575. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Allah Adem’i yeryüzüne gönderince o, Allah dilediği müddetçe yeryüzünde kaldı. Daha sonra çocukları ona şöyle dediler: “Ey baba! Konuş” Adem de kırk bin çocuğu ve torunları arasında, konuşma yaptı ve şöyle buyurdu: “Allah bana emretti ve şöyle buyurdu: “Ey Adem! Az konuş ki benim katıma geri dönesin.”^[802]

502. Konu

En-Nubuvvet(2)

Nübüvvet(2)

2-İdris (a.s)

☞ *Bihar, 11/270, 9. Bölüm; Kasas-u İdris*

☞ *Kenz'ul-Ummal, 11/489, İdris (a.s)*

3783. Bölüm İdris

Kur'an:

“Kitapta İdris’i de zikret, çünkü o dosdoğru bir peygamberdi. Biz onu yüce bir yere yükselttik.” ^[803]

“İsmail, İdris ve Zülkifl hakkında anlattığımızı da an; onların her biri sabredenlerdendi. Onları rahmetimizin içine aldık; doğrusu onlar iyilerdendi.” ^[804]

19576. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Allah İdris’e otuz sayfa nazil buyurmuştur.” ^[805], ^[806]

19577. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Sehle mescidi İdris Peygamber’in (a.s) terzilik yaptığı evdir.” ^[807]

19578. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Kufe’ye girdiğin zaman, Sehle mescidine git, orada namaz kıl, din ve dünya ihtiyaçlarını Allah’tan dile. Zira Sehle mescidi İdris’in (a.s) orada terzilik yaptığı ve namaz kıldığı evdir.” ^[808]

19579. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Kalemle yazan ilk kimse İdris’tir.” ^[809]

19580. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ey Ebazer! Peygamberlerden dört kişi Süryani idiler: Adem, Şit, Uhnuh –ki bu ilk defa kalem ile yazan İdris’tir (a.s)- ve Nuh (a.s).” ^[810]

19581. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İdris’i çok ders okuduğu için İdris olarak adlandırmışlardır.” ^[811]

İdris Peygamberin (a.s) Kıssası

İdris (a.s), Kur'an’da sadece iki yerde zikredilmiştir. Birincisi, Meryem suresindedir ki şöyle buyurulmuştur: “Kitapta İdris’i de zikret, çünkü o dosdoğru bir peygamberdi. Biz onu yüce bir yere yükselttik.” ^[812] *Diğeri ise Enbiya suresindedir ki orada şöyle buyurulmaktadır:* “İsmail, İdris ve Zülkifl hakkında anlattığımızı da an; onların her biri sabredenlerdendi. Onları rahmetimizin içine aldık; doğrusu onlar iyilerdendi.” ^[813]

Allah bu ayetlerde İdris’i güzelliikle anmakta ve onu övmektedir. Zira onu bir Peygamber, doğru konuşan bir kimse, sabredenlerden ve salihlerden saymakta ve de onun yüce bir makama yükseltildiği bildirilmektedir...

İdris (a.s) Hermis diye de anılmaktadır. Kafti, İhbar’ul-Ulema bi Ebhar’il-Hukema, kitabında İdris’in Biyografisi adı altında şöyle yazmaktadır: ‘İdris’in doğduğu yer ve nübuvvetinden önce kimden ilim öğrendiği hakkında hikmet sahipleri arasında görüş farklılığı vardır. Bir grubu şöyle demiştir: ‘O Mısır’da dünyaya gelmiş, adı da Hermis’ul-Heramise olarak konulmuştur. Doğduğu yerin adı ise Menf idi.’ Ve hakeza şöyle demişlerdir: ‘Hermis kelimesi, Yunanca İrmis kelimesinin Arapçalaştırılmışıdır ve İrmis ise Ütarit anlamındadır.’ Başka bir grubu ise şöyle demiştir: ‘Onun Yunanca adı Termis’tir ve İbranice Hunuh olup Arapça Uhnub şekline bürünmüştür. Azîz ve celil olan Allah da apaçık Arapça olan kitabında onu İdris olarak adlandırmıştır.’

Bu grup ayrıca şöyle demişlerdir: ‘Onun öğretmeninin adı, Gusazîmun idi ve bir görüşe göre de Mısırlı Uhsazîmun idi. Ama bunun kim olduğunu söylememişlerdir. Sadece şunu demişlerdir: ‘O da Yunanlı ve Mısırlı Peygamberlerden biri idi.’ Hakeza bu öğretmenin adının da ikinci Urin olduğunu söylemişlerdir. İdris Peygamber onların yanında üçüncü Urin şeklinde anılmıştır. Gusazîmun ise çalışkan kimse anlamındadır ve hakeza şöyle demişlerdir: ‘Hermis Mısır diyarını terk etmiş, bütün yeryüzünü gezmiş, yeniden Mısır’a geri dönmüştür. Allah onu seksen iki yaşındayken kendi katına yüceltmıştır.

Başka bir grubu ise şöyle demişlerdir: ‘İdris Babil de dünyaya gelmiştir. Orada büyüüp gelişmiştir. Ömrünün başlangıcında, dedesinin

dedesi olan Şit b. Adem'den ilim öğrenmiştir. Çünkü İdris, Yard'ın oğludur ve Yard da Mehlail b. Kynan b. Enuş b. Şis'in oğludur. Şebriştani şöyle diyor: "Eğsazîmun, Şis'in bizzât kendisidir. İdris, büyüdüğü zaman Allah ona Nübüvvet makamını bağışladı. Bu yüzden de İdris günahkar insanları Adem'in ve Şis'in şeraitine muhalefet etmekten sakındırdı. Onlardan çok azı, kendisine itaat etti, çoğu ise ona muhalefet gösterdiler. Bu yüzden de onların arasından göç etmeyi kararlaştırdı ve kendi takipçilerine de göç emrini verdi. Ama vatanlarını terk etmek onlara ağır geldi ve İdris'e şöyle dediler: "Eğer gidersek, artık Babil gibi bir yeri nereden bulacağız?" Babil, Süryani dilinde, nehir anlamındadır. Güya bu nehirden maksatları ise Dicle ve Fırat idi. İdris (a.s) onlara şöyle buyurdu: "Eğer Allah için hicret edecek olursak, Allah bize başka bir nehir verecektir." Böylece İdris takipçileriyle birlikte Babil'i terk edip gitti. Sonunda Babilün olarak adlandırılan bir yere vardılar. Orada Nil'i ve biç kimsenin yaşamadığı bir vadiyi gördüler. İdris Nil'in kenarında durdu ve Allah'ı tesbih etti ve yanındakilerine şöyle buyurdu: "Babilün" kelimesinin anlamı hakkında ihtilaf vardır. Bir görüşe göre, büyük nehir anlamındadır. Başka bir görüşe göre, "Sizin nehrinizin aynısıdır" anlamındadır. Başka bir görüşe ise, bereketli bir nehir anlamındadır. Bazıları ise şöyle demişlerdir: "Yun" kelimesi Süryanice dilinde Arapça dilindeki mübalağa anlamını ifade eden Ef'al kelimesi gibidir. O halde Babilün daha büyük nehir anlamındadır. Ondan sonra da bu bölge bütün millet ve kavimler arasında Babilün olarak adlandırılmıştır. Sadece Araplar orayı tufandan sonra da orada konaklayan Mısır b. Ham'a isnat ederek, İklim-i Mısır olarak adlandırmaktadırlar. Bütün bunlara rağmen, Allah her şeyi daha iyi bilir. İdris ve beraberindekiler Mısır'da ikamet ettiler, insanlara iyiliği emrettiler, onları çirkinlikten sakındırdılar. Aziz ve celil olan Allah'a itaate davet ettiler. Onun zamanında insanlar yetmiş iki dilde konuşuyorlardı. Allah tümünün dilini İdris'e öğretti ki her gruba onların diliyle eğitim versin. O insanlara şehir yapma, şehirleşme ve bayındırlık ilmini öğretti. Her şehirden ilim talepleri onun etrafına birikti. İdris onlara şehir idareciliğini öğretti ve temellerini kendilerine tesbit etti. Her grup ve millet kendi topraklarında bir takım şehirler bina ettiler. İdris zamanında yapılan şehirlerin sayısı, yüz seksen sekiz idi. Onların en küçüğünü ise Reba şehri teşkil ediyordu. Aynı şekilde öğrencilerine çeşitli ilimler de öğretmiştir.

İdris hikmet ve yıldızlar ilmini tahsil eden ilk kimsedir. Zira aziz ve celil olan Allah, gökyüzünün sırrını, terkiğini, yıldızların toplanma noktasını ona bildirdi. Hakeza yılları hesaplamayı ve hesap ilmini de ona öğretti. Eğer böyle olmasaydı, asla insanın zihni araştırma ile bu ilimlere ulaşamazdı.

İdris (a.s) her iklim ve bölgede, o bölge halkına layık olan bir takım sünnetler ve kanunlar ortaya koydu, yeryüzünü dört kısma ayırdı. Her kısmı için bir padişah taktir etti. Onların orada siyaset ve işleri idare etmesini istedi. Her padişahı kendi bölgesindeki halka, sonradan bazısının adını anacağımız şeraite bağlı kalmakla görevlendirdi. Yöneticilik makamını üstlenen dört yöneticinin adları şunlardır: Merhametli kimse anlamına gelen İlaves, ikincisi ise Evs, üçüncüsü ise Seklebyus, dördüncüsü ise Evs Amun'dur. Bir görüşe göre de İlaves, Amun ve başka bir görüşe ise Amun şabın kendisi olan Yesilubes'tir."

Bu Kafti'nin ihtiyaç ölçüsünce aktardığımız sözleri idi.

Bunlar da tarihten önce bize ulaşan bir takım rivayetler ve haberlerdir. Elbette bunlara da fazla itimat etmek mümkün değildir. Ama gördüğümüz gibi, onun adı, nesilden nesile filozoflar ve alimler arasında diri kalmış, onu büyük saymışlar, makamına saygı göstermişlerdir. İlmün kökleri ona ulaşmaktadır. Bunlar da göstermektedir ki İdris (a.s) ilmin en eski öncülerinden olup insanlık dünyasını delile dayalı düşüncelere, tartışmalarda dikkate ve ilahi marifetleri araştırma meydanına çekmiştir ve belki de onların ilkidir. [\[814\]](#)

Bak. El-Mehebbet (2), 665. Bölüm, 3132. Hadis

502. Konu

En-Nübüvvet(2)

Nübüvvet

3-Nuh (a.s)

• *Bihar*, 11/285, 1. Bölüm, s. 290, 2. Bölüm, s. 294, 3. Bölüm; *Kasas-u Nuh*
• *Kenzü'l-Ummal*, 11/512, c. 12/476, *Nuh (a.s)*

3784. Bölüm Nuh (a.s)

Kur'an:

“And olsun ki Nuh’u kavmine gönderdik. “Ey kavmim! Allah’a kulluk edin, O’ndan başka ilâhınız yoktur; doğrusu sizin için büyük günün azabından korkuyorum” dedi.” [\[815\]](#)

“Onlara Nuh’un başından geçenleri anlat: Kavmine, “Ey kavmim! Eğer durumum, Allah’ın ayetlerini hatırlatmam size ağır geliyorsa ki ben Allah’a güvenmişimdir.” [\[816\]](#)

Bak.Hud suresi, 25-48. Ayetler; Enbiya suresi, 76, 77. Ayetler; Mu'minin suresi, 23-30. Ayetler; Şuara suresi, 105-122. Ayetler; Ankebut suresi, 14,15. Ayetler; Saffat suresi, 75-82. Ayetler; Zariyat suresi, 46. Ayetler; Kamer suresi, 9-17. Ayetler; Tabrim suresi, 10. Ayet; Nuh suresi, 1-28. Ayetler

19582. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Gönderilen ilk Peygamber Nuh’tur.” [\[817\]](#)

19583. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Nuh’un (a.s) şeraiti Allah’a tevhit, ihlas ve ortak koşmadan ibadet edilmesi idi ve bu da insanların üzerinde yaratıldığı fitratın bizzat kendisidir. Allah, Nuh’dan (a.s) ve Peygamberlerden, kendisine ibadet edeceklerine ve ona bir şeyi ortak koşmamalarına dair söz aldı. Onu namazla, iyiliği emretmeyle, haram ve helallerle mükellef ve memur kıldı. Hudut ve miras hükümlerini ona farz kılmadı. Nuh’un şeriati bundan ibaretti.” [\[818\]](#)

19584. *İmam Bakır (a.s), Allah-u Teala’nın, “Ona çok az kimse iman etti” ayeti hakkında şöyle buyurmuştur:* “Onlar seksen kişi idiler.” [\[819\]](#)

19585. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Adem (a.s) ve Nuh arasında hepsinin de Peygamber olduğu on baba fasılası vardı.” [\[820\]](#)

19586. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Peygamberlerin ilki Adem’dir. Ondan sonra Nuh’tur, onların arasında ise on baba fasılası vardır.” [\[821\]](#)

19587. *Ebu Umame Babili şöyle diyor:* “Bir şahıs şöyle arzetti: “Ey Allah’ın Resulü! Acaba Adem’de Peygamber miydi?” Peygamber şöyle buyurdu: “Evet, o da Allah’ın kendisiyle konuştuğu bir Peygamber idi.” O şahıs şöyle arzetti: “Onunla Nuh arasında ne kadar fasıla oldu?” Peygamber şöyle buyurdu: “On asır.” O şöyle arzetti: “Nuh ve İbrahim arası ne kadardı?” Peygamber şöyle buyurdu: “On asır” O şahıs yine şöyle arzetti: “Ey Allah’ın Resulü! Peygamberlerin sayısı kaçtır?” Peygamber şöyle buyurdu: “Yüz yirmi dört bin Peygamber.” O şahıs yine şöyle arzetti: “Ey Allah’ın Resulü! Onların kaç kişisi mürsel (gönderilmiş) idi?” Peygamber şöyle buyurdu: “Bir çoğu, üçyüz onbeş kişi.” [\[822\]](#)

19588. İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur: “Nuh (a.s) hurma çekirdeğini ektiğinde oradan geçen kavmi kendisine gülerek alay ettiler ve şöyle dediler: “Şimdi de ağaç dikiyor!” Sonunda ağaç büyüdü, büyük ve yüksek bir hurma ağacına dönüştü. Nuh onu kesti ve traş etti. Bu defa da kavmi şöyle dedi: “Şimdi de marangozluk ediyor.” Nuh sonra da onları birleştirdi ve bir gemi yaptı. Yine kavmi yanından geçerken güldü ve şöyle dediler: “Şimdi de çölde gemiciliğe başlamış.” Sonunda da Nuh gemi yapma işini (başarıyla) sona erdirdi.”^[823]

19589. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Allah Nuh’u kırk yaşında gönderdi. O tam dokuz yüz elli yıl kavmini davet etti ve insanlar çoğalınca kadar da tufandan atmış yıl sonrasına kadar hayatta kaldı.”^[824]

19590. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Nuh ikibin beşyüz yıl yaşadı. Sekiz yüz elli yılını Peygamberlikten önce geçirdi, dokuz yüz elli yılını ise kavmini davet etmekle geçirdi. İki yüz yıl ise gemi yapmakla meşgul oldu. Gemiden indikten ve suyun inmesinden sonra da beşyüz yıl yaşadı. Bu müddet boyunca, şehirleri yapmaya ve çocuklarını oraya yerleştirmeye koyuldu. Daha sonra da güneşte oturduğu bir sırada ölüm meleği yanına geldi ve şöyle buyurdu: “Selam olsun sana!” Nuh onun selamına cevap verdi ve şöyle buyurdu: “Niçin geldin ey ölüm meleği?” O şöyle buyurdu: “Senin canını almaya geldim.” Nuh şöyle buyurdu: “İzin verirsen, güneşten gölgeye geçeyim.” Azrail şöyle dedi: “Olur.” Nuh (a.s) gölgeye gitti ve sonra şöyle buyurdu: “Ey ölüm meleği! Dünyada yaşadığım bu ömür, sanki güneşten gölgeye gittiğim kadardı. Şimdi görevini yerine getir.” İmam Sadık (a.s) daha sonra şöyle buyurdu: “Bunun üzerine ölüm meleği Nuh’un canını aldı.”^[825]

Nuh’un Kıssası Hakkında Birkaç Bölümde Kur’an, Rivayet ve Tarihi Bilgiler

Nuh Destanına İşaret

Nuh’un adı, Kur’an-ı Kerim’de kırk küsur yerde yer almıştır ve bu ayetlerde detaylı veya detaysız bir şekilde, Nuh’un kıssasına işaret edilmiştir. Ama bu kıssanın hiçbir yerinde, tarihi bir hikaye metoduyla soyuna, ailesine, tarihine, doğum yerine, sükunet ettiği yere, gelişip büyüdüğü yere, işine, ömrüne, vefatına ve şahsi hayatıyla ilgili diğer işlerden hiç birine işaret edilmemiştir. Zira Kur’an iyi ve kötü insanların tarihini yazan tarihi bir kitap olarak inmemiştir. Gerçekte Kur’an bir hidayet kitabıdır. İnsanların saadet sebebi olup kendilerine apaçık gerçekleri beyan etmektedir. Böylece de onların amel etmelerini, dünya ve ahiret hayatında mutlu olmalarını sağlamaktadır. Bazen de Allah’ın kulları arasındaki kanun ve sünnetini açığa çıkarmak için, bazı Peygamberlerin, kavimlerin ve milletlerin kıssasına işaret etmektedir. Böylece de ilahi inayete şamil olanlar ve Allah’ın yücelik başarısına erişenler, bundan ibret alsınlar ve diğer insanlar için de hüccet tamamlansın.

Nuh’un (a.s) destanı, Kur’an surelerinin altısında detaylı bir şekilde yer almıştır ki bu sureler şunlardır: A’raf suresi, Hud suresi, Mü’minun suresi, Şuara suresi, Kamer suresi ve Huh suresi. Elbette hepsinden daha detaylısı Nuh suresidir ve tam 25 ayette (25 ila 49. Ayetlerde) bu kıssaya işaret edilmiştir.

Nuh’un (a.s) Kur’an’daki Kıssası

Nuh’un Peygamber Olarak Gönderilişi

Adem’den (a.s) sonra insanlar, bir ümmet olarak, oldukça sade ve insani fitrata dayalı bir hayat yaşadılar. Daha sonra aralarında büyükleme ruhu ortaya çıktı. Yavaş yavaş, bir grubu diğer grup üzerinde egemenlik kurdu. Onlardan bazıları diğer bazılarını rableştirdi. Bu büyüyen, yeşeren, meyve veren ilk çekirdek idi ve meyvesi de putperestlikten ve şiddetli sınıfsal çatışmalardan, güçlülerin zayıfları sömürmesinden, güç sahiplerinin diğerlerini köleleştirmesinden ve toplumda çekişmelerin ve sürtüşmelerin meydana gelmesinden başka bir şey değildi.

İşte bu yüzden Nuh (a.s) zamanında yer yüzünde büyük bir fesat ve bozgunluk vücuda geldi. İnsanlar tevhit dininden ve toplumsal adalet kanunundan ayrıldılar. Putlara ibadet etmeye koyuldular. Münezzeh olan Allah bu putlardan sadece, ved, suvaa, yegus, yeuk ve nesr putlarının adını (Nuh suresinde) anmıştır. Toplumdaki sınıflar, hızla birbirinden uzaklaştı, evlat ve servet sebebiyle güç elde eden kimseler, zayıfların hakkını çiğnedi, zorbalar elinin altındaki kimseleri sömürmeye koyuldu ve onlar üzerinde istedikleri şekilde egemenlik kurdular. (Hud ve Nuh sureleri)

İşte bu şartlarda, Allah-u Teala Nuh’u (a.s) kitap ve şeraitle insanlara Peygamber olarak gönderdi. O da müjde ve korkuyla onları münezzeh olan Allah’ı birlemeye, Allah’ın sözde ortaklarını bir kenara itmeye ve kendi aralarında eşitlik ve adalete riayete davet etmiştir. (Bakara, 213)

Nuh'un (a.s) Din ve Şeriatı

Nuh (a.s) insanları şu şeylere davet etti: “Münezzeh olan Allah’ı bir kabul etmek, Allah’ın sözde ortaklarını bir kenara itmek (nitekim Nuh’un bütün kıssalarından da bu açıkça anlaşılmaktadır) Allah’ın karşısında teslim olmak, (bu da Nuh ve Yunus surelerinden ve Al-i İmran suresinin 19. ayetinden anlaşılmaktadır) iyiliği emretmek, kötülükten sakındırmak (bu da Hud suresi 27. ayetten anlaşılmaktadır) (bu da Nisa suresi, 103. ayet ile Şuara suresi, 8. ayetten açıkça anlaşılmaktadır) eşitlik, adalet, çirkin ve uygunsuz işlere yaklaşmamak, doğru konuşmak, ahde vefa göstermek. (En’am suresi, 151 ve 152. ayetler) Kur’an Nuh’un (a.s) önemli işlere Allah’ın adıyla başlayan ilk kimse olduğunu ifade etmektedir. (Hud suresi, 41. ayet)

Nuh’un (a.s) Davetindeki Israrı

Nuh (a.s) kavmini Allah’a iman etmeye ve Allah’ın ayetlerine davet etti. Gece gündüz, açık ve gizli bir şekilde onları hakka davet etti. Ama insanların onlara verdiği cevap sadece inat ve kibirden başka bir şey değildi. Ayrıca Nuh insanları daha fazla davet ettikçe halk da küfür ve kibirlerini artırıyor. Ailesi ve ailesinin dışındaki az bir grup dışında hiç kimse ona iman etmedi. Sonunda netice olarak iman etmelerinden ümidini kesti, rabbine şikayette bulundu ve ondan yardım diledi. (Nuh, Kamer ve Mu’minun sureleri)

Nuh’un Davet Müddeti

Nuh (a.s) dokuz yüz elli yıl halkını münezzeh olan Allah’a ibadete davet etmiştir. Ama onlar sadece alay ettiler. Onu delilik ve üstünlük talep etmekle suçladılar. Sonunda rabbinden yardım diledi. (Ankebut suresi) Allah da ona kendisine iman eden kimseler dışında kavminden hiç kimsenin ona asla iman etmeyeceğini vahyetti ve halkı hakkında teselli verdi. (Hud suresi) Böylece Nuh halkına, Allah’ın kendilerini yok etmesi için beddua etti ve (Allah’tan) yeryüzünü kafirlerden temizlemesini diledi. (Nuh suresi) Allah da ona vahiy gözetiminde bir gemi yapmasını emretti. (Hud suresi)

Nuh’un Gemi Yapması

Allah-u Teala Nuh’a (a.s) O’nun desteği ve yardımıyla bir gemi yapmasını vahyetti. Nuh (a.s) da gemi yapmaya koyuldu. İnsanlar gruplar halinde onun yanından geçiyor ve yeryüzünde suyun olmadığı bir yerde gemi yapmakla meşgul olan Nuh’u alaya alıyorlardı. Ama (Nuh (a.s) onlara şöyle diyordu: **“O da, “Bizimle alay ediyorsunuz ama, alay ettiğiniz gibi biz de sizinle alay edeceğiz” dedi. Rezil edecek olan azabın kime geleceğini ve kime sürekli azabın ineceğini göreceksiniz.”** (Hud suresi)

Allah-u Teala azap indirmek için bir nişane karar kıldı ve o nişane de suların coşup yükselmeye başlamasıydı. (Hud ve müminun sureleri)

Azabın İnişi ve Tufanın Gelişi

Gemi yapma işi sona erince Allah’ın emri geldi, sular coşup yükselmeye başladı, münezzeh olan Allah Nuh’a: “Her hayvandan (erkek ve dişi olarak) bir çift almasını ve daha önce Allah’ın boğulacağına dair emrinin verildiği kimseler dışında ailesini yanına almasını vahyetti. Sadece hain karısı ile gemiye binmekten çekinen oğlu, bunun dışında tutuldu. Hakeza iman eden kimselerin de gemiye binmesi emredildi. (Hud ve Muminin sureleri)

Nuh (a.s) onları gemiye bindirip, hepsi birlikte gemiye binince Allah göklerin kapısını açtı, sular gökten boşaldı, yeryüzündeki çeşmeler kaynayıp yükseldi ve sular, taktir edilen emir esasınca birbirine ulaştı. (Kamer suresi) Sular yükseldikçe yükseldi, gemi suların üzerinde karar kıldı ve dalgalar arasında bir dağ gibi yola koyuldu. (Hud suresi) Böylece tufan o zalim halkı çepre çevre kuşattı. Allah Nuh ve beraberindekilere gemide karar kıldıkları durumda, Allah’ın kendilerini zalim bir topluluktan kurtarması hasebiyle Allah’a şükretmelerini ve gemiden inişte bereket talep etmelerini emretti, “Bizleri zalim topluluktan kurtaran Allah’a hamd olsun” demelerini, “Rabbim! Bizi mubarek bir yerde indir ve şüphesiz sen hidayet edenlerin en hayırlısısın” diye şükredip dua etmelerini emretti.

Allah’ın Emrini Hayata Geçirmek ve Nuh İle Beraberindekilerin Gemiden İnişi

Nuh’un tufanı her tarafı çepre çevre kuşattı, insanlar sulara boğuldular. (Bu Saffat suresi, 77. ayetten de anlaşılmaktadır.) Allah yeryüzüne sularını geri çekmesini ve gökyüzüne de yağışını durdurmasını emretti. Böylece sular, yerin dibine indi ve

gemi Cudi dağında karar kıldı. Şöyle denildi: “Zalimler yok olsun.” Nuh’a (a.s) da şöyle vahyedildi: “Bizim tarafımızdan, sana ve beraberindeki ümmetlere nazil olan bereket ve esenlikle yeryüzüne in. Ondan sonra artık onlar genel bir tufana düşer olmayacaklardır. Nesillerden bir takım ümmetler meydana gelecek, Allah onları hayatın nimetlerinden faydalandırarak ve böylece zalimlere şiddetli bir azap gelip çatacaktır. Bunun üzerine Nuh ve beraberindekiler gemiden indiler, yeryüzüne vardılar. Allah karşısında teslimiyet ve tevhit izharında bulundular. Onun soyu yer yüzüne varis oldu. Allah neslini kalıcı kıldı. (Hud ve Saffat sureleri)

Nuh’un Oğlunun Boğulma Hikayesi

Nuh (a.s) gemisine binince çocuklarından biri gemiye binmedi ve “Herkim gemiye binmezse boğulacaktır” diyen babasının sözüne inanmadı. Babası onun gemiden uzak bir köşede durduğunu görünce şöyle seslendi: “Oğulcağızım! Bizimle gemiye bin ve kafirlerden olma.” Ama o cevap olarak babasına şöyle dedi: “Beni sulardan koruması için dağlara sığınırım.” Nuh (a.s) şöyle buyurdu: “Bu gün Allah’ın kendisine rahmet ettiği kimseden başka, ilahi emrinden hiçbir koruyucu yoktur.” Nuh’un maksadı gemiye binenlerdi. Ama oğlu ona itina etmedi ve aniden dalgalar ikisinin arasını ayırdı ve oğlu da diğerleri gibi boğuldu.

Nuh (a.s) karısının gizli küfründen haberdardı. Ama çocuğunun batın açısından kafir olduğunu bilemiyordu. Eğer bu konuyu bilseydi, şüphesiz oğlunun boğulması kendisini rahatsız etmezdi. Zira yaptığı bedduasında şöyle buyurmuştur: **“Nuh dedi ki: “Rabbim! Yeryüzünde hiç bir kafir bırakma. Doğrusu sen onları bırakırsan kullarını saptırırlar; sadece ahlaksız ve çok kafirden başkasını doğurup yetiştirmezler.”**^[826]

Hakeza Nuh (a.s) şöyle buyurmuştur: **“Benimle onların arasında sen hüküm ver. Beni ve berâberimdeki iman edenleri kurtar” dedi.**^[827] Hakeza Allah-u Teala’nın vahyinde kendisine şöyle buyurduğunu da işitmişti: **“Bana baş vurma, çünkü onlar suda boğulacaklardır.”**^[828]

Nuh (a.s) bu yüzden rahatsız olup hüzlendi. Hüznü üzerine rabbine seslenerek şöyle arzetti: “Ey rabbim! Oğlum benim ailemden biridir. Şüphesiz senin vaadin doğrudur ve benim ailemi kurtaracağını vaad etmişsin. Şüphesiz sen hüküm verenlerin en iyisisin. Verdiğin hükümde zulmü ve bal görmesin ve bilmeden bir hüküm vermezsin. O halde çocuğumun bu başına gelen nedir?” İlâhi inayet Nuh’un haline de şamil oldu ve açıkça oğlunun kurtuluşunu dilemesine engel oldu. Zira bu istek bilinmeden yapılan bir istektir. Bunun üzerine Allah ona şöyle buyurdu: “Ey Nuh! O senin aileden değildir. O Salih olmayan bir iş yaptı. O halde onun hakkında bilmeden benden kurtuluşunu dileme. Ben seni cahillerden olmama hususunda uyarıyorum.” Bu esnada Nuh’a konunun gerçeği aşikar oldu ve rabbine sığınarak şöyle arzetti: “Ey Rabbim! Bilmeden senden bir şey dilemekten sana sığınırım. Senden beni inayetine mazhar kılmanı, bağışlayarak hatamı örtmeni, bana merhamet etmeni diliyorum. Aksi taktirde şüphesiz hüsrana uğrayanlardan olurum.”

Nuh’un (a.s) Özellikleri

Nuh (a.s) Ulu’l-Azm peygamberlerinin ilkidir ve Peygamberlerin en büyüğüdür. Allah onu kitap ve şeriatıyla tüm insanlara göndermiştir. O halde onun kitabı da Allah’ın kanunlarına ve şeriatine şamil olan ilk semavi kitaptır ve getirdiği şeriat de ilâhi şeriatlerin ilkidir.

Şu anda ki beşerin ikinci babası sayılmaktadır. İnsanların nesebi ona ulaşmaktadır. Zira Allah-u Teala şöyle buyurmuştur: **“Ancak onun soyunu sürekli kıldık.”**^[829] Nuh (a.s) Kur’anda zikredilen Adem ve İdris dışında tüm peygamberlerin babasıdır. Allah şöyle buyurmaktadır: **“Sonra gelenler içinde ona iyi bir ün bıraktık.”**^[830]

Hakeza Nuh (a.s) teşri kapısını açan, kitap ve şeriat getiren, insanlara vahyin yanı sıra, akıl, mantık ve delil metoduyla konuşan ilk kimsedir. Dolayısıyla da Nuh tevhit dininin köküdür. Bütün bir alemde tevhit dini ona varmaktadır. Bu yüzden de kıyamet gününe kadar, bütün tevhit ehlinin üzerinde bir hakkı vardır. Bu yüzden Allah-u Teala, genel ve çok boyutlu selamını sadece ona özgü kılmıştır. Bu konuda hiçbirisini ona ortak kılmamış ve şöyle buyurmuştur: **“Âlemlerde, Nuh’a selam olsun”**^[831]

“Şüphesiz Allah onu âlemlerden seçkin kılmıştır.”^[832] “Onu iyilik sahiplerinden saymıştır.”^[833] “Nuh’u şükredici bir

kul olarak adlandırmıştır.”^[834] “Hakeza onu mümin bir kul saymıştır.”^[835] “Hakeza onu salih bir kul olarak adlandırmıştır.”^[836] Ondan nakledilen son dua ise şudur: **“Rabbim! Beni, anamı, babamı, evime iman etmiş olarak gireni, iman eden erkek ve kadınları bağışla; zalimlerin de yalnız helakini artır.”**^{[837] [838]}

Ayrıca burada bu günlerde bazı gazatelerin Tahran’da yayınladıkları bir hususu da özetle nakletmek uygundur diye düşünüyorum: Amerikalı bazı bilginler, bazı Türk askerlerinin yol göstericiliği sayesinde, Türkiye’nin doğusunda yer alan Ağrı dağının tepelerinden birinde, 1400 metre yükseklikte birkaç parça tahta elde etmişlerdir. Bu tahtaların üzerinde yapılan incelemelerde bu tahtaların, oraya düşen bir geminin dağılmış parçalarından olduğunu göstermiştir. Bu tahtaların geçmiş Milattan önce ikibin beşyüz yılına ulaşmaktadır. Yapılan araştırmaların da gösterdiği gibi bu parçalar İngiliz Kuin Mari’nin yaptığı geminin üçte ikisinden daha büyük bir geminin parçaları idi. Kuin Mari’nin gemisinin uzunluğu bin on dokuz adım, eni ise yüz on sekiz adım idi. O tahtalar, hakkında araştırmalar yapılmak için San Fransisko’ya götürülmüştür ve de dinlerin Nuh’un gemisi hakkında söylediklerinin doğru olup olmadığı araştırılmaktadır.

Nuh’un (a.s) Ömrünün Uzunluğu

Kur’an-ı Kerim’in de açıkça belirttiği gibi Nuh (a.s) uzun bir ömür yaşamış ve dokuz yüz elli yıl kavmini Allah’a davet etmiştir. Bazı araştırmacılar bu konuyu uzak bir ihtimal olarak kabul etmişlerdir. Zira genelde insanın ömrü yüz veya yüz yirmi yılı aşmamaktadır. Hatta bazıları önceki insanların her ayı bir yıl olarak hesapladığını ifade etmişlerdir. O halde dokuz yüz elli yıl, seksen yıldan on ay az bir zamana denk olmaktadır. Lakin bu söz oldukça uzak bir ihtimaldir. Bazıları da Nuh’un (a.s) ömrünün uzunluğu onun harikulade bir keramet olduğunu ifade etmişlerdir.

Sa’lebi Kısas’ul-Enbiya adlı kitabında Nuh’un (a.s) özelliklerini beyan ederken şöyle demektedir: “Nuh’un ömrü, bütün Peygamberlerden daha uzun olmuştur ve o Peygamberlerin en büyüğü, gönderilen elçilerin piridir. Mucizesi de bizzat kendi varlığıdır. Zira bin yıl yaşamıştır. Ne bir dişi dökülmüş, ne de gücü azalmıştır.”

Hakikat şudur ki şimdiye kadar, insan için böyle uzun bir ömrün imkansızlığı hakkında bir delil sunulamamıştır. Aksine akli açıdan da gerçeğe yakın olan şudur ki ilk insanın ömrü, bu günki insanın doğal ömründen çok daha uzundu. Çünkü onların ömrü oldukça sade idi. Bu gün bizleri çepe çevre saran hastalıklardan ve zorluklardan ve hayatın yok edici etkilerinden uzak idiler. Nitekim bugün de yüz yirmi ila yüz atmış yıl yaşayan kimseleri görmekteyiz. Bu kimseler de oldukça sade bir hayat yaşamaktadırlar ve oldukça az zorluklar görmüş ve çok sade bir anlayışa sahip insanlar olmuşlardır. O halde önceki insanların bazılarının yüzlerce yıl yaşaması uzak ihtimal değildir.

Ondan da öte Nuh’un ömrü gibi bir şey hakkında Allah’ın kitabına itiraz etmek de çok ilginçtir. Zira Kur’an Peygamberler hakkında bir çok harikulade mucizeler nakletmiştir ve biz kitabın birinci cildinde mucizeler hakkında bilgiler vermeye çalıştık.

Cudi Dağı Nerededir?

Bazıları bu dağın, Musul’un Diyarbekirinde ve Ermenistan dağlarına ulaşan sıra dağlardan bir parçası olduğunu ifade etmişlerdir. Tevrat da onu Ararat olarak adlandırmıştır. Nitekim Kamus kitabı şöyle diyor: “Cudi, Nuh’un (a.s) gemisinin üzerinde durduğu bir adadaki dağdır. Tevrat’ta da Ararat olarak adlandırılmıştır.”

Merasim’ul-İttıla’ kitabının yazarı ise şöyle diyor: “Cudiy (ya teşdidiyle okunmalıdır) dağı, Dicle’nin doğusunda olan İbn-i Ömer adasına bakmaktadır ve Musul’a bağlıdır. Sular inince Nuh’un gemisi bu dağın üzerinde durmuştur.”

Burada şunu sormak mümkündür: “Farz edelim ki Nuh’un kavmi günahları sebebiyle helak oldu. Ama suyun taşması sebebiyle helak olan ve ortadan kalkan diğer hayvanların suçu neydi?” Bu söz en zayıf itirazlardan biridir. Zira yokluk ve helak olma, ne kadar genel olursa o kadar da ceza ve intikam boyutundan uzak olur. Nitekim deprem, tufan, veba ve taun gibi genel belalar, alemde bir çok defa vuku bulmuştur ve Allah’ın verdiği hükümde mutlaka bir hikmet ve delil vardır.^[839]

502. Konu

En-Nübüvvet(2)

Nübüvvet(2)

4-Hud (a.s)

☞ *Bihar, 11/343, 4. Bölüm; Kısset-u Hud ve Kavmihi*

☞ *Kenẓ'ul-Ummal, 11/513, 12/479, Hud*

3785. Bölüm

Hud (a.s)

Kur'an:

“Ad kavmine de, kardeşleri Hud’u gönderdik. “Ey kavmim! Allah’a kulluk edin, o’ndan başka ilâhınız yoktur karşı gelmekten sakınmaz mısınız?” dedi.”^[840]

Bak. Hud suresi, 50-60. Ayetler; Mu'minin suresi, 31-41. Ayetler; Şuara suresi, 123-140. Ayetler; Fussilet suresi, 13-16. Ayetler; Ahkaf suresi, 21-26. Ayetler; Zariyat suresi, 41,42. Ayetler; Kamer suresi, 18-22. Ayetler; Hakka suresi, 4-8. Ayetler; Fecr suresi, 6-8. Ayetler

19591. İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur: “Nuh’un nübüvveti sona erip ömrü tükendiğinde aziz ve celil olan Allah ona şöyle vahyetti: “Ey Nuh! Nübüvvetin sona erdi ve ömrün tükendi. O halde yanında olan ilmi, imanı, büyük adı, ilim mirasını ve nübüvvet ilminin eserlerini soyundan geriye kalanlara bırak...Nuh da Sam’a, Hud’un (a.s) gelişini müjdeledi. Nuh ile Hud arasında da bazı Peygamberler yer aldı.

Nuh şöyle buyurdu: “Allah Hud adında bir Peygaber gönderecektir. O kavmini aziz ve celil olan Allah’a davet edecek ama kavmi onu yalanlayacaktır. Aziz ve celil olan Allah da bir fırtına vesilesiyle onları helak edecektir. O halde sizden herkim ona erişirse kendisine iman etsin ve aziz ve celil olan Allah’ın kendisini fırtına azabından kurtarması için ona uysun.”^[841]

19592. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Aziz ve celil olan Allah Hud’u (a.s) gönderince Sam’ın oğullarından geri kalanlar ona teslim oldular, ama diğerleri şöyle dediler: “Bizden daha güçlü olan kimdir?” Böylece şiddetli bir fırtına vesilesiyle helak oldular. Hud kendi takipçilerine tavsiyede bulundu ve onlara Salih’in (a.s) gelişini müjdeledi.”^[842]

Hud'un Kıssası Hakkında Bir Çift Söz

1-Hud'un (a.s) Kavmi olan Ad Kavmi

Ad kavmi Arap kavminden olup, tarih öncesi Arabistan yarımadasında yaşamakta olan insanlardan idiler. Bu kavim ile ilgili bilgiler ve eserler ortadan kalkmış, tarih onlar hakkında itimat edilmez bir takım efsaneler dışında hiçbir şey kaydedememiştir. Mevcut olan Tevrat'ta da onlar hakkında hiçbir bilgi mevcut değildir.

Kur'an'ın bu kavim hakkında zikrettiği şey Ad kavminin bazen ilk Ad kavmi olarak (Necm/50) ve bu da Ad kavmi diye ikinci bir kavmin olduğunu göstermektedir- Nuh kavminden sonra (A'raf/69) Arabistan yarım adasında vaki olan Ahkaf^[843] bölgesinde yaşamış olduklarıdır. (Ahkaf/21) Bu kavim de uzun boylu (Kamer/20 ve Hakka/7) güçlü (A'raf/69), azametli bir kavim idi (Fussilet/15 ve Şuara/130). Bu kavim, ileri bir kültüre ve Medeniyete sahip gelişmiş bir kavim idi. Bayındır şebirlerle, yemyeşil verimli topraklara, bağlara, burmalıklara, tarlalara ve kıymetli evlere sahip idiler. (Şuara ve diğer sureler) Onların ilerlemesi ve büyük bir medeniyete sahip olması hakkında Allah-u Teala'nın şu nitelendirmesi yeterlidir: "Rabbinin, hiç bir memlekette benzeri ortaya konmayan sütunlara

sahip İrem şehrinde oturan Ad Kavmine ne ettiğini görmedin mi?"^[844]

Ad kavmi, büyük ölçüde Allah'ın nimetlerine mazhar olmuş bir kavim idi. Ama sonunda bu sebeple ahlak ve davranışları değişti, aralarında putperestlik kökleşti, her yüksekliğin üzerine bir kule diktiler ve orada ebedi kalacaklarını düşünerek köşkler yaptılar. Böylece Allah onlara Hud'u gönderdi. Hud onları hakka, Allah'a ibadet etmeye, putları terk etmeye, adaletli davranmaya davet etti ve onlara büyük bir merhametle yol gösterdi. (Şuara/130) Hud Peygamber bütün gücüyle onlara öğüt vermeye çalıştı, onlara yolu aydınlattı, onlar için özür ve bahane yolunu kapattı. Ama onlar onun karşısında imtina ettiler, inkara yöneldiler, çok azı dışında hiç kimse ona iman etmedi, çoğu isyan ve inadında ısrar etti. Hud'u (a.s) cahillik ve delilik ile itham ettiler. Ondan kendileri hakkında korktuğu ve vaad ettiği azabı indirmesini istediler. Hud da onlara cevap olarak şöyle buyurdu: "Doğrusu bunun ne zaman geleceğini Allah bilir; ben size benimle

gönderileni tebliğ ediyorum, fakat sizin cahil bir topluluk olduğunuzu görüyorum" dedi."^[845]

Ardından Allah onlara azabı indirdi, kuru bir rüzgar gönderdi. Bu rüzgar estiği her şeyi çürümüş kemik haline dönüştürüyordu. (Zariyat/42) Bu şiddetli rüzgar, yedi gece sekiz gün, esti. Bu günler oldukça uğursuz günlerdi. Bu rüzgar adeta köklerini kazıdı. Adeta o topluluk kökü çıkmış hurma ağaçları gibi yere yuvarlanıyordu (Hakka/7). Rüzgar onları öyle bir yerinden söküp alıyordu ki adeta kökleri sökülmiş hurma ağaçlarına dönmüştür. (Kamer/20) Ad kavmi ilk defa karşılarında bir bulutu gördüklerinde sevindiler ve şöyle dediler: "Bu bulut bizlere yağmur yağdıracaktır" Ama yanlış düşündüler. Çünkü bu onların acele istedikleri azap idi. Bu kendisiyle acı bir azap indiren rüzgar idi. Her şeyi Allah'ın emriyle yok ediyordu. Sabah olunca onların evlerinden hiçbir şey göze çarpmaz oldu. (Ahkaf/25) Böylece Allah son fertlerine kadar hepsini helak etti. Hud ve ona iman eden kimseler Allah'ın lütfu ve rahmetiyle kurtuldular. (Hud/58)

2-Hud'un Manevi Şahsiyeti

Hud (a.s) Ad kavminden olup, hakkı savunmak ve putperestliği yok etmek için kıyam eden ikinci Peygamber idi. Hud Allah'ın, kıssasını ve münezzeh olan Allah için çektiği sıkıntıları Kur'an'da naklettiği Peygamberlerdendir. Allah-u Teala onu da diğer değerli Peygamberleri gibi övmüş ve diğer Peygamberler gibi ondan iyilikle bahsetmiştir. Allah'ın selamı onun üzerine olsun."^[846]

502. Konu

En-Nübüvvet(2)

Nübüvvet(2)

5-Salih (a.s)

☞ *Bihar*, 11/370, 6. Bölüm; *Kıssat-u Salih (a.s)*

☞ *Kenzü'l-Ummal*, 11/499, *Salih (a.s)*

3786. Bölüm Salih (a.s)

Kur'an:

Semud kavmine de kardeşleri Salih'i gönderdik. “Ey kavmim! Allah’a kulluk edin, O’ndan başka ilâhınız yoktur. Rabbinizden size bir belge geldi. Bu sizler için Allah’ınb ayeti olan devedir” dedi.”^[847]

Bak.Hud suresi, 61-78. Ayetler; Hicr suresi, 80-84. Ayetler; Şuara suresi, 141-159. Ayetler; Neml suresi, 45-53. Ayetler; Fussilet suresi, 17-18. Ayetler; Zariyat suresi, 43-45. Ayetler; Kamer suresi, 23-32. Ayetler; Hakka suresi, 4,5. Ayetler; Fecr suresi, 9. Ayet; Şems suresi, 11-15. Ayetler

19593. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ey insanlar! Halkı bir araya toplayan şey hoşnutluk ve hoşnutsuzluktur. (Bir iş hususundaki hoşnutluk veya hoşnutsuzluk sevab veya cezayı genelleştirir.) Şüphesiz Semud’un devesini sadece bir kişi kesmişti de hepsi bu duruma ses çıkarmayıp razı olunca Allah da azabı hepsine göndermiş ve buyurmuştu ki: **“Onlar onu (Salih’in de-vesini) boğazladılar, sonunda hepsi de pişman oldular.”**^[848] Çok geçmeden yerleri, kızdırılmış demirin yumuşak toprağa girerken çıkardığı ineğinkine benzer bir ses çıkararak yerin dibine geçti.”^[849]

19594. *Ebu Matar şöyle diyor:* “Fasık İbn-i Mülcem –Allah ona lanet etsin- Müminlerin Emiri’ne (a.s) kılıç darbesi indirdiğinde Hasan (a.s) ona (Hz. Ali’ye) şöyle arzetti: “Onu öldüreyim mi?” Hz. Ali şöyle buyurdu: “Hayır onu hepsedin, eğer ölürsem onu öldürünüz. Ben öldüğümde beni bu arka tarafta kardeşlerim Hud ve Salih’in yerine gömün.”^[850]

Salih’in Kıssası Hakkında Bir Çift Söz 1-Salih’in (a.s) Kavmi Olan Semud

Semud asil Araplardan olan bir kavimdi. Medine ve Şam arasındaki Vadi’ul-Kura’da yaşıyorlardı. Bu kavim tarih öncesi insanlardan olup, tarih onlar hakkında çok az bilgiler kaydedebilmiştir. Zaman bu topluluğun etkilerini de ortadan silmiştir. O halde onlar hakkında nakledilen bilgilere itimat etmek mümkün değildir.

Kur’an’ın bu kavim hakkında naklettiği şey ise Semud kavmi –bu topluluktan biri olan Peygamberlerinin de adından anlaşıldığı gibi (Hud/61)-Arap bir topluluk idi ve de Ad kavminden sonra yaşamışlardır. Bunlar da kültür ve medeniyet sahibi topluluk olup, toprakları bayındır kılmışlar, çöllerde saraylar ve dağlarda güvenli evler yapmışlardır. (A’raf/74) Bu kavim çiftçilik ile uğraşıyor ve su çeşmeleri akıtıyorlardı ve bağlara, hurmalıklara ve ekinlere sahip idiler. (Şuara/148)

Semud kavmi taife ve kabile şeklinde yaşıyordu. Yani onlara büyükleri ve yaşlıları hükmediyordu. Salih'in gönderildiği şehirde, yeryüzünde fesat çıkaran dokuz grup bulunuyordu. Onlar doğruluk ve dürüstlük ehli kimseler değillerdi. (Neml/48) Bu kavim yeryüzünde isyana kalkışmış, putperestliğe koyulmuş, zulmederek haddi aşmışlardı.

2-Salih'in (a.s) Bi'seti

Semud kavmi rabbini unutup, sapıklığa ve haddi aşmaya yönelince, Allah Salih Peygamberi onlara gönderdi. O şerafet ve kıvanç dolu bir aileden olup, akıllı ve işbilir bir kimse olarak tanınırdı. (Hud/62 ve Neml/49) Salih kavmini bir olan Allah'a ibadete ve putperestliği terk etmeye davet etti. Onlardan kendi toplumlarında adalet ve ihsanla davranmaya, kendini üstün görmeyi terk etmeye, aşırılıktan kaçınmaya, tuğyan etmemeye davet etti. Onları azaptan sakındırdı. (Hud, Şuara, Şems ve diğer sureler)

Salih (a.s) hikmet ve güzel öğütle onları Allah'ın dinine davet etti. Allah için onların eziyetleri karşısında sabretti. Ama mustazaf halktan az bir grup dışında kimse ona iman etmedi. (A'raf/75)

Müstekbir isyancılar ve onlara tabi olan kalabalıklar küfürleri hakkında ısrar ettiler. Salih'e (a.s) iman eden kimseleri hor ve hakir saydılar, Salih'i de (a.s) cahillik ve sihirbazlıkla itham ettiler. (A'raf/66, Şuara/153 ve Neml/47) Ondan sözleri hakkında bir delil getirmesini, risalet iddiasını ispat için mucize göstermesini istediler ve ondan dağın içinden kendilerine dışı bir deve çıkarmasını talep ettiler. Hz. Salih (a.s) da onlara istediği özelliklere sahip dışı bir deve getirdi ve onlara şöyle buyurdu: "Allah size sahip olduğunuz su çeşmesinden bir gün sizlerin su almasını ve bir gün de sudan uzak durarak, devenin ondan su içmesini sağlamanızı emretmektedir. Yani su içme hakkı bir gün size birgün de deveye ait olmalıdır. Aynı şekilde, devenin istediği gibi yeryüzünde gezmesine izin verin. Ona eziyet etmeyin, eğer ona bir zarar verirsiniz, çok geçmeden azaba uğrarsınız. (A'raf/72, Hud/64 ve Şuara/156) Bu konuya bir müddet riayet edildi. Ama sonra Salih kavmi yeniden tuğyan ve hileye koyuldu. Onlar en kötü bireylerinden birini o deveyi öldürmekle görevlendirdiler. O da deveyi kesti ve onlar Salih'e şöyle dediler: "Eğer doğru söylüyorsan, bizlere vaad ettiğin şeyleri hayata geçir." Salih şöyle buyurdu: "Üç gün evlerinizde faydalanın. Bu yalanı olmayan bir vaaddir." (Hud/65) Daha sonra kabileler ve şehirdeki gruplar Salih için komplo düzenlemeye kalkıştılar ve Salih ile etrafındakilere gece saldırıyı planladılar ve kendi kendilerine şöyle yeminleştiler: "Salih ve beraberindekilere gece saldıralım, sonra da onun velisine şöyle deriz: "Biz onun ehlinin katledildiği yerde değildik, biz doğru söylemekteyiz." Onlar hileye baş vurdular, Allah da onlara düzen kurdu ve onlar da bundan haberdar değillerdi. (Neml/50) Baktıkları bir halde yıldırım (Zariyat/44), deprem ve şiddetli bir ses onları çepe çevre kuşattı ve böylece evlerinde helak oldular. Bunun üzerine Salih onlardan yüz çevirdi ve şöyle buyurdu: "Ey kavmim! Ben sizlere Rabbimin mesajını ulaştırdım ve sizlerin hayrını diledim. Ama sizler hayrınızı dileyen kimseleri sevmezsiniz. (a'raf/79 ve Hud/67) Allah ise iman eden ve sakınan kimseleri kurtardı. (Fussiler/18)" Semud kavmi helak olduktan sonra ilahi bir münadi şöyle seslendi: "Bilin ki Semud kavmi, rablerine kafir oldular! Semud kavmine ölüm olsun."

3-Salih'in (a.s) şahsiyeti

Mevcut Tevrat'ta da bu Salih Peygamber hakkında hiçbir bilgi yoktur. Salih (a.s) Semud kavminden olup, Kur'an'ın Allah'ın emriyle kıyam ettiğini, tevhide davet ve putperestlikle mücadele yolunda çaba gösterdiğini bildirdiği üçüncü Peygamberdir. Allah-u Teala onu Nuh ve Hud Peygamberden sonra anmaktadır. Allah onu da diğer Peygamberleri ve elçileri gibi övmektedir ve onu da diğer Peygamberleri gibi bütün alemlerden üstün kılmış ve ona yücelik vermiştir. Ona ve bütün Peygamberlere selam olsun. [\[851\]](#)

502. Konu

En-Nübüvvet(2)

Nübüvvet(2)

6-İbrahim (a.s)

☞ *Bihar*, 12/1-140, *Ebrab-u Kases'ul-İbrahim (a.s)*

☞ *Ken'ul-Ummal*, 11/483, 12/474; *İbrahim (a.s)*

Bak.

☞ *Eş-Şeyb*, 2146. Bölüm

3787. Bölüm

İbrahim (a.s)

Kur'an:

“İyilik yaparak kendisini Allah’a teslim edip, hakka yönelen İbrahim’in dinine uyandan, din bakımından daha iyi kim olabilir? Allah İbrahim’i dost edinmişti.” [\[852\]](#)

“Sonra da sana: “Doğru yola yönelerek İbrahim’in dinine uy! O müşriklerden değildi” diye vahyettik.” [\[853\]](#)

“Hani Rabbi İbrahim’i bir takım kelimelerle denemiş, o da onları yerine getirmişti. Allah, “Seni insanlara imam kıldım” demişti. O “Soyumdan da” deyince, “Zalimler benim ahdime erişemez” buyurmuştu.” [\[854\]](#)

Bak. Al-i İmran suresi, 65-68. Ayetler; Nahl suresi, 120-123. Ayetler; Bakara suresi, 125-132, 258, 260. Ayetler; En'am suresi, 74-84. Ayetler; tevbe suresi, 114. Ayet; Meryem suresi, 41-48. Ayetler; Enbiya suresi, 51-73. Ayetler; Şuara suresi, 69-87. Ayetler; Ankebut suresi, 16-18, 24, 27. Ayetler; Saffat suresi, 83- 113. Ayetler; Zuhuruf suresi, 26-28. Ayetler; Mumtebine suresi, 4,5. Ayetler; Necm suresi, 36-38. Ayetler; a'la suresi, 18, 19. Ayetler; Hud suresi, 69-76. Ayetler; İbrahim suresi, 35-41. Ayetler; Hac suresi, 26-27. Ayetler

19595. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Ama İbrahim’i görmek için kendi dostunuza (Peygambere) bakınız.” [\[855\]](#)

19596. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah Tebarek ve Teala İbrahim’i (a.s) Peygamber olarak seçmeden önce kul olarak seçti ve şüphesiz Allah onu resül olarak seçmeden önce nebi olarak seçti ve şüphesiz Allah onu halil olarak seçmeden önce resul olarak seçti ve şüphesiz Allah onu imam kılmadan önce halil olarak seçti ve kendisi için bütün bu makamları bir araya topladığı zaman da şöyle buyurdu: “Şüphesiz ben seni insanlara imam kıldım.” [\[856\]](#)

19597. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “İbrahim’i ateşe atmak istediklerinde onu ateşe doğru götürdüler. İbrahim’in gözü ateşe ilişince şöyle buyurdu: “Allah bize yeter ve O ne güzel vekildir.” [\[857\]](#)

19598. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “İbrahim Allah’ın halilidir” sözümüze gelince... Halil kelimesi “halle” veya “hulle” kelimelerinden türemiştir. “Halle” fakirlik ve yoksulluk anlamındadır. Zira o rabbine karşı fakir ve yoksul (muhtaç) biriydi. Herkesten kopup Allah’a yöneldi, ondan başkasından yüz çevirdi ve onlardan müstağni oldu. Onu mancınıkla ateşe fırlatmak istediklerinde Allah Cebrail’e şöyle buyurdu: “Kuluma yetiş!” Cebrail havadayken ona ulaştı ve şöyle buyurdu: “İstedığın şeyi bana emret! Zira Allah beni sana yardım için göndermiştir.” İbrahim (a.s) şöyle buyurdu: “Hayır, Allah bana yeter. O en güzel vekildir. Ben ondan başkasından bir şey istemem. Ondaki başka hiç kimseye ihtiyacım yoktur.” Allah da

onu kendisine “Halil” olarak adlandırdı. Yani sadece kendisine fakir ve muhtaç, herkesten kopmuş ve kendisine yönelmiş kimse olarak nitelendirdi.”^[858]

19599. İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur: “Aziz ve celil olan Allah İbrahim’i hiç kimseyi reddetmemesi ve aziz ve celil olan Allah’tan başka hiç kimseden bir şey istememesi sebebiyle halil (dost) olarak seçti.”^[859]

19600. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Allah İbrahim’i sadece, insanlara yemek yedirdiği ve insanlar uyurken gece namaz kıldığı sebebiyle halil (dost) olarak seçti.”^[860]

19601. Hassan b. Atiyye şöyle diyor: “Savaşta orduyu sağ, sol ve orta (olmak üzere üç grub halinde) düzenleyen İbrahim (a.s) idi ve bu da Lut’u (a.s) esir alanlarla savaşmak için yola koyulduğu zamandı.”^[861]

Bak. El-Cihad, 573. bölüm

19602. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Allah Tebareke ve Teala her şeyden dört şey seçti: ...Peygamberlerden dört kişiyi kılıç için seçti: İbrahim, Davud, Musa ve ben.”^[862]

19603. İmam Bakır (a.s), Allah-u Teala’nın “Doğrusu İbrahim çok içli, yumuşak huylu” ayeti hakkında şöyle buyurmuştur: “Ayette geçen “evvah” kelimesi çok dua eden kimse anlamındadır.”^[863]

19604. İmam Sadık (a.s), hakeza Allah-u Teala’nın “Doğrusu İbrahim çok içli, yumuşak huylu ve kendini Allah’a vermiş bir kimse idi” Ayeti hakkında şöyle buyurmuştur: “Yani çok dua eden kimse.”^[864]

İbrahim’in (a.s) Kıssası ve Şahsiyeti Hakkında Bir Çift Söz

Bu söz Kur’anı, ilmi, tarihî ve benzeri konuları kapsamaktadır.

İbrahim’in (a.s) Kur’an’daki Kıssası

İbrahim (a.s) çocukluk çağından doğru ve eğriyi ayırt ettiği çağa kadar kavminin muhitinden uzak bir bölgede yaşıyordu. Daha sonra onların arasına geldi, babasının yanına gitti ama onun ve kavminin puta taptığını gördü. Temiz ve salim bir fıtrata sahip olan İbrahim (a.s) hakkı müşabade etmesi Allah tarafından kendisine eşyanın melekutunun gösterilmesi ve genel olarak hak ile konuşması ve salih ameli sebebiyle ilahi teyide mazhar olduğundan babasının ve kavminin bu yaptıklarını beğenmedi.

Bu yüzden babasıyla putperestliği hakkında tartıştı ve ondan putları terk etmesini istedi. Bir olan Allah’a tapmasını ve Allah’ın kendisini doğru yola hidayete erdirmesi için kendisine uymasını ve şeytanın hakimiyetinden uzak durmasını istedi. O sürekli babasıyla tartıştı, onu irşad etmek hususunda çaba gösterdi, sonunda babası ona kızdı ve onu yanından kovarak ilahlarını kötülemekten ve onlardan yüz çevirmekten el çekmediği taktirde kendisini taşılayacağına dair tehdit etti. Ama İbrahim (a.s) yüce bir ahlaka ve yumuşak bir söze sahip olduğu için ona şefkat ve yumuşaklık dolu bir şekilde şöyle dedi: “Ona selam verdi ve kendisi için bağışlanma dileyeceğine dair söz verdi. Ondan, kavminden ve

Allah’ın yerine taptığı şeylerden uzak duracağını bildirdi.”^[865] (Meryem, 41-48)

İbrahim (a.s) öte yandan insanlarla putlar hakkında tartışmaya girişti. (Enbiya, 51-56; Şuara suresi, 69-77 ve Saffat suresi, 83-87) Yine ay, yıldız ve güneşe tapan başka bir grup ile de bu üçü hakkında tartışmaya girişti. Sonunda onların inançlarının batıl olduğunu ispatladı. Dolayısıyla da İbrahim’in putlardan ve mabudlardan yüz çevirdiği her yere yayıldı. (En’am, 74-82) Bir gün insanlar ibadet maresimini yapmak için toplu halde şehirden dışarı çıkınca, İbrahim hasta olduğu bahanesiyle onlarla gitmedi ve şehirde kaldı. Sonra puthaneye giderek yanlarına gidip sorarlar diye büyük put dışında bütün putları yerle bir etti. Halk geri dönünce, mabudlarının başına gelen beladan haberdar oldular. Bu işi kimin yaptığını araştırdılar ve şöyle dediler: “İbrahim adında bir gencin putları kötülediğini işittik.” Bu yüzden onu topluluklarına çağırdılar, halkın önüne getirdiler ve halkın tanıklıkta bulunmasını istediler. İbrahim’i sorgulayarak şöyle dediler: “Ey İbrahim! Sen mi bizim ilahlarımızı böyle yaptın?” İbrahim şöyle buyurdu: “O en büyükleri bu işi yaptı, eğer konuşuyorsa ondan sorunuz.” İbrahim büyük putu sağlam bırakmış, onu kırmamış ve baltasını omuzuna veya omuzuna yakın bir yere asmıştı. Böylece de bu büyük putun diğer putları kırdığını göstermek istemişti. İbrahim (a.s) “Onların büyüğü bu işi yapmış” dediği zaman insanların bu sözüne inanmayacağını biliyordu. Zira putların cansız olduğunu, bu işi yapamadığını çok iyi biliyordu, lakin bunun hemen ardından şu cümleyi söylemek istiyordu: “Eğer gerçekten konuşuyorlarsa kendisine sorunuz.” Böylece açıkça putların cansız olduğunu, hayat ve şuur sahibi olmadığını itiraf etmelerini sağlamış oldu. Bu sebeple de İbrahim’in (a.s) sözünü işittiklerinde vicdanlarına müracaat edip şöyle dediler: “Zalim olanlar, sizlersiniz.” Sonra

utanç içinde şöyle dediler: “Sen de biliyorsun ki bu putlar konuşamaz.” İbrahim şöyle buyurdu: “O halde neden Allah’ın yerine sizlere bir zararı ve faydası olmayan putlara tapıyorsunuz. Yazıklar olsun size ve Allah’ın yerine taptığınız şeylere! Hiç düşünmez misiniz? Siz (ellerinizle) yontulmuş şeylere mi taparsınız? Oysa Allah hem sizi hem de o yontulmuş şeyleri yaratmıştır.” Halk şöyle dedi: “Onu yakınız ve ilahlarımızı yardım ediniz.” Büyük bir ateş yakıldılar, ateşten bir cehennem vücuda getirdiler ve bu işe halkın tümü katıldı. Daha sonra İbrahim’i ateşe attılar, ama Allah ateşi İbrahim için soğuk ve esenlik kıldı. Onların komplosunu tesirsiz hale getirdi. (Enbiya suresi, 57-70 ve Saffat suresi, 88-98) İbrahim (a.s) bütün bu müddet boyunca, halkın kendisine taptığı ve ilah edindiği Nemrud’un yanına götürüldü. Nemrud İbrahim’le Rabbi hakkında tartıştı. İbrahim ona şöyle buyurdu: “Benim rabbim diriltir ve öldürür” Nemrud da safsata ederek şöyle dedi: “Ben de yaratırım ve diriltirim, örneğin esirleri öldürürüm veya özgür bırakırım.” İbrahim safsata yolunu kapamak için ona daha açık bir ifadeyle şöyle dedi: “Allah güneşi doğudan doğurur, sen onu batıdan doğurt.” İşte burada kafir olan Nemrud şaşkınlık içinde kala kaldı. (Bakara suresi, 258)

Allah, İbrahim’i ateşten kurtardıktan sonra İbrahim, Hanif ve hak dine davet etmeye başladı. Halktan çok az kısmı ona iman etti. Bu cümleden Allah-u Teala Lut’u ve kendisiyle hicret eden İbrahim’in eşini anmaktadır. İbrahim topraklarını terk edip, mukaddes topraklara doğru göçmeden önce bu kadınla evlenmişti.”^[866] İbrahim ve ona iman eden kimseler, kendi kavimlerinden kenara çekildiler. İbrahim de

biz̤at baba diye hitap ettiği ama gerçekte babası olmayan Azer’den ayrıldı.^[867] Eşi ve Lut ile birlikte mukaddes topraklara, orada kültürsüz ve sapık kavminin müdahalelerinden uzak bir şekilde Allah’a ibadet etmek için hicret etti. (Mümtebine/4 ve Enbiya/71) İşte burada münezzehe olan Allah yaşlılık çağına ermiş olan İbrahim’e, İsmail, İshak ve hakeza İshak’ın soyundan Yakub’un dünyaya geleceğini müjdeledi. Bir müddet sonra da önce İsmail, sonra İshak dünyaya geldi. Allah onu, iki evladını ve torunlarını bereketli kıldı.

İbrahim (a.s) daha sonra Rabbinin emriyle su ve bitkinin bulunmadığı bir vadi olan Mekke topraklarına gitti. Henüz bir çocuk olan oğlu İsmail’i oraya bıraktı ve kendisi mukaddes topraklara geri döndü. İsmail Mekke topraklarında gelişip büyüdü. Orada sakin olan Araplardan bir grubu da etrafına toplandı. Böylece Mekke şehri vücuda geldi.

İbrahim (a.s) Mekke’nin ve Ka’be evinin yapılmasından önce ve daha sonra arada bir Mekke topraklarında İsmail’i görmeye gidiyordu. (Bakara/126 ve İbrahim/35-41) İbrahim daha sonra İsmail’in yardımıyla Beytullah’ıl-Haram’ı bina etti ve o Allah’ın emriyle halk için yapılan ilk ev idi. Bu ev bereketli ve bütün insanların hidayet sebebi olan bir erdi. Orada apaçık ayetler ve İbrahim’in makamı vardır. Oraya giren herkes güvendedir. (Bakara/127-129 ve Al-i İmran/69-97) İbrahim Ka’be’yi yaptıktan sonra Hac emrini verdi ve Hac ile ilgili merasimleri teşri etti. (Hac/26-30)

Daha sonra Allah İbrahim’e oğlu İsmail’i kesmesini emretti. Bunun üzerine İbrahim hac merasimini İsmail ile birlikte yapmak için dışarı çıktı. Sa’y yerine vardığında şöyle buyurdu: “Oğulcağızım! Seni kestiğime dair bir rüya gördüm.” İsmail şöyle buyurdu: “Ey babacığım! Görevlendirildiğin şeyi yerine getir. Allah’ın emriyle beni sabredenlerden bulacaksın.” Her ikisi de Allah’ın emrine teslim oldular. İbrahim oğlunu yüz üstü yere yatırdı. Bu esnada şöyle bir ses geldi: “Ey İbrahim! Rüyanı gerçekleştirdin. Allah İsmail’e bir kurban feda etti.” Kur’an-ı Kerim’in İbrahim (a.s) hakkında naklettiği en son konu ise İbrahim’in, Mekke’ye yaptığı bazı yolculuklarında buyurduğu ve İbrahim suresinde (35-41. Ayetler) nakledilen duadır ve İbrahim’in son duası şudur: “Ey Rabbim! Beni, anne babamı ve hesap görüldüğü güne kadar müminleri bağışla.”

İbrahim’in Münezzehe Olan Allah Katındaki Konumu ve Ubudiyet Makamı

Allah-u Teala kendi kitabında İbrahim’i en güzel övgüler ile övmüş, Allah yolunda çektiği sıkıntıları en güzel şekilde beyan etmiş, kitabının altmış küsur yerinde onu adıyla anmış ve ona bağışladığı bir çok nimetleri dile getirmiştir. Burada bu hususlardan bir kaçına işaret edelim:

Allah önce ona rüşt ve hidayeti bağışlamıştır (Enbiya/51) Allah İbrahim’i dünyada seçmiştir ve ahirette de salihlerden olacaktır. Zira Allah ona, “Teslim ol” diye buyurduğunda o şöyle dedi: “Ben alemlerin rabbine teslim oldum.” (Bakara/130-131) İbrahim ihlas ve kalp temizliği üzere rabbine yönelen ve müşriklerden olmayan bir kimseydi. (En’am/79) İbrahim Allah’a karşı kalben itminane ermişti ve bu sebeple de Allah ona göklerin ve yerin melekutunu göstermişti. Bu yüzden de İbrahim yakine ermişti. (Bakara/260 ve En’am/75) Allah onu “Halil” (dost) edindi. (Nisa/121) Allah rahmet ve bereketini ona ve ailesine indirdi, onu vefadarlıkla nitelendirdi. (Necm/37) Hakeza Allah İbrahim’i halim, ervah (çok dua eden) ve munib (tevbe eden) olarak adlandırmıştır. (Hud/73-75) Allah İbrahim’i Allah’a teslim olan Allah’a teslim olan, hakeza yönelen, müşriklerden olmayan nimetlerine şükreden bir önder olması sebebiyle seçmiş, onu doğru yola iletmış, dünyada ona iyilik ve nimet vermiştir ve onun ahirette de salihlerden olduğunu bildirmiştir. (Nabl/120-122) İbrahim siddık (dosdoğru) bir peygamberdi. (Meryem/41)

Allah onu mümin kullarından ve iyilik sahibi kimselerden saymış, ona selam göndermiştir. (Saffat/83-111) İbrahim Allah’ın kendilerine

güç ve basiret verdiği kimselerdendi. Allah onları ahireti hatırlatan özel nimet ile halis kılmıştır. (Sad/45-46) Allah onu imam ve insanların önderi kılmıştır. (Bakara/124) Allah onu kendilerine kitap ve şariat verdiği beş Ulu'l-Azın peygamberlerinden biri kılmıştır (Ahzap/7, Şura/13 ve a'la/18-19) Allah ona ilim, hikmet, kitap, mülk ve hidayet bağışlamıştır. Onları arkasında ebedi bir kelime karar kılmıştır. (Nisa/54 ve En'am/74-90 ve Zuhuruf/27) Allah nübüvvet ve kitabı onun neslinde karar kılmıştır. (Hadid/26) Allah insanlar arasında onun için iyi bir isim baki kılmıştır. (Şuara/84 ve Meryem/50) İşte bunlar münezzeh olan Allah'ın İbrahim'e (a.s) verdiği ilahi mevkiler ve ubudiyet makamı idi. Kur'an-ı Kerim Peygamberlerden ve yüce resulardan hiç biri hakkında İbrahim'in (a.s) sıfatları ve yüceliklerini detaylıca açıkladığı gibi detaylıca söz etmemiştir.

Söz konusu makamların her birinin tefsir ve açıklamasını ise, daha önce açıkladığımız ilgili ayetlerde veya Allah'ın izniyle gelecekte yapacağımız açıklamalarda bulabilirsiniz. Zira bu makamları ele almak, bizi burada söz konusu hedefimizden uzaklaştıracaktır.

Münezzeh olan Allah, ebedi ve sağlam dinimizi İslam olarak nitelendirmiştir. Nitekim İbrahim'i de bu isimle anmıştır ve bunu İbrahim'e isnat etmekle onun dini şahsiyetini ve bereketli hayatını korumuştur.

Allah-u Teala şöyle buyurmaktadır: **“Babanız İbrahim'in dini de (işte böyle idi). O sizlerin daha önce müslüman olarak adlandıran kimseydi.”**^[868] Hakeza şöyle buyurmuştur: **“Şüphesiz Rabbim beni doğru yola, gerçek dine, doğruya yönelen ve şirk koşanlardan olmayan İbrahim'in dinine iletmiştir” de.”**^[869]

Hakeza İbrahim'in yaptığı bu saygın ev, Ka'be'yi de bütün alemlere kable kalmış ve bu evin ziyaret ve hac merasimlerini teşri etmiştir. Bu merasimler mevcut kitabın birinci cildinde, **“Hani Kabe'yi, insanlar için dönüş/toplanma yeri kılmış”**^[870] ayetinde de işaret edildiği gibi hakikatte oğlunun ve eşinin oraya yerleştirmesini, oğlu İsmail'in kurban edilmesini, Allah yolundaki çabasını, Allah'a yönelişini, Allah yolunda çektiği sıkıntıları gözler önüne seren bir takım amellerdir.

İbrahim'in (a.s) İnsanlık Toplumundaki Bereketli Etkileri

İbrahim'in (a.s) varlığının bereketlerinden biri de tevhit dinidir. Yeryüzünün her noktasında ve herkesin yanında görülen tevhit dininin kökü İbrahim'e dönmektedir. Örneğin tevhit ile nitelendirilen bu günkü Yahudi dini Musa b. İmran'a (a.s) ulaşmaktadır. Musa da kendisini İsrail'e yani Yakub b. İshak b. İbrahim'e isnat etmektedir. Hristiyanlık dini de Mesih İsa b. Meryem'e (a.s) ulaşmaktadır ve o da kendisini İbrahim'in (a.s) neslinden saymıştır. İslam dini de Muhammed (s.a.a) vesilesiyle gelmiştir ve Peygamberin soyu da İbrahim Halil'in (a.s) oğlu İsmail'i Zebih'e ulaşmaktadır. O halde dünyadaki tevhit dini İbrahim'in bereketli ve kutsal bir eseridir. İslam'da görülen namaz, zekat, hac, dört ayaklı hayvanların etinin helal oluşu, Allah'ın düşmanlarından beri olmak, selam vermek ve beşi baş ile, diğer beşi de beden diğer organlarıyla ilgili bulunan tabaretin on hükmü onun şariatindendir. Baş ile ilgili olan beş hüküm^[871] şunlardır: Bıyıkların fazlasını kısaltmak, sakalı uzatmak, saçı traş etmek veya kısaltmak, misvak kullanmak, dişleri kurdanla temizlemek. Bedenin diğer organlarıyla ilgili beş hüküm de şunlardır: Bedendeki fazla kılları yok etmek, sünnnet olmak, tırnakları kesmek, cenabet guslü ve su ile tabaret.

Yapılan geniş araştırmaların gösterdiği gibi insanlık toplumunda itikadi ve ameli tüm beğenilmiş adap ve sünnetin tümü nübüvvetin güzel etkilerindendir ve biz de defalarca geçmiş konularda buna işaret ettik. O halde İbrahim (a.s) insanlığa büyük ve değerli bir hizmette bulunmuştur ve günümüz insanının boynunda -bunu bilsin veya binmesin- çok büyük bir hakkı vardır.”^[872]

502. Konu

En-Nübüvvet(2)

Nübüvvet(2)

7-Lut (a.s)

☞ *Bihar*, 12/140, 7. Bölüm; *Kısses-u Lut* (a.s)

☞ *Ken'ul-Ummal*, 11/505, *Lut* (a.s)

3788. Bölüm Lut (a.s)

Kur'an:

“Lut’u da gönderdik, Kavmine: “Dünyalarda hiç kimsenin sizden önce yapmadığı bir hayasızlığı mı yapıyorsunuz?” dedi.”^[873]

Bak. Hud, 77-83, Hicr, 51-77, Enbiya, 74-75, Şuara, 160, 175, Neml, 54-58, Ankebut, 28-35, Saffat, 133-138, Zariyat, 31-37, Kamer, 33-40, Tabrim, 10

19605. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Allah’ın Lut’dan sonra gönderdiği her Peygamberin kendi kavmi arasında bir izzeti vardı.”^[874]

19606. İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur: “Üzerlerine azap yağmuru yağan memleket Lut kavminin memleketi olan Sodom idi. Allah onların üzerine siccilden, yani topraktan taşlar yağdırdı.”^[875]

19607. İmam Bakır (a.s), kendisine Peygamberin cimrilikten Allah’a sığınması hakkında soru soran Ebu Basir’e cevap olarak şöyle buyurmuştur: “Evet, ey Eba Muhammed! Peygamber her sabah ve akşam Allah’a sığınıyordu. Biz de cimrilikten Allah’a sığınıyoruz. Allah şöyle buyurmuştur: **“Nefsinin cimriliğinden korunabilmiş kimseler, işte onlar saadete erenlerdir.”**

Sana cimriliğin akıbetini söyleyeyim. Lut kavmi yiyecek hususunda cimrilik eden bir bölgenin ehliydi ve bu cimrilik onların şehvet gücünde dermansız bir derdin vücuda gelmesine sebep oldu.” Ben (Ebu Basir) şöyle arzettim: “Akıbetleri ne oldu?” İmam şöyle buyurdu: “Lut kavminin beldesi, Şam ve Mısır kervanlarının geçtiği yolun üzerindeydi. Kervanlar onların şehirlerinde konaklıyor, Lut kavmi ise onları ağırlıyordu. Ama kervanların konaklaması ve onları ağırlamak işi çoğalınca cimrilik onları sıkıntıya düşürdü ve sonunda bu cimrilik hususunda öyle bir yere vardılar ki bir yolcu şehirlerine geldiğinde onu şehvet üzere olmaksızın rezil ediyorlardı. Belki de misafirlere bu işi yanlarından gitsinler diye yapıyorlardı. Böylece onların işi şehirlerde yaygınlaştı. Kervancılar onlardan sakınmaya başladı. Artık onların şehrine gelmez oldular. Böylece cimrilik başlarına öyle bir bela getirdi ki artık onu başlarından uzaklaştıramaz oldular. Bu iş hususunda şehvetleri ve istekleri olmaksızın, bu işi yaptılar. Öyle ki şehirlerdeki erkeklere para veriyor ve onlardan bu kötü işi yapmalarını istiyorlardı.” İmam daha sonra şöyle buyurdu: “O halde Allah-u Teala nezdinde cimrilikten, sonucu daha kötü olan bir iş var mıdır?” Ebu Basir şöyle diyor: “Ben şöyle arzettim: “Fedan olayım! Lut kavminin tüm fertleri mi bu işi yapıyordu?” İmam şöyle buyurdu: “Allah’ın emrine teslim olan bir aile dışında tümü istisnasız olarak bunu yapıyordu. Allah-u Teala’nın şöyle buyurduğunu işitmedin mi: O şehirde sadece mümin olanları çıkardı. **“Zaten orada, kendini Allah’a vermiş sadece bir tek ev halkı bulduk.”**^[876]

Lut ve Kavminin Kıssası Hakkında Bir Çift Söz 1-Kur’an’da Lut ve Kavminin Kıssası

Lut (a.s), Babil topraklarındaki Keldanilerden ve de İbrahim'e (a.s) iman eden ilk kimselerden biri idi. Lut (a.s) İbrahim'e iman etti ve şöyle buyurdu: *“Bunun üzerine Lut ona inandı ve İbrahim ‘Doğrusu ben Rabbimin dilediği yere hicret ediyorum’”*^[877]

Allah da onu İbrahim ile birlikte hicret ettirdi ve onlar da mukaddes Filistin topraklarına gittiler. (Enbiya/71) Lut, tarihin, Tevrat'ın ve bazı rivayetlerin de bildirdiği gibi Sodom olarak bilinen şehirde ikamet etti. Bu ve ona bağlı olan şehirlerin halkı –ki Allah Kur'an'da onları “mü'tefikat” olarak adlandırmıştır- (Tevbe/70) puta tapıyorlar ve çirkin livata işine bulaşıyorlardı. Onlar aralarında bu işin yaygınlaştığı ilk kimselerdi. (A'raf/80) Öyle ki bu işi toplantılarında yapar oldular. Artık bunu kötü bile bilmiyorlardı. (Ankebut/29) Bu çirkin iş aralarında öyle bir yaygınlaştı ki toplumsal bir adet haline geldi. İnsanların geneli buna mübtela oldu. Artık kadınlarını bırakıp üreme yollarını kapadılar. (Ankebut/29) İşte bu şartlarda Allah onlara Lut'u gönderdi. (Şuara/162) Lut, halkı Allah'tan sakınmaya, fuhuşu terk etmeye ve fitrat yoluna geri dönmeye çağırdı ve onları bekleyen tehlikeyle uyardı. (Bu işin kötü akıbetinden ve Allah'ın azabından) korkuttu. Ama bu sadece onların isyanını artırdı ve cevap olarak şöyle dediler: “Eğer doğru söylüyorsan, Allah'ın azabını bize indir.” Hakeza Lut'u şehirlerinden dışarı çıkarmakla tehdit edip şöyle dediler: **“Ey Lut! Bu sözlerinden vazgeçmezsen, mutlaka kovulacaksın” dediler.**^[878] Hakeza şöyle dediler: **“Kavminin cevabı sadece: ‘Lut'un ailesini kasabanızdan çıkarın, güya onlar temiz kalmaya çalışan insanlarmış’ demek oldu.”**^[879]

2-Lut Kavminin Akıbeti

Lut (a.s) sürekli olarak insanları Allah yoluna, fitrat kanuna uymaya ve fuhuşu terk etmeye davet etti. Ama onlar olduğu gibi çirkin işlerine davet ettiler. Sonunda tuğyan ve isyan ruhlarında yer etti ve azaba hak kazandılar. Bunun üzerine Allah onları helak etmek için yüce meleklerinden memurlar gönderdi. Melekler önce İbrahim'in (a.s) yanına gittiler ve Lut kavmini helak edeceklerine dair ilahi emri ona bildirdiler. İbrahim onlarla tartıştı, onlarla konuştu ve onlardan azabı kaldırmaya çalıştı. İbrahim meleklerle şöyle dedi: “Lut o topluluk arasında yaşamaktadır.” Ama melekler ona Lut'un ve ailesinin konumunu daha iyi bildiklerini söylediler. Allah'ın emrinin kesin olarak geldiğini ve o halkın yok olacağına dair kesin azabın ineceğini haber verdiler. (Ankebut/32 ve Hud/76) Melekler daha sonra yeni yetme çocuklar şeklinde Lut'un yanına vardılar ve misafir şeklinde evine gittiler. Bu olay Lut'un ağrına gitti ve onların işi karşısında bir şey yapamadı. Çünkü kavminin çok geçmeden onlara saldıracağını ve onlardan asla el çekmeyeceğini biliyordu. Çok geçmeden halk olayı işitti ve hızla büyük bir sevinçle Lut'un evine vardılar ve evine saldırdılar. Lut (a.s) evinden dışarı çıktı. Gücü yettiğinde onlara nasihat etti. Onların erkeklik gururunu tahrik etmeye çalıştı. Hatta kızlarını onlarla evlendirmeye teşvik etti ve şöyle buyurdu: “Ey kavmim! Bunlar benim kızlarımdır, onlar sizler için daha temizdir. O halde Allah'tan korkun, beni misafirlerim önünde rezil etmeyin.” Daha sonra yüksek sesle yardım dileyerek şöyle buyurdu: “Acaba sizler arasında rüşde ermiş anlayışlı kimse yok mudur?” Ama halk onun kızlarına ihtiyaçlarının olmadığını ve hiçbir şekilde misafirlerinden el çekmeyeceklerini bildirdi. Sonunda Lut ümidini kaybetti ve şöyle buyurdu: **“Keşke size yetecek bir kuvvetim olsa veya sağlam bir yere sığınsam” dedi.**^[880]

Bu esnada melekler şöyle dediler: “Ey Lut! Biz rabbinin melekleriyiz, sen üzülme! Bu kavmin asla sana dokunamaz.” Bunun üzerine o topluluğun gözlerinin nurunu aldılar ve topluluk gözleri görmez bir şekilde etrafa dağıldılar. (Kamer/37) Bunun üzerine melekler Lut'a (a.s) aynı gece, gecenin belli bir kesiminden sonra ailesiyle birlikte hareket etmesini, kendisinin de onların ardısira gitmesini ve asla arkalarına bakmamalarını emretti. Lut sadece karısını geride bıraktı. Zira ona da halka ulaşan azap inecekti. Ona halkın sabah erkenden helak olacağını haber verdiler. (Hud/81 ve Hicr/66) Güneş doğunca korkunç bir ses Lut kavmini çepre çevre kuşattı. Allah rabbinin nezdinde nişanesi bulunan topraktan taşları onlar için yağdırdı, şehirleri başlarına yıkıldı ve onları altüst etti. Şehirde olan bütün müminler kurtuldu. Orada sadece Müslüman olan Lut'un evi idi. Böylece o topraklarda acıklı azaptan korkan kimseler için bir takım nişaneler bıraktı. (Zariyat/37 ve diğer ayetler)

İman ve İslam'ın Lut (a.s) ailesine özgü olduğu ve azabın Lut kavminin tümünü kapsadığının delili ise evvela şudur: Bütün kavim kafir olmuştu. İkinci olarak fuhuş sadece erkekleri arasında yaygın değildi. Zira eğer böyle olsaydı, kadınlar fuhuştan münezze olurlardı. Ayrıca Lut onları fitrat, sünnet ve kadın ve erkek bağıni oluşturan yaratılış kanununa davet ediyordu. Tabiatıyla kadınlardan bir grubu da Lut'a itaat etmiş, etrafına toplanmış ve ona iman etmişlerdi. Oysa bu konuda

münezzeh olan Allah'ın kitabında hiçbir şey yer almamıştır. Bu nükte önceki rivayetlerde yer alan konuyu da teyit etmekte ve onlar arasında fuhuşun yaygınlaştığını, erkeklerin erkeklerle livata etmekle yetindiğini, kadınların da birbiriyle lezbiyen ilişkilere girdiğini bildirmektedir.

3-Lut'un Manevi Şahsiyeti

Lut (a.s) Allah'ın mu'tefikat halkına, yani Sodom ve ona bağlı şehirlere gönderdiği bir elçisiydi. Söylendiğine göre mu'tefikat şunlardan ibarettir: Sodom, Amure, Suğer ve Sabuyim. Allah Hz. Lut'u da değerli Peygamberlerin niteliği hakkında buyurduğu tüm manevi makamlara ortak kılmıştır. Ona özgü sıfatlar hakkında da şöyle buyurmuştur: **“Lut'a da hüküm ve ilim verdik; onu, çirkin işler işleyen kasabadan kurtardık. Doğrusu onlar yoldan çıkmış kötü bir millettir. Lut'u rahmetimizin içine aldık; doğrusu o iyilerdendir.”**^[881]

4-Tevrat'ta Lut ve Kavmi

Tevrat Lut'un, Ebram'ın (İbrahim'in) yiğeni Haran b. Tarih'in oğlu olduğunu söylemektedir. O İbrahim ile Urkeldaniyan şehrinde Tarih'in evinde yaşıyordu. Bir müddet sonra Tarih Ken'anlılar toprağına gitmek için Urkeldaniyan'dan hicret etti. Tarih Ebram ve Lut ile birlikte Harran şehrinde yerleşti ve orada vefat etti. Daha sonra Ebram, rabbın emriyle Lut ile birlikte bir çok mal ve Harran'da elde ettiği sayısız kölelerle birlikte o şehiri terk etti ve Ken'an diyarına geldi. O sürekli olarak güneye doğru göç ediyordu ve böylece Mısır'a geldi ve oradan da güneye Beyt-i İl'e doğru yola koyuldu ve orada ikamet etti.

İbrahim ile birlikte olan Lut'unda kendisine ait koyunları, inekleri ve çadırları vardı. O bölge bu iki kişinin oturmasına müsait değildi. Sürü çobanları arasında anlaşmazlık çıktı. İbrahim ve Lut da çatışmayı önlemek için birbirinden ayrıldılar. Lut Ürdün vadisini tercih etti ve bu vadinin şehirlerine yerleşti. Çadırlarını Sodom'a intikal ettirdi. Sodom ehli kötü, rableri karşısında çok hatakar ve günahkar bir topluluktur. Pedram ise çadırlarını naklettirdi ve Cehrum'daki Beluçistan-i Mumareke'de ikamet etti.

Daha sonra bir taraftan Sodom, Gamora, İdme, Sebuyim ve Sevger hükümdarları arasında ve bir yandan da dört komşu hükümdarları arasında çatışma oldu. Bu savaşta Sodom ve kendisiyle ittifak halinde olan padişahlar yenildi. Düşman Sodom ve Gamora kavminin tüm mallarına ve yiyeceklerine el koydu. Lut da diğerleriyle esir düştü. Tüm varlığı yağmalandı. Ebram (İbrahim) bundan haberdar oldu. Üç yüzden fazla köleleriyle kıyam ederek onlarla savaştı, onları yendi. Lut ve tüm malını esaret ve yağmadan kurtardı. Onu ikamet ettiği mekana geri gönderdi. (Tevrat'ta Lut Kavminin Başlangıcının Özeti)

Tevrat^[882] şöyle diyor: “Ve Memre meşeliğinde rab ona (İbrahim'e) göründü ve o günün sıcaklığında çadırın kapısında oturuyordu ve gözlerini kaldırıp baktı ve işte karşısında üç adam duruyordu ve onları görünce çadırın kapısından onları karşılamaya koştu ve yere kadar eğildi ve dedi: “Ey efendim! Eğer şimdi gözünde lütuf buldumsa kulunun yanında kalmadan geçme. Şimdi biraz su getirilsin ve ayaklarınızı yıkayın ve ağaç altında dinlenin. Bir parça ekmek getireyim ve ondan sonra geçersiniz. Madem ki kulunuza geldiniz. Ve dediler: “Söylediğin gibi olsun. Öyle yap.” Ve İbrahim çadıra, Sara'nın yanına seğırtip dedi: “Çabuk üç ölçek has un hazırla, yoğur ve pide yap ve İbrahim sığırlara koştu ve körpe ve iyi bir buzağı alıp uşağına verdi ve onu hazırlamakta acele etti ve ayran ile süt ve hazırladığı buzağıyı alıp önlerine koydu ve kendisi yanlarında ağaç altında durdu. Onlar da yediler ve ona dediler: “karın Sara nerede?” Ve dedi: “İşte çadırdadır” ve o dedi: “Gelecek sene bu mevsimde mutlaka senin yanına döneceğim ve işte karın Sara'nın bir oğlu olacaktır. Sara onun arkasında olan çadırın kapısında dinliyordu. İbrahim ve Sara kocamış ve yaşlanmışlardı. Sara adetten kesilmişti ve Sara, “İhtiyar olduktan sonra bana sevinç olur mu? Efendim de kocamıştır” diyerek içinden güldü ve Rab İbrahim'e dedi: “Sara gerçekten doğuracak mıyım ve ben kocadım” diyerek niçin güldü? Rab için imkansız bir şey var mıdır? Belirlenen vakitte gelecek sene bu mevsimde yanına döneceğim ve Sara'nın bir oğlu olacaktır ve Sara: “Gülmedim” diyerek inkar etti. Çünkü korktu. Ve o: “Hayır, fakat güldün” dedi.

Ve adamlar oradan kalktılar ve Sodom'a doğru baktılar ve İbrahim onları geçirmek için beraber gidiyordu ve Rab dedi: “Ben yapmakta olduğum şeyi İbrahim'den gizleyecek miyim? Çünkü İbrahim gerçekten büyük ve kuvvetli bir millet olacak ve yeryüzünün bütün milletleri onda mübarek kılınacaklardır. Kendisinden sonra oğullarına ve ev halkına salâh ve adalet yapmak için rabbın yolunu tutmalarını emretsin diye onu tanıdım.” Ta ki rab onun hakkında söylemiş olduğu şeyi İbrahim'in üzerine getirdi. Ve Rab dedi: “Sodom ve Gamora'nın feryadı büyük ve onların günahı çok ağır oldu. Şimdi

ineceğim ve bana gelen feryadına göre tamamen yaptılar mı göreceğim ve yapmadılarsa bileceğim.

Ve adamlar oradan dönüp Sodom'a doğru gittiler. Fakat İbrahim hala rabbin önünde duruyordu ve İbrahim yaklaşıp dedi: "İyi kötü ile beraber yok edecek misin? Belki şehrin içinde elli iyi vardır. İçinde olan elli iyi için bağışlamayıp yeri yok edecek misin? Böyle yapmak senden ırak olsun. İyi de kötü gibi olsun diye iyi kötü ile beraber öldürmek senden ırak olsun. Bütün dünyanın hakimi adalet yapmaz mı?" Ve rab dedi: Eğer Sodom'da şehrin içinde elli iyi bulursam, bütün yeri onların hatırı için bağışlayacağım" ve İbrahim cevap verip dedi: "Ben toz ve külüm ve işte şimdi Rabbe söylemeyi üzerime aldım. Belki elli iyiden beşi eksiktir, beş kişi için bütün şehri harap edecek misin?" Rab dedi: "Eğer orada kırk beş kişi bulursam harap etmeyeceğim." Bir kere daha ona söyleyip dedi: "Belki orada kırk kişi bulunur ve dedi: "Kırk kişinin hatırı için yapmayacağım." Ve dedi: "Şimdi rab darılmasın ve söyleyeceğim: "Belki orada otuz kişi bulunur." Ve dedi: "Eğer orada otuz kişi bulursam yapmayacağım." Ve dedi: "İşte şimdi rabbe söylemeyi üzerime aldım. Belki orada yirmi kişi bulunur." Ve dedi: "Yirmi kişinin hatırı için harap etmeyeceğim." Ve dedi: "Şimdi rab darılmasın ve ancak bir kere daha söyleyeceğim. Orada on kişi bulunur." Ve dedi: "On kişinin hatırı için harap etmeyeceğim." Ve Rab İbrahim ile konuşmayı bitirince gitti. İbrahim de yerine döndü.

O iki meleğ ^[883] de akşamleyin Sodom'a vardılar ve Lut Sodom'un kapısında oturuyordu ve Lut görüp onları karşılamak için kalktı ve yere kapandı ve dedi: "İşte efendilerim. Şimdi kulunuzun evine inin ve geceyi geçirin ve ayaklarınızı yıkayın ve erken kalkıp yolunuza gidersiniz." Ve dediler: "Hayır fakat biz geceyi meydanda geçireceğiz." Ve onları çok zorladı ve onun yanına indiler ve evine girdiler ve onlara ziyafet yaptı ve mayasız ekmek pişirdi ve yediler. Fakat onlar yatmadan önce şehrin adamları, Sodom adamları, her mahalleden gençten ihtiyara kadar bütün halk, evi sardılar ve Lut'u çağırıp ona dediler: "Bu gece senin yanına giren o adamlar nerede? Onları bize çıkar ve onları bilelim ve Lut onlara kapıya çıktı ve arkasından kapıyı kapadı ve dedi: "Ey kardeşlerim! Rica ederim, kötülük etmeyin. İşte benim ere varmamış iki kızım var. Rica ederim onları size çıkarayım ve onlara gözünüzde iyi olana göre yapın, ancak bu adamlara bir şey yapmayın. Madem ki damımın gölgesine geldiler. Daha sonra şöyle dediler: "Geri çekil ve dediler: "Bu adam garip olarak geldi ve kendisin. hakim sayıyor. Şimdi onlardan ziyade kötülük ederiz." Ve adamı, Lut'u çok zorladılar ve kapıyı kırmak için yaklaştılar, fakat adamlar ellerini uzatıp Lut'u yanlarına, evin içine getirdiler ve kapıyı kapattılar ve evin kapısında olan adamları küçükten büyüğe kadar körlükle vurdular. Şöyle ki kapıyı bulmak için yoruldu ve adamlar Lut'a dediler: "Senin burada daha kimin var?" Damadlarını ve oğullarını ve kızlarını ve şehirde sana ait olanların hepsini bu yerden çıkar. Çünkü biz bu yeri harap edeceğiz. Çünkü rabbin önünde onların feryadı büyümüştür ve rab onu harap etmek için bizi gönderdi ve Lut çıktı ve kızlarını alacak olan damadlarına söyleyip dedi: "Kalkın bu yerden kaçın. Çünkü Rab şehri harap edecektir." Fakat damatlarının gözünde şaka eder gibi göründü. Ve seher vakti olunca melekler, kalk, karını ve buradaki iki kızını al, yoksa şehrin fesadı içinde yok olursun diyerek Lut'u acele ettirdiler. Fakat yavaş davrandı ve Rab onlara merhametli olarak adamlar onun elinden ve karısının elinden ve iki kızlarının elinden tuttular ve onu çıkarıp şehrin dışarısına koydular.

Onları dışarı çıkarmış oldukları zaman dedi: "Canın için kaç, arkana bakma ve bütün havzada durma. Dağa kaç, yoksa telef olursun" ve Lut onlara dedi: "Aman efendim! İşte şimdi kulun senin gözün önünde inayet buldu ve canını yaşatmakla bana yaptığın lütfunu büyük ettin. Fakat daha kaçamam, yoksa kötülük bana yetişir ve ölürüm. İşte şimdi bu şehir oraya kaçmak için yakındır ve o küçüktür. Şimdi oraya kaçayım (o küçük değil mi?) Ve canım yaşar" ve ona dedi ki: "İşte hakkında söylediğin şehri altüst etmemek üzere bu şey içinde rıcanı kabul ettim. Çabuk ol, oraya kaç. Çünkü sen oraya

yetişinceye kadar bir şey yapamam. Bunun için bu şehrin adı Tsoar ^[884] çağrıldı. Ve Lut Tsoar'a geldiği zaman güneş yer üzerine doğmuştu ve Rab Sodom üzerine ve Gamora üzerine Rab tarafından göklerden kükürt ve ateş yağdırdı ve o şehirleri ve bütün havzayı ve şehirlerde oturanların hepsini ve toprağın nebatını altüst etti. Fakat karısı arkasından geriye baktı ve bir tuz direği oldu ve İbrahim sabahleyin erken kalkıp rabbin önünde durduğu yere gitti ve Sodom ve Gamora'ya doğru ve bütün havza memleketine doğru baktı ve gördü ve işte yerin dumanı ocak dumanı gibi çıkıyordu.

Ve vaki oldu ki Allah havzanın şehirlerini harap ettiği zaman, Allah İbrahim'i hatırladı ve bütün onlarda oturduğu şehirleri altüst ettiği zaman, Lut'u bu altüst olma içinden kurtardı.

Ve Lut Tsoar'dan çıkıp dağda oturdu ve iki kızı onunla beraberdi. Çünkü Tsoar'da oturmaktan korktu ve o iki kızı bir mağarada oturdular ve büyük kızı küçüğüne dedi: "Babamız kocamıştır ve bütün dünyanın adetine göre yanımıza girmek için memlekette erkek yoktur. Gel babamıza şarap içirelim ve babamızdan zürriyeti yaşatmak için onunla yatarız." Ve o gecede babalarına şarap içirdiler ve büyük kız babasıyla yattı ve onun yatmasını ve kalkmasını bilmedi ve vaki oldu ki ertesi

gün büyük kız küçüğüne dedi: “İşte dün gece babamla yattım. Bu gece de ona şarap içirelim ve babamızdan zürriyet yaşatmak için gir onunla yat.” Ve o gece de dahi babalarına şarap içirdiler ve küçük kız kalkıp onunla yattı ve onun yatmasını ve kalkmasını bilmedi. Lut’un iki kızı böylece babalarından gebe kaldılar ve büyük kız bir oğul doğurdu ve onun adını Moab çağırdı. O bu güne kadar Moablıların atasıdır ve küçük kız, o da bir oğul doğurdu ve onun adını Ben Ammi çağırdı. O bu güne kadar Ammonoğullarının atasıdır.”

Lut ve kavminin Tevrat’ta olan kıssası işte budur. Çok uzun olmasına rağmen sizlere bunu naklettik ki hem kıssa açısından, hem de diğer bir çok açıdan Kur’an ile çelişen yerleri aydınlığa kavuşsun. Tevrat’ın kıssasında müjde ve azap için gönderilen meleklerin iki melek olduğu zikredilmiştir. Ama Kur’an-ı Kerim “Rusul” (elçiler) kelimesini çoğul olarak kullanmaktadır. Çoğulun en az sayısı ise üç kişidir.

Tevrat şöyle diyor: “İbrahim’in misafirleri onun yaptığı ve karşlarına konan yemekten yediler,” ama Kur’an bu konuyu reddetmekte ve şöyle buyurmaktadır: “İbrahim, ellerinin yemeğe uzanmadığını görünce korktu.”

Tevrat kıssasında Lut için iki kız olarak tanıtılmaktadır. Ama Kur’an çoğul lafzını kullanarak, “benat” diye tabir etmiştir. Tevrat kıssasında Lut’un melekler vesilesiyle dışarı çıkması kavmine azap inmesi, Lut’un eşinin tuzdan bir sütun haline dönüştürülmesi ve diğer hususlar da zikredilmiştir. Tevrat’ın kıssasında açık bir şekilde münezzeh olan Allah’a, tecessüm isnat edilmektedir ve son olarak da Lut’un kıssası kızlarıyla onların hikayesini nakletmektedir. Oysa Kur’an münezzeh ve yüce olan hakkın dergahını tecessümden münezzeh olarak kabul etmekte ve Peygamberleri mukaddes makamlarına layık olmayan işlerden temiz saymaktadır. [\[885\]](#)

502. Konu

En-Nübüvvet(2)

Nübüvvet(2)

8-Zu’l-karneyn (a.s)

☞ *Bihar, 12/172, 8. Bölüm; Kasas-u Zi’l-karneyn*

3789. Bölüm
Zulkarneyn (a.s)

Kur'an:

“Sana Zülkarneyn’i sorarlar. “Onu size anlatacağım” de. Doğrusu biz onu yeryüzüne yerleştirmiş ve her şeyin yolunu ona öğretmiştik.”^[886]

19608. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Tüm dünyaya hükmeden dört kişi olmuştur. Onların ikisi mümin, ikisi ise kafir idi. Mümin olanlardan birisi, Süleyman b. Davud, diğeri ise Zulkarneyn idi. Kafir olanlardan biri Nemrut, diğeri ise Buht’un-Nessar idi. Zulkarneyn’in adı ise, Abdullah b. Zehhak b. Ma’d idi.”^[887]

19609. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Zulkarneyn aziz ve celil olan Allah’ın kullarına hüccet kıldığı salih bir kul idi. O kavmini Allah’a davet etti, onları takvaya çağırdı. Ama insanlar onun başına vurdular. Zulkarneyn uzun bir müddet aralarında görülmez oldu. Öyle ki onun bir vadide öldüğünü veya helak olduğunu söylediler. Ama o daha sonra aşikar oldu, halkına geri döndü. Bu defa insanlar, başının diğeri ön tarafına darbe vurdular. Sizin aranızda da onun gibi macerası olan bir kimse vardır. Aziz ve celil olan Allah, Zulkarneyn’e dünyada güç verdi. Her şeyden onun için bir vesile karar kıldı, o doğuya ve batıya ulaştı. Allah Tebareke ve Teala onun metodunu evlatlarımdan Kaim hakkında cari kılacak, onu alemin doğu ve batısına ulaştıracaktır. Öyle ki Zülkarneyn’in ayak bastığı her yere dağ olsun ova olsun Kaim de ayak basacaktır. Aziz ve celil olan Allah yeryüzünün maden ve hazinelerini onun için aşikar kılacak, korku vesilesiyle onu galip getirecektir. Onun vesilesiyle yeryüzünü zulümle dolduğu gibi adaletle dolduracaktır.”^[888]

19610. İmam Ali (a.s), kendisine Zulkarneyn’in Peygamber mi yoksa melek mi olduğu sorulunca şöyle buyurmuştur: “Hayır, o ne Peygamber idi ve ne de melek. O Allah’ı seven, Allah’ın da kendisini sevdiği bir kuldu. O Allah için hayır diledi, Allah da onun hayrını diledi. Böylece onu kavmine gönderdi. Ama halk onun başının sağ tarafına vurdu. Böylece Zulkarneyn, Allah’ın dilediği uzun bir müddet halktan gizlendi. Sonra yeniden onu gönderdi ve bu defa halk onun başının sol tarafına vurdu. O Allah’ın dilediği uzun bir müddet insanların arasından görülmez oldu. Üçüncü defa Allah onu gönderdi ve yeryüzünde ona kudret verdi. Onun örneği sizin aranızda da vardır. (Maksat kendisidir).”^[889]

19611. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Zulkarneyn ne Nebi idi, ne de Resul. O Allah’ı seven, Allah’ın da onu sevdiği bir kuldu. Allah için hayır diledi. Allah da onun hayrını diledi. O insanları Allah’a davet etti, ama halk onun başının bir tarafına darbe indirdi ve onu öldürdüler. Daha sonra Allah onu diriltti. Bu defa insanlar başının diğeri tarafına darbe indirdi ve onu öldürdüler.”^[890]

19612. İmam Ali (a.s), Zulkarneyn’in iki boynuzunun ne olduğu sorulunca şöyle buyurmuştur: “Sen onun altın ve gümüşten bir boynuzu olduğunu veya Peygamber olarak gönderildiğini mi sanıyorsun? Hayır, o Allah’ın kendisini bir grup insana gönderdiği Salih bir kul idi. O insanları Allah’a ve iyiliğe çağırdı. Ama insanlardan biri kalkıp başının sol tarafına bir darbe indirdi ve Zulkarneyn öldü. Daha sonra Allah onu diriltti ve yeniden halkın bir grubuna gönderdi. Bu defa yine onun başının sağ tarafına darbe vurdular ve Zulkarneyn bu darbe sebebiyle öldü. Bu sebeple ona Zulkarneyn demişlerdir.”^[891]

19613. İmam Ali (a.s), Zulkarneyn’in Peygamber mi yoksa melek mi olduğu, boynuzunun altından mı yoksa gümüşten mi olduğu sorulunca şöyle buyurmuştur: “Zulkarneyn ne Peygamber idi ne de melek. Boynuzları da ne altından idi ne de gümüşten. Aksine o Allah’ı seven ve Allah’ın da kendisini sevdiği salih bir kul idi. Allah için hayır diledi, Allah da onun hayrını diledi. Kavmini aziz ve celil olan Allah’a davet ettiği için Zulkarneyn olarak adlandırılmıştır. Ama insanlar, onun başının ön tarafına vurdular. Böylece uzun bir müddet görünmez oldu. Daha sonra yeniden onlara döndü. Bu defa insanlar başının diğeri tarafına vurdular. Onun sizler arasında da bir örneği vardır.”^[892]

19614. İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur: “Zulkarneyn Peygamber değildi, aksine Allah’ı seven ve Allah’ın da kendisini sevdiği salih bir kul idi. Allah için hayır diledi, Allah da onun hayrını diledi. O kavmini Allah’tan korkmaya çağırdı. Ama onlar başının ön tarafına vurdular ve Zulkarneyn böylece bir müddet aralarında görünmez oldu. Daha sonra aralarına geri döndü ve bu defa halk başının diğeri tarafına vurdular. Sizler arasında da onun kaderine benzer bir kadere sahip olan biri vardır.”^[893]

19615. İmam Bakır ve İmam Sadık (a.s), Zulkarneyn’in makamı hakkında ve geçmişten kendilerine benzeyen bir kimse sorulunca şöyle buyurmuştur: “Musa’nın yoldaşı (Hızır) ve Zulkarneyn. Onlar da alim idiler ve Peygamber değillerdi.”^[894]

Zulkarneyn Kıssası Hakkında Birkaç Söz

Birkaç bölümde Kur'an-i ve tarihi bilgiler halinde bahsedilmiştir

Zulkarneyn'in Kur'an'daki Kıssası

Kur'an-ı Kerim öncekilerin hikayesini nakletmede takip ettiği metot esasınca Zulkarneyn'in de adını, tarihini ve doğduğu zamanı, nisbetini ve özelliklerini zikretmemiştir. Aksine sadece onun üç yolculuğuyla yetinmiştir. Onun yaptığı ilk yolculuk batrya doğru olup güneşin battığı yere kadar ulaşmıştır. O güneşin, çamurdan bir çeşmeye daldığını görmüş ve orada bir topluluğa rastlamıştır. İkinci yolculuğu ise doğuya olup güneşin doğduğu yere ulaşmıştır. Orada güneşin bir kavme doğduğunu, Allah'ın onlarla güneş arasında bir perde ve örtü karar kılmadığını görmüştür. Üçüncü yolculuğu ise iki engelin (dağın) arasına olmuştur. Orada da yaklaşık hiçbir sözü anlamayan bir topluluk görmüştür. Onlar Ye'cuc ve Me'cuc'un yeryüzündeki fesadını ve kötülüklerini Zulkarneyn'e şikayet etmişler ve kendileriyle lecuc ve mecuc arasında bir sed yapmaları için kendisinden yardım istemişlerdir. Zulkarneyn de onların sed hakkındaki görüşünü kabul etmiş, kendileri için düşündüklerinden daha önemli bir sed kuracağına dair söz vermiştir. Ama onun giderlerini üstlenmekten sakınmış, sadece insani güç ve yapı malzeme teminiyle onlara yardımda bulunacağını belirtmiştir. Bu hikayede erkeklerin varlığına, demir parçalarına, demirci ocaklarına, erimiş bakır veya demire işaret edilmiştir.

Bu hikayeden istifade edilen en önemli nükte kabramanının benüz Kur'an nazil olmadan, hatta kendi zamanında Zulkarneyn olarak tanınmış olmasıdır. Bu nükte hikayenin akışından, yani, "Yes eluneke an zülkerneyn" (sana Zulkarneyn'i soruyorlar) ifadesinden, "kulna ya Zelkerneyn" (dedik ki Ey Zulkarneyn" ve "ve kalu ey Zelkerneyn" (ve dediler ki ey Zulkarneyn) tabirlerinden anlaşılmaktadır. İkinci nükte ise onun Allah'a ve ahiret gününe iman etmiş olması ve hak dinine tabi olmasıdır. Bu konunun delili de şu ayettir: "Zülkarneyn: "İşte bu, Rabbimin bir rahmetidir. Rabbimin tayin ettiği zaman gelince onu yerle bir eder; Rabbimin verdiği söz gerçektir" dedi." Hakeza şu ayettir: "Haksızlık yapana azâb edeceğiz, sonra Rabbine döndürülür, onu görülmemiş bir azaba uğratar; ama iman edip salih amel işleyene, mükâfat olarak güzel..."

Ayrıca "Ey Zülkarneyn! Onlara azâb da edebilirsin, iyi muamelede de bulunabilirsin" dedik" ayeti de onun dini yüceliğini arttırmaktadır. Zira onun vahiy, ilbamla veya kendisinden önceki ilahi Peygamberlerden bir Peygamber ile birlikte bulunduğunu, vahiy tebliği ile kendisine yardımcı olduğunu ve bu vesileyle teyit edildiğini göstermektedir.

Üçüncü önemli nükte ise onun kendisine Allah'ın dünya ve ahiret hayrını verdiği bir kimse oluşudur. Dünya hayrı kendisiyle güneşin doğduğu ve battığı yere ulaşan dev bir saltanattır. Hiçbir şey ona engel olamıyor, bütün imkanlar ona boyun eğiyordu. Ahiret hayrı ise onun adaleti idi. Adaleti, hakeka ikame etmesi, bağısız, affediciliği, idareciliği, nefis izzeti, hayır ve iyiliği yayması, kötülüğten sakındırmasıdır. Bütün bu nokteler de "Doğrusu biz onu yeryüzüne yerleştirmiş ve her şeyin yolunu ona öğretmiştik" ayetinden istifade edilmektedir. Ayrıca hikayenin akışından da onun rubi ve cismi bir güce sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Dördüncü nükte ise onun batıda bir grup zalimle karşılaştığı ve onları cezalandırdığıdır.

Beşinci nükte ise, güneşin doğduğu ve battığı yere yapmış olduğu seddir. Zira güneşin doğduğu yere ulaşınca, bir vesileyi takip etti ve iki dağın arasına vardı. Zulkarneyn'in yapmış olduğu seddin özelliklerinden ayrıca da doğu ve batının dışında bir yerden oluşundan da anlaşıldığı üzere iki dağ arasında bir duvar şeklinde vaki olduğu ve iki dağın arasında yer almasıdır. Hakeza bu seddin yapılışında demir parçaları, erimiş bakır veya demir kullanılmıştır. Ayrıca bu yerin iki bayındır yerleri birbirine bağlayan bir geçit olmasıdır.

2-Zulkarneyn'in Kıssası, Sed ve Tarih Açısından Yecuc ve Mecuc

Eski tarihçiler, kendi tarih ve rivayetlerinde, kendi dönemlerinde Zulkarneyn veya bu anlamı ifade eden, Arapça dışında bir isim zikretmemiş, hakeza Yecuc ve Mecuc adlı kavimlerden ve Zulkarneyn'e mensup olan sedden söz etmemiştir ve elbette Yemen'in Himyer hükümdarlarından birine kendi atalarıyla övündüğü bir takım şiirler isnat edilmektedir. O atalarından biri olarak da Zulkarneyn'i ve onun da kendi atalarından biri olduğunu anmaktadır. Bu şiirlerinde Zulkarneyn'in doğu ve batrya yolculuğu ile Yecuc ve Mecuc'un seddini anmaktadır. İlerideki bölümlerde bu şiirlerden bazı bölümler zikredeceğiz.

"Yecuc ve Mecuc" ve "Cuc ve Mecuc" adları Abd-i Atik kitaplarında da yer almıştır. Örneğin, Tevrat'ın teKevin Seferinin onuncu babında ^[895] şöyle yer almıştır: "Nub'un oğulları Sam ve Ham ve Yafes'tir. Ve tufandan sonra onların oğulları Yafes'in oğulları: Gamor, Mecac, Madey, Bavan, Tubal, Meşek ve Tiras'tır."

^[896]

Otu^z Sekizinci Sefer olan Haz^kil'in kitabında şöyle yer almıştır: “Ve Rabbin bana şu sözü geldi: Ademoğlu, Magog diyarında olan, Roşun, Meşekin ve Tubalun beyi Goga yönel ve ona karşı peygamberlik et ve de: Rab Yehova şöyle diyor: Roşun Meşekin ve Tubalun beyi Gog işte ben sana karşıyım; ve seni geri çevireceğim ve çenelerine çengeller takacağım, seni ve bütün ordunu, atları ve atlıları, hepsi ağır esvap giyinmiş büyük kalkanlı ve küçük kalkanlı, hepsi kılıç kullanan büyük bir cümburu onlarla beraber hepsi kalkanlı ve miğferli Farsı, Kuşu ve Putu; Gomeri ve bütün ordularını şimalin sonlarından togarma evini ve bütün ordularını seninle beraber çok kavimleri çıkaracağım.

Bundan dolayı ey Ademoğlu! Peygamberlik et ve Goga de: Rab Yehova şöyle diyor: Kavmim İsrail emniyette oturunca, sen o gün öğrenmeyecek misin ve sen seninle beraber bir çok kavimler hepsi atlara binmiş büyük bir cumbur ve kuvvetli bir ordu olarak şimalin sonlarından kendi yerinden geleceksin...

39. Babda ise şöyle söze devam etmektedir: “Ve sen ey Ademoğlu! Goga karşı peygamberlik et ve de : Rab Yehova şöyle diyor: Roşun, Meşekin ve Tubalun beyi Gog işte, ben sana karşıyım ve seni geri çevireceğim ve seni ileri götüreceğim ve şimalin sonlarından seni çıkaracağım ve seni İsrail dağları üzerine getireceğim ve sol elinden yayını ve sağ elinden oklarını vurup düşürecekim sen bütün ordularınla ve yanında olan kavimlerle İsrail dağları üzerinde düşeceksin; yesinler diye her çeşit yırtıcı kuşa ve karın canavarlarına seni vereceğim. Açık kırdı düşeceksin çünkü ben söyledim, “Rab Yehovanın sözü. Ve Magog üzerine ve adalarda emniyette oturanlar üzerine ateş göndereceğim ve bilecekler ki, ben Rabb'im.”

Yuhanna'nın Mukaşefe kitabının yirminci bölümünde de şöyle yer almıştır: “Gökten inmekte olan bir melek gördüm; elinde cehennemin anahtarı ve büyük bir zincir vardı. Ve İblis ve şeytan olan ejderi, eski yılanı, tuttu; ve onu bin yıl müddetle bağladı. Ve bin yıl tamam oluncaya kadar artık milletleri saptırmasın diye, kendisini cehenneme atıp onu kapadı, ve onun üzerine mühürledi; bundan sonra kısa bir müddet çözülmesi gerekir.

Ve bin yıl tamam olunca, Şeytan zindanından çözülecektir ve yerin dört köşesinde olan milletleri, Yecuc ve Mecuc'u saptırmak ve onları savaş için bir araya toplamak üzere çıkacaktır. Onların sayısı denizin kumu gibidir. Ve yerin genişliği üzerine çıktılar ve mukaddeslerin ordusunu ve sevgili şebri kuşattılar ve gökten ateş inip onları yendi. Ve onları saptıran İblis canavarla yalancı peygamberin içinde bulundukları ateş kükkürt gölüne atıldı ve abetler ebedince gündüz ve gece kendilerine azap edilecektir.”

Naklettığımız bu ifadelerden de anlaşıldığı üzere “Yecuc” veya “Cuc ve Mecuc” Kuzey Asya'nın sonlarında yaşayan büyük kavimlerden bir kavim olup, o bölgenin bayındır bir bölgesinde yaşıyorlar imiş. Bu kavim savaşçı bir kavim olup, savaş ve yağmacılıkla ün salmıştır. Buradan da kolayca tahmin edildiği üzere Zulkarneyn, büyük ve güçlü bir topluluğun padişahı olup, kötü bir topluluğa karşı bir sed bina etmiştir. Onun bina ettiği sed, Asya kıtasının güney ve kuzey bölgesinin arasında, Çin seddi, Bab'ul Ebvab seddi, Daryal seddi ve benzeri sedlerden biri gibi idi.

Bu gün kavim ve topluluklar tarihinde de kabul edildiği üzere, Asya'nın kuzey doğu bölgesi ve Çin'in kuzeyinin yüksek tepeleri, bedevi ve vahşi bir topluluğun vatani idi. Oranın nüfusu ve şehirleri sürekli artmakta idi. Bu yüzden sürekli olarak etrafındaki Çin gibi millet ve kavimlere saldırıyor, tepe ve yüksekliklerinden ayrılarak, orta ve yakın Asya şehirlerine saldırıya geçiyor, Avrupa'ya kadar ulaşıyorlardı. Onlardan bir grubu saldırdıkları yerlerde sakin olmuşlardır. Kuzey Avrupa'nın büyük bir çoğunluğu o saldırganlardandır. Orada bir medeniyet meydana getirmiş, ekin ve sanat ile meşgul olmuşlardır. Onlardan bir grubu da geri dönmüş, saldırılarına devam etmiştir. [\[897\]](#)

Bu konu bizim dediğimiz seddin (Zülkarneyn seddinin) kuzey ve güneyi birbirinden ayıran kuzey Asya'ya yer alan bir sedlerden birinin olduğunu desteklemektedir. [\[898\]](#)

502. Konu

En-Nubuvvet(2)

Nübüvvet(2)

9-Yakub ve Yusuf (a.s)

• *Bihar*, 12/216, 9. Bölüm; *Kısses-u Yakub ve Yusuf*

• *Kenẓ'ul-Ummal*, 11/514, 12/478; *Yusuf*

3790. Bölüm Yakub ve Yusuf (a.s)

Kur'an:

“İbrahim bunu oğullarına vasiyet etti. Yakup da: “Oğullarım! Allah dini size seçti, siz de ancak O’na Müslüman (teslim olmuş) olarak can verin” dedi. Yoksa Yakup can verirken sizler yanında mı idiniz? Hani O, oğullarına: “Benden sonra kime ibadet edeceksiniz?” diye sormuştu; Onlar da: “Senin ilahına ve ataların İbrahim, İsmail, İshak’ın ilahı olan tek ilaha ibadet edeceğiz, bizler O’na teslim olmuşuzdur” demişlerdi.”^[899]

Bak. Yusuf, 3-102, Merjem- 49

19616. “Yakub, Yusufu (a.s) görmeye gittiğinde Yusuf (a.s) süvarileriyle onu karşılamak için dışarı çıktı. Yol esnasında kendi odasında ibadetle meşgul olan Mısır Aziz’inin eşinin yanından geçti. Aziz’in eşi Yusufu görünce tanıdı ve hüzünlü bir sesle ona şöyle seslendi: “Ey süvari! Beni uzun bir hüzne boğdun. Takva ve sakınmak ne de güzeldir. Takva nasıl da insanı özgür kılmaktadır! Ve günah ne de çirkindir! Günah nasıl da özgür insanları köle kılmaktadır.”^[900]

19617. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Güzelliğin yarısı Yusuf’a verilmiştir.”^[901]

19618. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Yüce oğlu yüce oğlu yüce oğlu yüce, Yusuf b. Ya’kub b. İshak b. İbrahim’dır.”^[902]

19619. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Allah kardeşim Yusuf’a rahmet etsin. Eğer zindanda kaldığım uzun müddetten sonra elçi yanıma gelseydi, ben de hemen ona Yusuf’un verdiği cevabın aynısını verirdim ve şöyle derdim: “Sahibinin yanına geri dön ve ondan o kadınların halinin nasıl olduğunu sor.”^[903]

Yusuf’un (a.s) Kıssası Hakkında Bir Çift Söz

Allah’ın Yusufu ve Manevi Makamını Övmesi

Yusuf (a.s) ihlas, doğruluk ve iyilik sahibi bir kimseydi. Allah ona hikmet ve ilim vermiş, ona rüya tabiri ilmini öğretmişti. Allah onu seçmiş, nimetlerini ona tamamlamış, onu salihlerden biri kılmıştı. (Yusuf suresi) Onu da Nuh ve İbrahim’in ailesinden olan Peygamberler gibi övmüş, onlar arasında kendisinden de bahsetmiştir. (En’am suresi)

Mevcut Tevrat’ta Yusuf’un Kıssası

Tevrat şöyle diyor: “Ve Yakub’un on iki oğlu vardı: Lean’ın oğulları: Yakub’un ilki olan Ruben, Şimeon, Levi, Yahuda, İssakar ve Zebulun; Rahelin oğulları: Yusuf ve Benyamin; ve Rahelin cariyesi Bilhanın oğulları: Dan ve Naftali ve Leanın

cariyesi Zilbanın oğulları: Gad ve Aşerdir Paddan –param’da doğmuş olan Yakub’un oğulları bunlardır.

Hakeza Tevrat şöyle diyor: “Yusuf on yedi yaşında olarak kardeşleri ile beraber sürüyü gütmekte idi. Ve o genç olup babasının karıları Bilha’nın ve Zilpa’nın oğulları ile beraberdi. Ve Yusuf onların fena sözlerini babalarına getirdi. Ve İsrail Yusuf’u bütün oğullarından çok severdi. Çünkü o ihtiyarlığının oğlu idi ve ona alaca entari yaptı. Ve babalarının bütün kardeşlerinden çok onu sevdiğini kardeşleri gördüler ve ondan nefret ettiler ve ona tatlı söz söyleyemezlerdi.

Ve Yusuf rüya görüp kardeşlerine bildirdi ve ondan daha ziyade nefret ettiler. Ve onlara dedi: Rica ederim gördüğüm bu rüyayı dinleyin; işte tarlanın ortasında biz demetler bağlıyorduk ve işte benim demetim kalktı ve dikildi. Ve işte, sizin demetleriniz etrafını kuşatıp benim demetime eğildiler. Ve kardeşleri ona dediler: Şayet üzerimize kiral mı olacaksın? Yahut şayet üzerimize hüküm mü süreceksin? Ve rüyalarından ve sözlerinden dolayı ondan daha çok nefret ettiler. Ve yine başka rüya gördü ve onu kardeşlerine anlatıp dedi: “İşte bir rüya daha gördüm ve işte güneş ve ay ve on bir yıldız bana eğildiler.” Babasına ve kardeşlerine anlattı ve babası onu azarlayıp kendisine dedi: “Bu gördüğün rüya nedir? Ben, anan ve kardeşlerin yere kadar sana eğilmek için mi geleceğiz?” Ve kardeşleri onu kışkandılar fakat babası bu sözü yüreğinde tuttu.

Ve kardeşleri babalarının sürüsünü Şekim’de gütmek için gittiler. Ve İsrail Yusuf’a dedi: “Kardeşlerin sürüyü Şekim’de gütmüyorlar mı? Gel de seni onların yanına göndereyim” Ona dedi: “İşte ben.” Ve ona dedi: “Git, bak, kardeşlerin iyi mi ve sürü iyi mi? Ve bana haber getir.” Ve onu Hebron vadisinden gönderdi. Ve Şekim’e vardı. Ve bir adam onu buldu ve işte kırdı avare dolaşıyordu ve adam, “Ne arıyorsun?” diye sordu. Ve dedi: “Ben kardeşlerimi arıyorum; rica ederim onlar sürüyü nerede güdüyorlar? Bana bildir.” Ve adam dedi: “Buradan göç ettiler; çünkü onların: Dotan’a gidelim dediklerini işittim.” Ve Yusuf kardeşlerinin ardına düştü ve onları Dotan’da buldu.

Ve onu uzakta gördüler ve kendilerine yaklaşmadan önce onu öldürmek için düzen kurdular ve birbirlerine dediler: “İşte bu rüyalar sahibi geliyor ve şimdi gelin ve onu öldürelim ve onu kuyulardan birisinin içine atalım. Ve kötü bir canavar onu yedi deriz. Ve onun rüyaları ne olacak görürüz.” Ve Ruben iştirip onların elinden onu kurtardı ve dedi: “Canına kıymayalım ve onu babasına geri götürmek üzere onların elinden kurtarsın diye Ruben onlara dedi: “Kan dökmeyin; onu çölde olan bu kuyuya atın; fakat ona el uzatmayın.” Ve Yusuf kardeşlerinin yanına geldiği zaman vaki oldu ki Yusuf’un üzerinde olan alaca entariyi çekip yırttılar; ve kendisini alıp kuyuya attılar ve kuyu boştu onda su yoktu.

Ve yemek yemek için oturdular ve gözlerini kaldırıp gördüler ve işte Cihad’dan İsmaililerin bir kervanı geliyordu ve onların develeri baharat, pelesenk ve mür yüklüydü ve Mısır’a indirmek için gidiyorlardı. Ve Yahuda kardeşlerine dedi: “Eğer kardeşimizi öldürür ve onun kanını gizlersek ne kazanç var. Gelin ve onu İsmaililere satalım ve elimiz ona dokunmasın. Çünkü o kardeşimizdir etimizdir.” Ve kardeşleri sözünü dinlediler. Ve Midyaniler, tacirler, geçiyorlardı ve Yusuf’u çekip kuyudan çıkardılar ve İsmaililere yirmi gümüşe sattılar ve onlar Yusuf’u Mısır’a götürdüler.

Ve Ruben kuyuya döndü ve işte Yusuf kuyuda yoktu ve elbiselerini yırttı ve kardeşlerinin yanına dönüp dedi: “Çocuk yok ve ben nereye gideyim? Ve Yusuf’un entarisini aldılar ve bir ergeç kesip entariyi kana batırdılar ve alaca entariyi gönderdiler ve babalarına getirip dediler: “Bunu bulduk, bak oğlunun entarisi mi yahut değil mi?” Ve onu tanıyıp dedi: “Oğlumun entarisidir; kendisini kötü bir canavar yemiştir. Yusuf mutlaka parçalanmıştır.” Ve Yakub elbiselerini yırttı ve beline çul sardı ve çok günler oğluna yas tuttu. Ve bütün oğulları ile bütün kızları onu teselliye kalktılar ve teselli edilmek istemedi ve dedi: “Çünkü oğlumun yanına, ölümler diyarına yas tutarak inemeğim.” Ve babası onun için ağladı.” [905]

Hakeza Tevrat şöyle diyor: “Ve Yusuf Mısır’a indirildi; Firavun’un bir memuru, muhafız askerler reisi Mısırlı Potifar onu oraya indirmiş olan İsmaililerin elinden satın aldı. Ve Rab Yusuf’la idi ve muvaffakiyetli adamdı; ve Mısırlı efendisinin evinde idi. Ve efendisi gördü ki Rab onunla idi. Ve yaptığı her şeyde Rab ona muvaffikiyet veriyordu. Ve Yusuf onun gözünde lütuf buldu ve onun hizmetinde bulunuyordu ve onu evi üzerine tayin etti. Ve kendisine ait olan her şeyi onun eline verdi. Onu evinde, ve kendisine ait olan her şeyi üzerine tayin ettiği zamandan itibaren vaki oldu ki Rab Yusuf’un yüzünden Mısırlının evini mübarek kıldı ve evin içinde ve tarlada ona ait olan her şeyde Rabbin bereketi vardı. Ve kendine ait olan her şeyi Yusuf’un eline bıraktı ve yediği ekmekten başka onun yanında olan hiçbir şeyi bilmezdi. Yusuf endamı güzel ve görünüşü güzeldi.

Ve bu şeylerden sonra vaki oldu ki efendisinin karısı Yusuf’a göz atıp: “Benimle yat” dedi. Fakat reddedip efendisinin karısına dedi: İşte efendim benimle evde ne olduğunu bilmez ve kendisine ait olan her şeyi elime vermiştir, bu evde o benden büyük değildir ve senden başka bir şeyi benden esirgemedi, çünkü sen karısısın; ve nasıl bu büyük kötülüğü yapayım ve Allah’a karşı suç edeyim?” Ve her gün Yusuf’a söylediği halde, onun yanında yatmak, yahut onunla beraber olmak ricasını

dinlemezdi. Ve vaki oldu ki günlerin birinde işini yapmak için eve girdi ve orada ev halkından içeri kimse yoktu. Ve: “Benimle beraber yat” diyerek onu elbisesinden tuttu; ve Yusuf elbisesini onun elinde bırakıp kaçtı ve dışarı çıktı. Ve vaki oldu ki esvabını elinde bırakıp dışarı kaçtığını görünce, evinin adamlarını çağırdı ve onlara dedi: “Bakın, bizimle eğlenmek için bu İbrani adamı bize getirdi; benimle yatmak için yanıma geldi ve yüksek sesle çağırdım; ve vaki oldu ki sesimi yükseltip çağırdığımı işitince, elbisesini yanıma bırakıp kaçtı, ve dışarı çıktı. Ve efendisi evine gelinceye kadar, elbisesini yanında alıyordu. Ve ona bu sözlere göre söyleyip dedi: Bize getirdiğin İbrani köle benimle istihza etmek için yanıma geldi ve vaki oldu ki, sesimi yükseltip çağırdığım zaman, elbisesini yanıma bırakıp dışarı kaçtı.”

Ve vaki oldu ki efendisi: Bana senin kölen böyle yaptı diyerek karısının kendisine söylediği sözleri işittiği zaman, öfkesi alevlendi ve Yusuf'un efendisi onu alıp zindana attı, kiralın mahpuslarının bağlandığı yere teslim etti, ve orada zindanda kaldı. Fakat Rab Yusuf'la idi e ona inayet gösterdi ve zindan müdürünün gözünde ona lütüf verdi. Ve zindan müdürü ona zindanda olan bütün mahpusları Yusufun eline verdi; ve orada yapılan her şeyi yapan o idi. Zindan müdürü onun elinde olan hiçbir şeye bakmazdı, çünkü Rab onunla idi. Ve yaptığı şeyde Rab ona muvaffakiyet veriyordu.”^[906]

Daha sonra Tevrat Yusuf'un iki zindan arkadaşının onların gördüğü rüyanın ve Firavun'un rüyasının kıssasını nakletmektedir ki bunun özeti de şöyledir: “Bu iki zindanlıdan birisi Firavun'un sucusu, diğeri ise fırıncısı idi. Bunlar Mısır kiralına karşı suç işlediler. Ve onları hapishaneye, muhafız askerleri resisinin evine zindana, Yusuf'un tutuklu bulunduğu yere koydu. Mısır kralının zindanda tutuklu bulunan sucusu rüyasında şarap sıkıyor ve fırıncı ise rüyasında başının üzerine bir sepet olduğunu ve kuşların ondan yediğini gördü. Yusuf'tan rüyalarının tabirini istediler. Birincinin rüyasını şöyle tabir etti: “Sen eski işine suculuğuna geri döneceksin. İkincisinin rüyasını ise asılacağı ve cesedini kuşların yiyeceği şeklinde yorumladı. Yusuf sucudan Firavun'un yanına onu hatırlamasını ve belki zindandan kurtulmasını sağlamasını rica etti lakin şeytan ona bunu unutturdu.

İki yıl sonra Firavun bir rüya gördü ve işte ırmağın kenarında duruyordu ve görünüşte güzel ve ette semiz yedi inek çıktı ve sazlar arasında otlanıyorlardı ve işte onlardan sonra görünüşte çirkin ve ette cılız başka yedi inek çıktı ve ırmağın kenarında ineklerin yanında durdular. Görünüşte çirkin ve ette cılız inekler görünüşte güzel ve ette semiz inekleri yediler. Firavun uykudan uyandı ve ikinci kez uykuya daldı ve ikinci defa rüya gördü. Ve işte sapta yedi semiz ve iyi başak çıktı ve işte onlardan sonra cılız ve doğu rüzgarından yanmış yedi başak bitti. Ve cılız başaklar yedi semiz ve dolgun başağı yuttular ve Firavun korkarak uykudan uyandı Mısır cadıları ve bilginlerini çağırdı ve Firavun rüyasını onlara anlattı. Fakat onlar bu rüyayı yorumlamaktan aciz idiler.

Bu sırada sucu başı Yusuf'u hatırladı ve Firavun'a şöyle dedi: böyle bir şahsın zindanda olduğunu ve kendisinin gördüğü ve Yusuf'un tabir ettiği bu rüyayı ona da söyledi. Firavun Yusufu çağırması için emir verdi ve Yusuf'u getirdiler. Yusuf geldiğinde Firavun onunla konuştu ve birbiri ardınca gördüğü rüyaların tabirini ondan istedi. Yusuf Firavun'a şöyle dedi: “Rüyalarından her ikisinin de yorumu birdir. Allah ne yapmak istediye onu Firavun'a bildirmiştir. Yedi iyi inek yedi iyi mutlu yılın nişanesidir ve yedi başak ise yedi bereketli yılın nişanesidir. Onlardan sonra çıkan yedi cılız ve çirkin inek ve şark yelinden yanmış boş yedi başak da yedi kıtlık yılı olacaktır.

Firavun'a dediğim söz budur. Allah yapmak istediği şeyi Firavun'a gösterdi. İşte bütün Mısır diyarında yedi büyük bolluk yılı gelecektir. Ve onlardan sonra yedi kıtlık yılı çıkacaktır ve Mısır diyarında bütün bolluk unutulacaktır ve diyarı kıtlık telef edecektir ve diyarda bolluk ardınca gelen bu kıtlık yüzünden bilinmeyecektir, çünkü çok ağır olacaktır. Ve bu rüya Firavun'a iki defa tekrar edildi, çünkü mesele Allah tarafından sabittir. Ve Allah onu yapmakta acele edecektir.

O halde Firavun akıllı ve hikmetli bir adam arasın ve onu Mısır diyarı üzerine koysun. Firavun bütün diyar üzerine memurlar koysun bu yedi bolluk yılında Mısır diyarının humsunu (beşte birini) alsın. Ve buğdayı şehirlerde yiyecek olarak Firavun'un eli altında yığınsınlar ve saklasınlar. Ve bu yiyecek Mısır diyarında olacak yedi kıtlık yılı için memlekere zahire olacaktır ve memleketi kıtlıkla başbaşa kalmaktan kurtaracaktır. Tevrat kitabında özetle şöyle yer almaktadır:

Firavun Yusuf'un konuşmasını ve rüyayı yorumlamasını beğendi ve onu yüceltti ve bütün ülkenin yönetimini ona verdi. Kendi yüzüğünü Yusuf'un parmağına taktı ve ona ince ketenden elbise giydirdi ve boynuna altın zincir taktı ve onu kendisine ait olan ikinci arabasına bindirdi ve “onun önünde diz çökün” diye bağırıldılar. Yusuf yıllarca ve özellikle de kıtlık yılları geldiğinde çok güzel şekilde idare etti.

Tevrat bu kıssaya özetle şöyle devam ediyor: Kenan şehrini ağır bir şekilde kıtlık sarmıştı Yakub kendi çocuklarına Mısır'a gidip buğday getirmelerini söyledi. Yakub'un oğulları Mısır'a doğru hareket ettiler ve Yusuf'un huzuruna vardılar Yusuf onları tanıdı ama onları tanıdığını belli etmedi. Onlarla sert konuştu ve şöyle dedi: “Nereden geldiniz?” onlar, “Kenan'dan

yiyecek almak için geldik” dediler. Yusuf onlara, “Siz bizim memleketimize fesat çıkarmak için gelmiş cesurlarsınız” dedi. Onlar, “Biz Kenan’lı bir kişinin çocuklarıyız. Biz on iki kardeşiz ve küçük kardeşimiz babamın yanına kaldı ve biz sizin huzurundayız. Biz hepimiz dürüst kimseleriz, hiçbir kötü çirkin işlerle ilişkimiz yoktur.”

Yusuf şöyle dedi: “Firavun’un canına yemin içerim ki sizin casus olduğunuzu zannediyoruz. Sizin özgür kalmanız için küçük kardeşinizi bizim huzurumuza getirmelisiniz ki sizin iddianıza inanalım.” Yusuf’un emriyle onları üç gün zindana attılar. Ve üçüncü günden sonra Yusuf onlardan Şimon’u alıp gözleri önünde onun bağlanmasını emretti ve diğerlerine ise Kenan’a dönüp küçük kardeşlerini getirmeleri için izin verdi.

Yusuf çuvallarının buğdayla doldurulmasını ve paralarının da onların çuvalına geri konulmasını emretti ve onlara böyle yapıldı. Yusuf’un kardeşleri babalarının yanına geri döndüler ve olayı ona anlattılar. Yakub Bünyamin’i onlarla yollamaktan kaçındı ve onlara şöyle dedi: “Siz beni evladımın ettiniz. Yusuf kayboldu ve Şimon elimden gitti ve bununla Bünyamin’i ise benden almak istiyorsunuz, bu imkansızdır.” Ve şöyle dedi: “Bu adama kardeşinizi babanızın yanında bıraktığınızı söylemekle kötü bir iş yaptınız.” Onlar şöyle dediler: “O bizimle ve aşiretimizle ilgili sorular sordu. O, “Babanız henüz yaşıyor mu?” Acaba başka bir kardeşiniz daha var mı? diye sordu ve biz de sorduğu sorulara cevap verdik. Biz onun bizden “kardeşinizi yanıma getirin” diyeceğini bilemiyorduk.

Yakub Bünyamin’i onlarla göndermekten çok korkuyordu ama Yahuda ona Bünyamin’i geri getireceğine dair güvence verdiği için Yakub Bünyamin’in onlarla gitmesine izin verdi. Ve Yakub onlara, “Yanınıza bu memleketin en iyi şeylerinden alın o adama hediye götürün ve size geri verdiği paraları da o adama geri götürün” dedi ve onlar da böyle yaptılar.

Mısır’a girdiklerinde Yusuf’un müşaviri ile görüştüler. Niçin geldiklerini söylediler ve götördükleri paraları geriye getirip müşavire verdiler. Müşavir onlara hoş geldin dedi ve onlara saygı gösterdi ve paraların kendilerinin olduğunu söyledi ve rehin olarak tutulan Şimon’u onlara teslim ettiği zaman onları Yusuf’un yanına götürdü. Onlar Yusuf’un yanında secdeye kapandılar ve getirdikleri hediyeleri ona sundular. Yusuf onları hoşbeş ettikten sonra onların durumunu ve babalarının durumunu sordu. Onlar da küçük kardeşlerini Yusuf’la tanıştırdılar. Yusuf onu övdü ve ona dua etti. Sonra emretti ve yemek getirdiler onlar için ve orada bulunan Mısırlılar için ayrı ayrı yemek koydular.

Daha sonra Yusuf müşavirine onların çuvallarının yiyeceklerle doldurulmasını ve getirdikleri hediyeleri de onların arasına koymalarını ve su kabının da küçük kardeşlerinin çuvalına konmasını emretti. O bu işi yaptı ve ertesi sabah Yusuf’un kardeşleri yüklerini katırların üzerine bağladılar ve geri döndüler.

Şehirden çıkmışlardı ama henüz uzaklaşmamışlardı Yusuf müşavirine şöyle dedi: “Onlara yetiş ve iyiyi kötü ile değiştirmekle ne kadar kötü yaptınız ve sultanımın su içtiği ve fala baktığı su kasesini çaldınız” de. Onlar duydukları bu sözlerden dolayı rahatsız oldular ve şöyle dediler: “Haşa böyle bir şey yapmaktan uzağız. Biz bu çuvalların üzerindeki paraları bile Ken’an’dan size geri getirmiştik şimdi sultanın evinden gümüş ve altın bir şey çalalım? Bu nasıl mümkün olabilir? Bizden kimin birinde su kabını bulursanız onun canı helal olsun ve bizim hangimizde bulunsa o sultanın kölesi olsun.” Müşavir onların söyledikleri teklifi kabul etti ve Yusuf’un kardeşleri çuvallarını indirdiler ve hepsini açtılar. Müşavir onların çuvallarını büyük kardeşinden en küçük kardeşine kadar incelemeye başladı ve küçük kardeşine geldiğinde kabı onun çuvalından dışarıya çıkardılar ve kardeşleri böyle görünce çuvallarını toplayıp şehre geri döndüler. Yusuf’un yanına gittiler ve müşavire verdikleri sözü ona da söylediler ve yaptıkları günahı ona itiraf ettiler pişmanlık duyarak ve sızlanarak özür dilediler. Yusuf şöyle dedi: “Haşa biz böyle bir şey yapmayız eşyamızın yanında bulunduğu kimseyi alıkoyarız diğerleri ise serbesttir. Babalarınızın yanına geri dönebilirsiniz.

Yahuda öne geldi ve iltimas ve ricada bulunarak şöyle dedi: “Yusuf Bünyamin’in getirilmesini emrettiği zaman bu isteği babalarına söylediler ve o bu işi yapmaktan şiddetle sakındı ama Yahuda Bünyamin’i ona geri getireceğine dair kefil oldu. O Bünyamin’siz babalarıyla karşılaşmak istemediklerini çünkü yaşlı babalarının böyle bir durumu duyduğu an can verebileceğini söyledi ve Yahuda Yusuf’tan Bünyamin’in yerine kendisini köle kabul etmesini ve Bünyamin’i özgür bırakmasını söyledi. Çünkü Yusuf’un kaybolmasından sonra onun kardeşine bağlandı ve onunla sevinçli ve mutlu oldu.

Tevrat’ta şöyle yer alıyor: Yusuf karşısında duran topluluğun içinde daha fazla dayanamadı ve, “Herkesi dışarı çıkarın” diye emretti. Ve Yusuf kendini kardeşlerine tanıttığı zaman seslice ağladı ve bütün Mısırlılar ve Firavun’un ev halkı bunu duydu ve Yusuf kardeşlerine şöyle dedi: “Ben Yusufum, babam henüz sağ mıdır?” kardeşleri utançlarından ona cevap veremiyorlardı ve Yusuf kardeşlerine şöyle dedi: “Yanıma gelin” ve yanına geldikten sonra şöyle dedi: Benim Yusuf, hani Mısır’a sattığınız ve şimdi beni sattığınız için üzülme ve size ağır gelmesin. Çünkü Allah hayatı korumak için beni sizin önünüzden gönderdi. Çünkü bu iki yıldır memlekette kıtlık var ve daha beş yıl var ki onlarda çift sürme ve biçme

olmayacaktır. Ve Allah yeryüzünde sizin için bir bakiye saklamak ve sizi büyük kurtuluşla yaşatmak için beni önünüzden gönderdi. Ve şimdi beni buraya getiren siz değilsiniz Allah'tır. Ve beni Firavun'a baba ve bütün evine efendi ve bütün Mısır diyarına hükümdar kıldı.

Acele edin ve babama gidin ve ona deyin: "Oğlun Yusuf böyle diyor: Yanıma gel ve orada durma ve Goşen ilinde oturursun. Sen ve oğulların ve oğullarının oğulları, sürülerin ve sığırların ve senin olan her şey bana yakın olursunuz. Ve seni orada beslerim çünkü daha beş yıl kıtlık olacaktır. Yoksa sen, evin ve seninle olanların hepsi yoksulluk çekersiniz. Ve işte gözleriniz ve ve kardeşim Bünyamin'in gözleri görüyor ki size söyleyen benim ağızımdır. Mısır'da olan bütün izzetimi ve bütün gördüğünüzü babama bildirirsiniz ve acele edip babamı buraya getirirsiniz. Bünyamin'in boynuna kapanıp ağladı ve

Bünyamin de onun boynunda ağladı. Ve bütün kardeşlerini öpüp onların boynunda ağladı. [\[907\]](#)

Hakeza Tevrat özetle şöyle devam etmektedir: "Yusuf kardeşlerini en güzel şekilde donattı ve onları Kenan'a gönderdi. Onlar babalarının yanına geldiklerinde Yusuf'un yaşadığına dair müjde verdiler. Ve olayı ona anlattılar. Yakub sevindi ve bütün aile fertleriyle yaklaşık yetmiş kişi Mısır'a doğru hareket ettiler. Ve Mısır'ın Goşen şehrine girdiler. Yusuf babasını karşılamak için Goşen'e gitti. Her ikisi de birbirinin boynuna kenetlenip ağladılar. Daha sonra baba ve evlatlarını aşağı indirdi. Onları oraya yerleştirdi. Firavun onlara çok saygı gösterdi onlara eman verdi, Mısır'ın en iyi yerinde onlara bir mülk verdi. Yusuf kıtlık yılları boyunca onlara baktı. Giderlerini karşıladı. Yakub Yusuf'u gördükten sonra on yedi yıl Mısır topraklarında yaşadı.

İşte bu Yusuf'un bir yere kadar Kur'an'la benzerliği olan Tevrat'taki hikayesi idi. Biz onu özet olarak naklettik ama bazı yerlerini ihtiyaç duyulduğu için tümüyle naklettik." [\[908\]](#)

**

502. Konu

En-Nübüvvet(2)

Nübüvvet(2)

10-Eyyub (a.s)

☞ *Bihar, 12/339, 10. Bölüm; Kases-u Eyyub*

☞ *Ken'ul-Ummal, 11/491; Eyyub*

Eyyub (a.s)

Kur'an:

“Eyüp de: “Başıma bir bela geldi, (Sana sığındım), sen merhametlilerin merhametlisisin” diye Rabbine nida etmişti. Biz de onun duasını kabul etmiş ve başına gelenleri kaldırmıştık. Katımızdan bir rahmet ve kulluk edenlere bir hatıra olmak üzere ona tekrar ailesini ve kaybettikleriyle bir mislini daha vermiştik.”^[909]

Bak. Sad suresi, 41-44. Ayetler

19620. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Eyyub insanların en çok hilim sahibi olanı ve en çok sabredeni idi. İnsanların hepsinden daha çok öfkesine sahip çıkardı.”^[910]

19621. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Aziz ve celil olan Allah Eyyub’a şöyle buyurmuştur: “Acaba seni belaya düşür kılmama sebep olan suçunun ne olduğunu biliyor musun?” O şöyle buyurdu: “Ey Rabbim! Hayır” Allah şöyle arzetti: “Firavun’un yanına varınca onunla iki kelime yumuşak konuştun.”^[911]

19622. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Aziz ve celil olan Allah Eyyub’a (a.s) şöyle vahyetmiştir: “Benim katımda seni bu belaya düşür kılacak suçunun ne olduğunu biliyor musun?” O, “Hayır” diye arzetti. Allah şöyle buyurdu: “Sen Firavun’un yanına gidince onunla iki kelime yumuşak konuştun.”^[912]

19623. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Eyyub hiçbir günahı olmaksızın belaya düşür oldu.”^[913]

19624. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Eyyub hiçbir suçu olmadan yedi yıl belaya düşür oldu.”^[914]

19625. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah Tebarek ve Teala Eyyub’u hiçbir suç işlememiş halde belaya düşür kıldı ve o sabretti. Sonunda kınandı. Peygamberler kınanmaya tahammül etmezler.”^[915]

19626. *İbn-i Abbas şöyle diyor:* “Eyyub’un eşi bir gün ona şöyle dedi: “Keşke dua etseydin de Allah sana şifa verseydi.” Eyyub şöyle buyurdu: “Eyvahlar olsun sana! Biz yetmiş yıl nimet içinde yaşadık. Şimdi gel de aynı miktarda zorluklar ve musibetlere karşı sabırlı olalım.” İbn-i Abbas şöyle diyor: “Çok geçmeden Eyyub iyileşti.”^[916]

19627. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Eyyub (a.s) düştüğü hiçbir belada afiyet ve sağlık dilemedi.”^[917]

19628. *İmam Zeyn’ul-Abidin (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsanlar üç şeyi üç kimseden almışlardır: Sabrı Eyyub’dan (a.s), şükürü Nuh’tan (a.s), kıskançlığı da Yakub’un (a.s) çocuklarından.”^[918]

Birkaç Bölümde Eyyub’un Kıssası Hakkında Birkaç Söz

1-Kur’an’da Eyyub’un Kıssası

Kur’an-ı Kerim’de Eyyub’un (a.s) kıssası hakkında sadece bedensel bir rahatsızlığa ve çocuklarını kaybetme acısına mübtele olduğu zikredilmiştir. Daha sonra Allah-u Teala abit kullarına ibret olsun diye sevgi ve merhameti üzere ona şifa vermiş, çocuklarını ve benzeri şeyleri kendisine geri çevirmiştir. (Enbiya suresi, 83 ve 84. Ayetler ile Sad suresi, 41-44. Ayetler)

2-Allah’ın Eyyubu Güzel Bir Şekilde Övmesi

Allah-u Teala onu İbrahim’in neslinden olan Peygamberlerin zümresinden saymış ve onları çeşitli şekillerde övmüştür. (En’am suresi, 84-90. Ayetler) Sad suresinde de Eyyub zikredilmiş, onun sabırlı, iyi ve tevbeke bir kul olduğu beyan edilmiştir. (Sad suresi, 44. Ayet)

3-Eyyub’un (as) Rivayetlerde Yer Alan Kıssası

Tefsir-i Kumi’de şöyle yer almıştır: "Babam İbn-i Fazl’dan, o da Abdullah b. Bahr’dan, o da İbn-i Miskan’dan, o da Ebi Basir’den o da İmam Sadık’tan şöyle dediğini nakletmiştir: “İmam Sadık’a (a.s) Allah’ın dünyada Eyyub’u hangi sebeple belaya ve sıkıntıya düşürdüğünü sordum. O şöyle buyurdu: “Aziz ve celil olan Allah Eyyub’u dünyada verdiği nimetleriyle belaya düşür kılmıştır ve o da sürekli olarak Allah’a şükretmiştir. O zaman İblis henüz Arş’a ulaşmaktan mahrum değildi. Daha sonra yukarı çıktı ve Eyyub’un karşısında verilen

nimetini müşabade etti, onu kıskandı ve şöyle dedi: “Ey Rabbim! Eyyub, kendisine dünyayı verdiği için sana şükretmektedir. Eğer dünyayı ondan alırsan, asla sana şükretmez. O halde beni dünyasına musallat kıl ki asla nimetine şükremediğini bilesin.” Ona şöyle denildi: “Ben seni onun malına ve çocuklarına musallat ettim.” İmam daha sonra şöyle buyurdu: “İblis gökten aşağıya indi ve Eyyub’un sahip olduğu mal ve evlatlarını yok etti. Ama bu Allah’a şükretmesini arttırmaktan başka bir işe yaramadı. Bunun üzerine İblis şöyle dedi: “Ey Rabbim! Beni ekinine musallat kıl.” Allah şöyle buyurdu: “Seni, (onun ekinine) musallat kaldım.” İblis, elinin altındaki şeytanlarla geldi, Eyyub’un ekinine üflledi. Bütün hepsi alevlenip yandı. Ama yine Eyyub’un şükri ve Allah’a övgüsü arttı. Bunun üzerine İblis şöyle dedi: “Ey Rabbim! Beni, onun koyun sürülerine musallat kıl.” Böylece onları da ortadan kaldırdı. Lakin yine Eyyub’un Allah’a hamd ve şükri arttı. İblis şöyle dedi: “Ey Rabbim! Beni onun bedenine musallat kıl.” Allah onu Eyyub’un akıl ve gözleri dışında bedenine musallat kıldı. İblis, Eyyub’un bedenine üflledi. Bütün bedeni yara bere içinde kaldı.

Eyyub uzun bir müddet bu hal üzere kaldı. Ama yine Allah’a hamd ediyor ve şükürde bulunuyordu. Daha sonra bedeni kurtlandı. Bedeninden bir kurt dışarı çıktığında onu kendi yerine geri çeviriyordu ve şöyle diyordu: “Allah’ın seni yarattığı yere geri dön.” Bir müddet sonra Eyyub’un (a.s) bedeni kokmaya başladı. Öyle ki, beldesindeki insanlar onu beldenin dışarısına götürdüler ve onu beldenin çöplüğüne attılar. Eşi Rahmet binti Efrayim b. Yusuf b. Yakub b. İshak b. İbrahim (a.s), insanlardan sadaka topluyor ve elde ettiği şeyi ona götürüyordu.” İmam Sadık (a.s) daha sonra şöyle buyurdu: “Eyyub’un bela ve sıkıntısı uzun sürünce ve İblis de Eyyub’un sabrı ve şükürünü görünce, dağlarda rubbanlığa çekilen Eyyub’un ashabından bir grubun yanına gitti ve onlara şöyle dedi: “Geliniz bu belaya uğramış kulun yanına gidelim. Onun bela ve sıkıntısını soralım.” Daha sonra kül rengi katırlara bindiler ve ona yakın bir yere geldiler. Katırları, Eyyub’un kötü kokusundan ürktüler. Ashap birbirine baktılar. Daha sonra Eyyub’un (a.s) yanına gitti. Onlar arasında henüz genç olan birisi vardı. Onlar Eyyub’un yanına oturdular ve şöyle arzettiler: “Ey Eyyub! Keşke bize ne günah işlediğini söyleseydin. Çünkü Allah’tan (o günahı) sorduğumuz takdirde biz helak etme imkanı vardır. Bize göre senin hiç kimsenin düşmediği sıkıntılara düşmen, gizlediğin şey sebebiyledir.”

Eyyub (a.s) şöyle buyurdu: “Rabbimin izzetine andolsun ki Allah benim bir yetim ve fakirin yediği yemaktan başka bir şey yemediğimi, Allah’a itaat hususunda karşılaştığım iki işten, bedenime en zor ve sıkıntılı olanı tercih ettiğimi bilmektedir.” O genç şöyle dedi: “Ne de kötüsünüz. Allah’ın Resulünü kinadınız ve o da böylece şimdiye kadar, ibadet hususunda gizlediği şeyleri açığa vurdu.” Eyyub (a.s) şöyle buyurdu: “Ey Rabbim! Eğer bir gün senin hüküm divanında duracak olursam, o zaman hüccet ve delil ikame edeceğim.” Bu esnada Allah ona bir bulut gönderdi ve şöyle buyurdu: “Ey Eyyub! Şimdi seni mahkeme masasına oturttum. O halde delil ve hüccetini getir. Ben sana yakınum ve her zaman yakın oldum.” Eyyub şöyle arzetti: “Ey rabbim! Sen de biliyorsun ki ben sana itaat hususunda ortaya çıkan iki şeyden en zor ve sıkıntılı olanı seçtim. Acaba seni övmedim mi? Sana şükretmedim mi? Seni tesbih etmedim mi?” İmam şöyle buyurmuştur: “Böylece on bin dille buluttan şu ses yükseldi: “Ey Eyyub! Seni, Allah’a kulluk makamına kim yükseltti, oysa insanların çoğu gasfet içindedir. İnsanlar gafil olduğu bir halde, sen Allah’a hamd ediyor, tesbih ediyor ve tekbir getiriyorsun. Acaba sen, Allah’ın sana ihsanda bulunduğu bir şey sebebiyle Allah’a minnet mi ediyorsun?” Eyyub bir avuç toprak alarak ağzına döktü ve sonra şöyle arzetti: “Ey Rabbim! Bağış sendendir. Evet, bana bu işleri sen yaptırдың.” Bunun üzerine Allah ona bir melek gönderdi. O melek ayağıyla yer yüzüne vurdu. Yerin altından bir çeşme akattı. Eyyub’u o sıyla yıkadı. Böylece Eyyub, öncekinden daha iyi ve dipdiri oldu. Allah onun için yemyeşil bir bahçe bitirdi. karısını, malını, çocuklarını, tarlasını ona geri verdi ve o melek Eyyub’un yanına oturarak onunla konuştu ve onunla dost oldu.

Bu esnada Eyyub’un eşi, elinde bir parça ekmekle yanına geldi. Her zamanki yere geldiğinde, oranın değiştiğini ve iki erkeğin orada oturduğunu gördü. Böylece ağlayıp feryad edip şöyle dedi: “Ey Eyyub! Senin başına ne geldi?” Eyyub ona seslendi: “Eşi ileriye doğru yürüdü, Allah’ın ona nimetleri ve sağlığını geri çevirdiğini görünce şükür secdesine kapandı. Eyyub, eşinin saçlarının kesilmiş olduğunu gördü. Bunun sebebi de eşinin bir grubun yanına gidip onlardan Eyyub için götürmek üzere bir miktar yiyecek istemesiydi. Zira o grup güzel saçları bulunan Eyyub’un hanımına şöyle demişlerdi: “Sen bu saçlarını bize sat, biz de sana yiyecek verelim.” Eyyub’un eşi de saçlarını kesip onlara vermiş, Eyyub için onlardan yiyecek almıştı. Eyyub eşinin saçlarının kesildiğini görünce sinirlendi ve ona yüz kırbaça vuracağına dair yemin etti. Eyyub’un karısı, saçlarının kesilmesinin nedenini ona anlattı. Bunun üzerine Eyyub üzüldü. Aziz ve celil olan Allah ona şöyle vahyetti: “Yüz dalın bulunduğu bir desteyi eline al ve onunla eşine vur. Yemininibozma.”

Eyyub yüz dalın bulunduğu bir desteyi eline aldı, onunla eşine bir defa vurdu ve böylece yeminini eda etti.”

(El-Mizan’ın müellifi) şöyle diyor: “İbn-i Abbas da bu anlama yakın rivayette bulunmuştur. Veheb’den rivayet edildiği üzere Eyyub’un eşi, Nişa b. Yusuf’un kızı idi.

Bu rivayet de görüldüğü gibi Eyyub’un (a.s) mübtela olma macerasının insanların tabiatının nefret edeceği bir şekilde olduğunu beyan etmiştir. Diğer bir takım rivayetler de bu rivayeti teyit etmektedir. Ama Ehl-i Beytten (a.s) nakledilen bir takım rivayetler bu konuyu reddetmekte, şiddetle inkar etmektedir. Bu rivayetler daha sonra gelecektir.

El-Hisal kitabında Katta’nın Sukri’den, onun da Cevberi’den onun da İbn-i Ammare’den, onun da babasından, onun da Cafer b. Muhammed’den (a.s) ve onun da babasından (a.s) şöyle buyurduğu nakledilmiştir: “Eyyub (a.s) hiçbir günah işlemediği halde yedi yıl belaya

düçar kaldı. Peygamberler asla günah işlemezler. Zira onlar masum ve paklardır. Onlar ne günah işlerler, ne sapıklığa yönelirler, küçük ve büyük hiçbir suç işlemezler.”

Hakeza İmam şöyle buyurmuştur: “Eyyub’un, uğradığı hiçbir belada, ne bedeni koktu, ne yüzü çirkinleşti, ne bedeninden bir zerre kan veya irin çıktı, ne kimse onu müşahade etmekten korkuya kapıldı, ne de bedeninin herhangi bir yeri kurtlandı. Allah mübtela kıldığı bütün Peygamber ve evliyalarına böyle davranmıştır.

Eğer insanlar, ondan uzaklaşmışlarsa, bu gerçekte onun zahiri perişanlığı ve fakirliği sebebiyleydi. Zira insanlar onun Allah-u Teala tarafından teyit ve yardım gördüğünü ve çok yakında işlerinin düzeleceğini bilmiyorlardı. Nitekim Allah Resulü şöyle buyurmuştur: “İnsanlardan en çok belalara düçar olan Peygamberlerdir. Sonrada daha sonraki ve bir sonraki mertebede yer alanlardır.

Allah Eyyub’u bütün insanların yanında hor düşecek büyük belalara düçar kaldı ki daha sonra Allah’ın ona bağışta bulunacağı büyük nimeti müşahade ettiklerinde, onun hakkında rububiyet iddiasında bulunmasınlar, bu vesileyle, Allah’ın sevap ve mükafatının iki tür olduğunu anlasınlar: Allah’ın sevap ve mükafatının istihkak ve ihtisas olmak üzere iki çeşit olduğunu anlasınlar. Hakeza hiçbir yoksul ve hastayı zayıflığı ve yokluğu sebebiyle, küçük ve hor görmesinler. Allah’ın dilediği herkesi hastalığa düçar kılacağını ve dilediği herkese de her zaman ve her çeşit vesileyle şifa vereceğini bilsinler. Zira Allah bu belaya düşürme ve şifa vermeleri, dilediği herkes için ibret vesilesi kalmakta ve dilediği kimse için de şekavet veya saadet sebebi kalmaktadır. Aziz ve celil olan Allah yaptığı bütün bu işlerde adaletle hükmetmektedir ve Allah’ın işleri, şüphesiz ki hikmet üzeredir. Allah kulları hakkında onların daha çok salabına olan işleri yapmaktadır. Kulların sahip oldukları güç ve kuvvet şüphesiz ki Allah’tandır.

Tefsir-i Kumi’de, “...ona tekrar aile ve geçmiş olanlarla bir mislini daha vermiştik) ayeti hakkında şöyle yer almıştır: “Allah Eyyub’un ailesinden, henüz mübtela olduktan sonra ölenleri ve hakeza mübtela olmadan önce ölenleri ona geri çevirdi. Onların tümünü Allah Eyyub için diriltti ve onlar da Eyyub ile birlikte yaşadılar. Daha sonra Allah Eyyub’u iyileştirdi. Onlar şöyle sordular: “Başına gelen belalar hakkında hangisi senin için daha zor idi?” Eyyub şöyle buyurdu: “Düşmanın başıma gelenlerden dolayı sevinmesi.”

Mecme’ul-Beyan’da ise, “Şüphesiz şeytan bana zarar vermiştir” ayeti hakkında şöyle yer almıştır: “Söylenildiği üzere Eyyub’un hastalığı insanların kendisinden uzaklaşacağı kadar zor idi ve de sıkıntılıydı. Bu esnada şeytan insanlara, onu necis bilmelerini, onu kendi aralarından dışarı atmalarını vesvese etti. Kendisine bakan ve hizmet eden eşinin de aralarında gidip gelmesine müsaade etmemelerini telkin etti. Eyyub bu yüzden büyük sıkıntıya ve acıya düştü. Münezzeh olan Allah’ın kendisine verdiği bela ve acıdan dolayı şikayet etmiyordu.” Kutade şöyle diyor: “Eyyub’un bu durumu yedi yıl sürmüştür.” Bu konu İmam Sadık’tan (a.s) da rivayet edilmiştir.

[\[919\]](#)

502. Konu

En-Nubuvvet(2)

Nübüvvet(2)

11-Şuayb (a.s)

☞ Bihar, 12/373, 11. Bölüm; Kzses-u Şuayb

☞ Kenz’ul-Ummal, 11/498, 12/480; Şuayb

3792. Bölüm Şuayb

Kur'an

“Medyen halkına da kardeşleri Şuayb’ı gönderdik, Onlara şöyle dedi: “Ey kavmim! Allah’a kulluk edin, o’ndan başka ilâhınız yoktur. Rabbinizden size bir belge geldi. Ölçü ve tartıyı tam yapın, insanların eşyasını eksik vermeyin, düzelttikten sonra yeryüzünde bozgunculuk etmeyin; inanıyorsanız bilin ki, bunlar sizin için hayırlıdır.”

Şuayb’ı yalanlayanlar, yurtlarında sanki hiç yaşamamışlar gibi oldular, izleri bile kalmadı. Mahvolanlar, Şuayb’ı yalanlayanlar oldu.”^[920]

19629. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Aziz ve celil olan Allah Araplardan beş peygamber gönderdi. Hud, Salih, İsmail, Şuayb ve peygamberlerin sonuncusu olan Muhammed (onların hepsine Allah’ın selavatı olsun) Şuayb çok ağlayan birisiydi.”*^[921]

19630. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Şuayb peygamberlerin hatibi idi.”*^[922]

19631. *El-Kamil fi’t-Tevarih kitabının yazarı şöyle yazmaktadır: “Bazılarının dediğine göre, Şuayb’ın adı, Yesrun b. Sayfun b. Anka b. Sabit b. Medyen b. İbrahim idi. Başka bir görüşe göre ise, o Şuayb b. Mikil olup, Medyen çocuklarındandır. Başka bir görüşe göre ise Şuayb İbrahim’in çocuklarından değildir, aksine ona iman eden, onunla birlikte Şam’a hicret eden birinin çocuklarındandır ve o Lut’un kızının oğludur. O halde Şuayb’ın büyük annesi Lut’un kızı sayılmaktadır. Hz. Lut’un gözleri görmüyordu. Nitekim, “ve şüphesiz biz seni aramızda zayıf görmekteyiz” anlamı da budur. Yani gözleri görmüyordu. Peygamber (s.a.a) Şuayb’ı anınca da şöyle buyuruyordu: “O şüphesiz Peygamberlerin hatibidir. Zira o kavmine cevap verirken ve onlarla tartışırken çok güzel bir şekilde görevini yerine getiriyordu.”*^[923]

19632. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur: “Aziz ve celil olan Allah Şuayb Peygamber’e (a.s), şöyle vahyetmiştir: “Ben senin kavminden yüz bin kişiye azap edeceğim. Kırk bin kişi onların kötülerinden, altmış bin kişi onların iyilerindendir.” O şöyle arzetti: “Ey rabbim! Kötüleri anladım, ama iyiler niye?” Aziz ve celil olan Allah ona şöyle vahyetti: “Çünkü günahkarlara karşı gevşek davrandılar ve benim gazabım için gazaplanmadılar.”*^[924]

19633. *Veheb b. Munebbih’ül-Yemani şöyle diyor: “Şuayb (a.s) Eyyub (a.s) ve Bel’am b. Baura İbrahim’in ateşe atıldığı ve ateşten kurtulduğu gün ona iman eden ve onunla birlikte Şam’a hicret eden bir grubun çocuklarıdır. İbrahim, Lut’un kızlarını onlarla evlendirdi. Böylece İsrailoğullarından önceki ve İbrahim’den (a.s) sonraki bütün Peygamberler bu grubun soyundan gelmiştir. Allah Şuayb’ı Medyen kavmine gönderdi. Medyen kavmi, Şuayb’ın kabilesinden değildi. Aksine onlar, Allah’ın Şuayb’ı kendilerine gönderdiği ümmetlerden bir ümmetti. Medyen halkı üzerinde zalim bir hükümdar hükmediyordu. Kendi dönemindeki hükümdarlardan hiç birisi bu hükümdara karşı koyamıyordu. Medyen halkı az tartan ve pahalı satan bir topluluk haline gelmişti. Ayrıca da Allah’a inanmıyor, Peygamber’i yalanlıyorlardı. Onlar isyankar bir topluluk olup, kendileri için bir şeyi ölçtüklerinde veya biçtiklerinde onu kamil olarak ölçüp biçiyorlardı. Oldukça da müreffeh bir hayatları vardı. Hükümdarları onlara yiyecek maddelerini stoklamayı, ölçü ve terazileri eksik tutmayı emretti. Ama Şuayb (a.s) insanların bu işleri yapmamayı nasihat etti. Hükümdar ona bir mesaj göndererek şöyle dedi: “Yaptığım işler hususunda ne diyorsun? Onu beğeniyor musun yoksa beğenmiyor musun?” Şuayb şöyle buyurdu: “Allah bana şöyle vahyetti: “Bir padişah, senin yaptığın işlerden birini yapacak olursa ona, “kötü padişah” denilir.” Padişah Şuayb’ı yalanladı, onu ve kavmini şehirden dışarı sürdü. Allah-u Teala Medyen halkından naklen şöyle diyor: “**Ey Şuayb! Seni ve sana iman eden kimseleri şehirden dışarı süreceğiz.**” Ama Şuayb onlar öğüt vermeyi artırdı, onlara şöyle dediler: “**Ey Şuayb! Babalarımızın taplığını terk etmeyi veya mallarımızda istediğimiz gibi tasarrufta bulunmamayı sana namazın mı emretmektedir.**” Onlar Şuayb’ın kendi topraklarından sürülmesiyle, onun eziyet çekmesine sebep oldular. Bu esnada Allah*

onlara sıcaklığı ve bulutları musallat kıldı. Öyle ki sıcaktan piştiler, tam dokuz gün bu durumda yaşadılar. Suları ısındı, ondan içemez oldular. Bu yüzden sahip oldukları ormana gittiler. Allah-u Teala'nın **“Eyke [925] ashabı”** sözünün anlamı da budur. Bu esnada Allah onlara siyah bulutlar gönderdi, insanlar onun gölgesine toplandılar. Allah o buluttan kendilerine bir ateş indirdi ve hepsi yandı. Onlardan bir kişi dahi kurtulamadı. Bu ayeti şerifenin anlamı da şudur: **“Bunun üzerine onları bulutlu bir günün azabı yakaladı.”** Allah Resulü'nün (s.a.a) yanında Şuayb'ın adı anılıcına şöyle buyururdu: “O kıyamet günü Peygamberlerin hatibidir.” Şuayb'ın kavmi azaba düşer olduktan sonra, Şuayb ve ona iman eden kimseler Mekke'ye gittiler, dünyadan göçünceye kadar da orada kaldılar.

Sahih bir rivayete göre de Şuayb Mekke'den Medyen'e gitti, orada ikamet etti ve orada Musa b. İmran (a.s) ile mülakat etti.” **[926]**

19634. İbn-i Abbas şöyle diyor: “Allah-u Teala Şuayb'ı kavmine gönderdi. Onların bir padişahı vardı. Şuayb halkın elinden büyük sıkıntılar gördü. Padişah, halkın nimet ve refah içinde yüzdüklerini görünce, valilerine yiyecek maddelerini halktan gizleyip stok etmelerini emretti. Böylece fiyatları artırdılar, tartılarını eksik tarttılar, insanların malını eksilttiler, rablerinin emrine isyan ettiler, yeryüzünde fesat çıkardılar. Şuayb (a.s) bu durumu görünce onlara şöyle buyurdu: **“Teraziyi ve ölçüyü eksik tartmayın. Ben sizleri iyi bir durumda (mali açıdan) görmekteyim ve şüphesiz ben sizler için kuşatıcı bir günün azabından korkuyorum.”**

Padişah da ona, eleştirmekten vazgeçmesi için haber gönderdi. Ama Şuayb şöyle buyurdu: “Allah-u Teala'nın kitabında ve bana gönderilen vahiyde açıkça belirtildiği üzere bir padişah senin ulaştığın yere ulaştığında, Allah ona azap ve gazabını indirir.” Padişah bu sözü işitince onu beldeden dışarı çıkardı. Böylece Allah onlara bir bulut gönderdi, bulut başlarına gölge saldı. Bunun üzerine Allah da onlara yakıcı bir rüzgar gönderdi, yollarında ve beldelerinde güneşi başlarının üzerinde kızgın kıldı. Onlar, evlerinden dışarı çıktılar, altına gölge eden buluta baktılar ve hep birden hızla, ölçü ve tartıları tümüyle doğru tartan, insanların malını eksiltmeyen ev halkına doğru koştular. Ama Allah o ev halkını günahkarların arasından çekip çıkardı. Daha sonra o buluttan belde halkının üzerine ateş ve azap indirdi. Onların hepsi böylece helak oldu. Şuayb (a.s) **ikiyüz kırk yıl yaşamıştır.” [927]**

19635. Şeddad b. Evs şöyle diyor: “Şuayb Peygamber, aziz ve celil olan Allah'ın muhabbetinden dolayı gözleri görmeyinceye kadar ağladı, ama Allah ona gözlerini geri verdi ve ona şöyle vahyetti: “Ey Şuayb! Neden böyle ağlıyorsun? Cennet şevkinden mi yoksa ateş korkusundan mı?” O şöyle arzetti: “Ey ilahım ve efendim! Senin de bildiğin gibi ben ne cennet şevkinden ağlıyorum ne de ateş korkusundan. Aksine senin sevgini kalbime düğümledim, sana bakınca bana ne olacağından neden korkayım?” Böylece Allah ona şöyle vahyetti: “Ey Şuayb! Eğer gerçekten böyleyse, beni görmene sana ne mutlu! Ey Şuayb! Bu yüzden benim Kelim'im Musa b. İmran'ı sana hizmetçi kıldım.” **[928]**

Şuayb ve Kavminin Kur'an'da Kıssası Hakkında Bir Çift Söz

1-Şuayb Kur'an'da adı anılan Arap Peygamberlerinin üçüncüsüdür ve onlar şunlardır: Hud, Salih, Şuayb ve Muhammed (a.s) Allah-u Teala onun kıssasının bir bölümünü, A'raf, Hud, Şuara, Kasas ve Ankebut surelerinde zikretmiştir.

Şuayb (a.s) Şam ve Arap yarımadası üzerinde bir şehir olan Medyen halkından idi ve Musa (a.s) zamanında yaşamış olup, iki kızından birini Musa (a.s) ile kendisine sekiz yıl çalışma karşılığında evlendirmiştir ve onu on yıl hizmet etme hususunda özgür bırakmıştır. (Kasas/17) Musa on yıl Şuayb'a hizmet etti, daha sonra da onunla vedalaşarak ailesiyle Mısır'a geri döndü.

Şuayb'ın Medyen kavmi, puta tapıyordu. Bu kavim güvenlik, refah, bolluk ve ucuzluk nimetlerine sahip idi. Ama onlar arasında fesat, ölçüyü ve tartıyı eksik tutma gibi pislikler yaygınlaştı. (Hud/84 ve diğer sureler) Bu yüzden Allah Şuayb'ı onlara gönderdi ve ona insanları putperestlikten, toplumda fesat çıkarmaktan, tartı ve ölçüyü eksik tutmaktan sakındırmasını emretti. Hz. Şuayb kavmini emredildiği şeye davet etti. Korku ve ümit vererek onlara nasibatta bulundu. Nuh, Hud, Salih ve Lut kavimlerinin başına gelen belaları onlara da hatırlattı.

*Şuayb, onları irşad ve nasihat etme hususunda büyük bir çaba gösterdi. Ama bu onların sadece tuğyan, küfür ve isyanlarını artırdı. (A'raf, Hud ve diğer sureler) Çok az sayıda kimse ona iman ettiler. Ama insanlar sonunda ona ezîyet etmeye ve onu alaya almaya başladılar, Şuayb'a uymaktan el çekmeleri hususunda onları tehdit ettiler. Onlar yolların üzerinde oturuyor, Allah'a iman eden kimseleri korkutuyor, onları Allah yolundan alı koymaya ve sapıklığa düşürmeye çalışıyorlardı. **[929]** Onlar Şuayb'ı (a.s) büyülenmiş ve yalancı bir kimse olmakla itham ettiler.*

(Şuara/185-186) Onu taşlamakla korkuttular ve eski dinlerine dönmediği takdirde onu ve ona iman eden kimseleri şehirden çıkarmakla

tehdit ettiler. (A'raf/88) Onlar Şuayb'a muhalefet etmeye devam ettiler. Sonunda Şuayb, onların iman etmesinden ümidini kesti ve onları kendi haline bıraktı. (Hud/93) Allah'tan fetih ve yardım diledi ve şöyle buyurdu: "Ey Rabbim! Benim ve kavmim arasında hak ile hükmet. Şüphesiz sen hükmedenlerin en iyisisin." İşte burada Allah onlara bulutlu günün azabını gönderdi. (Şuara/189) Oysa onlar Şuayb'ı alaya alıyor ve "Doğru söylüyorsan, gökten bize bir parça bulut gönder" diye alay ediyorlardı. Sonunda bir sayha ve (Hud/94) yer sarsıntısı (A'raf/91 ve Ankebut/37) onları çepre çevre kuşattı. Kendi evlerinde yere yığıldılar. Allah Şuayb'ı ve ona iman eden kimseleri kurtardı. (Hud/94) Şuayb onlardan yüz çevirdi ve şöyle buyurdu: "Ey kavmim! Şüphesiz ben size Rabbimin mesajını ilettim ve sizlere nasihat ettim. O halde kafir bir kavim için nasıl üzülürüm?!" (a'raf/93)

2-Şuayb'ın (a.s) Manevi Şahsiyeti

Şuayb (a.s) ilahi yüce Peygamberlerden biriydi ve Allah onu kendi kitabında diğer Peygamberler gibi övmüştür. Kavmiyle konuşmalarından da anlaşıldığı üzere -özellikle de A'raf, Hud ve Şuara surelerinde- halkına gerçek marifetleri ve bir çok ilahi ilimleri bildirmiştir ve de Şuayb'ın Allah'a ve halka karşı, çok edepli hareket ettiği bildirilmiştir. Şuayb (a.s) kendisini emin bir Peygamber (Şuara/178), islah edici (Hud/88) salihlerden (Şuara/27) olduğunu bildirmiştir. Allah da bunları onun sözünden nakletmiş ve de onları teyit etmiştir. Musa b. İmran Kelimullah (a.s) da on yıl boyunca ona hizmet etmiştir.

3-Şuayb'ın Tevrat'ta Zikri

Tevrat, Şuayb ve kavminin macerasını zikretmemiştir. Aksine sadece bir Kabti'nin Musa'nın eliyle öldürülüşünün ve Musa'nın Mısır'dan Medyan'a (Medyen'e) kaçışı kıssasının içinde ona işaret etmiş ve onu Medyan kabini Reuil olarak anmıştır.

502. Konu

En-Nubuvvet(2)

Nübüvvet(2)

12-Musa ve Harun (a.s)

☞ Bihar, 13/1-376; Kısas-u Musa ve Harun (a.s)

☞ Kenz'ul-Ummal, 11/505, 12/476; Musa (a.s)

Bak.

☞ El-İhlas, 1033. Bölüm

Musa ve Harun (a.s)

Kur'an:

“And olsun ki, Mûsa ve Harun’a eğriyi doğrudan ayıran Furkan’ı sakınanlar için ışıık ve öğüt olarak verdik.”^[930]

“Peygamberlerden bir kısmını daha önce sana anlatmış, bir kısmını da anlatmamıştık ve Allah, Mûsa’ya gerçekten hitab etmişti.”^[931]

Bak. Bakara, 49-93, Hud, 17, 110, Maide, 20, 26, İbrahim, 5-8, Meryem, 51-53, Secde, 23, 24, Ahzab, 69, Saffat, 114-122, Mümin, 53, 54, Fussilet, 45, Abkaf, 12, Kasas, 3-46, Enfal, 52, 54, Yunus, 75, 93, İsra, 10, 104, Ta-Ha, 9-97, Mü’minun, 45-49, Şuara, 10-68, Sad, 12, Mümin, 23-46, Zuhuruf, 46-56, Tabrim, 11, A’raf, 103-156, 159, 162, Duhan, 17-33, Zariyat, 38-40, Saf, 5, Müzzemmil, 15, 16, Naziat, 15-26

19636. *İbn-i Abbas şöyle diyor:* “Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Ben, İsa, Musa ve İbrahim’i gördüm. İsa’nın kıvrıkcık saçları vardı. Yüzü kırmızı ve göğsü geniş idi. Musa ise iri yarı ve düz saçlı idi ve Zutt^[932] halkına benziyordu.” Şöyle arzettiler: “İbrahim nasıl idi?” Peygamber şöyle buyurdu: “Kendi arkadaşınıza (yani Allah Resulü’ne (s.a.a) bakınız.”^[933]

19637. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Ümit etmediğin şeye, ümit ettiğin şeye oranla daha fazla ümitli ol. Zira Musa (a.s) bir miktar ateş getirmeye gitti. Ama ailesine dönünce mürsel bir Peygamber oldu.”^[934]

19638. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Hamd Allah’a mahsustur... O, Musa’ya söyleyeceğini söylemiş ve azametli ayetlerini kendisine göstermiştir ama bir uzuvla, aletle, kelamla ve dille değil.”^[935]

19639. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Eğer istiyorsan, Musa Kelimullah’ın şöyle dediğini i-kinci örnek olarak sunabilirim: “**Ya Rabbi! Bana indireceğin iyiliklere ihtiyacım var.**” Allah’a yemin olsun ki o, yiyeceği ekmekten başka bir şey istemedi. Çünkü yerin bitirdiklerinden yiyordu.”^[936]

19640. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Allah Beyt’ul-Lahm’de Musa ile konuşmuştur.”^[937]

19641. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah Musa b. İmran’a (a.s) şöyle vahyetmiştir: “Ey Musa! Kullarımın arasından seni neden seçtiğimi ve sözüm için seni neden tercih ettiğimi biliyor musun?” Musa, “Hayır ey Rabbim!” diye arzetti. Allah ona şöyle vahyetti: “Ben yeryüzüne baktım ve karşımda senden daha mütevazi birini bulamadım.”^[938]

19642. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Allah Musa ile konuşunca, Musa gecenin bağrında siyah taş üzerinde yürüyen karıncanın hareketini on fersah uzaklıktan görüyordu.”^[939]

19643. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Allah Tebarek ve Teala herşeyden dört şey seçmiştir, Peygamberlerden de dört kişiyi kılıç için seçmiştir: İbrahim, Davud, Musa ve ben”^[940]

19644. *“Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “İsrailoğullarından ilk Peygamber Musa idi, sonuncusu ise İsa’ydi. Onlar altı yüz Peygamber idiler.”^[941]

19645. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Musa’ya çok selam gönderin. Zira Peygamberlerden onun kadar ümmetini savunan ve himaye eden birini görmedim.”^[942]

19646. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Musa ailesinin koyunlarını otlatığı bir halde Peygamber olarak gönderildi. Ben de ailemin koyunlarını Ciyad’da otlatırken Peygamber olarak gönderildim.”^[943]

19647. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Firavun, saltanatının Musa’nın eliyle yok olacağını görünce kahinleri çağırttı. Onlar da Firavun’u, Musa’nın soyundan ve onun İsrailoğullarından olduğundan haberdar kıldılar. Bu yüzden Firavun sürekli olarak kendi güçlerine İsrailoğullarından hamile kadınların karnının deşilmesini emrediyordu. Böylece Musa’yı öldürmek için yirmi bin küsur cenin öldürüldü. Ama Musa’yı öldürmeyi beceremedi. Zira Allah Tebarek ve Teala onu koruyordu.”^[944]

19648. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Musa b. İmran dışında peygamberler kendi ümmetleri ve ümmetlerinin çokluğuyla övünürler.”^[945]

Musa ve Harun'un Kıssası Hakkında Bir Çift Söz

1-Musa'nın Allah Katındaki Makamı ve Kulluk Mevkisi

Musa (a.s) Ulu'l-Azəm peygamberlerinden biri olup, Peygamberlerin büyüğü, kitap ve şariat sahibi biriydi. Allah-u Teala özellikle bu Peygamberleri anmış ve şöyle buyurmuştur: “Peygamberlerden söz almıştık. Senden, Nuh'dan, İbrahim'den, Mûsa'dan, Meryem oğlu İsa'dan sağlam bir söz almışızdır.”^[946] Hakeza şöyle buyurmuştur: “Allah Nuh'a buyurduğu şeyleri size de din olarak buyurmuştur. Sana vahyettik; İbrahim'e, Mûsa'ya ve İsa'ya da buyurduk ki: “Dine bağlı kalın, onda ayrılığa düşmeyin.”^[947]

Münezzeh olan Allah ona ve kardeşine ihsanda bulunmuş ve şöyle buyurmuştur: “And olsun ki Mûsa ve Harun'a da iyilikte bulunmuştuk.”^[948] Hakeza her ikisine de selam göndermiştir: Mûsa ve Harun'a selam olsun” diye iyi birer ün bıraktık.”^[949] Hakeza Musa'ya en güzel şekilde övmüştür:

“Kitapta Mûsa'ya dair anlattıklarımızı da an. O seçkin kılınmış bir insan, tarafımızdan gönderilmiş bir peygamberdi. Ona Tur'un sağ yanından seslenmiş ve konuşmak için onu yaklaştırmış tık.”^[950]

“O, Allah'ın katında değerli bir kişiydi.”^[951]

Hakeza şöyle buyurmuştur: “Ve Allah, Mûsa'ya gerçekten hitab etmişti.”^[952]

En'am suresi, (84-88) ayetlerde ise Hz. Musa'ya diğer Peygamberlerin yanısıra zikretmiş ve tüm Peygamberlerin iyilik sahibi ve salih kimseler olduğunu belirtmiştir. Allah onları tüm varlıklardan üstün kılmış, onları seçmiş ve onları doğru yola hidayet etmiştir. Meryem suresinde de onu Peygamberler zümresinden zikretmiş, daha sonra da bu surenin 58. Ayetinde Peygamberlerin Allah'ın kendilerine nimet verdiği kimselerden olduğunu belirtmiştir.

O halde Musa (a.s) bütün bu sıfatlara sahip bir Peygamberdi: İhlas, Allah'a yakınlık, Allah nezdinde itibar sahibi olma, ihsan, salah ve doğruluk ehli, üstünlük, seçkinlik, hidayet ve Allah'ın nimetlerinden nasiplenme... Daha önce de bu sıfatların anlamı, hakeza nübuwwet ve risaletin anlamı, Musa'nın Allah ile konuşması hakkında bu kitabın, ilgili yerinde bahsetmiş bulunmaktayız.

Allah Musa'ya indirdiği kitabı, yani Tevrat'ı zikretmiş ve onu imam, rahmet (Ahkaf suresi/12), furkan, nur, öğüt (Enbiya/48) sıfatlarıyla, içinde hidayet ve aydınlık bulunan (Maide/44) sıfatlarıyla nitelendirmiş ve hakeza şöyle buyurmuştur: “Ona levhâlarda her şeyden bir öğüt yazdık ve her şeyi uzun uzadıya açıkladık.”^[953]

Kur'an, bir kaç yerinde de İsrailoğullarının Tevrat'ı tabrif ettiğini ve Tevrat hakkında ibtilafa düştüklerini belirtmiştir. Buht'un-Nassar'ın kıssasında, Filistin'in onun eliyle yeniden fethedilişi, (Süleyman mabedindeki) heykeli ortadan kaldırışı, Tevrat'ı yakışı, Yahudilerin miladdan önce beşyüz seksen sekiz yılında Babil'e sürgün edişi, sonra, miladdan önce beşyüz otuz sekiz yılında Babil'in Kuriş, padişahı tarafından fethedilişi, Yahudilerin yeniden Filistin'e dönmelerine izin verililişi ve Tevrat'ın Kahin Azra tarafından yazılışı da tarihin ünlü olaylarındandır ve biz kitabın üçüncü cildinde Hz. Mesih'in (a.s) kıssaları bölümünde onlara işaret ettik.

2-Musa'nın (a.s) Kur'an'daki Kıssası

Kur'an-ı Kerim Musa'nın (a.s) adını diğer bütün Peygamberlerden daha çok zikretmiştir, sayıldığı üzere Kur'an'ın yüz altmış altı yerinde adı anılmıştır. Kur'an'ın otuz dört suresinde Hz. Musa'nın kıssasına detaylı veya özet bir şekilde işaret edilmiştir. Musa'nın (a.s) bütün Peygamberlerden daha çok mucizesi olmuştur. Kur'an-ı Kerim'de onun nurlu mucizelerinden büyük bir miktarını zikretmiştir. Örneğin asanın ejderhaya dönüşü, yed-i beyza, tufan; çekirge, bit ve kurbağaların saldırısı, kan, denizin yarılışı, kudret belvası ve bildircimin indirilişi, asanın taşa vurulmasıyla çeşmelerin akışı, ölümlerin dirilişi, Tur dağının balkın başının üzerine kaldırılışı ve benzeri bir çok mucizeler...

Allah-u Teala'nın kelamında Musa'nın (a.s) kıssasından bazı bölümler yer almış, lakin bu kıssaların cüz'iyatı ve incelikleri zikredilmemiştir. Aksine Kur'an-ı Kerim'de, Peygamberlerin ve ümmetlerin kıssalarına işaretle takip ettiği metot esasınca insanların hidayet ve irşad boyutunda önem arzeden bölümleriyle yetinilmiştir.

Musa'nın kıssalarının genelini kapsayan bu bölümlerde ise şunlara işaret edilmiştir: Mısır'da İsraili bir ailede dünyaya gözlerini açmış ve

Firavun'un emriyle İsrailoğullarının erkek çocuklarının başının kesildiği bir anda dünyaya gelmiştir. Musa'nın (a.s) annesi onu bir sandığa koymuş ve sandığı Nil nehrine atmıştır. Firavun da onu almış, süt vermesi ve büyütmesi için annesine geri çevirmiş, böylece de Musa Firavun'un evinde büyüyüp gelişmiştir.

Musa büyü çağına erince Kıbtilerden birini öldürmüş, Firavun'un ve saray ehlinin kendisini öldürdüğü adama karşı kısas edeceği korkusuyla Medyen'e kaçmıştır. Musa Medyen'de Şuayb Peygamber'in (a.s) yanında kalmış ve onun kızlarından biriyle evlenmiştir. Daha sonra Şuayb için taktir edilen müddet boyunca ona hizmet ettikten sonra kendi ailesiyle Mısır'a gitmiştir. Tur dağı tarafında bir ateş görmüş ve o gece karanlığında yolu kaybettiği için de Musa orada bulunan ailesini durdurmuş, kendilerine bir miktar ateş getirmek veya ateşin yanında biri varsa ondan yolu sormak için ateşe doğru gitmiştir. Ateşe yaklaştığı zaman Allah o bereketli topraklardaki vadinin sağ tarafından ve ağaçtan ona seslenmiş, onunla konuşmuş, onu Peygamberliğine seçmiştir ve ona içinde asa mucizesi ve yed-i beyzanın da bulunduğu dokuz mucize vermiştir. Allah Musa'ya, ilahi mesajı Firavun ve Firavunculara iletmek ve İsrailoğullarını kurtarmak için seçmiş ve Musa'ya Firavun'a gitmesini emretmiştir. Musa (a.s) da Firavun'un yanına gitmiş, onu hak dine davet etmiş ve ondan İsrailoğullarını kendisiyle göndermesini, eziyet ve işkenceden el çekmesini istemiş ve Firavun'a asa mucizesini ve yed-i beyzayı göstermiştir. Ama Firavun bunu kabul etmemiş, sibirbazların sibir silahıyla Musa'ya (a.s) savaş ilan etmişti.

Sibirbazlar, sibirleriyle ejderhalar ve yılanlar sergilediler. Ama Musa (a.s) asasını attı ve aniden asası ejderhaya dönüşerek bütün o sibirleri yuttu. Sibirbazlar toprağa, secdeye kapanarak şöyle dediler: "Biz, alemlerin rabbine Musa'nın ve Harun'un ilahına iman ettik." Ama Firavun aynı şekilde inkarı hususunda ısrar etti, sibirbazları tehdit etti ve iman etmedi.

Musa (a.s) yine Firavun ve saraydakileri Allah'a davet etti ve tufan, çekirge, bit, kurbağa ve kan gibi nübüvvet mucizelerini birbiri ardınca onlara gösterdi. Ama onlar yine kibirlenerek ve büyülenerek küfürlerinde ısrar ettiler. Başlarına gelen her bela ve sıkıntı karşısında şöyle dediler: "Ey Musa! Rabbini bizim için yanındaki abit ile çağır. Eğer azabı bizden kaldıracak olursa kesinlikle ona iman ederiz ve İsrailoğullarını da kesinlikle seninle birlikte göndeririz." Ama Allah kendileri için bir müddet taktir edilen azabı onlardan kaldırıncaya yeniden sözlerinde durmadılar.

Lakin Allah Musa'ya İsrailoğullarıyla gece hareket etmesini emretti. Onlar hareket ettiler ve sonunda denizin sahiline vardılar. Firavun da ordularıyla onları takibe yöneldi. İki grub birbirini gördüğünde, Musa'nın taraftarları, "biZE ulaşacaklar" dediler. Musa şöyle buyurdu: "Asla! Zira rabbim benimledir ve çok yakında bana yol gösterecektir" Böylece Musa'ya asasıyla denize vurması emri geldi. Musa da asasıyla suya vurunca su ortadan ikiye yarıldı. İsrailoğulları denizden geçtiler. Firavun ve orduları da onların ardı sıra denize girdiler. Herkes girdikten sonra da Allah suyu her taraftan bir araya getirdi ve bütün Firavuncular boğuldular.

Allah İsrailoğullarını Firavundan ve ordusundan kurtardıktan ve onları içinde ne bir suyun ve ne de bir otun bulunduğu bir kuraklığa ulaştırdıktan sonra onlara yeniden lütuf ve yücelik gösterdi. Kendileri için kudret helvası ve buldıcın nazil buyurdu ve Musa'ya asasıyla taşla vurmasını emretti. Böylece on iki çeşme aktı. İsrailoğullarının her boyu kendi çeşmesine doğru gitti. O çeşmeden içtiler. Kudret helvası ve buldıcından yediler. Bulut da başlarına gölge saldı. Daha sonra Allah kendisine Tevrat'ı nazil buyurmak için Tur dağında Musa'yla kırk gün sözleşti. Musa kavminin arasından Allah-u Teala'yla konuştuğunu işitmesi için yetmiş kişi seçti. O yetmiş kişi, Allah'ın Musa'yla konuşmasını işitti, ama şöyle dediler: "Allah'ı apaçık bir şekilde görmedikçe, asla sana iman etmeyiz." Aniden baktıkları bir halde, başlarına yıldırım düştü. Lakin Allah Musa'nın duasıyla onları yeniden diriltti ve mikat (kararlaştırılan kırk gece) sona erdiğinde Allah Tevrat'ı Musa'ya nazil buyurdu ve ona kavminden ayrıldıktan sonra Samiri'nin kavmini sapıklığa sürükleyip böylece kavminin buzağıya taptığını haber verdi. Musa gazap ve hüznü ile kavmine doğru geri döndü. Buzağıyı ateşe verdi, külini de denize attı, Samiri'yi kovdu ve ona şöyle dedi: "Git ki dünya hayatın boyunca şöyle diyessin: "La mesas" (bana dokunmayın) Diğer insanlara da tövbe etmelerini ve tövbelerinin kabul edilmesi için de kendilerini öldürmelerini emretti ve böylece tövbeleri kabul oldu. Ama onlar yeniden Tevrat'ın hükümlerini kabul etmediler. Sonunda da Allah onların başına Tur dağına kaldırdı. İsrailoğulları kudret helvası ve buldıcın yemekten usandılar ve şöyle dediler: "Biz bir tür yemeğe tahammül edemeyiz." Böylece Musa'dan rabbinden kendileri için sebze, salatalık, sarmısak, mercimek ve soğan gibi bitkileri dilemesini istediler. Böylece Allah onlara, Allah'ın kendilerine taktir ettiği mukaddes topraklara gitmesini emretti. Lakin İsrailoğulları bunu da kabule yanaşmadılar. Bunun üzerine Allah bu toprakları kendilerine haram kıldı. Onları kırk yıl boyunca çölde şaşkınlığa mahkum etti.

Allah'ın Kehf suresinde zikrettiği Musa'nın (a.s) bir kıssası da o gençle salih kulu görmek için Mecme'ul-Babreyn'e (iki denizin birleştiği yere) gitmesi ve ondan ayrılınca kadar onunla birlikte yolculuk etmesidir.

3-Harun'un (a.s) Allah Nezindeki Makamı ve Kulluk Mevkisi

Allah-u Teala Saffat suresinde Harun'u (a.s) kendisine Peygamberlik ve kitap verilmesinde, doğru yola hidayet edilmesinde, selam göndermesinde, onu iyilerden ve Allah'ın mümin kullarından saymasında Musa (a.s) ile ortak kalmış (Saffat/114-122) ve onu mürsel (Taba/47), nebi (Meryem/53) ve kendisine nimet verdiği kimselerden (Meryem/58) saymış ve onu En'am suresinde adını andığı

Peygamberlerin, iyilik, salab, üstünlük, seçtiklik ve hidayet gibi sıfatlar hususunda onlarla ortak kalmıştır. (En'am/84-88)

Musa'nın Tur gecesi yaptığı bir duada şöyle yer almıştır: "Ailemden olan kardeşim Harun'u bana vezir yap, beni onunla destekle, onu görevimde ortak kıl ki seni daha çok tesbih edelim ve çokça analım. Şüphesiz sen bizi görmektesin" dedi. [\[954\]](#)

Harun (a.s) her yerde kardeşyle birlikte olmuş, işlerinin tümüne katılmış, onun tüm hedef ve maksatlarına ulaşmasına yardımcı olmuştur.

Kur'an-ı Kerim'de Harun'un Musa'nın mikata gittiği kırk gün, onun kardeşinin yerine geçişi dışında, özel bir olayı zikredilmemiştir.

Musa mikat için gittiğinde Harun'a şöyle buyurmuştur: "Kavmim arasında benim yerime geç, ıslah et, fesat çıkaran kimselerin yoluna uyma." Ama Musa, gazap ve hüznüyle buzağıya tapan kavminin yanına geri döndüğünde, Tevrat levhalarını attı, kardeşinin başını tuttu, onu kendine doğru çekti. Harun şöyle dedi: "Ey annemin oğlu (kardeşim)! Bu insanlar beni zayıf bıraktılar, neredeyse beni öldüreceklerdi. O halde düşmanlarını sevindirme ve beni zalimlerle aynı kefede değerlendirme." Musa şöyle dedi: "Ey rabbim! Ben ve kardeşimi bağışla! Bize rahmet et! Şüphesiz sen merhamet edenlerin en merhametlisisin."

4-Musa'nın (a.s) Mevcut Tevrat'taki Kıssası

Musa'nın (a.s) kıssaları Tevrat'ın beş kitabında –birinci kitabı dışında- yani, çıkış, laveliler, sayılar ve tesniye kitabında yer almıştır. Bu kitaplarda doğumundan ölümüne kadar tüm hayatının detayları ve kendisine vahyolunan şer'i hükümler zikredilmiştir. Ama Tevrat'ın Musa hakkında naklettiği şeylerle, Kur'an'da nakledilen şeyler arasında bir çok ihtilaflar vardır. En önemli farklılıklardan biri, Tevrat'ın dediğine göre, Musa'ya nida edilmesi ve Allah'ın onunla ağaç vesilesiyle konuşması, Medyen topraklarında ve onun ailesiyle Mısır'a doğru hareketinden

önce vaki olmuştur. Yani kayınbabası, Medyen kabini Yesrun'un [\[955\]](#) koyunlarını otlattığı ve koyunlarını sabranın çölün diğer tarafına sürdüğü, Allah'ın dağı Hurib'e geldiği zamandır. Tevrat'a göre Allah'ın meleği bir ateş alevi şeklinde çalılar arasında yüzüne zahir olmuş,

Allah ona seslenmiş, onunla konuşmuş, İsrailoğullarının kurtuluşu için onu Firavun'a göndermiştir. [\[956\]](#)

Önemli farklılıklardan biri de Tevrat'a göre Musa'nın kendisine gönderildiği Firavun, Musa'yı Nil'den alan, onu büyüten Firavun değildir. [\[957\]](#)

Musa Kızı'tı'yi öldürdükten sonra da kamına kıyas yapılarak öldürüleceği korkusuyla bu Firavun'un elinden kaçmıştır.

Önemli farklılıklardan biri de Tevrat, asaların atıldıktan sonra sibirbazların iman etmesine, asaların yılanla dönüşmesine, Musa'nın asasının ise onların tümünü yutmasına işaret etmemiştir. Aksine sibirbazlar Firavun'un yanında kalmışlar. Kan ve kurbağalar mucizesinde de

Musa'ya karşı koymuşlar, sibir yoluyla Musa'nın (a.s) mucizeyle yaptığı şeyi yapmışlardır. [\[958\]](#)

Önemli farklılıklardan biri de Tevrat'a göre İsrailoğulları için buzağı yapan şahsın Musa'nın (a.s) kardeşi, Harun Nebi'nin oluşudur. Zira sözde İsrailoğulları, Musa'nın Tur dağından dönüşünün geciktiğini görünce, bepsi Harun'un yanına toplanmış ve ona şöyle demişlerdir: "Kalk ve bizler için ilahlar yap ki bizden önce hareket etsinler. Çünkü bu şahıs (Musa) bizi topraklarımız Mısır'dan dışarı çıkardı, başımıza nelerin geldiği belli değil." Harun ise şöyle dedi: "Kadınlarınızın, erkek ve kız çocuklarınızın kulağında olan altın küpeleri dışarı çıkarıp benim yanıma getirin" Böylece bütün kavim, kulaklarında olan altın küpeleri Harun'un yanına getirdi. Harun onları eline aldı. Onlara kalemle resim çizdi ve ondan (kalıbı) dökülmüş bir buzağı yaptı. Onlar şöyle dediler: "Ey İsrail! Acaba seni Mısır'dan dışarı çıkaran bu ilahların mıdır?" Kur'an ayetlerinde Tevrat'ta yer alan Musa'nın (a.s) bu türlü kıssalarına itiraz edilmiştir ki bunlar Kur'an ayetlerinde düşünen

kimseye gizli değildirler. [\[959\]](#)

Bütün bunların yanı sıra Kur'an ve Tevrat arasında bir çok farklılıklar da vardır. Örneğin: Kipti birinin öldürülüşü hikayesi hakkında Tevrat'a göre davanın her iki tarafı da İsrail'in ikinci gününde idiler. [\[960\]](#)

Hakeza Tevrat'ta yer aldığına göre asayı atan ve sibirbazların bütün yılanlarını yutan kimse Harun idi. Harun Musa'nın [\[961\]](#) emri üzere asasını atmıştır. Hakeza Tevrat'ta mikat için yetmiş kişinin seçilişinden onlara yıldırımının inmesinden ve ölümlerinden sonra dirilişlerinden söz edilmemiştir.

Hakeza Tevrat'ta yer aldığına göre Musa'nın (a.s) dağdan dönerken kendisiyle birlikte getirdiği ve yere attığı levhalar da şahadet levhası [\[962\]](#) adındaki, taştan iki levha idiler. Hakeza bu ve benzeri konularda Kur'an ve Tevrat arasında bir çok farklılıklar mevcuttur. [\[963\]](#)

502. Konu

En-Nubuvvet (2)

Nübüvvet

13-Musa ve Hızır (a.s)

☞ *Bihar*, 13/278, 10. Bölüm; *Kısses-u Musa ve Hızır (a.s)*

☞ *Kenẓ'ul-Ummal*, 15/157, *Kısses-u Musa ve Hızır (a.s)*

Bak.

☞ *El-Vasiyyet*, 4077. Bölüm

3794. Bölü

Musa ve Hızır

Kur'an:

“Mûsa, genç arkadaşına: “Ben iki denizin birleştiği yere ulaşmağa, yahut yıllarca yürümeye kararlıyım” demişti...” “Duvar ise, şehirde iki yetim erkek çocuğa aitti. Duvarın altında onların bir hazinesi vardı; babaları da iyi bir kimseydi. Rabbin onların erginlik çağına ulaşmasını ve Rabbinden bir rahmet olarak hazinelerini çıkarmalarını istedi. Ben bunları kendiliğimden yapmadım. İşte dayanamadığın işlerin içyüzleri budur.”^[964]

19649. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Hızır, Allah Tebareke ve Teala’nın kavmine gönderdiği mürsel bir Peygamberdi. O kavmini Allah’ı bir bilmeye, peygamberlerini ve elçilerini ikrar etmeye ve kitabını kabullenmeye çağırdı. Hızır’ın mucizesi de oturduğu her kuru tahtanın veya otsuz yerin yeşermesiydi ve bu yüzden o Hızır (yeşil) olarak adlandırılmıştır.”^[965]

19650. *Şeyh Saduk şöyle buyurmuştur:* “Hızır (a.s), kurak ve otsuz bir yere oturduğu zaman o toprak yeşerdiği için kendisine Hızır adı verilmiştir. Onun ömrü bütün insanlardan daha uzundur.”^[966]

19651. *“Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: Allah kardeşim Musa’ya rahmet eylesin. Utandı ve o sözü söyledi. Eğer arkadaşıyla kalsaydı en şaşırtıcı şeyleri görecekti.”*^[967]

19652. *İmam Bakır (a.s) veya İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Eğer Musa (a.s) sabredek olsaydı şüphesiz o alim (Hızır)

kendisine yetmiş ilginç şey gösterecekti.”^[968]

19653. “*Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Allah’ın rahmeti bize ve Musa’nın üzerine olsun. Eğer sabretseydi şüphesiz yoldaşından bir çok ilginç şeyler görürdü. Ama o şöyle dedi: **“Bundan sonra sana bir şey sorarsam bana arkadaş olma, o zaman benim tarafımdan mazur sayılırsın.”**”^[969]

19654. *Hasan b. Said Lahmi şöyle diyor:* “Arkadaşlarımızdan birinin bir kızı dünyaya geldi ve o İmam Sadık’ın (a.s) huzuruna vardı. İmam (a.s) onun kızı olduğundan dolayı rahatsız olduğunu görünce ona şöyle buyurdu: “Düşün ki eğer Allah sana şöyle vahyetseydi: “Ben mi senin için seçeyim yoksa kendin mi seçeceksin” o şahıs şöyle arzetti: “Şüphesiz ben şöyle derdim: “Ey Rabbim! Sen benim için seç” İmam (a.s) şöyle buyurdu: “O halde Allah senin için bunu (bu kızı) seçmiştir.” Daha sonra İmam (a.s) şöyle buyurdu: “O alimin (Hızır) Musa ile yoldaşlık ettiği zaman öldürdüğü erkek çocuk hakkında Alalh-u Teala şöyle buyurmuştur: **“Rablerinin o çocuktan daha temiz ve onlara daha çok merhamet eden birini vermesini istedik.”** Allah ona karşılık anne babasına neslinden yetmiş peygamberin geldiği bir kız çocuğu verdi.”^[970]

19655. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Musa b. İmran’ın vasisi Yuşa b. Nun idi ve o da Allah’ın kendi kitabında adını andığı genç kimseydi.”^[971]

19656. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Sehle mescidi o rakibin yeridir.” Kendisine, “O rakip kimdir?” diye sorulunca da şöyle buyurmuştur: “Hızır (a.s).”^[972]

19657. *İmam Rıza (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Hızır hayat suyundan içti ve bu yüzden hayattadır. Sur’a üfürülünceye kadar da ölmeyecektir. O yanımıza gelir ve selam eder, biz onun sesini duyarız ama kendisini görmeyiz. Nerede ismi anılırsa o oradadır, sizden her kim onun ismini anarsa ona selam göndersin. Her yıl hac mevsiminde hacda bulunur, bütün hac emirlerini yerine getirir ve Arafat’da müminlerin duasına amin demek için durur. Çok yakında Allah onu gaybeti zamanında Kaim’imizin dostu kılacak ve onun vesilesiyle kendisini yalnızlıktan kurtaracaktır.”^[973]

İki Bölüm Halinde Tarihi Bir Araştırma Musa ve Hızır’ın Kur’andaki Kıssası

Münezzeh olan Allah Musa’ya (a.s), kullarından birinin Musa’nın sahip olmadığı bir ilme sahip olduğunu bildirdi ve ona şöyle buyurdu: “Eğer iki denizin birleştiği yere gidecek olursan onu orada bulacaksın. Ve o ölü balığın dirildiği (veya kaybolduğu) yerdedir.”

Musa o bilgin kimseyi görmeyi kararlaştırdı. Ve imkanı olduğu taktirde ondan bir takım ilimleri öğrenecekti. Musa bu kararını kendi genciyle konuştu. Her ikisi de iki denizin birleştiği yere doğru hareket ettiler. Yanlarına da bir adet ölü balık aldılar ve sonunda iki denizin birleştiği yere vardılar. Her ikisi de yorgun idiler. Orada sahilin kenarında bir kaya vardı. Bu yüzden bir müddet dinlenmek için o kayaya yaslandılar ama balıktan gaflet ettiler ve onu unuttular. Aniden ölü balık harekete geçti, dirildi ve denize düştü veya ölü olduğu halde suya düştü ve suyun dibine girdi. O genç balığı gördü, onun bu işine şaşıtı ama olayı Musa’ya söylemeyi unuttu. O ikisi kalkıp iki denizin birleştiği yerden geçtiler. Yeniden yorgun olunca Musa ona şöyle dedi: “Yemeğimizi getir ki bu yolculukta çok yorulduk.” İşte burada o genç balığı ve gördüğü o ilginç sahneyi hatırladı ve Musa’ya (a.s) şöyle dedi: “O kayaya sığındığımız zaman balık dirildi denize düştü yüzerek suyun altına gitti. Ben konuyu sana söylemek istedim ama şeytan bana bunu unutturdu. Veya (kayalık yerde balığı unuttum, denize düştü ve suya daldı.)

Musa şöyle buyurdu: “İşte o bizim aradığımız ve talep ettiğimiz şeydir. Oraya geri dönmeliyiz.” Ardından geldikleri yoldan geridöndüler ve orada Allah’ın katından kendisine bir rahmet verdiği ve ona ledunni ilim bağışladığı Allah’ın salih kulunu buldular. Musa konuyu ona söyledi ve ondan kendisiyle birlikte gelmesine izin vermesini ve Allah’ın kendisine verdiği ilimden kendisine de öğretmesini istedi. O alim kimse kendisine şöyle dedi: “Sen bende gördüğün şeylere tahammül gücüne sahip değilsin. O şeylerin hakikatini ve gerçeğini bilmiyorsun. Zira haberdar olmadığın şeyler hususunda nasıl sabredebilirsin?” Musa (a.s) Allah’ın izniyle sabredeceğine ve hiç bir işine muhalefet göstermeyeceğine dair söz verdi. O alim kimse isteği ve vadi üzere şöyle dedi: “Eğer bana tabi olursan bizzat ben bir açıklama yapmadığım sürece hiçbir şey hakkında bana soru sormaman gerekir.”

Böylece Musa ve o alim kimse birlikte yola koyuldular ve içinde bir takım yolcularında bulunduğu bir gemiye bindiler. Musa o alimin zihninden geçen şeylerden haberdar değildi. Zira o alim şahıs gemiyi deldi, dolayısıyla geminin batmasından korkuluyordu. Bu iş Musa'yı (a.s) şaşkınlığa düşürdü ve dolayısıyla da verdiği sözü unuttu ve bu yüzden de ona şöyle dedi: “Yolcuları batırmak için mi gemiyi deldin? Kötü bir iş yaptın.” O bilgin şahıs şöyle buyurdu: “Ben sana asla benimle birlikte sabredemeyeceğini söylemedim mi?” Musa (a.s) verdiği sözü unuttuğundan dolayı ondan özür diledi ve şöyle dedi: “Beni unuttuğum şey sebebiyle kınama ve işlerim hususunda bana sıkı davranma.”

O ikisi birlikte yola koyuldular, sonunda bir çocuğun yanına vardılar. O bilgin şahıs o çocuğu öldürdü. Musa (a.s) yine kendisini tutamadı ve onu kınamaya başlayarak şöyle dedi: “Andolsun ki hiç kimseyi öldürmediği halde günahsız bir kimseyi öldürdün. Gerçekten de uygunsuz bir iş yaptın.” Bilgin şahıs ona yeniden şöyle dedi: “Ben sana benimle birlikte sabredemezsin demedim mi?” Bu defa Musa (a.s) bir özür bulamadı ve razı olmadığı ayrılığı önlemek için bir neden ortaya koyamadı. Dolayısıyla ondan birlikteliklerinin başka bir soru sormama şartıyla olmasını istedi. Eğer üçüncü defa soru soracak olursa artık ondan ayrılacaktı. Musa (a.s) istediği mühleti şöyle beyan etti: “Eğer bundan sonra sana bir şey soracak olursam artık benimle birlikte olma ve benim tarafımdan kesinlikle artık mazur olursun.” Bilgin şahıs bunu kabul etti.

O ikisi yeniden yola koyuldular. Bir kasabaya uğradılar. Oldukça acıktıkları için o kasaba halkından yiyecek bir şey istediler. Ama hiç kimse onlara ikramda bulunmadı. Bu esnada yıkılmak üzere olan bir duvarı gördüler. Öyle ki insanlar o duvara yaklaşmaktan sakınıyordu. Bilgin şahıs duvarı düzeltti. Musa şöyle dedi: “Eğer isteseydin bunun için bir ücret alabilirdin ve bu vesileyle de açlığımızı giderebilirdik. Zira biz bu ücrete muhtaçtık ve bu insanlar da bize ikramda bulunmadılar.” Bilgin şahıs şöyle buyurdu: “Şimdi birbirimizden ayrılma zamanı geldi. Ben şimdi gördüğün ve tahammül edemediğin işlerin iç yüzünü sana bildireceğim.” Daha sonra şöyle buyurdu: “O gemiye gelince o gemi denizde çalışan fakir kimselere aitti. O gemi vasıtasıyla hayatlarını temin ediyorlardı. Onların öte tarafında gemileri zorla gasbeden bir hükümdar vardı. Bu yüzden gemiyi deldim ki padişah ona rağbet göstermesin.

O küçük çocuğa gelince, anne babası mümin olduğu halde kendisi kafirdi. Eğer o hayatta kalacak olsaydı küfür ve isyanıyla onları da saptıracaktı. Böylece anne babası ilahi rahmete mazhar oldu ve Allah kendilerine o çocuk yerine daha temiz ve sevgili bir çocuk nasip etmesi için onu öldürmemi emretti, ben de onu öldürdüm.

Ama o duvara gelince, bu kasabada yaşayan iki yetim çocuğa aitti. O duvarın altında kendilerine ait olan bir hazine vardı. Babalarının temizliği sebebiyle bu ikisi ilahi rahmete mazhar oldular ve (Allah) bana ayakta kalması için o duvarı düzeltmemi emretti. O iki çocuk bulûğ çağına erişince hazineleri dışarı çıkaracaktır. Eğer o duvar yıkılacak olsaydı hazine ortaya çıkar ve insanlar onu talan ederlerdi.”

Daha sonra şöyle buyurdu: “Ben bu işleri yaparken kendi başıma hareket etmedim. Aksine Allah'ın emriyle yaptım. Bu işlerin sırrı da sana dediğim bu şeylerdi.” Ardından o bilgin şahıs Musa'dan ayrıldı.

Hızırın (a.s) Kıssası

Kur'an-ı Kerim'de Hızır'dan Musa'nın iki denizin birleştiği yere yolculuk kıssası dışında başka bir yerde söz edilmemiştir. Onun bütün sıfatlarından sadece şu sıfatı beyan edilmiştir: **“Bu arada ikisi katımızdan kendisine bir rahmet verdiğimiz**

ve kendisine ilim öğrettiğimiz kullarımızdan birini buldular.” [974] Peygamber'den (a.s) veya Ehl-i Beyt imamlarından Hızır hakkında nakledilen rivayetlerden de bir takım bilgiler elde edilmektedir. Örneğin Muhammed b. Ammare'nin İmam Sadık'tan (a.s) naklettiği bir rivayete göre Hızır Allah-u Tealanın kendisini kavmine gönderdiği mürel peygamberlerden biridir. O halkını tevhide Allah'ın elçilerini, peygamberlerini ve kitaplarını ikrar etmeye davet etti. Onun mucizesi de oturduğu her kuru ağacın veya otsuz yerin yeşermesi idi. Bu yüzden Hızır olarak adlandırılmıştır. Asıl ismi Talya b. Malik b. Amr b. Erfehşed b. Sam b. Nuh idi... Hızır'ın bu adla adlandırılmasının sebebi hususundaki bu hadisi teyit eden bir başka bir rivayet Durr'ul Mensur'da bazı hadis kitabı yazarlarının İbn-i Abbas'tan ve Ebu Hureyre vasıtasıyla Peygamberden (a.s) nakledilen şu sözüdür: “Hızır beyaz bir deri üzerinde namaz kıldığında o deri yeşerdiği için Hızır olark adlandırılmıştır.

Ayyaşı'nın Bureyd'den ve onun da iki Sadık'tan (a.s) birinden naklettiği bazı rivayetlerde ise Hızır ve Zülkarneyn'in iki bilgin kimse olduğu ve Peygamber sayılmadığıdır... Ama Hızır'ın Musa (a.s) ile ilgili kıssası hakkında nazil olan ayetler zahiren onun peygamber olduğunu göstermektedir. Onun peygamber olmadığını söylemek nasıl mümkündür? Oysa hakkında nazil olan ayetlerde kendisine hüküm indirildiği belirtilmektedir.

Ehl-i Beyt İmamlarından farklı yerlerde nakledilen rivayetlerden de anlaşıldığı üzere Hızır (a.s) henüz diridir ve dünyadan göçmemiştir. Elbette Allah için kullarından birinin ömrünü uzatması, uzun bir müddet onu diri tutması işten bile değildir. Bu işin imkansız olduğunu gösteren akli bir delil de yoktur.

Ehl-i Sünnet kanalıyla nakledilen bazı rivayetlerde ise Hızır'ın uzun ömre sahip olmasının sebebi hakkında, Hızır'ın Adem'in oğlu olduğu ve Deccal'ı yalanlayıncaya kadar ecelinin ertelendiği belirtilmiştir. Bazı rivayetlerde de yer aldığına göre Adem (a.s) onun kıyamete kadar diri kalması için dua etmiştir. Şia ve Ehl-i Sünnet kanalıyla nakledilen bir takım rivayetlerde ise Hızır karanlıkların bağrında kaynayan hayat suyundan içmiştir. Zira Hızır hayat suyunu talep eden Zülkarneyn'in ordusunun en önünde hareket ediyordu. Dolayısıyla bu hayat suyu Hızır'a nasip oldu Zülkarneyn'e nasip olmadı. Bu ve benzeri rivayetler ahad hadisler olup kesinlik ifade etmemektedir. Doğruluğu hakkında Kur'an yakın edilen sünnet veya akıl açısından bir delil mevcut değildir.

Hızır hakkında bir çok kıssalar, hikayeler ve rivayetler mevcuttur. Bunlara hiç akıl sahibi itimat edemez. Örneğin Hasif'in rivayetinde şöyle denilmiştir: “Peygamberlerden dördü hayattadır: onlardan İsa ve İdris göklerde diğer ikisi yani Hızır ve İlyas ise yeryüzündedir. Hızır denizde yaşamakta ve İlyas ise karada.”

Hakeza Akili'nin Ka'ab'dan naklediği rivayette de şöyle yer almıştır: “Hızır yukarı ve aşağı denizin arasında bir minberin üzerindedir. Denizdeki hayvanlara onun sözünü dinlemeleri ve kendisine itaat etmeleri emredilmiştir. Her gün sabah akşam ruhlar ona sunulur.”

Hakeza Ka'ab'ul Ahbar'ın rivayetinde de yer aldığına göre Hızır b. Amil bazı arkadaşlarıyla birlikte Hind denizine yani Çin denizine varmak için gemiye bindi ve dostlarına şöyle buyurdu: “Ey dostlar! Beni denize doğru baş aşağı tutunuz.” Onlar da bir kaç gece ve gündüz onu denize doğru başaşağı tuttular. Daha sonra yukarı gelince şöyle dediler: “Ey Hızır! Orada ne gördün? Allah sana çok ilginç ikramda bulundu ve bu müddet boyunca denizin derinliklerinde diri kaldın.” Hızır (a.s) şöyle buyurdu: “Meleklerden biri yanıma gledi ve şöyle buyurdu: “Ey hata eden Adem'in oğlu! Nereden geldin ve nereye gidiyorsun?” Ben şöyle arzettim: “Denizin dibini görmek istiyorum.” Bana şöyle buyurdu: “Nasıl denizin altına ulaşabilirsin ki? Davud'un(a.s) zamanında bir şahıs denize atıldı ama henüz denizin derinliğinin üçte birine ulaşamamıştır. Oysa o zamandan bu zamana üç yüz yıl geçmiştir.” Bu tür diğer bazı rivayetler de böylesi nadir hikayeleri ve kıssaları içermektedir.

502. Konu

En-Nubuvvet (2)

Nübüvvet

14-İsmail (a.s)

☞ *Bihar, 13/38, 15. Bölüm; Kısas-u İsmail Ellezi Semmahu Sadik'ul-Ve'd*

3795. Bölüm İsmail (a.s)

Kur'an:

“Kitapta İsmail’e dair anlattıklarımızı da an. Çünkü o sözünde doğru bir kimse idi, tarafımızdan gönderilmiş bir peygamberdi. Ailesine namaz kılmalarını, zekât vermelerini emrederdi. Rabbinin katında hoşnutluğa ermişti.”^[975]

19658. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Aziz ve celil olan Allah’ın kitabında, **“Kitapta İsmail’i an”** diye buyurduğu İsmail İbrahim’in oğlu İsmail değildir. O aziz ve celil olan Allah’ın kavmine gönderdiği Peygamberlerden bir Peygamber idi. Kavmi onu tuttu, başının ve yüzünün derisini soydular. Bir melek yanına gelerek ona şöyle dedi: “Allah beni senin yanına gönderdi. Bana istediğini buyur.” O şöyle dedi: “Ben Hüseyin’e (a.s) yapılan şeye uyuyorum.”^[976]

19659. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İsmail Allah’ın gönderdiği bir peygamber idi.. Kavmi ona musallat oldu, başının ve yüzünün derisini yüzdüler. Daha sonra alemlerin rabbi tarafından bir melek geldi ve şöyle buyurdu: “Rabbin sana selam göndermekte ve sana şöyle buyurmaktadır: “Sana yaptıklarını gördüm” Allah bana sana itaat etmemi emretmiştir. O halde istediğin şeyi bana emret.” O şöyle buyurdu: “Hüseyin b. Ali (a.s) benim örnek aldığım kimsedir.”^[977]

19660. *İmam Rıza (a.s), Süleyman Caferi’ye şöyle buyurmuştur:* “İsmail’in neden Sadık’ul-Vaad (sözünde duran) kimse olarak adlandırıldığını biliyor musun?” Ben şöyle arzettim: “Hayır” İmam şöyle buyurdu: “O birine söz verdiği için tam bir yıl oturarak onu bekledi.”^[978]

19661. *Tefsir-i Kumi’de Allah-u Teala’nın “Kitapta İsmail’e dair anlattıklarımızı da an. Çünkü o sözünde doğru bir kimse idi” ayeti hakkında İmam’ın şöyle buyurduğu yer almıştır:* “İsmail biriyle sözleşti ve bir yıl boyunca onu bekledi. O İsmail b. Hazkil’dir.”^[979]

Şöyle diyorum: “Allame Tabatabai (r.a) bu hadisi naklettikten sonra şöyle buyurmaktadır: ‘İsmail’in (a.s) Vaad ettiği yerde kendisini bekeleyeceğine dair verdiği söz mutlak idi. Yani bir saat veya bir gün veya falan müddet kendisi için sabredeceğini belirtmemişti. Bu yüzden de sahip olduğu sıdk (doğruluk) makamı onun mutlak olarak verdiği vaadine vefa göstermesini ve dostuna vaad ettiği yerde geri döniñceye kadar beklemesini gerektirdi. Vefa ve sözünde durma sıfatı, muhabbet, irade, azim, iman, güvenilirlik ve teslim gibi diğer nefsanî sıfatların ilim ve yakın mertebelerinin farklılığı basebiyle farklılıkları vardır. Örneğin imandan bir mertebe hata ve günahla uyşmaktadır ve bu da imanın en düşük mertebesidir. Bu mertebe sürekli gelişmekte, halis olmakta, daha da halisleşmekte ve sonunda her türlü gizli şirkin de temizlendiği ve neticede kalbin hatta Allah’tan başka hiçbir şeye iltifat göstermediği bir makama ulaşmaktadır ve bu da imanın en üst mertebesidir. Sözüne vefa göstermek de aynı şekilde farklı mertebelere sahiptir. Bunun en düşük mertebesi, bir veya iki saat bir yerde beklemeye dair söz vermesi ve işi çıktığı durumda da oradan gitmesidir. Abde vefa göstermek örfte bunu da içermektedir. Bu mertebeden daha yükseği ise, akşam gelip çatıncaya kadar veya örneğin artık muhabatın gelişinden ümidinin kesileceği zamana kadar beklemektir. Bu durumda da mutlak vaade ümidini kesmek şartına bağlıdır. Bundan daha yüksek mertebe ise, uzun süre beklese de dostu gelinceye kadar beklemektir. O halde güçlü nefisler, söz ve davranışlarına çok dikkat ederler, asla amel edemeyecekleri bir sözü vermezler, söz verdikleri zaman da hiçbir engel onları harekete geçirmekten alıkoymaz.

Rivayetlerde de yer aldığına göre Peygamber (s.a.a) Mekke’de, ashablarından birine geri döniñceye kadar Allah’ın evinin yanında onu bekeleyeceğine dair söz vermişti. O şahıs işinin peşice gitti ve Peygamber’e verdiği sözü unuttu. Peygamber onu üç gün orada bekledi. Sonunda halk durumu anladı ve o şahıs haber verdiler. O şahıs geldi ve Peygamber’den özür diledi. Evet, sıddıkların makamı verdikleri her söz ile amel etmelerini gerektirmektedir.”^[980]

502. Konu

En-Nubuvvet(2)

Nübüvvet(2)

15-İlyas (a.s)

☞ Bihar, 13/392, 16. Bölüm; Kısset-u İlyas ve İhya ve'l-Yese' (a.s)

3796. Bölüm İlyas (a.s)

Kur'an:

“Doğrusu İlyas da peygamberlerdendir. Kavmine: “Allah’a karşı gelmekten sakınmaz mısınız? Yaratanların en iyisi olan, sizin de Rabbiniz, önceki babalarınızın da Rabbi bulunan Allah’ı bırakıp da Ba’l putuna mı taparsınız?” demişti. Bunun üzerine onu yalanlamışlardı. Allah’ın O’na içten bağlı kulları bir yana, bunların hepsi cehenneme götürüleceklerdir. Sonra gelenler içinde, “İlyas’a selam olsun” diye bir ün bıraktık. Doğrusu biz iyileri böylece mükâfatlandırırız. O, iman etmiş kullarımızdandı.”^[981]

“Zekeriya’yı, Yahya’yı, İsa’yı ve İlyas’ı da, (doğru yola iletmiştik.) Hepsi de iyilerden idi.”^[982]

19662. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Kereviz yiyiniz. Zira kereviz, İlyas, Elyesa’ ve Yuşa b. Nun’un yiyeceği idi.”^[983]

İlyas’ın (a.s) Kıssası Hakkında Bir Çift Söz 1-İlyas’ın Kur’an’daki Kıssası

Kur’an-ı Kerim’de İlyas’ın adı burada (Saffat suresi 123-132. ayetler) ve Peygamberlerin hidayetinden söz edildiği En’am suresinde geçmekte ve şöyle buyurulmaktadır: “Zekeriyya, Yahya, İsa ve İlyas, tümü salihlerden idiler.” İlyas’ın adı başka bir yerde zikredilmemiştir. Allah-u Teala bu surede onun kıssası hakkında sadece Ba’l putuna tapan kavmini Allah’a kulluğa davet ettiğini ve kavminden sadece az bir grubun ona iman ettiğini zikretmiştir. Ona az bir grubunun iman ettiğini ve halis bir imana erdiğini zikretmiştir. İnsanların çoğunu teşkil eden diğerleri ise, İlyas’ı (a.s) yalanlamışlardır ve onlar (cehenneme götürülecek kimselerdendir.)

Münezzeh olan Allah En’am suresinde diğer Peygamberlerini övdüğü gibi onu da övmüş, onun mümin ve iyilik sahibi kullarından biri olduğunu ifade ederek methetmiş, ona selam göndermiştir. Meşhur kıraate göre, “İlyas’a selam olsun” diye okunmaktadır.

2-İlyas Hakkında Hadisler

İlyas (s.a) hakkında çeşitli ve birbiriyiyle uyumlayan bir takım rivayetler vardır. Bu konu Peygamberlerin kıssası hakkında nakledilen ve ilginç işleri ifade eden rivayetlerin geneli hakkında geçerlidir. Örneğin, İbn-i Mes’ud’un rivayet ettiğine göre, İlyas, İdris’in bizzat kendisidir. Hakeza İbn-i Abbas’ın Allah Resülü’nden naklettiği rivayete göre Hızır İlyas’ın bizzat kendisidir. Vehab, Ka’b’ul-Abbar ve diğerlerinden

rivayet edildiği üzere ise İlyas diridir ve Sur'un ilk nefhasına üfürülünceye kadar da diri kalacak ve ölmeyecektir. Hakeza Vehb'ten nakledildiğine göre İlyas Allah'tan kendisini kavminin elinden kurtarmasını istemiştir. Allah da ona at şeklinde ve ateş renginde bir binek göndermiştir. İlyas onun üzerine atlamış ve gitmiştir. Allah onun üzerine kanat ve nur germiştir. Ondan yiyecek ve içeceğin lezzetini almış onu meleklerinden biri haline getirmiştir. Ka'bu'l Ahbar'dan nakledilen bir rivayete göre ise İlyas dağ ve çöllerin sahibidir ve o Allah'ın "zunun" (Yunus) olarak adlandırdığı kimsedir. Hassandan rivayet edildiğine göre İlyas çöllere, Hızır ise dağlara tayin edilmiştir. Enes'ten nakledildiğine göre ise İlyas, Peygamberi (s.a.a) yolculuklarından birinde görmüş onunla oturarak görüşmüş sonra ikisi için gökten bir sofraya inmiş ve her ikisi de o sofradan yemiş, birbirine yedirmiş, daha sonra İlyas Allah Resulü ve kendisiyle vedalaşmış ve de rivayete göre Enes onun göklere bulutların üstüne gittiğini görmüştür. İlyas hakkında bu ve benzeri bir çok konular nakledilmiştir. [\[984\]](#)

Bazı Şii rivayetlerde yer aldığına göre ise İlyas diri ve ebedidir. [\[985\]](#) Ama bu rivayetler oldukça zayıftır. İlyas'ın kıssasıyla ilgili ayetlerin zahiri de bu konuyu teyit etmemektedir.

El-Bihar kitabında İlyas'ın kıssasının altında Kısas'ul Enbiya'dan kendi senediyle Saduk'tan o da kendi senediyle Vehb b. Münebbih'ten –bu hadisi Salebi de el-Arais'te İbn-i İshak'tan nakletmiştir ve diğer hadis alimleri de bu hadisi daha detaylı bir şekilde rivayet etmişlerdir- oldukça detaylı bir hadis nakletmektedir ki bu rivayetin özeti şöyledir: İsrailoğullarının saltanatı dağıldıktan ve aralarında bölüştürüldükten sonra İsrailoğulları boylarından biri Balebeg bölgesine göç etti. Bu boyun Ba'l adında puta tapan bir hükümdarları vardı. Ve halkı da ona ibadet etmeye zorladı.

Onun kendisinden önce yedi hükümdarla evlenen ve torunları müstesna doksan çocuk doğuran kötü bir karısı vardı. Padişah bir yere gittiği zaman onun yerine geçiyor ve insanların arasında hükmediyordu. Padişahın mümin ve bilgin bir katibi vardı. Hükümdarın karısının öldürmek istediği üç yüz mümini onun elinden kurtarmıştı. Padişahın sarayının yakınlarında da bir bağı olan bir mümin yaşıyordu ve hükümdar bu komşusuna saygı gösteriyor ve onu yüceltiyordu. Bir gün padişahın yokluğunda kadın bu mümin komşusunu öldürdü ve onun bağını gasbetti. Padişah geri dönüp olaydan haberdar olunca karısını kınadı. karısı özür ve bahane getirerek hükümdarı razı etti. Bu esnada Allah-u Teala tevbe etmedikleri takdirde o ikisinden intikam alacağına dair yemin içti. Bu yüzden İlyas'ı (a.s) Allah'a kulluk ve ibadete davet etmesi için bu kavme gönderdi. O padişaha ve karısına Allah'ın böyle bir yemin içtiğini haber verdi. İnsanlar İlyas'a karşı öfkelenildiler. Ona işkence etmeye ve onu öldürmeye niyetlendiler. İlyas da onların elinden orada bulunan geciti en zor dağlardan birine kaçtı. Yedi yıl orada yaşadı, açlığını oradaki bitkilerden ve meyvelerden giderdi.

Bu arada Allah sultanın çok sevdiği oğullarından birisini bir hastalığa دچار kıldı. Sultan çocuğunun şifa bulması için Ba'l putuna tevessül etti ama bir sonuç alamadı. Ona şöyle dediler: "İlyas'ı öldürmedikçe Ba'l senden dolayı sana gazap edecektir." Padişah bir grubu bile ve aldatmayla onu yakalaması için İlyas'a gönderdi. Ama Allah bu gruba ateş indirdi ve hepsini yaktı. Sultan kahramanlardan bir grubu o mümin katiple birlikte ona gönderdi. İlyas o katibi sultanın gazabından korumak için onlarla beraber gitti. Ama münezzeh olan Allah şahın oğlunu dünyadan aldı. Oğlunun ölümü padişaha İlyas'ı unutturdu. İlyas da salim bir şekilde yerine geri döndü.

İlyas uzun bir müddet gizlendikten sonra dağdan indi. Yunus b. Metta'nın annesinin evine gizlendi. Yunus o zamanlar süt emen bir çocuktü. Altı ay sonra İlyas yeniden dağa gitti ve tesadüfen o gittikten sonra Yunus vefat etti. Yunus'un annesi İlyas'ı aramaya koyuldu ve onu buldu. Ondan ricada bulundu. İlyas'ta dua etti. Allah onun duasıyla Yunus'u yeniden diriltti.

İlyas, Allah'tan İsrailoğullarından intikam almasını, onlara yağmur yağdırmamasını istedi. İlyas'ın duası kabul oldu. Allah israiloğullarını kıtlık ve kuraklığa müptela kıldı. Bu bir kaç yıl insanları bezdirdi. Onlar yaptıklarından pişman oldular. İlyas'ın yanına gelerek tevbe edip pişman oldular. Daha sonra İlyas dua etti Allah onlara yeniden yağmur yağdırdı. Onları ve topraklarını suya kandırdı ve topraklarını diriltti. Halk duvarlarının viran olmasından ve ekin tohumlarının olmamasından dolayı İlyas'a şikayette bulundular. İlyas'a İsrailoğullarına tuz ekmeleri emrini verdi ki Allah da ondan ondan kendileri için nobut çıkarsın ve kum ettikleri takdirde de o kumdan kendileri için darı yetiştirsın.

Allah onlardan belayı kaldırdıktan sonra onlar yeniden sözünde durmadılar. Öncekinden daha kötü bir duruma düştüler. Bu duruma İlyas çok üzüldü. Allah'tan kendisini onların kötülüğündne kurtarmasını diledi. Allah onun için ateşten bir at gönderdi. İlyas onun üzerine bindi ve Allah onu göğe kaldırdı. Ona kanat ve nur verdi ve onu meleklerinden biri kıldı.

Daha sonra Allah o padişah ve eşine bir düşmanı musallat kıldı o düşmanları padişahın ve karısının üzerine yürüyerek onlara galebe çaldı ve her ikisini öldürdü ve cesedini, karısının öldürüp bağını gasbettiği müminin bağına attı.

Sen bu kıssayı dikkatle okuduğun takdirde bu kıssanın zayıflığı hakkında asla şek etmeyeceksin. [\[986\]](#)

502. Konu

En-Nubuvvet(2)

Nübüvvet(2)

16-el-Yesa' (a.s)

☞ *Bihar, 13/392, 16. Bölüm; Kısset-u İlyas ve İhya ve'l-Yese'*

3797. Bölüm
El-Yesa' (a.s)

Kur'an:

“İsmail'i, Elyesa'yı, Zülkifl'i de an. Hepsi iyilerdendir.” [\[987\]](#)

“İsmail'i, Elyesa'yı, Yunus'u, Lut'u da (doğru yola erıştirdik.) Hepsini alemlere üstün kıldık.” [\[988\]](#)

19663. *İmam Rıza (a.s) Hristiyan Caslık ile yaptığı tartışmasında şöyle buyurmuştur:* “el-Yesa' da İsa'nın (a.s) yaptığı işi yapıyordu. Suyun üstünde yürüyor, ölüleri diriltiyor, anadan doğma körleri ve alaca hastalığına yakalananları iyileştiriyordu. Ama buna rağmen ümmeti onu rab edinmedi.” [\[989\]](#)

502. Konu

En-Nubuvvet(2)

Nübüvvet(2)

17-Zu'l-Kifl (a.s)

☞ *Bihar, 13/404, 17. Bölüm; Kıses-u Zi'l-Kifl*

3798. Bölüm Zu'l-Kifl (a.s)

Kur'an:

“İsmail, İdris ve Zülkifl hakkında anlattığımızı da an; onların her biri sabredenlerdendi. Onları rahmetimizin içine aldık; doğrusu onlar iyilerdendi.” [\[990\]](#)

“İsmail'i, Elyesa'yı, Zülkifl'i de an. Hepsini iyilerdendir.” [\[991\]](#)

19664. İmam Cevad (a.s), kendisine, “Zülkifl'in adı nedir ve o da Peygamberlerden biri midir?” diye soran Abdulażim Haseni'ye şöyle buyurmuştur: “Zikri yüce olan Allah-u Teala yüz yirmi dört bin nebi gönderdi. Bunlardan yüz on üç kişisi Resul idi. Zülkifl (a.s) de onlardan biriydi. Süleyman b. Davud'dan (a.s) sonra yaşadı. O da Süleyman b. Davud'dan (a.s) sonra yaşadı ve insanlar arasında Davud gibi hüküm verdi. Aziz ve celil olan Allah'tan başkası için gazaplanmadı. Adı Uveydiya idi. O Allah-u Teala'nın kendi kitabında zikrettiği ve hakkında şöyle buyurduğu kimsedir: “İsmail, Yesa ve Zülkifl'i an ve hepsi de şüphesiz iyilerden idiler.” [\[992\]](#)

Açıklama

Emin'ud-Din Tabersi şöyle diyor: “Zu'l-Kifl hakkında görüş farklılıkları vardır. Ebu Musa Eş'ari, Kutade ve Mücabitten nakledildiğine göre o salih bir kimseydi ve Peygamber değildi ama Peygamberlerden biri karşısında gündüzleri oruç tutmayı, geceleri de ibadetle geçirmeyi, asla gazaplanmamayı, hak ile amel etmeyi kabullendi ve bu sorumluluğuna vefa gösterdi. Allah da bu yüzden onu taktir etmiştir. Hasan'dan nakledildiği üzere o bir Peygamber idi ve adı da Zülkifl'dir. “Allah onun kıssasını detaylı bir şekilde beyan etmemiştir.” İbn-i Abbas'dan nakledildiği üzere, Zülkifl, İlyas'ın bizat kendisidir. Cebbai'den nakledildiğine göre ise o bir Peygamberdir ve iki kat sahibi anlamına gelen Zulkifl olarak adlandırılmıştır. Zira onun ameli üstün ve değerli idi ve amelinin sevapları, zamanındaki diğer insanların amellerinin sevaplarının iki katıydı. Bir görüşe göre de o İlyas ile birlikte olan el-Yesa' b. Hatub'dur; Allah'ın Kur'an'da adını zikrettiği el-Yesa' değil. O zalim bir padişah karşısında (onun) tövbe ettiği taktirde cennete gideceğini boynuna aldı. Bu konuda ona bir de yazı verdi ve bunun üzerine padişah tövbe etti. Onun adı Ken'an idi ve bu işi sebebiyle de Zülkifl olarak adlandırılmıştır. Kifl lügatte pay anlamındadır.

Kitab'un-Nubuvvette ise Abdulażim b. Abdullah Hasani senediyle, buna benzer görüşler zikredilmiştir. Beyzavi şöyle demiştir: “Zülkifl'den maksat İlyas'tır” Bir görüşe göre Yuşa ve bir görüşe göre de Zekeriyya'dır.

Şöyle diyorum: Bazı tarihçiler ise şöyle demişlerdir: “O Bısr b. Eyyub'is-Sabır idi.” Tarihçilerin çoğunun da inandığına göre de o el-Yesa'nın vasisi ve yerine geçen kimseydi. Birinci babda da söylediğimiz gibi Zülkifl Yuşa'nın kendisidir ve bunu orada da izah etmiş bulunmaktayız. Biz de tarihçilerin çoğunluğuna uyarak, onu burada zikrettik. Gerçi haberden de anlaşıldığı üzere o Süleyman'dan (a.s) daha sonra yaşamıştır. Mesudi ise Haskil, İlyas, Zülkifl ve Eyyub'un, Süleyman'dan (a.s) sonra ve Mesih'ten (a.s) önce yaşadığını söylemektedir.

Sa'lebi ise el-Arayız adlı kitabında şöyle diyor: "Bazılarının dediğine göre Zülkefl, Allah'ın, babasından sonra kendisini Rum topraklarına gönderdiği Bısr b. Eyyub'is-Sabır'dır. Rumlular ona iman etmiş, onu tasdik etmiş ve ona tabi olmuşlardır. Allah-u Teala daha sonra ona cihat emrini vermiştir. Ama takipçileri cihattan korkmuş, zaaflarında bulunmuş ve şöyle demişlerdi: "Ey Bısr! Biz hayatı seven bir topluluğuz, ölümden hoşlanmıyoruz, aynı zamanda da Allah ve Resulüne de isyan etmek istemiyoruz. O halde Allah-u Teala'dan ömrümüzü uzun kılmasını ve ona ibadet etmek ve düşmanlarıyla savaşmak için kendimizi istemedikçe bizi öldürmemesini dile." Bısr b. Eyyub onlara şöyle buyurdu: "Benden çok büyük bir istekte bulundunuz, omuzuma çok ağır bir yük yüklediniz."

Bısr kalkıp namaz kıldı, dua etti ve sonra şöyle buyurdu: "Allah'ım! Bana düşmanlarımla cihat etme ^[993] emrini verdin. Sen de biliyorsun ki ben kendimden başkasına malik değilim, kavmim benden, senin ne olduğunu benden daha iyi bildiğin bir şeyi istemektedir. O halde beni başkalarının günahıyla kınama! Ben senin gazabından boşnutluğuna sığınırım, senin cezandan bağışına sığınırım. Allah-u Teala da ona vahyederek şöyle buyurdu: "Ey Bısr! Ben kavminin sözlerini işittim ve benden istediklerini onlara verdim. Ömürlerini kendileri istemedikçe ölmeyecekleri bir şekilde uzattım, benden taraf bu konuda kendilerine kefil ol..". Bısr Allah'ın mesajını onlara ulaştırdı ve bu sebeple de Zülkefl olarak adlandırıldı. Ondan sonra da insanlar çoğalıp büyüdüler, sayıları artıp şehirlere sığmaz oldular. Hayat onlara acı gelmeye başladı ve cemiyetin çokluğundan bezdiler. Bu yüzden de Bısr'den Allah-u Teala'dan onların ömürlerini mukadder kılan ömürlere geri çevirmesini istediler. Allah-u Teala da Bısr'e vahyederek şöyle buyurdu: "Sonunda kavmin benim onlar için seçtiğimin, onların kendileri için seçtiğinden daha hayırlı olduğunu bildi." Daha sonra onların emirlerini mukadder ömürlerine çevirdi ve onlar ecelleriyle öldüler. Bu yüzden de Rumların nüfusu hızla arttı. Söylenildiğine göre dünya nüfusunun altıda beşini Rumlular teşkil ediyordu. Onların Rum olarak adlandırılması da ataları Rum b. Ays b. İshak b. İbrahim'e (a.s) nispetleri sebebiyledir. Veheb şöyle diyor: "Bısr b. Eyyub tüm ömrünü Şam'da geçirdi ve orada vefat etti. O doksan beş yıl yaşadı." ^[994] Seyyid b. Tavs ise Sa'd'us-Suud adlı kitabında şöyle diyor: "Söylenildiği üzere o azameti yüce Allah-u Teala karşısında kavmine gazaplanmamayı boynuna aldı ve bu yüzden de Zülkefl olarak adlandırıldı. Bazıları ise şöyle demişlerdir: "O Peygamberlerin birinin karşısında asla sinirlenmeyeceğini boynuna aldı. İblis de farklı yollarla onu gazaplandırmaya çalıştı, ama beceremedi. Onun için de Zülkefl olarak adlandırıldı. Zira kendi zamanındaki Peygambere bir söz vermiş ve asla gazaplanmayacağına kefil oluştı ve bu sözüne de vefa gösterdi." ^[995]

502. Konu

En-Nubuvvet(2)

Nübüvvet(2)

18-Lokman (a.s)

☞ Bihar, 13/408, 18. Bölüm; Kısas-u Lokman ve Hikemih

3799. Bölüm Lokman (a.s)

Kur'an:

“And olsun ki, Lokman’a, Allah’a şükretmesi için hikmet verdik. Şükreden kimse ancak kendisi için şükretmiş olur. Nankörlük eden ise, bilsin ki, Allah her şeyden müstağnidir, övülmeğe layık olandır.”^[996]

19665. *Şeyh Tabersi şöyle diyor:* “Tefsir’de yer aldığına göre Lokman’ın efendisi ona seslendi ve şöyle dedi: “Bir koyun kes ve en iyi iki organını bana getir.” Lokman (a.s) bir koyun kesti, kalbini ve dilini efendisi için götürdü. Efendisi bunun nedenini sorunca da Lokman (a.s) şöyle buyurdu: “Bu iki organ temiz olunca temiz olan en iyi şeylerdir. Bunlar kötü olunca da en kötü olan şeylerdir.”^[997]

19666. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Sizlere hakikati söyleyeyim mi?! Lokman Peygamber değildi ama çok düşünen ve güzel yakine sahip olan bir kuldu. Allah’ı sevmiş, Allah da onu sevmiş ve hikmeti ihsan buyurmuştu.

Bir öğlen vakti uyurken şöyle bir ses işitti: “Ey Lokman! Allah’ın seni insanlar arasında hakla hükmetmen için yeryüzünde halife seçmesini ister misin? “Lokman o sese cevap olarak şöyle buyurdu: “Eğer Rabbim beni özgür kılsa afiyeti kabullenir belayı kabullenmem. Ama eğer beni halife etmeyi irade etmişse canı gönülden kabullenirim. Zira bana bu işi yaptığı taktirde bizzat yardım edip koruyacağını da biliyorum.” Lokman’ın görmediği melekler ona şöyle dediler: “Neden ey Lokman!” Lokman şöyle buyurdu: “Zira hakimlik en zor ve sıkıntılı duraktır. Zulüm her taraftan onu çepeçevre kuşatır. Eğer hakimlikte doğru yola gidilirse kurtuluş umudu vardır (yakini değil.) Eğer hata ederse cennet yolunu yanlış gitmiş olur. Eğer bir kimse dünyada hor, ahirette ise şerefetli biri olursa bu dünyada şerif olup ahirette hor olmasından daha iyidir. Her kim dünyayı ahirete tercih ederse dünya elinden gider ve ahiret de eline ulaşmaz.

Melekler onun bu güzel sözü karşısında şaşkırdılar. Lokman uyudu ve rüya aleminde ona hikmet verildi ve uyandığı zaman artık hikmet dolu sözler söylüyordu ve Davud için hikmet esasınca müşavirlik yaptı. Davud ona şöyle buyurdu: “Ne mutlu sana ey Lokman! Hikmet sana verilmiştir, bela (hilafet ve halk arasındaki hüküm verme olayı) ise senden kaldırılmıştır.”^[998]

19667. *İmam Sadık (a.s) kendisine Lokman ve Lokman’ın (a.s) hikmetini soran Hammad’a cevap olarak şöyle buyurmuştur:* “Allah’a yemin olsun ki hikmet aile şerafeti, mal, servet, kadın, çocuk, bedensel güç veya güzellik sebebiyle Lokman’a verilmemiştir. Aksine o Allah’ın işlerinde güçlü, takvalı, suskun, sakin, derin düşünen, çok tefekkür eden, incelikleri gören ve ibretlerden öğüt alan kimseydi. Asla gündüzleri uyumamıştır. Hiç kimse onu tuvalete giderken veya bedenini yıkarken görmemiştir. Zira oldukça hayalî, derin düşünceli, hareket ve sukûnetine dikkat gösteren biriydi. Asla bir şeyden dolayı gülmemiştir. Çünkü bunun günah olmasından korkmuştur. O asla sinirlenmemiş, hiç kimseyle şaka yapmamış, hiç bir zaman dünyalıktan bir şeye ulaşmak için sevinmemiş ve dünyalıktan bir şeyi kaybetmesi sebebiyle de üzülmemiştir. Bir çok defa evlendi ve bir çok çocuklar, dünyaya geldi. Ama onların çoğu ondan önce ahirete göçtüler ve o çocuklarından hiç birinin ölümü için ağlamadı. Bir biriyle tartışan veya dövüşen iki kişinin yanından geçerken onları barıştırmadan asla oradan geçmemiştir ve onun

gidişiyle de birbiriyle dost olmuşlardır.^[999] Duyduğu her güzel sözün anlamını ve asıl söyleyenini mutlaka sormuştur. Bilgin ve bir çok hikmete sahip kimselerle oturuyor, padişahların, kadıların ve devlet adamlarının yanına varıyor, kadınlara böyle önemli bir işe giriştikleri için acıyor ve saltanat ve kudrete gönül verip Allah’tan habersiz yaşadıkları için padişahlara ve devlet adamlarına acıma izharında bulunuyordu. O ibret alıyor ve kendileriyle nefsine galip geldiği, heva ve hevesiyle savaştığı ve şeytandan uzaklaştığı sebepleri öğreniyordu. Kalbini sürekli düşünceyle nefsini ise ibret alarak detavi ediyordu. Kendisi için faydası olmayan bir yolculuğa çıkmıyordu. Bu sebeple ona hikmet verildi, ismet ve günahlardan uzak olma makamına erişti.

Allah-u Teala gözlerin uykuya daldığı bir öğlen vakti meleklerle Lokman’a seslerini işittiği ama kendilerini görmediği bir şekilde seslenmelerini ve şöyle demelerini emretti: “Ey Lokman! Allah’ın seni, yeryüzünde insanlar arasına hakla hükmedesin diye halife kılmasını ister misin?” Lokman şöyle buyurdu: “Eğer Allah bana bunu emrederse canı gönülden

kabul ederim. Çünkü eğer bu işi benimle yapacak olursa kendisi de bana yardım edecektir ve hüküm vermem şeklini gösterecektir ve beni günahlardan koruyacaktır. Eğer seçimi bana bırakacak olursa ben afiyeti tercih ederim.

Melekler şöyle dediler: “Ey Lokman! Neden böyle konuşuyorsun?” O şöyle buyurdu: “Zira insanlar arasında hüküm vermek en zor, en çok fitneli ve dinin en yüce ve en belalı makamlarındandır. İnsan yalnız kalır ve hiç kimse de yardımda bulunmaz, zulüm ve hakkı öldürmesi onu çepeçevre kuşatır. Bu makama sahip çıkan kimse iki halden dışarı değildir: Eğer hak ile hüküm verirse güvenliğe erişmesi yerindedir. Ama eğer hata ederse cennet yolunu hata ile katetmiştir. Her kim dünyada hor ve hakir olursa kıyamet günü reis, efendi, ve değerli bir kimse olması daha kolay olur. Dünyayı ahirete tercih eden kimse her ikisini de kaybetmiştir. Çünkü dünyası bitmiş ve ahirete ulaşamamıştır.

İmam (a.s) şöyle buyurdu: “Melekler Lokman’ın (a.s) hikmetinden dolayı şaşkınlığa düştüler. Rahman onun sözlerini ve mantığını beğendi, gece olunca Lokman yatağına gitti, Allah hikmeti ona nazil buyurdu. Baştan ayağa hikmete daldı, uykuda olduğu bir zamanda Allah üzerine hikmetten bir örtü örttü. Uyandığı zaman zamanındaki insanların en çok hikmet sahibi olanı idi. O insanların içine geliyor, hikmetli sözler söylüyor ve hikmeti yayıyordu.

İmam şöyle buyurdu: “Hilafet hükmü Lokman’a verilince ve o bu makamı kabul etmeyince, Allah meleklerine emretti, onlar da hilafeti Davud’a önerdiler, Davud ise onu kabullendi ve Lokman’ın yaptığı şartlardan birini şart beyan etmedi. Bunun üzerine Allah yeryüzünde hilafeti Davud’a verdi ve defalarca bu işe mübtela oldu. Arada bir hataya düşer oluyordu. Ama Allah onu kabullendi ve onu bağışladı. Lokman, Davud’u (a.s) görmeye çok geliyor, ona öğütleri, hikmetli sözleri ve birçok bilgisi ile öğüt veriyordu. Davud ona şöyle buyurdu: “Ne mutlu sana ey Lokman! Sana hikmet verildi ve hilafet belasına düşer olmadın. Ama Davud’a hilafet verildi ve böylece hakemlik ve fitneye mübtela oldu.”

İmam Sadık (a.s) daha sonra şu ayeti tilavet buyurdu: **“Lokman, oğluna öğüt vererek: “Ey oğulcuğum! Allah’a eş koşma, doğrusu eş koşmak büyük zulümdür” demişti.”** Hakeza İmam şöyle buyurmuştur: “Lokman çocuğuna da bir takım öğütler veriyordu. Öyle ki o büyüdü ve açıldı.

Ey Hammad! Onun oğluna verdiği öğütlerden biri de şöyle demesiydi: “Oğulcağızım! Sen dünyaya geldiğin gün, dünyaya sırtını döndün ve ahirete yöneldin. O halde kendisine doğru hareket etmekte olduğun ev, kendisinden uzaklaşmakta olduğun evden sana daha yakındır. Oğulcağızım! İlim sahipleriyle oturup kalk, onlarla diz dize otur, onlarla mücadele etme. Aksi taktirde ilmini senden esirgerler. Dünyadan sana yetecek kadarını al. Onu uzağa atma ki neticede insanlara yük olursun. Öylesine de dünyaya koyulma ki böylece ahiretin zarar görür. O kadar oruç tut ki şehvetini önlesin, fazla da oruç tutma ki seni namazından alıkoymasın. Zira namaz Allah nezdinde oruçtan daha sevimlidir.

Oğulcağızım! Dünya derin bir denizdir, bir çok kimse onda helak olmuştur. O halde bu denizde gemini iman karar kıl, yelkenlerini tevekkül, azığını ise ilahi takva kıl. Eğer kurtulursan, Allah’ın rahmetiyle kurtulmuş olursun. Eğer helak olursan, günahların sebebiyle helak olmuş olursun.

Oğulcağızım! Eğer daha genç iken edep öğrenirsen, büyüdüğünde ondan faydalanırsın. Edebi sermaye ve zenginlik olarak kabul eden kimse, ona önem verir. Edebe önem veren kimse de onu öğrenmek yolunda zahmet ve sıkıntıya katlanır. Her kim de onu öğrenmek yolunda zahmet ve sıkıntıya katlarsa, büyük bir ciddiyetle peşine düşer ve her kim de büyük bir ciddiyetle edebini peşine düşerse onun menfaatlerine ulaşır. O halde edebi huy ve adet edin. Zira bu işinle geçmişlerin yerine geçersin ve senin yerine geçen kimseye fayda verirsin. Rağbet eden sana ümit bağlar, korkan ise senin azametinden korkar. Sakın edep elde etmek hususunda gevşeklik ve tembellik etme ve ondan başka bir şeyi elde etmeye koyulma. Eğer dünya işinde yenilgiye uğrarsan ahiret işinde yenilgiye uğrama. Eğer ilmi yerinden tahsil etmekten mahrum kalırsan bil ki ahiret işinde yenilgiye uğramışsın. Geceler, gündüzler ve saatlerinden bir miktarını ilim tahsiline ayır. Zira hiç bir şey, ilmi terketmek gibi ilmi zayı etmez. Hiçbir zaman inatçı kimselerle ilmi tartışmalarda bulunma. Bilgin kimselerle cedelleşme. Güçlü kimselere düşmanlık etme. Hiçbir zalim ile arkadaşlık ve dostluk kurma. Hiçbir kirli günahkarla dostluğa girişme. Günah ile itham edilen hiç kimseyle arkadaşlık yapma. İlmini de paran gibi hazinede gizle.

Oğulcağızım! Allah’tan öyle bir kork ki, eğer kıyamet günü, insanların ve cinlerin iyiliklerini kendinle getirecek olursan, yine de azap göreceğine dair korku içinde olasın. Allah’a öyle bir ümitvar ol ki eğer kıyamet günü insanların ve cinlerin günahlarıyla birlikte de gelecek olsun, yine de onun mağfiretini talep edebilesin.”

Lokman’ın çocuğu şöyle dedi: “Ey baba! Benim bir kalbim olduğu halde nasıl bütün bunlara tahammül edebilirim?” Lokman şöyle buyurdu: “Oğulcağızım, eğer müminin kalbini dışarı çıkaracak ve onu yaracak olsalar, orada iki nur bulurlar. Bir nur korkudan ve bir nur da ümittendir. Eğer bu iki nur birlikte tartılırsa, hiç birisi zerre kadar diğerinden daha ağır değildir. Allah’a iman eden kimse, Allah’ın dediği şeyi tasdik eder. Her kim de Allah’ın dediği şeyi tasdik ederse, Allah’ın

emrettiği şeyi hayata geçirir. Allah'ın emrini hayata geçirmeyen kimse ise, onun sözüne inanmamıştır. Bu huy ve hasletlerin her biri diğerine tanıktır.

O halde sadık bir şekilde Allah'a iman eden, halisane ve riyasız bir şekilde Allah için amel eden kimse, sadıkane bir şekilde Allah'a iman etmiştir. Her kim de Allah'a itaat ederse, ondan korkar ve Allah'tan korkan kimse de onu sever. Allah'ı seven kimse, emrine itaat eder, Allah'ın emrine itaat eden kimse, cenneti ve Allah'ın hoşnutluğunu kazanır. Allah'ın hoşnutluğunun peşice koşturmayan kimse ise, Allah'ın gazabından ve hoşnutsuzluğundan korkmaz. Allah'ın gazab ve hoşnutsuzluğundan ona sığınırım.

Oğulcağızım! Dünyaya itimat etme ve kalbini dünya ile meşgul kılma. Zira Allah, gözünde dünyadan daha hor olacak bir şey yaratmamıştır. Allah'ın dünya nimetlerini itaat edenlere bir mükafat ve belaları isyan edenlere bir ceza karar kılmadığını görmüyor musun?" [\[1000\]](#)

19668. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:* "Lokman'a şöyle denildi: "Bütün hikmetlerini kaplayan hikmet hangisidir?" Lokman şöyle buyurdu: "Kendimi bana garantilenen bir şey hususunda zahmete düşürmemem ve bana bırakılan bir şeyi de zayi etmememdir." [\[1001\]](#)

19669. *Lokman (a.s), oğluna öğütte şöyle buyurmuştur:* "Oğulcağızım! Eğer ölüm hakkında şüphen varsa, uykunu kendinden kaldır. Ama bil ki asla bu işi yapamazsın. Eğer kıyamet günü hakkında bir şüphen varsa, uykudan dirilişini kendinden uzaklaştır. Lakin bil ki buna da asla gücün yetmez. Eğer düşünecek olursan, ruhunun başkasının elinde olduğunu anlarsın. Uyku, hakikatte ölüm mesabesindedir. Uykudan uyanmak ise, ölümden sonra yeniden dirilmek gibidir. Oğulcağızım! Yaklaşma ki senden uzaklaşmaktadır. Uzaklaşma ki hor olursun. Her canlı, kendisine benzer olanı sever. Sadece insanoğlu kendine benzeyeni sevmez. [\[1002\]](#)

İhsanını (malını) sadece isteyene sun. Koyun ve kurt arasında dostluk gerçekleşmediği gibi, iyi ve kötü kimse arasında da dostluk olmaz. Necasete yaklaşan kimseye ister istemez ondan bir miktarı bulaşır. Günahkarlara karışan kimse de günahın bazı yollarını öğrenir. Tartışmayı seven kimse, sövgü iştir. İtham yerine ayak basan kimse de iftira ve kötü zanna uğrar. Kötülerle oturup kalkan kimse salim kalmaz. Diline hakim olmayan kimse mutlaka pişman olur.

Oğulcağızım! Yüz dost al, ama bir düşman alma. Oğulcağızım! Hakikatte senin bir nasibin ve huyun vardır. Nasibin dinindir, huyun ise insanlara karşı davranışlarındır. O halde onlara karşı düşmanlık etme, güzel huyları öğren.

Oğulcağızım! İyilerin kölesi ol, kötülerin oğlu olma. Oğulcağızım! Emanetini eda et ki dünya ve ahiretin salim kalsın. Emin ol! Zira Allah-u Teala hıyanet eden kimseleri asla sevmez. Oğulcağızım, kalbin günah işlediği takdirde, halka Allah'tan korktuğunu göstermeye çalışma." [\[1003\]](#)

19670. *Lokman (a.s), çocuğuna öğüt vererek şöyle buyurmuştur:* "Oğulcağızım! Senden önce de halk, kendi çocuklarına topladı. Ama ne topladıkları şey baki kaldı, ne de kendileri için topladıkları kimseler. Sen gerçekte kiralanan bir köle gibisin ve bir işi yapmakla görevlisin. Buna karşı da sana bir mükafat verileceği vaad edilmiştir. O halde işini kamil bir şekilde yap ve mükafatını da kamil bir şekilde al. Bu dünyada yemyeşil bir otlığa düşmüş ve şişmanlayıncaya kadar yiyen ve ölümünün de o şişmanlamasında olduğu koyun gibi olma. Aksine dünyayı üzerinden geçeceğin ve geride bırakacağın ve asla ona geri dönmeyeceğin bir nehir üzerindeki köprü gibi kabul et. Onu harap kıl, bayındır kılma. Zira onu bayındır kılmakla emrolunmadın. Bil ki yarın, aziz ve celil olan Allah'ın huzurunda durduğunda senden dört şey sorulur: Gençliğini nasıl yaşlılığa ulaştırdığın, ömrünü nerede geçirdiğin, malını nereden elde ettiğin ve malını hangi yolda harcadığın! O halde kendini o gün için hazırla ve bu sorular için bir cevap temin et. Dünyada kaybettiğin şey için üzülme. Zira dünyanın azı devam etmez, çoğu ise fitne ve belalara sebep olur. O halde akıllı ol, işlerinde çaba göster. Kalbinden gaflet perdesini kenara çek, rabbinin iyilik ve ihsanını dile, kalbinde her an tövbe et. Sana kastedilmeden, günlerin sona ermeden, senin ve isteklerin arasına ölüm girmeden, elinde olan fırsatlardan istifade etme hususunda hızlı davran." [\[1004\]](#)

19671. *Lokman (a.s), oğluna öğüt vererek şöyle buyurmuştur:* "Oğulcağızım! Sabırsızlıktan, kötü huyluluktan ve tahammülsüzlükten sakın. Zira hiçbir dost bu hasletlere tahammül edemez. İşlerini yavaşça, sakın bir şekilde gerçekleştir. kardeşlerin zahmetine tahammül etme hususunda sabırlı ol. Bütün insanlara karşı güzel ahlaklı davran.

Oğulcağızım! Eğer dünya malından akrabalarına vereceğin ve kardeşlerine bağışlayacağın bir şeyin yoksa en azından gülersüzlülüğü ve güzel huylarını kaybetme. Zira güzel ahlaklı olan kimseyi iyiler sever, kötüler ondan uzak durur. Allah'ın

senin için taktir ettiğine kani ol ki yaşadığın müddetçe mutlu olasın. Eğer dünya izzetini tümüyle elde etmek istiyorsan, insanların elinde olan şeye ihtiras duyma. Zira Peygamberler ve sıddıklar, bu makamlara ulaşmışlarsa bu, ihtiras ve tamah iplerini koparmalarından dolayıdır.”^[1005]

502. Konu

En-Nubuvvet(2)

Nübüvvet(2)

19-İşmuil (a.s)

☞ *Bihar, 13/435, 19. Bölüm; Kısset-u İşmuyel (a.s) ve Talut ve'l-Calut*

3800. Bölüm

İşmuil (a.s)

Kur'an:

“Musa’dan sonra İsrailoğulları’nın ileri gelenlerini görmedin mi? Peygamberlerinden birine, “Bize bir hükümdar gönder de Allah yolunda savaşalım” demişlerdi. “Ya savaş size farz kılındığında gitmeyecek olursanız?” demişti. “Memleketimizden ve çocuklarımızdan uzaklaştırıldığımıza göre niye Allah yolunda savaşmayalım?” demişlerdi. Ama savaş onlara farz kılınca, az bir kısmı müstesna yüz çevirdiler. Allah zalimleri bilir.

Peygamberleri onlara “Allah size şüphesiz, Talut’u hükümdar olarak gönderdi” dedi. “Biz hükümdarlığa ondan layık iken ve ona malca da bir bolluk verilmemişken bize hükümdar olmaya o nasıl layık olabilir?” dediler, “Doğrusu Allah size onu seçti, bilgice ve vücutça gücünü artırdı” dedi. Allah mülkünü (hükümdarlığı) dilediğine verir. Allah her şeyi kaplar ve bilir.

Peygamberleri onlara, “Onun hükümdarlığının alameti, size sandığın gelmesidir, onda Rabbinizden gelen gönül rahatlığı ve Mûsa ailesinin ve Harun ailesinin bıraktıklarından kalanlar var; onu melekler taşır, eğer iman etmişseniz bunda sizin için apaçık delil vardır” dedi.

Talut orduyla birlikte ayrıldıktan sonra, “Doğrusu Allah sizi bir ırmakla deneyecektir, ondan içen benden değildir, eliyle sadece bir avuç içen müstesna kim ondan içmezse şüphesiz bendendir” dedi. Onlardan pek azı

hariç, sudan içtiler. Kendisi ve kendisiyle olan iman edenler ırmağı geçince, “Bugün Calut ve ordusuna karşı koyacak gücümüz yok” dediler. Kendilerinin Allah’a kavuşacağını bilenler ise: “Nice az topluluk çok topluluğa Allah’ın izniyle üstün gelmiştir, Allah sabredenlerle berâberdir” dediler. Calut ve ordusuna karşı çıktıklarında, “Rabbimiz! Bize sabır ver, sebatımızı artır, küfreden topluluğa karşı bize yardım et” dediler. Onları Allah’ın izniyle bozguna uğrattılar; Davud Calut’u öldürdü, Allah Davud’a hükümlanlık ve hikmet verdi ve ona dilediğinden öğretti. Allah’ın insanları birbiriyle savması olmasaydı yeryüzünün düzeni bozulurdu. Fakat Allah âlemlere lütufkardır.”^[1006]

19672. *Mecme’ul-Beyan tefsirinde Allah-u Teala’nın, “Hani kendilerinden olan Peygambere dediler ki” ayeti hakkında şöyle yer almıştır:* “Bu peygamber hakkında görüş farklılıkları vardır. Sudiy’den nakledildiğine göre onun adı, Şem’un b. Safiyye olup Yakub’un oğlu Lavi’nin çocuklarındandır. Katade’den nakledildiğine göre ise, o Yuşa b. Nun b. Efrasim b. Yusuf b. Yakub’dur. Müfessirlerin çoğu şöyle demişlerdir: “Onun adı İsmuil olup, arapça İsmail denilmektedir. Bu söz İmam Bakır’dan (a.s) da rivayet edilmiştir.”^[1007]

19673. *Tefsir-i Kumi de şöyle yer almıştır:* “Babam, Nazr b. Yahya Halebi’den, o da Harun b. Harice’den o da Ebu Basir’den ve o da İmam Bakır’dan (a.s) şöyle buyurduğunu nakletmiştir: “Musa’dan sonra İsrailoğulları yine günaha bulaştılar, Allah’ın dinini değiştirdiler, rablerinin emrine isyan ettiler. Onlar arasında kendilerine iyiliği emreden ve onları kötülükten sakındıran bir Peygamber vardı. Ama İsrailoğulları ona itaat etmediler. Rivayet edildiğine göre bu Peygamber Ermiya nebi idi. Bu yüzden Allah Kıbtilerden olan Calut’u onlara musallat kıldı. O İsrailoğullarını horluğa sürükledi, erkeklerini öldürdü, onları evlerinden, yurtlarından dışarı sürdü, mal ve varlıklarına el koydu, kadınlarını cariyeye edindi. İsrailoğulları kendi Peygamberlerine sığındılar ve şöyle dediler: “Allah’tan bizler için Allah yolunda savaşmamız için bir hükümdar göndermesini dile.” O zamanlar, nubuvvet İsrailoğullarının evlerinin birindeydi. Padişahlık ve hükümet ise başka bir ailedeydi. Allah nübuve ve padişahlığı onlardan birinin evinde bir araya toplamadı. Bu yüzden de şöyle dediler: **“Bizler için bir hükümdar gönder ki Allah yolunda savaşalım.”** Peygamberleri ise onlara şöyle buyurdu: **“Eğer sizlere savaşma yazıldığı taktirde belki de savaşmazsınız.”** Onlar şöyle dediler: **“Neden yurtlarımızdan ve çocuklarımızın yanından sürüldüğümüz halde Allah yolunda savaşmayalım?”** Öyle de oldu, Allah Tebareke ve Teala şöyle buyurdu: **“Onlara savaşmak yazılınca, çok azı dışında yüz çevirdiler.”** Böylece Peygamberleri onlara şöyle buyurdu: **“Allah Talut’u sizlere hükümdar olarak gönderdi.”** İsrailoğulları bu konudan rahatsız oldular ve şöyle dediler: **“Nasıl olur da o bizlere hükümdar olabilir. Oysa biz hükümdarlığa ondan daha layıkız ve onun fazla bir serveti yoktur.”** O zaman nübuve Lavi’nin ailesinde, padişahlık ise Yusuf’un oğullarının elindeydi. Oysa Talut, Yusuf’un öz kardeşi Bünyamin’in oğluydu. Bu yüzden de nübuve ailesindendi, saltanat ailesinden değil. Peygamberleri onlara şöyle buyurdu: **“Allah onu sizlere gönderdi, ona ilim ve beden açısından üstünlük verdi. Allah saltanatı istediğine verir. Allah kaplayan ve alimdir.”** Talut İsrailoğullarının tümünden daha iri, güçlü ve bilgiliydi. Ama malı ve serveti yoktu. İsrailoğulları onun fakir olmasına itiraz ettiler ve şöyle dediler: **“Ona mal açısından genişlik verilmemiştir.”** Peygamberleri de onlara şöyle buyurdu: **“Onun hükümdarlığının alameti, size sandığın gelmesidir, onda Rabbinizden gelen gönül rahatlığı ve Mûsa ailesinin ve Harun ailesinin bıraktıklarından kalanlar var; onu melekler taşır.”**

Bu sandık, Allah’ın onu Musa için gönderdiği, annesinin de Musa’yı ona koyup denize attığı sandık idi. Bu sandık İsrailoğullarının arasındaydı ve onunla teberrük umuyorlardı. Musa’nın vefat zamanı geldiğinde levhaları, zırhını ve elindeki nübuve nişanelerini o sandığa koydu. Onu kendi vasisi olan Yuşa’ya teslim etti. Bu sandık, öylece hor ve hakir görülünceye ve sokaklarda çocukların oynacağı haline gelinceye kadar İsrailoğullarının arasındaydı. Bu sandık İsrailoğullarının arasında olduğu müddetçe onlar, izzet ve şevket içinde yaşıyorlardı. Günaha bulaşıp o sandığa saygısızlık ettikleri zaman ise, Allah onu aralarından kaldırdı. Ama sonra Peygamberlerinden bu istekte bulununca, Allah da onlarla birlikte savaşması için kendilerine Talut’u hükümdar olarak gönderince, yeniden sandığı onlara geri gönderdi. Nitekim Allah şöyle buyurmuştur: **“Onun hükümdarlığının alameti, size sandığın gelmesidir, onda Rabbinizden gelen gönül rahatlığı ve Mûsa ailesinin ve Harun ailesinin bıraktıklarından kalanlar var; onu melekler taşır.”** Ravi şöyle diyor: “Bakiyye” kelimesinden maksat, Peygamberin çocuklarıdır, **“ve onda rabbiniz tarafından bir güvenlik vardır”** cümlesine gelince... Bu sandık düşman ve müminlerin safları arasına koyulduğu zaman ondan insan yüzüne benzer güzel kokulu bir

^[1008]

rüzgar esiyordu.”

19674. Tefsir-i Kumi'de şöyle yer almıştır: “Babam Hasan b. Halid'den, o da İmam Rıza'dan (a.s) şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: “Sekine, insan yüzüne benzer bir yüzü bulunan cennet rüzgarıydı. Sandık Müslümanların ve kafirlerin saflarının arasına koyulduğunda, bir şahıs ondan ileri gittiği taktirde öldürülünceye kadar veya galip gelinceye kadar geri dönmüyordu. Herkim de ondan geri kalıp oturursa kafir oluyor ve rehber onu öldürüyordu. Böylece Allah Peygamberlerine Calut'u sadece Musa'nın zırhını giyebilen kimsenin öldürebileceğini vahyetti ve o şahsın da Lavi b. Yakub'un (a.s) oğullarından Davud b. Asi adında biri olduğunu vahyetti. Asi çoban biriydi ve on çocuğu vardı. Onların en küçüğü ise Davud idi. Talut İsrailoğullarıyla Calut'a karşı savaşmak için gönderince İsrailoğullarını topladı ve Asiy'e de çocuklarını hazırlaması için mesaj gönderdi. Onlar hazır olunca da onları tek tek yanına çağırdı ve Musa'nın zırhını tek tek onlara giydirdi. Bu zırh bazılarına büyük, bazılarına da kısa geliyordu. Bu yüzden Asi'ye şöyle dedi: “Başka bir çocuğun da var mıdır?” O şöyle cevap verdi: “Evet onların en küçüğünü otlaması için koyun sürüsünün yanına bıraktım.” Talut onu çağırdı. Yolda gelirken kendisiyle birlikte bir de sapanı bulunuyordu. Üç taş parçası, yolda ona şöyle nida etti: “Ey Davud! Bizi al, o da onları sapanına koydu. Davud oldukça kahraman ve güçlü biriydi. Talut'un yanına gelince, Musa'nın zırhını ona giydirdi ve zırhın ona olduğunu gördü. Böylece Talut ordularıyla dışarı çıktı, Peygamberleri de onlara şöyle dedi: “Ey İsrailoğulları! Allah sizleri, bu çölde bir nehirle deneyecektir. Herkim o nehirden içerse, Allah'ın hizbinden değildir. Herkim de ondan içmezse ve sadece ondan bir avuç alırsa, Allah'ın hizbindendir.” İsrailoğulları nehire ulaştıklarında, Allah onları her birinin bir avuç su alması hususunda serbest bıraktı. **“Ama çok azı dışında geriye kalanları o nehirden içtiler.”** Su içenlerin sayısı atmış bin civarındaydı. Allah-u Teala'nın buyurduğu gibi bu bir imtihan idi ve İsrailoğulları bu su ile denenmişlerdi. Ama İmam Sadık'tan (a.s) rivayet edildiğine göre şöyle denilmiştir: “Su içmeyen ve ondan bir avuç dahi su almayan az sayıda kimselerin sayısı, üçyüz on üç kişi idi.” İsrailoğulları nehirden geçip gözleri Calut'un ordusuna ilişince, nehirden su içenler şöyle dediler: “Biz bu gün Calut ve ordusuna karşı dayanacak güce sahip değiliz.” Su içmeyenler ise şöyle dediler: **“Rabbimiz! Kalplerimize sabır dök, adımlarımızı güçlü kıl ve bizleri kafirlere karşı galip kıl.”** Bu esnada Davud ileri gelerek Calut'un karşısında durdu. Calut Fil'e binmişti. Başında bir taç vardı. Alnında yakut parlıyordu, orduları da onun karşısında sıraya dizilmişlerdi. Davud yoldan aldığı üç taşdan birini alarak, Calut'un ordusunun sağ tarafına attı. Taş havada dönerek onların yüzüne düştü. Hepsini kaçırdı. Davud ikinci taşı çıkardı ve Calut'un ordusunun sol tarafına attı, taş onların ortasına düştü ve onlar kaçtılar. Üçüncü taşı ise Calut'a doğru attı. Alnındaki taçta bulunan yakut'a çarptı, onu kırdı ve beynine ulaştı. Cenazesi yere yığıldı. Allah-u Teala'nın şu sözü de buna işaret etmektedir: **“Böylece Allah'ın izniyle onları yendiler ve Davud Calut'u öldürdü...”** [\[1009\]](#)

19675. İbn-i Esir el-Kamil adındaki kitapta şöyle yazmaktadır: “İlyas, İsrailoğullarına varınca Allah, el-Yesa'ı gönderdi ve o Allah'ın dilediği müddetçe onlar arasında yaşadı ve daha sonra dünyadan göçtü. Sonunda Allah İsmuil'i gönderdi. Talut'u onlara padişah kıldı ve sandığı onlara geri döndürdü. Yuşa'nın vefatından İsmuil'in risaletine kadar aradan dört yüz altmış yıl geçti.

İsmuil'in kıssalarından biri de İsrailoğullarının bela ve sıkıntı günleri uzayıp, düşmanlar onları yok etmeye tamahlandığında, Allah'tan kendilerine onunla birlikte savaşmaları için bir Peygamber göndermesini isteyince, nübuvvet hanedanı, tümüyle ortadan kalkmış ve onlardan sadece hamile bir kadın geriye kalmıştı. O kadın dünyaya bir çocuk getirdi ve adını İsmuil koydu ki “Allah duamı kabul etti” anlamını ifade etmektedir.” [\[1010\]](#)

502. Konu

En-Nubuvvet(2)

Nübüvvet(2)

20-Davud (a.s)

- ☞ *Bihar, 14/1, Ebyab-u Kises-u Davud (a.s)*
- ☞ *Bihar, 14/33, 3. Bölüm; Ma Evba İla Davud (a.s)*
- ☞ *Ken'ul-Ummal, 11/493, Davud (a.s)*
- ☞ *Bihar, 14/19, 2. Bölüm; Kasset-u Davud ve Uriya*

Bak.

☞ *Es-Sabır, 2171. Bölüm*

3801. Bölüm Davud (a.s)

Kur'an:

“Onların söylediklerine sabret; güçlü kulumuz Davud’u an; o, daima Allah’a yönelirdi... Ey Davud! Seni şüphesiz yeryüzünde hükümrân kıldık, o halde insanlar arasında adaletle hükmet, hevese uyma yoksa seni Allah’ın yolundan saptırır. Doğrusu, Allah’ın yolundan sapanlara, onlara, hesap gününü unutmalarına karşılık çetin azâb vardır.” [\[1011\]](#)

“And olsun ki, Tevrat’tan sonra Zebur’da da yeryüzüne ancak iyi kullarımın mirasçı olduğunu yazmıştık.” [\[1012\]](#)

Bak. Nisa, 163, İsra,55, Maide, 78,79, En’am, 84, Enbiya, 78-80, Neml, 15, Sebe, 10,11

19676. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “Aziz ve celil olan Allah Davud’a şöyle vahyetti: “Eğer Beyt’ül-Mal’dan yemen ve kendi elinle kazanmaman durumu olmasaydı iyi bir kul idin.” İmam daha sonra şöyle buyurdu: “Davud (a.s) bunun üzerine ağladı. Aziz ve celil olan Allah da demire şöyle vahyetti: “Kulum Davud için yumuşak ol.” Ardından demir yumuşadı, Allah-u Teala demiri onun için yumuşattı. O günden sonra Davud günde bir zırh örüyor ve onu bin dirheme satıyordu. O üçyüz altmış zırh ördü ve onu üç yüz altmış bin dirheme sattı ve böylece Beyt’ül-Mal’dan müstağni oldu.” [\[1013\]](#)

19677. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Allah Tebareke ve Teala Davud’a (a.s) şöyle vahyetti: “Ne oldu ki seni böyle yalnız görüyorum?” O şöyle arzetti: “Senin için insanları terkettim ve onlar da beni terk ettiler.” Allah şöyle buyurdu: “Ne oldu da seni sessiz görüyorum?” O şöyle arzetti: “Senden korkum beni sessiz kıldı.” Allah şöyle buyurdu: “Ne oldu ki seni üzgün görüyorum?” O şöyle arzetti: “Senin aşkın ve muhabbetin beni üzgün kılmıştır.” Allah şöyle buyurmuştur: “Ne oldu ki seni fakir görüyorum, oysa seni nasıplendirmiştim?” O şöyle arzetti: “Senin hakkını eda etmek beni fakir kılmıştır.” Allah şöyle buyurdu: “Ne oldu ki seni hor görüyorum?” O şöyle arzetti: “Senin nitelendirilmesi zor azametinin beni hor kılmıştır ve bu azamet senin hakkındır!” Azameti yüce olan Allah şöyle buyurdu: “O halde beni göreceğin o gün fazlım ve ihsanımdan dolayı sana müjdeler olsun; sana istediğin herşeyi bağışlayacağım. İnsanlara karış, onlara karşı güzel ahlakla davran. Ama amellerinde onlarla birlikte olma ki kıyamet günü benden istediğini elde edesin.” [\[1014\]](#)

19678. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Aziz ve celil olan Allah Davud’a (a.s) şöyle vahyetmiştir: “Ey Davud! Benimle ferah ol, benim zikrimden lezzet al ve benimle münacatta bulunma nimetiyle nimetlen. Zira çok yakında evini, günahkarlardan boşaltacağım ve lanetimi zalimlere karar kılacağım.”^[1015]

19679. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Aziz ve celil olan Davud’a şöyle vahyetmiştir: “Güneş, altında oturan kimsenin başına dar gelmediği gibi benim rahmetim içinde olan kimseye dar gelmez. Uğursuz saymak uğursuz saymayan kimseye zarar vermediği gibi uğursuz sayan kimse de fitneden kurtuluş bulamaz.”^[1016]

19680. *Rivayet edildiği üzere Allah Davud’a (a.s) şöyle vahyetmiştir:* “Herkim bir sevgiliyi severse, sözüne inanır. Herkim de bir sevgiliyle üns edinirse sözünü kabullenir, amellerini beğenir, herkim bir sevgiliye itimat ederse ona dayanır. Herkim bir sevgiliye iştiaak duyarsa ona doğru gitmeye çalışır. Ey Davud! Benim zikrim, zikredenlere aittir. Benim cennetim emrime itaat edenlerdir. Benimle görüşmek de bana iştiaak duyanlardır ve ben sevenlere ve aşıklara özgüyüm.”^[1017]

19681. *“Rivayet edildiği üzere Davud (a.s) tek başına çöle gitti. Allah-u Teala ona şöyle vahyetti:* “Ey Davud! Sana ne oldu da seni böyle yalnız görüyorum. “O şöyle arzetti: “Allah’ım! Bende seni görme aşkı şiddetlendi ve bu şevk benimle yaratıkların arasına engel oldu.” Allah ona şöyle vahyetti: “Onlara geri dön, zira kaçan bir kulu yanıma getirecek olursan senin adını levhada övgüyle kaydedirim.”^[1018]

19682. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah-u Teala Davud’a (a.s) şöyle vahyetmiştir: “Kavmine şu mesajımı ilet ki onlardan herhangi bir kula itaati emrettiğim halde, bana itaat ederse, ona itaat yolunda yardım etmek, benim üzerimedir. O halde eğer benden bir şey dilerse, ona bağışta bulunurum. Eğer beni çağırırsa, ona cevap veririm, eğer bana sığınırse ona sığınak veririm. Eğer benden zenginlik dilerse, onu zengin kılarım. Eğer bana tevekkül ederse, onu korurum. Eğer bütün yaratıklarım onun aleyhine desise yapacak olsalar ben hilelerimi onun lehine kullanırım.”^[1019]

19683. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Davud insanların en çok ibadet edeniydi.”^[1020]

19684. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “İnsanlar Davud’un bir hastalığa mübtela olduğunu sanıyor ve onu ziyaret ediyorlardı. Oysa ona hiçbir şey olmamıştı ve sadece Allah-u Teala’dan şiddetle korkuyordu.”^[1021]

19685. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Davud (a.s) Şamat bölgesinden İstahar bölgesine kadar hükümrانlık etti. Aynı şekilde Süleyman’ın mülkü de böyleydi.”^[1022]

19686. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Davud Peygamber (a.s) bir gün mihrabındayken, aniden küçük kırmızı renkli bir kurt yanından geçti ve onun secde yerine vardı. Davud ona bakınca kalbinden şöyle dedi: “Bu kurt niye yaratılmıştır?” Allah o kurda, “Konuş” diye vahyetti. Böylece Davud’a şöyle dedi: “Ey Davud! Ayaklarımın sesini işitiyor veya kaya üzerindeki ayak izlerimi görüyor musun?” Davud, “Hayır” diye buyurdu. Kurt şöyle dedi: “Ama Allah, benim kımıldama sesimi, nefesimi ve hareketlerimi işitmekte ve ayak izlerimi görmektedir. O halde sesini alçalt.”^[1023]

19687. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Davud (a.s) şöyle buyurmuştur: “Bugün daha önce asla yapmadığım bir şekilde Allah’a ibadet edeyim ve kıraat okuyayım.” Böylece mihraba gitti ve dediğini yaptı. Namazı sona erince, aniden gözü mihrapta olan bir kurbağaya ilişti. O kurbağa ona şöyle dedi: “Ey Davud! Bu gün yerine getirdiğin ibadet ve kıraat hoşuna gitti mi?” O, “Evet” diye buyurdu. Kurbağa şöyle dedi: “Asla seni sevindirmesin. Zira ben, her gece Allah’ı bin defa tesbih etmekteyim ki, her tesbihten üç bin hamd ve övgü ayrılmaktadır. Ayrıca ben suyun dibindeyim ve havada bir kuş seslenince, ben aç olduğu düşüncesiyle beni yesin de hiçbir günah etmemiş olayım diye suyun üstünden gelmekteyim.”^[1024]

Rivayet Bahsi

Durr’ul-Mensur’da, bir yolla Enes’ten, Mücahitte ve Sudiy’den ve bir kaç yolla da İbn-i Abbas’tan iki davalı kimsenin Davud’a (a.s) müracaatı rivayetlerdeki farklılıklarla nakledilmiştir. Kumi de onun bir benzerini kendi tefsirinde rivayet etmiştir. El-Arais ve diğer kitaplarda da bu rivayet edilmiştir. Mecme’ul-Beyan’ın sahibi, bu rivayetin özetini şöyle yazmıştır:

“Davud, çok namaz kılıyordu.” Bir gün şöyle dedi: “Allah’ım! İbrahim’i benden üstün kıldın ve onu kendine Halil edindin. Musa’yı benden kıldın ve onunla konuştun.” Allah şöyle buyurdu: “Ey Davud! Biz onları seni denemediğimiz

şeylerle denedik. Eğer istiyorsan seni de deneyeyim.” O şöyle buyurdu: “Beni de dene.” Bir gün Davud mihrabındayken, aniden bir kuş düştü, Davud onu yakalamak istedi, ama o kuş mihrabın bir deliğine uçtu. Davud onu yakalamak için delikten içeri baktı. Aniden gözü bedenini yıkamakta olan Urya b. Hayyan’ın hanımına ilişti. Ona aşık oldu ve onunla evlenmeyi kararlaştırdı. Bu yüzden Urya’yı savaşlardan birine gönderdi ve de ona içinde Sekine’nin bulunduğu sandığın önünden hareket etmesini emretti. O da böyle yaptı ve öldürüldü.

Urya’nın iddeti sona erince, onunla evlendi, onunla yattı ve Süleyman dünyaya geldi. Bir gün mihrabındayken, iki erkek onun yanına geldiler. Davud ürküdü, o ikisi şöyle dediler: “Korkma, biz iki davalıyız. Bizden biri diğerine zorbalık yapmıştır.” Sonunda şöyle buyurdu: “Onlar azdırlar.” Sonunda o iki adamdan biri dostuna baktı ve güldü. Davud o ikisini Allah’ın iki davalı şeklinde yanına gönderdiğini böylece onu, mahkum ve hükmünün hatalı olduğundan haberdar kılmak istediğini anladı. Davud tövbe etti ve o kadar ağladı ki, göz yaşlarından, otlar bitti.”

Daha sonra Mecme’ul-Beyan’ın sahibi şöyle diyor –ve çok da güzel diyor-: Ba hadisin doğru olmadığı hususunda hiçbir şüphe yoktur. Zira böyle bir şey insanı adaletten düşürür. Nasıl mümkündür ki Allah’ın vahyinin eminleri kendisiyle yaratıkları arasındaki elçileri olan ilahi Peygamberler, şehadeti kabul edilmeyen kimsenin sıfatlarına sahip olabilir ve insanlar onların sözlerini işitmekten ve kabul etmekten kaçacağı bir duruma düşebilir.

Şöyle diyorum: Bu hikaye Tevrat’tan alınmıştır. Şu farkla ki Tevrat’taki ifadeler daha çirkin ve kırıktır. Ama islami rivayetlerde biraz düzeltilmiştir.

Tevrat’ta özetle şu şekilde yer almıştır: “Ve ikinci vakti vaki oldu ki Davud yatağından kalktı ve kiral evinin damı üzerinde geziyordu. Yıkılmakta olan bir kadını damdan gördü ve kadının bakışı çok güzeldi. Ve Davud adam gönderip kadın hakkında soruşturdu. Ve biri şöyle dedi: “Bu kadın Hitti Uriyan’ın karısı Eliamin kızı Batşeba değil mi?” Ve Davud ulaklar gönderip onu getirtti ve kadın onun yanına geldi ve murdarlığından tathir edilmiş olduğundan Davud onunla yattı ve kadın evine döndü ve gebe kaldı ve Davud’a haber gönderdi ve, “ben gebe kaldım” dedi.

Ve Uriyanın karısı kocası Uriyanın öldüğünü işitti. Ve kocası için dövündü ve yası geçince Davud gönderip onu evine aldı ve onun karısı oldu ve ona bir oğul doğurdu fakat Davud’un yaptığı şey Rabbin önünde kötü idi.

Ve Rab Nasanı Davud’a gönderdi ve yanına gelip ona dedi: Bir şehirde biri zengin ve diğeri fakir iki adam vardı. Zengin adamın pek çok koyunları sığırları vardı ve fakir adamın satın almış ve beslemiş olduğu küçük bir dişi kuzudan başka bir şeyi yoktu ve kuzu onun yanında kendisi ile ve çocukları ile beraber büyümüştü. Ve lokmasından yer, tasından içerdi ve koynunda yatardı. Ve kendi kızı gibi idi. Ve zengin adama bir yolcu geldi ve kendisine gelen yolcuya hazırlamak için kendi koyunlarından ve kendi sığırlarından almağa kıymadı. Fakat fakir adamın kuzusunu aldı ve yanına gelen adam için onu hazırladı. “Ve o adama karşı Davud’un öfkesi çok alevlenip Nasan’a dedi: Hay olan Rabbin hakkı için bunu yapan adam ölüm oğludur ve bu şeyi yaptığı ve acımadığı için kuzuyu dört kat ödeyecektir.”

Ve Nasan Davud’a dedi: “O adam sensin. Rab şöyle diyor: İşte kendi evinden sana karşı kötülük çıkaracağım ve senin gözlerinin önünde karılarını alıp komşuna vereceğim ve bu güneşin gözü önünde o senin karılarınla yatacak. Çünkü sen gizlice yaptın, fakat ben bu şeyi bütün İsrailin karşısında ve güneşin karşısında yapacağım.”

Davud Nasan’a dedi: “Rabbe karşı suç ettim.” Ve Nasan Davuda dedi: Rab da senin suçunu sildi, ölmeyeceksin. Fakat küfretmek için bu işle Rabbin düşmanlarına büyük fırsat verdiğinden dolayı sana doğan çocuk da mutlaka ölecektir ve Nasan evine gitti.

Ve Rab Uryanın karısından Davuda doğan çocuğu vurdu ve çocuk hastalandı ve yedinci gün öldü. Ondan sonra Urya’nın karısı Davud için bir çocuk daha doğurdu ve onun adını Süleyman koydu.”^[1025]

Uyun-u Ahbar’ir-Rıza kitabının “Rıza’nın (a.s) Memun’un yanında oturması ve din ve inanç sahipleriyle tartışması” babında ise şöyle yer almıştır: “İmam Rıza (a.s) İbn-i Cehm’e şöyle buyurdu: “Hz. Dâvud’a (a.s) gelince, sizden öncekiler bu konuda ne diyorlar?”

İbn-i Cehm şöyle dedi: Dediklerine göre Dâvud (a.s), mihrabında namaz kılmakta iken şeytan, kuşların en güzeli kılığında ona göründü. Dâvud (a.s) namazını bozarak kuşu yakalamak için ayağa kalktı. Kuş avluya çıktı, Dâvud (a.s) da onun arkasından dışarı çıktı, kuş daha sonra damın üzerine uçtu, o da damın üzerine çıktı. Derken kuş, Urya bin Hannan’ın evine uçtu. Dâvud (a.s) kuşun gittiği yere bakınca gözü yıkılmakta olan Urya’nın hanımına ilişti; onu o halde görünce aşık oldu. Öte yandan Dâvud, Urya b. Hannan’ı bir savaşa göndermişti. Derken savaş komutanının Urya’yı Tabut’un önüne geçirmesi için ona bir mektup yazdı. Komutan da Urya’yı öne geçirdi. Fakat o müşriklere galip oldu. Bu durum^[1026]

Dâvud'a çok ağır geldi. Yine Urya'yı tabutun önüne geçirmesi için bir mektup daha yazdı. Komutan Urya'yı tekrar öne geçirdi ve Urya da öldürüldü. Derken Dâvud (a.s) da onun hanımıyla evlendi.

Ravi diyor ki; İmam Rıza (a.s) eliyle alnına vurarak şöyle buyurdu: “İnna lillah ve inna ileyhi raciûn! Siz Allah'ın peygamberlerinden birine namazı hafife almayı nispet verdiniz. Öyle ki, kuşun peşinden koşmak için namazını bozdu, diyorsunuz. Sonra da ona fuhşu nispet verdiniz, daha sonra da cinayet!

İbn-i Cehm: Ey Resulullah'ın torunu! O halde Hz. Dâvud'un hatası neydi?

İmam(a.s): Vay haline! Dâvud (a.s), Allah'ın kendisinden daha bilgili birisini yaratmadığını sandı. Bundan dolayı Allah azze ve celle iki meleşî onun yanına gönderdi. Derken onlar mihraba sıçrayarak (duvardan çıkıp Dâvud'un ibadet ettiği yere inerek) şöyle dediler: “. . . Biz iki hasımız. İçimizden birimiz, diğerinin hakkına tecavüz etmiştir, aramızda adaletle hükmet, hakkı aşırp adaletten çıkma ve bizi dosdoğru yola sevk et. Şüphe yok ki şu, benim kardeşimdir, doksan dokuz koyunu var ve benimse bir tek koyunum; böyleyken onu da bana ver dedi ve konuşmamızda beni alt da etti.” (Sâd/22-23) Burada Hz. Dâvud, acelede bulundu ve hakkında dava açılan kişinin zararına hükmederek şöyle dedi: “Senin koyununu, kendi koyunlarına katmak istemekle gerçekten de zulmetmiş sana.” (Sâd/24) Hz. Dâvud, (gerekli olduğu halde) iddiada bulunan şahıstan bir şahit ve delil istemedi. Ayrıca aleyhinde iddia edilen şahısa “Bu konuda sen ne diyorsun?” Diye de sormadı. İşte Hz. Dâvud'un hatası bu hakimlik usulü hakkındaki hata idi, sizin düşündüğünüz gibi değil. Allah Teala'nın şöyle buyurduğunu duymadın mı: “Ey Dâvud, biz seni yeryüzünde halife kıldık, artık insanlar arasında adaletle hükmet ve dilediğine uyma. . .” (Sâd/26)

İbn-i Cehm: Ey Resulullah'ın torunu! Peki, Hz. Dâvud'un Urya ile olan hikâyesi nasıldır?” diye sordu.

İmam Rıza (a.s) şöyle buyurdu: Hz. Dâvud (a.s)'ın zamanında, bir kadının kocası öldüğü veya öldürüldüğünde o kadın artık hiçbir zaman için evlenmezdi. Allah (c.c)'ın, ilk olarak kocası ölmüş kadınla evlenmesini mübah kıldığı kimse Hz. Dâvud (a.s) idi. İşte Hz. Dâvud (a.s) Urya öldürüldüğünde iddeti geçtikten sonra onun hanımıyla evlendi. Urya hakkında halka ağır gelen şey, işte budur.”

Emali'is-Seduk'ta ise kendi senediyle İmam Sadık'ın (a.s) Alkame'ye şöyle buyurduğu yer almıştır: “Bütün insanların rızayetine elde etmek ve dillerinin önünü almak mümkün değildir. Davud'a (a.s) da bir kuşun peşice yola düştüğünü, gözü Urya kadına iliştiğini, ona aşık olduğunu (o kadına ulaşmak için de) eşini, öldürülmesi için sandığın önünden hareket ettirdiğini ve sonunda onun eşiyle evlendiğini isnat etmediler mi?”^[1027]

502. Konu

En-Nubuvvet(2)

Nübüvvet(2)

Özel Nübüvvet

21-Süleyman (a.s)

☞ *Bihar, 14/64, Ebbab-u Kısas-u Süleyman (a.s)*

☞ *Bihar, 14/130, 10. Bölüm; Ma Evba ila Süleyman (a.s)*

☞

3802. Bölüm Süleyman (a.s)

Kur'an:

“Süleyman Davud’a varis oldu: “Ey insanlar! Bize kuş dili öğretili ve bize her şeyden bolca verildi. Doğrusu bu apaçık bir lütuftur” dedi.”^[1028]

Bak. Nisa suresi, 163. Ayet; En'am suresi, 84. Ayet; Enbiya suresi, 81, 82. Ayetler; Sebe suresi, 12,13. Ayetler; Sad suresi, 30-40.ayetler; Neml suresi, 17-44. Ayetler; Barka suresi, 102. Ayet

19688. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Eğer bir kimse bekaya tırmanmak için bir merdiven, ölümü kendinden savmak için bir yol bulabilseydi; cinlerin ve insanların hükümeti uhdesine verilen ve nübüvvetle birlikte büyük yakınlığa mazhar olan Davud oğlu Süleyman (a.s) bulurdu. Allah, dünya üzerindeki rızkını tamamladığı ve müddetini doldurduğu zaman, Süleyman'ı yokluk yaylarından atılan ölüm oklarıyla okladı. Böylece dünya onsuz kaldı ve evleri yurtları sahipsiz kaldı da onları başka toplumlar miras aldı.”^[1029]

19689. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Süleyman (a.s) misafirlerine et ve beyaz ekmek yedirirdi. Kendi ailesine ise kepekli buğdaydan yedirirdi. Kendisi ise pişmemiş arpa ekmeğinden yerdi.”^[1030]

19690. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Allah'ın evini kıbtı keten örtüleriyle örten ilk kimse Süleyman b. Davud (a.s) idi.”^[1031]

19691. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İlk şeker temin eden kimse, Süleyman b. Davud (a.s) idi.”^[1032]

19692. *İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Peygamberlerden cennete girecek en son kimse, Süleyman b. Davud (a.s) olacaktır ve bu da dünyada ona verilen şey sebebiyledir.”^[1033]

19693. Süleyman (a.s) eşine şöyle diyen erkek bir serçe gördü: “Neden kendini benden esirgiyorsun? Eğer istersen (veya istersem) Süleyman'ın kubbesini gagamla kaldırır onu denize atarım.” Süleyman gülümser bir halde o serçeye şöyle dedi: “Gerçekten de bu şeyi yapabilir misin?” Serçe ona şöyle dedi: “Hayır, ey Allah'ın Resulü! Ama bazen erkek eşi için kendini göstermeye çalışır ve kendini onun yanında büyük göstermek ister. Aşık insanı söylediğinden dolayı kınamak doğru değildir.” Süleyman dişi serçeye şöyle buyurdu: “Neden kendini ondan esirgiyorsun, oysa o sana aşıktır.” Serçe şöyle dedi: “Ey Allah'ın Resulü! O aşık değildir, sadece aşk sözünü etmektedir. Çünkü benimle birlikte benden başkasını da sevmektedir.” Dişi serçenin bu sözü Süleyman'ın kalbini etkiledi. Şiddetle ağladı. Kırk gün insanların yanından ayrıldı ve bu müddet boyunca Allah-u Teala'dan kalbini kendisinden başkasının sevgisinden boş kılmasını ve sevgisini başkalarının sevgisiyle karıştırmamasını diledi.”^[1034]

19694. *Süleyman (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İnsanlara verilen veya verilmeyen herşey bize verilmiştir. İnsanlara öğretilen ve öğretilmeyen herşey bize öğretilmiştir. Ama gizli ve açıkta Allah'tan korkmaktan, zenginlik ve fakirlikte iktisatlı olmaktan ve her durumda aziz ve celil olan Allah'ın dergahına yalvarıp yakarmaktan daha üstün bir şey bulmadım.”^[1035]

19695. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Bir gün Süleyman b. Davud ashabına şöyle buyurdu: “Allah Tebareke ve Teala bana benden sonra hiç kimseye layık olmayan bir saltanat bağışladı. Rüzgarı, insanı, cini, kuşu ve vahşi hayvanları benim egemenliğimde kıldı. Bana kuşların dilini öğretti ve bana herşeyden bağışta bulundu. Ama bana verdiği bütün bu saltanatına rağmen bir gün bile akşama kadar sevinç içinde olamadım. Yarın saraya girmeyi, damına çıkmayı ve (egemenliğimin altındaki) ülkeri seyretmeyi istiyorum. Dolayısıyla hiç kimsenin yanıma gelip günümü acı ve hüznü kılacak bir haber getirmesine izin vermeyin.” Etrafındakiler, “Olur” dediler. Ertesi gün Süleyman asasını aldı. Sarayının damının en yüksek noktasına çıktı. Asasına dayandı ve kendisine verilen şeye sevinerek (egemenliği altındaki) ülkelere baktı. Aniden gözü güzel yüzlü ve güzel giyimli bir gence ilişti. Bu genç sarayının bir köşesinden ona doğru geliyordu. Süleyman onu görünce şöyle dedi: “Seni kim bu saraya soktu, oysa ben bu gün yalnız kalmak istemiştım. Kimin izniyle saraya girdin?” O genç şöyle dedi: “Bu sarayın rabbi beni bu saraya soktu ve onun izniyle girdim.” Süleyman şöyle dedi: “Elbette bu sarayın sahibi, bu saraya benden daha layıktır. Sen kimsin?” O şöyle dedi: “Ben ölüm meleğiyim.” Süleyman şöyle dedi: “Niçin geldin?” O şöyle dedi: “Ben senin canını almak için geldim.” Süleyman şöyle buyurdu: “Görevini yerine getir, zira bu gün benim sevinç günümüdür. Aziz ve celil olan Allah bana kendisini görmekten başka bir sevincin olmamasını istemiştir. Bunun üzerine Süleyman asasına dayandığı bir halde ölüm meleği onun canını aldı. Süleyman uzun bir müddet bir ölü gibi asasına dayandı, insanlar onu görüyor ve hayatta olduğunu sanıyordu. Bir süre sonra onun hakkında şüpheye ve ihtilafa düştüler. Bazıları şöyle dediler: “Uzun günlerdir Süleyman asasına dayanmış durumdadır, ne yorulmuş, ne uyumuş, ne bir şey içmiş, ne de bir şey yemiştir. O ibadet etmemiz gereken rabbimizdir.” Bir grubu da şöyle dedi: “Süleyman sihirbazdır, sihirle gözlerimize asasına dayandığını göstermektedir, ama gerçek bu değildir.” Müminler ise şöyle dediler: “Süleyman Allah’ın kulu ve Peygamberidir, Allah onu kendi isteği ile tedbir ve idare etmektedir.” Dolayısıyla Süleyman hakkında bu farklı görüşler ortaya çıkınca aziz ve celil olan Allah, bir güve gönderdi. Bu güve Süleyman’ın asasını içerden kemirdi, asa kırıldı ve Süleyman sarayının üzerinden yüz üstü yere düştü.”^[1036]

Süleyman’ın (a.s) Kıssası Hakkında Bir Çift Söz

1-Süleyman’ın Kur’an’daki Kıssaları

Kur’an-ı Kerim Süleyman’ın kıssalarından çok azına yer vermiştir. Ama bu az miktar üzerinde düşünülecek olursa bu bizleri onun kıssasının tümüne ve değerli şahsiyetinin gerçeklerine ulaştırmaya yetecektir.

Birinci husus onun babası Davud’un varisi olmasıdır. Allah-u Teala bu konuda şöyle buyurmuştur: “Süleyman’ı Davud’a bağışladık.”^[1037] *Ve hakeza şöyle buyurmuştur: “Ve Süleyman Davud’un varisi oldu.”*^[1038]

İkincisi Allah ona büyük ve azzametli bir saltanat vermiş, cinleri, kuşları ve rüzgarı onun emrine koymuş ve ona kuşların dilini öğretmiştir. Kur’an-ı Kerim bu nimetleri defalarca zikretmiştir. Örneğin Bakara suresi, 102. Ayet, Enbiya suresi, 81. Ayet, Naml suresi, 16-18. Ayetler, Sebe suresi, 12-13. Ayetler ve Sad suresi, 35-39. Ayetlerde...

Üçüncü olarak Süleyman’ın cesedinin tahtının üzerine atılmasına işaret edilmiştir. (Sad suresi, 36. Ayet)

Dördüncü olarak, asil adların ona sunulmasına işaret edilmiştir. (Sad suresi, 31-33. Ayetler)

Beşinci olarak geceleyin halkın koyunlarının otlakta otlaması ve Süleyman’a bu konuda hüküm ve hakemliğin anlatılmasına işaret edilmiştir. (Enbiya suresi, 78-79. Ayetler)

Altıncı olarak da karıncanın hikayesine işaret edilmiştir. (Naml suresi, 18-19. Ayetler)

Yedinci olarak Hüdühüd’ün ve ardından da Sebe melikesinin kıssasına işaret edilmiştir. (Naml suresi, 20-44. Ayetler)

Sekizinci olarak da Hz. Süleyman’ın vefatına işaret edilmiştir. (Sebe suresi, 14. Ayet)

2-Kur’an’da Süleyman’ın Övülmesi

Süleyman’ın (a.s) adı Allah-u Teala’nın sözlerinde ondan fazla yerde yer almıştır ve bu konuda büyük övgüye mazhar olmuştur. Allah onu çok yalvarıp yakaran kul olarak tanıtmıştır. **“O ne güzel bir kuldu! Doğrusu o daima Allah’a yönelirdi.”**^[1039] Hakeza Süleyman ilim ve hikmet sıfatlarıyla nitelendirilmiş ve hakkında şöyle buyurulmuştur:

“Süleyman’a bu meselenin hükmünü bildirmiştik; her birine hüküm ve ilim verdik.”^[1040]

Hakeza şöyle buyurulmuştur: **“And olsun ki, Davud’a ve Süleyman’a ilim verdik.”**^[1041]

Ve hakeza şöyle buyurmuştur: “Ey insanlar! Bize kuş dili öğretildi.” ^[1042]

Kur'an onu hidayete ermiş Peygamberlerden saymış ve hakkında şöyle buyurmuştur: “Süleyman Davud'a varis oldu:

“Eyyub'a, Yunus'a, Harun'a ve Süleyman'a vahyettiğimiz gibi” ^[1043]

“Nuh'u ve soyundan Davud'u, Süleyman'ı, doğru yola erıştirdik.” ^[1044]

3- Süleyman'ın Tevrat'ta Zikredilmesi

Süleyman'ın kıssası padişahlar kitabında yer almış, onun azameti, yüceliği, hükümdarlığının genişliği, servetinin çokluğu ve yetkin hikmet ile kuşatılması hakkında detaylıca söz edilmiştir. Lakin Kur'an'da işaret edilen Süleyman'ın kıssalarından Tevrat'ta sadece Sebe melikesinin Süleyman'ın haberini işittiği ve Urşelim'de bir tapınak yaptığı, hikmet sahibi olduğu, bir çok hediyelerle yanına geldiği, onunla görüştüğü, imtihan olarak Süleyman'a bir takım sorular sorduğu cevaplarını aldığı ve sonrada döndüğü yer almıştır. ^[1045]

Ahd-i Atik Süleyman ^[1046] hakkında çirkin bir söz kullanmıştır. Zira Süleyman'ın ömrünün son zamanlarında Allah'a ibadetten putlara ibadete yöneldiğini, eşlerinden birinin taptığı putlar karşısında secdeye kapandığını ifade etmiştir.

Hakeza Ahd-i Atik Süleyman'ın annesinin de Urya-i Hetta'nın eşi olduğunu ve Davud'tan ona aşık olduğunu, onunla zina ettiğini ve o kadının Davud'a hamile kaldığını ifade etmektedir. Bu yüzden de Davud, eşinin öldürülmesi için komplo düzenlemiş, sonunda onu savaşların birinde öldürmüştü, karısını da kendi evine getirmiş, yeniden ondan hamile kalmış ve Süleyman dünyaya gelmiştir.

Kur'an-ı Kerim Süleyman'ın (a.s) makamının diğer hidayet ve ismet peygamberlerinin makamı gibi olduğunu açıkça belirtmiş, onun bu tür iftiralarından uzak olduğunu ifade etmiş ve onun şahsı hakkında şöyle buyurmuştur: **“Ve Süleyman kafir olmadı.”** ^[1047]

Kur'an-ı Kerim ikinci iftiradan da uzak olduğunu belirtmiştir. Zira Kur'an-ı Kerim Süleyman'ın karıncanın sözünü işittiği zaman şöyle dua ettiğini belirtmiştir: “Süleyman, onun sözüne hafifçe güldü ve: **“Rabbim! Bana ve ana babama verdiğin nimete şükürde, hoşnut olacağın işi yapmakta beni muvaffak kıl.”** dedi.” ^[1048] Bizim de bu ayetin tefsirinde belirttiğimiz gibi bu dua Süleyman'ın annesinin doğru yolda onların yani, Peygamberler, sıddıklar, şehitler ve Allah'ın kendilerine nimet verdiği salihlerin zümresinde olduğu yer almıştır.

4-Süleyman'ın (a.s) Kıssaları Hakkında Yer Alan Rivayetler

Süleyman'ın kıssaları hakkında özellikle de Hüdüh ve Sebe melekeleriyle olan kıssası hakkında bir takım rivayetler nakledilmiştir. Onların çoğu ilginç ve garip bilgilerle doludur. Öyle ki bu bilgilerin benzerleri, hurafe olan efsanelerde dahi çok az görülmektedir ve selim bir akıl sahibi olan kimse onu kabul edemez. Doğru ve kesin tarih de bu konuların yalan olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bu rivayetlerin en abartmalı olanı ise, Ka'b ve Vehab gibi kimselerden nakledilen rivayetlerdir.

Bunlar öylesine bir mübalağa etmiş ve abartmışlardır ki sonunda şöyle demişlerdir: “Süleyman (a.s) yeryüzünde hükümdarlık etti, saltanatı yediyüz yıl sürdü. Bütün cinler, insanlar, kuşlar ve vahşi hayvanlar onun ordularından idiler. Onun tahtının etrafına altıyüz bin kürsü kuruluyor, binlerce Peygamber, yüzbinlerce cin ve insanların emirleri onun üzerine oturuyordu. Sebe melikesinin annesi de cinlerden idi. Bu yüzden melikenin ayakları merkebin nallarına benziyordu ve bu sebeple de ayaklarını insanlardan gizli tutmaya çalışıyordu. Saraya girmek isteyince eteğini yukarı kaldırdı. Böylece sırrı açığa çıktı.” Bu melikenin kudreti hakkında da öylesine bir abartmışlardır ki sonunda şöyle demişlerdir: “Dörtyüz hükümdar onun emri altında idiler. Bu dörtyüz hükümdarın her biri bir bölgeye hükmediyordu. Onlardan her birinin dört yüz bin savaşçı vardı. Melikenin memleketi idare eden üç yüz veziri vardı. Her birinin emri altında on ikibin savaşçı bulunan komutanı vardı.” Bu ilginç ve garip bilgileri sadece İsrailiyattan saymak ve bir kenara itmek gerekir.” ^[1049]

502. Konu

En-Nubuvvet(2)

Nübüvvet(2)

22-Hanzala (a.s)

☞ *Bihar, 14/148, 13. Bölüm; Kısset-u Ashab'ur-Rus ve Hanzala*

3803. Bölüm

Hanzala (a.s)

Kur'an:

“Ad, Semud milletleri ile Ress'lileri ve bunların arasında bir çok nesilleri de yerle bir ettik.” [\[1050\]](#)

Bak. Hac suresi, 45. Ayet; Kaf suresi, 12. Ayet

19696. *Mecme'ul-Beyan'da, Allah-u Teala'nın, “Ress ashabi” ayetinin tefsirinde şöyle yer almıştır:* “İkrime'den nakledildiğine göre Ress, bir kuyunun adıdır ve oranın halkı Peygamberlerini o kuyuya atmıştır. Said b. Cubeyr'den ve Kelbi'den nakledildiğine göre ise, Ress ashabının Hanzala adlı bir Peygamberi vardı. Onu öldürdüler. Bunun üzerine Allah onları helak etti. Ka'b ve Mukatil'den nakledildiğine göre ise Ress Antakya'da bir kuyu olup Ress ashabı Habib-i Neccar'ı orada öldürdüler. Bu yüzden de bu topluluk bu kuyuya isnat edilmiştir. İmam Sadık'tan (a.s) nakledildiğine göre de Ress ashabının kadınları lezbiyen idiler.” [\[1051\]](#)

19697. *İmam Sadık (a.s), lezbiyenliğin cezası hakkında sorulunca şöyle buyurmuştur:* “Böyle bir kadının haddi (vurulacak kırbaç sayısı) zinakar kadının haddidir.” Bir kadın şöyle arzetti: “Acaba aziz ve celil olan Allah bu hükmü Kur'an'da zikretmiş midir?” İmam şöyle buyurdu: “Evet.” O şöyle arzetti: “Nerede?” İmam şöyle buyurdu: “Ress ashabının kıssasında.” [\[1052\]](#)

19698. *İmam Kazım (a.s), kendisine, “Ress ashabi kimler idi, hangi balktan idiler ve nasıl bir kavim idiler?” diye sorulunca şöyle buyurmuştur:* “İki Ress ashabı vardır, bir Ress ashabı, Allah'ın kitabında onları zikrettiği kimseler değildir. Bunlar Bedevi ve hayvancılıkla geçinen kimselerdi. Allah-u Teala Salih Peygamberi resul olarak onlara gönderdi. Ama onlar Salih peygamberi katlettiler. Allah onlar için başka bir Peygamber gönderdi, onu da öldürdüler. Bu defa bir Peygamberi veli ile birlikte gönderdi. Onlar Resulü öldürdüler, ama veli o kadar cihat etti ki sonunda o halkı yendi...”

Ama Allah'ın kendi kitabında zikrettiği Ress ashabı ise, Ress adında bir nehire sahip olan bir topluluktu. Bu nehrin çok suyu vardı.” Bir şahıs İmam'a (a.s) şöyle sordu: “Bu Ress nerededir?” İmam şöyle buyurdu: “Azerbeycan'ın sonunda,

Ermenistan ve Azerbaycan arasında vaki olan bir nehirdir. Bu halk Haç'a tapıyordu. Allah onlara bir arada otuz Peygamber gönderdi, onların hepsini öldürdüler. Daha sonra Allah bir veli ile birlikte kendilerine bir Peygamber gönderdi, onlarla cihat etti. Tohum ve ekim döneminin başlangıcında, Allah Mikail'i memur kıldı, onların suyunu kuruttu, hiçbir çeşme ve nehirde su akamaz oldu, herşeyi kuruttu, ölüm meleğine de bütün koyunlarını yok etmesini emretti, yeryüzüne de altın, gümüş veya tabaklarını yerin dibine geçirmesini emretti. Bizim Kaim'imiz (a.s) kıyam edince bunlardan faydalanacaktır. Böylece onların hepsi, açlıktan, susuzluktan ve ağlamaktan öldüler. Onlardan hiç kimse baki kalmadı. Onlar arasında sadece ihlas sahibi olanlar baki kaldılar. Onlar Allah'tan bir miktar ekin, hayvan ve suyla kendilerini kurtarmasını ve de isyan ve tuğyana mübtela olmamak için bunları kendilerine az kılmasını istediler. Allah onların doğru niyetinden haberdar olduğu için de dualarına icabet buyurdu. Ondan sonra halk kendi evlerine geri döndüler ve herşeyin altüst olduğunu gördüler. Allah onların nehirlerini yeniden akıttı. Onlar için ondan istediklerinden daha fazla kıldı. Ondan sonra o kavim açık ve gizlide itaate koyuldular. Sonunda bu halk ortadan kalktı. Bunlardan sonra yeni nesil vücuda geldi. Onlar da zahirde Allah'a itaat ettiler ama batında nifaka düştüler, çeşitli günahlara bulaştılar. Daha sonra Allah onlara birini gönderdi. Hiç çekinmeden onları öldürmeye başladı. Onlardan çok az bir grubu geride kaldı. Allah onlara da taun (veba) hastalığını musallat kıldı. Onlardan hiç kimse geri kalmadı. Nehirleri ve evleri iki yüz yıl boyunca sahipsiz kaldı. Bir müddetten sonra Allah-u Teala bir kavim getirdi, onların yurtlarına yerleştirdi. Onlar doğru ve salih kimselerdi. Bir müddet sonra onların bir grubu yeniden fesada düştü. Erkekler erkeklere yöneldi, kadınlar da kadınlara. İşte bu yüzden Allah yıldırımını onlara musallat kıldı ve bu topluluktan hiç kimseyi baki bırakmadı.”^[1053]

502. Konu

En-Nubuvvet(2)

Nübüvvet(2)

Özel Nübüvvet

23-Şa'ya (a.s) ve Haykuk (a.s)

☞ *Bihar, 14/161, 14. Bölüm; Kısset-u Şa'ya ve'l-Haykuk*

Şa'ya ve Haykuk (a.s)

19699. *İmam Rıza (a.s), Caslik'e şöyle buyurmuştur:* “Ey Hıristiyan adam! Şa'ya'nın kitabından ne kadar biliyorsun?” O şöyle dedi: “Onu kelime kelime biliyorum.” İmam o ikisine –Caslik ve Re's'ul-Calı'a- şöyle buyurdu: “Acaba onun bu sözüne aşına mısınız: “Ey kavim! Ben, o merkebe binmiş kimsenin yüzünü gördüm ki nurdan elbiseler giymişti ve o deveye binen kimsenin nurunun ise ayın nuru gibi olduğunu gördüm.” O ikisi şöyle dediler: “Bu konuyu Şa'ya söylemiştir... İmam Rıza şöyle buyurdu: “Şa'ya nebi, senin ve dostlarının inandığı gibi Tevrat'ta şöyle demiştir: “İki süvari gördüm ki yeryüzü onlar için aydınlandı, birisi merkebe bindi, diğeri ise dişi bir deveye. Merkebe binen kimdir ve o deveye binen kimse kimdir?” Resul Calut şöyle arzetti: “Bilmiyorum, siz bizi o ikisinden haberdar kılın.” İmam (a.s) şöyle buyurdu: “Merkebe binen İsa'dır, o dişi deveye binen ise Muhammed'dir (s.a.a). Acaba Tevrat'ın şu sözünü inkar mı ediyorsun?” O şöyle arzetti: “Hayır, inkar etmiyorum.” İmam Rıza daha sonra şöyle buyurdu: “Haykuk Nebi'yi tanıyor musun?” O şöyle arzetti: “Evet, onu iyi tanıyorum.” İmam şöyle buyurdu: “O şöyle buyurmuştur –ve kitabınız da bunu ifade etmektedir-: “Allah-u Teala Faran dağından beyanı getirdi ve gökler, Ahmet ve ümmetinin övgüsüyle doldu. O süvarilerini karaya götürdüğü gibi denize götürmektedir. O Beyt'ul-Mukaddes'in viran olmasından sonra, bizler için yeni bir kitap (kitaptan maksadı Kur'an'dır) getirecektir. (Ey Re's'ul-Calut!) Bu kelimeleri biliyor ve bunlara iman ediyor musun?” O şöyle arzetti: “Bunları Haykuk nebi buyurmuştur ve biz de onun dediğini inkar etmiyoruz.”^[1054]

502. Konu

En-Nubuvvet(2)

Nübüvvet(2)

Özel Nübüvvet

24-Zekeriyya (a.s)

☞ *Bihar, 14/163, 15. Bölüm; Kıses-u Zekeriyya ve Yahya (a.s)*

☞ *Kenz'ul-Ummal, 11/495, Zekeriyya (a.s)*

Zekeriyya

Kur'an:

“Zekeriyya da: “Rabbim! Beni tek başıma bırakma, sen varislerin en hayırlısını” diye nida etmişti. Biz de ona icabet ederek, Yahya’yı bahşetmiş, eşini de doğum yapacak hale getirmiştik. Doğrusu onlar iyi işlerde yarışıyorlar, korkarak ve umarak bize yalvarıyorlardı. Bize karşı gönülden saygı duyuyorlardı.” [\[1055\]](#)

Bak. Al-i İmran, 38-41, Meryem, 1-15

19700. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Zekeriyya korkudan kaçtı, bir ağaca sığındı, ağaç onun için yarıldı ve şöyle dedi: “Ey Zekeriyya, içeri gir.” Zekeriyya ağacın içine girdi, onu takip edenler, onu aramaya koyuldular. Ama onu bulamadılar. Onu gören İblis, takip edenlerin yanına geldi ve onlara Zekeriyya’nın yerini göstererek şöyle dedi: “O bu ağacın içindedir, ağacı kesiniz” O ağaca tapan halk ise şöyle dedi: “Biz onu kesmeyiz.” İblis, onları ikna etti. Sonunda ağacı ve Zekeriyya’yı (a.s) ikiye ayırdılar.” [\[1056\]](#)

19701. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “İsrailoğulları Zekeriyya’yı öldürmek için aramaya koyuldular. Zekeriyya çöle kaçtı. Bir ağaç ağzını açtı ve Zekeriyya içine girdi. Ama elbisesinin bir parçası dışarıda kaldı. İsrailoğulları da gelip ağacın üstüne çıktılar ve onu testereyle biçtiler.” [\[1057\]](#)

19702. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Zekerriya marangoz idi.” [\[1058\]](#)

Zekeriyya’nın Kur’an’daki Kıssası Zekeriyya’nın (a.s)Sıfatı

Münezzeh olan Allah kendi kelimasında Zekeriyya’yı nübu ve vahiy sıfatlarıyla nitelendirmiş, Meryem suresinin başında ubudiyet vasfını onun hakkındaki kullanmıştır. En’am suresinde ise onu Peygamberlerden ve salihlerden saymış, sonra da seçkinlerden –yani iblas sahiplerinden- ve hidayete ermiş kimselerden kabul etmiştir.

Zekeriyya’nın Hayat Tarihi

Kur’an’da Zekeriyya’nın haberlerinden sadece Meryem’in ibadetlerini ve Allah katındaki keramet ve yüceliğini gördüğünde, Allah’tan kendisine bir çocuk ihsan etmesi için dua ettiğini, Allah’ın da onun duasını kabul ettiğini ve kendisine Yahya’yı (a.s) bağışladığını belirtmiştir. Münezzeh olan Allah şöyle buyurmuştur: “Meryem babası İmran’ı kaybedince, Zekeriyya onun sorumluluğunu üstlendi ve büyüdüktan sonra da insanlardan kenara çekildi. Kendisi için mescitte bir mihrap yaptı ve orada ibadete koyuldu. Zekeriyya Meryem’e baş vuruyordu.

“Zekeriya mihrapta onun yanına her girişinde, yanında bir yiyecek bulurdu. «Meryem! Bu sana nereden geldi? » deyince, o da: «Bu, Allah katındandır» derdi.Doğrusu Allah dilediğini hesapsız rızıklandırır.”

İşte burada Zekeriyya rabbine dua etti ve ondan hanımına temiz bir çocuk bağışlamasını istedi. Zekeriyya yaşlı ve güçsüz biriydi, karısı da kısrıdı. Allah duasına icabet buyurdu. Mihrapta durduğu bir halde namaza koyuldu, melekler ona şöyle seslendiler: “Allah sana, adı Yahya olan bir çocuğu müjdelemiştir.” Zekeriyya o sesin münezzeh olan Allah tarafından olduğuna itminan etmek için ondan nişaneler istedi. Zekeriyya’ya şöyle denildi: “Senin alametin, dilini tutman, üç gün insanlarla işaret dışında konuşmamandır.” Öyle de oldu ve Zekeriyya mihrabından dışarı çıkarak insanların arasına geldi. Onlara işaretlerle, sabah akşam Allah’ı tesbih etmelerini istedi, Allah eşini de kendisine layık (ve hamileliğe hazırlıklı) kıldı ve o da Yahya’yı dünyaya getirdi. (Al-i İmran/37-41, Meryem/2-11 ve Enbiya/89-90)

Kur’an Zekeriyya’nın akıbetini ve vefat şeklini zikretmemiştir. Ama şii ve sünni yoluyla nakledilen bir çok rivayetlerde kavminin onu öldürdüğü yer almıştır. Şöyle ki düşmanları Zekeriyya’yı öldürmeyi kastedince, Zekeriyya onların elinden kaçtı ve bir ağaca sığındı. Ağaç onun için yarıldı, Zekeriyya içine girdi ve daha sonra ağaç birleşti. Ama şeytan Zekeriyya’nın saklandığı yeri düşmanlarına gösterdi ve onlara ağacı testereyle kesmelerini söyledi. Onlar da bu işi yaptılar ve Zekeriyya’yı (a.s) testereyle ortadan ikiye biçtiler. Böylece öldürüldü.

Bazı rivayetlerde yer aldığına göre de Zekeriyya’nın öldürülme sebebi, halkın Meryem ve Mesih’e (a.s) hamile kaldığında onu itham etmeleri ve şöyle demeleriydi: “Meryem’in yanına gidip gelen sadece oydu.” Bu konuda başka deliller de

[\[1059\]](#)

söylenmiştir.

502. Konu

En-Nubuvvet(2)

Nübüvvet(2)

Özel Nübüvvet

25-Yahya (a.s)

☞ *Bihar, 14/163, 15. Bölüm; Kıses-u Zekeriyya ve Yahya (a.s)*

☞ *Kenẓ'ul-Ummal, 11/520, Yahya (a.s)*

3807. Bölüm
Yahya (a.s)

Kur'an:

“Allah: “Ey Zekeriya! Sana, Yahya isminde bir oğlanı müjdeliyoruz. Bu adı daha önce kimseye vermemiştik” buyurdu... “Ey Yahya! Kitaba kuvvetle sarıl” deyip daha çocukken ona hikmet, katımızdan kalp yumuşaklığı ve temizlik verdik. O, Allah’tan sakınan ve anasına babasına karşı iyi davranan bir kimse idi, baş kaldıran bir zorba değildi. Doğduğu günde, öleceği günde ve dirileceği günde ona selam olsun.”^[1060]

19703. *İmam Rıza (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Bu beşer için en korkunç zaman üç yerdir: Doğduğu ve annesinin karnından çıkıp dünyaya güldüğü zaman, öldüğü ve ahiret ve ahiret ehlini gördüğü zaman ve dirildiği ve dünyada görmediği hükümleri gördüğü zaman.

Aziz ve celil olan Allah her üç yerde de Yahya’ya selam göndermiş ve ondan korkuyu kaldırarak şöyle buyurmuştur: “Doğduğu günde, öleceği günde ve dirileceği günde ona selam olsun.” Hakeza İsa b. Meryem’in kendisi de kendisine bu üç yerde selam göndermiş ve şöyle buyurmuştur: “Doğduğum günde, öleceğim günde, dirileceğim günde bana selam olsun” dedi.”^[1061]

19704. *Yahya (a.s), İsa b. Meryem'e şöyle buyurmuştur:* “Sen Allah’ın ruhu ve kelimesisin, sen benden daha iyisin.” İsa şöyle buyurdu: “Hayır sen benden daha iyisin. Zira Allah sana selam gönderdi, ben ise kendi kendime selam gönderdim.”^[1062]

19705. *Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:* “Allah kardeşim Yahya’ya rahmet etsin! Daha bir çocuk olan Yahya’yı oyuna davet ettiklerinde o şöyle buyurmuştur: “Ben oyun için mi yaratıldım?” Böyle bir kimse bülüğ yaşına geldiğinde neler söyler!”^[1063]

19706. *İmam Kazım (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Yahya b. Zekeriyya’nın (a.s) metodu şuydu: “O ağlıyor, asla gülmüyordu. İsa b. Meryem ise hem ağlıyor hem de gülüyordu. İsa’nın (a.s) yaptığı iş Yahya’nın (a.s) yaptığı işten daha üstündü.”^[1064]

19707. *İmam Sadık (a.s) babalarından naklen şöyle buyurmuştur:* “Yahya (a.s) ile şeytan arasındaki konuşmada Yahya (a.s) şöyle buyurdu: “Bana bir an olsun galip gelebildin mi?” Şeytan şöyle dedi: “Hayır ama sende hoşlandığım bir sıfat vardır.”Yahya, “O haslet nedir?” Diye sorunca Şeytan şöyle dedi: “Sen çok yiyen bir kimsesin; iftar edince o kadar yiyorsun ki sonunda sindirim bozukluğuna mübtela oluyorsun ve bu iş seni bazı namazlardan ve gece ibadet için kalkmaktan alı koymaktadır.” Yahya şöyle buyurdu: “Allah’a söz veriyorum ki bundan sonra hayatta kaldığım müddetçe hiçbir yemekten doyasıya yemeyeceğim.” İblis de şöyle dedi. “Ben de Allah’a söz veriyorum ki bundan sonra hayatta kaldığım müddetçe asla bir Müslümana nasihat etmeyeceğim.” Ardından dışarı çıktı ve ondan sonra artık Yahya’nın (a.s) yanına geri dönmedi.”^[1065]

19708. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Bir şahıs İsa b. Meryem’in (a.s) yanına geldi ve şöyle dedi: “Ey Ruhullah! Ben zina ettim, beni temizle” İnsanlar toplanıp onu bir çukura koydular. O şöyle seslendi: “Bizzat ilahi hadde müstehak olan kimse, bana had cari kılmasın.” Böylece Yahya ve İsa (a.s) dışında bütün halk dağıldı. Yahya o şahsın yanına vardı ve şöyle dedi: “Ey günahkar adam! Bana öğüt ver.” O şahıs şöyle dedi: “Nefsini isteklerine terketme ki seni helak eder.” Yahya şöyle buyurdu: “Başka bir öğüt ver.” O şahıs şöyle dedi: “Hiçbir hatalı insanı hatalarıyla kınama.” Yahya şöyle buyurdu: “Yine bana öğüt ver.” O şahıs şöyle dedi: “Asla gazaplanma.” Yahya şöyle buyurdu: “Bu bana yeter.”^[1066]

Yahya’nın (a.s) Kur’an’daki Kıssası

1-Yahya’yı Övme

Allah-u Teala Kur’an’ın birkaç yerinde Yahya’yı zikretmiş ve onu güzelliyle övmüştür. Bu cümleden; Allah’ın kelimesini, yani Mesih’in nübuvenetini tasdik edici, kavmini idare eden bir yönetici ve kadınlara meyletmeyen bir kimse olarak nitelendirmiş, onu bir Peygamber, salihlerden bir kul (Al-i İmran/39) ve seçkinlerden –ki hepsi de ihlas sahibidir ve hidayete ermişlerdir-(En’am/85-87) olarak saymıştır. Onu Yahya olarak adlandırmıştır. Ondandır önce hiç kimse bu isimle adlandırılmamıştır ve ona Allah’ın kitabını kuvvetle tutmasını buyurmuş, çocuklukta ona hikmet ihsan etmiştir. Dünyaya geldiği, öldüğü ve dirildiği gün ona selam göndermiştir. (Meryem, 2-15) Hakeza Zekeriyya’nın hanedanını da, yani babası ve annesini de övmüş ve şöyle buyurmuştur: **“Doğrusu onlar iyi işlerde yarışıyorlar, korkarak ve umarak bize yalvarıyorlardı. Bize karşı gönülden saygı duyuyorlardı.”**^[1067]

2-Yahya’nın Hayat Tarihi

Yahya harikulade bir tarzda annesinden doğmuştur. Çünkü babası yaşlı ve güçsüz, annesi ise kısır idi. Allah Yahya’yı bir çocuğu ümit dahi edemeyen o ikisine bağışlamıştır ve o da çocukluk yaşında doğruluk, ibadet ve züht yoluna koyulmuştur. Allah henüz çocuk olan Yahya’ya hikmet bağışlamıştır. Yahya kendisini ibadet ve zühde adanmış, asla evlenmemiş, hiçbir dünya lezzetleri ve hoşluklarıyla meşgul olmamıştır.

Yahya, İsa b. Meryem’in (a.s) zamanında yaşamış, onun nübuvenetini tasdik etmiş, insanlar arasında yöneticilikte bulunmuş, yücelikle yaşamış, kalpler ona aşık olmuş, ruhlar ona yönelmiştir. Halk Yahya’nın etrafına toplanıyor, Yahya onlara nasihat ediyor, onları tövbeye çağırıyor, takva ve sakınmaya davet ediyordu. Sonunda da bu hal üzere şehadete erişti.

Kur’an’da Yahya’nın öldürüşü hakkında söz edilmemiştir. Ama rivayetlerde yer aldığına göre şehadetinin sebebi şuydu: O zamanlar kötü bir kadın yaşıyordu. İsrailoğullarının padişahı bu kadına aşık oldu ve onun yanına gitti. Yahya padişahı bu amelden alıkoydu, onu kınadı. Yahya padişahın yanında saygın ve yüce biriydi. Padişah ona itaat eder ve kendisini dinlerdi. O kadın da Yahya’ya kin besliyordu ve padişahı Yahya’nın başını istedi. Bu konuda ısrar gösterdi. Sonunda padişah Yahya’nın başının kesilmesini istedi ve Yahya’nın kesilen başını kadına hediye olarak gönderdi.

Bazı rivayetlerde yer aldığına göre de Yahya'nın başını padişahın isteyen kimse, padişahın kardeşinin kızıydı. Zira padişah kardeşinin kızıyla evlenmek istiyordu. Ama Yahya onu bundan sakındırdı. Padişahın kardeşinin karısı, kızını öyle bir süsledi ki padişahın kalbini ele geçirdi ve onu padişahın yanına gönderdi ve kızına, padişahın kendisinden bir istekte bulunması için izin almasını sağlamasını söyledi ve böylece ondan Yahya'nın başını diledi. Kızı bu işi yaptı, padişah Yahya'nın başını kesti, başını altından bir leğen içine koyup ona hediye olarak gönderdi.

Rivayetlerde Yahya'nın ibadet ve zühdü, Allah korkusundan ağlaması, öğütleri ve hikmetli sözleri hakkında bir çok bilgiler yer almıştır.

3-Zekeriyya ve Yahya'nın İncil'deki Kıssası

İncil şöyle diyor: “Yahudiye kralı Hirodes'in günlerinde Abiya takımından Zekeriyya adında bir kahin vardı. Onun karısı da Harun kızlarındandı ve adı Elisabet idi. Her ikisi de Allah indinde salih olup Rabbin bütün emirleri ve hükümlerinde kusursuz yürümekte idiler. Onların çocuğu yoktu, çünkü Elisabet kısır idi. Ve ikisi de çok yaşlı idiler.

Vaki oldu ki Zekeriyya kendi takımının sırasında Allah'ın huzurunda kahinlik hizmetini ederken, kahinlik ayini üzere buhur yakmak için Rabbin mabedine girmek kurası kendisine düştü. Bütün halk cemaati buhur satinde dışarıda dua ediyorlardı. Rabbin bir meleği Zekeriyya'ya gönderdi ve Zekeriyya onu görünce şaşırdı ve üzerine korku düştü. Fakat melek ona dedi: “Korkma! Zekeriyya. Çünkü duan işitildi karın Elisabet sana bir oğul doğuracak, onun adını Yahya koyacaksın. Sevinç ve sefa bulacaksın ve onun doğmasından bir çokları da sevinecekler. Çünkü Rabbin gözünde büyük olacak, şarap ve içki içmeyecek ve daha anasının karnında Ruhul Kudusle dolu olacak. İsrailoğullarından bir çoğunu onların Allah'ı Rabbe döndürecek. Babaların yüreklerini oğullara, asileri salihlerin hikmetine çevirmek ve Rabbe hazır bir kavim hazırlamak üzere İlyâ'nın ruhu ve kudretiyle onun önünde yürüyeceklerdir.”

Zekeriyya da meleğe dedi: “Ben bunu nasıl bileyim? Çünkü ben yaşlı bir adamım, karım da çok yaşlıdır?” Melek cevap verip ona dedi: Ben Allah önünde duran Cebrail'im seninle konuşmak ve bu şeyleri sana müjdelemek için gönderildim. İşte dilin tutulacak ve bu şeyler oluncaya kadar söz söyleyemeyeceksin. Çünkü vaktinde yerine gelecek olan sözlerime inanmadın.”

Halk Zekeriyya'yı bekleyip duruyor ve mabatte gecikmesine şaşıyorlardı. Zekeriyya ise çıktığı zaman onlarla konuşmadı onlar da mabette bir rüyet gördüğünü anladılar ve Zekeriyya hizmetinin günleri bitince evine gitti. O günlerden sonra karısı Elisabet gebe kaldı beş ay evine kapanıp dedi: “İnsanlar arasında ayıbımı gidermek için Rab üzerime nazır eylediği günlerde bana böyle etti.”

Elisabet doğuracağı vakit tamam oldu ve bir oğlan doğurdu. Komşuları ve akrabası Rabbin ona büyük merhamet ettiğini işittiler. Ve onunla beraber sevindiler ve vaki oldu ki sekizinci gün çocuğu sünnet etmek için geldiler ve onun adını babasının adına göre Zekeriyya koyuyorlardı. Anası cevap verip dedi: “Yok fakat adı Yahya olacak.” Ona dediler: “Akrabandan bu adda kimse yoktur. Ve ne ad konulmasını istersin?” Diye babasından işaretle sordular. O bir levha istedi. “Adı Yahya'dır” diye yazdı. Hepsî şaşılar. Onun ağzı hemen açıldı ve dili çözöldü. Allah'a hamdederek söz söyledi. Etrafında oturanların hepsine korku düştü. Ve hep bu sözler bütün Yahudiye dağlığında yayıldı. İşitenlerin hepsi: “Bu çocuk acaba ne olacak?” Diye bu şeyleri yüreklerinde sakladılar, çünkü Rabbin eli onunla beraberdi.

Babası Zekeriyya Ruhul Kudus'le doldu, ve peygamberlik edip dedi: ...”^[1068]

Hakeza İncil'de şöyle yer almıştır: “Kayser Tiberos'un saltanatının on beşinci yılında, Pontuslu Pilatus Yahudiye valisi, Hirodes Galile Reisirubu, kardeşi Filupus İtirea ve Trahonitus hevalisi reisirubu, Lisanyas Abilini reisibu, Hanna ile Kayafa başkahin bulundukları zamanda, çölde Zekeriyya'nın oğlu Yahya'ya Alalh'ın sözü geldi.

Kendisi de Erden etrafındaki bütün havaliye, günahların bağışlanması için tevbe vaftizini vazederek geldi. Nasıl ki, İsa'ya peygamberin sözleri kitabında yazılmıştır: Çölde çağırının sesi: Rabbin yolunu hazırlayın, Onun yollarını düz edin. Her dere ve tepe alçaltılacaktır, eğri olan doğrulacak, sarp yollar düz olacaktır ve bütün beşer Alalh'ın kurtuluşunu görecekler.

O zaman kendisi tarafından vaftiz olunmak için çıkıp gelen kalabalıklara dedi: “Ey engerekler nesli! Gelecek öfkeden kaçmayı size kim gösterdi? O halde tevbeye layık semereler çıkarın, ve babanız İbrahim'dir, diye içinizden söylemeye başlamayın. Çünkü size derim ki, Allah şu taşlardan İbrahim'e evlat kaldırmaya kadirdir. Zaten balta da ağaçların kökünün dibine yattıyor. Her iyi meyva vermeyen ağaç kesilir ve ateşe atılır.

Halk da kendisine, “öyle ise ne yapalım?” diye sordular. Cevap verip onlara dedi: “İki gömleği olan hiç olmayana versin, yiyeceği olan kimse de böyle yapsın.” Vergi mültezimleri de vaftiz olmak için gelip ona dediler: “Muallim biz ne yapalım?”

Yahya onlara dedi: “Size tayin edilenden fazlasını almak için zoretmeyin. Askerler de ona ya biz ne yapalım? diye sordular? Onlara: Kimseyi sıkıştırıp soymayın, ne de kimseyi haksız yere tehdit edin, tanıyanlarınızla kanaat eyleyin. dedi.

Halk beklemekte iken hepsi Yahya hakkında: Acaba Mesih midir? diye içlerinden geçirdiler. Yahya onların hepsine cevap verdi: Gerçi ben sizi su ile vaftiz ediyorum fakat benden kudretlisi geliyor ki, onun çarıklarının tasmaını çözmeğe layık değilim. O sizi Ruhul Kudus’le ve ateşle vaftiz edecektir. Kendi harman yerini bütün temizlemek ve buğdayı ambarına toplamak için yabası elindedir fakat samanı sönmaz ateşle yakacaktır.

Hirodes, kardeşinin karısı Hirodiastan ve Hirodesin ettiği bütün kötülüklerden dolayı, Yahya tarafından azarlanmış olduğu için bunun hepsinin üstüne onu zindana attı. Vaki oldu ki bütün halk vaftiz edilirken İsa dahi vaftiz edilmişti...”^[1069]

Hakeza İncil’de şöyle yer almaktadır: “Çünkü Hirodes kendisi göndererek Yahya’yı tutup kardeşi Filupus’un karısı Hirodias’ten ötürü onu zindanda bağlamıştı. Çünkü o kadınla evlenmişti. Zira Yahya Hirodes’e, “kardeşinin karısını almak sana caiz değildir” derdi. Hirodias ise ona kin besleyip onu öldürmek istiyor, fakat yapamıyordu. Çünkü Hirodias, salih ve mukaddes bir adam olduğunu bilerek, Yahya’dan korkar ve onu korurdu. Onu dinlediği zaman çok şaşırırdı ve onu sevinçle dinlerdi. Hirodes’in kendi doğum gününde büyük adamlarına, binbaşılara ve Galile’nin ileri gelenlerine ziyafet verdiği münasip gün gelince Hirodias’ın kızı girip oynadığı vakit, Hirodes’in ve kendisi ile sofrada oturanların hoşuna gitti ve kiral kıza şöyle dedi: Dile benden ne istersen sana vereceğim. Ve benden her ne dilerseñ ölkemin yarısına kadar sana vereceğim, diye ona and etti. O da çıkıp anasına: “Ne dileyeyim?” dedi. Anası Vaftizci Yahya’nın başını” dedi. Hemen çabucak kiralın yanına girip ondan dileyerek dedi: Vaftizci Yahya’nın başını tepsi içinde şimdi bana vermeni isterim.” Kiral çok kederlendi, fakat yeminleri ve sofrada kendisi ile oturanlardan ötürü kızı reddetmek istemedi.

Kiral hemen muhafız askerlerinden birini gönderip onun başını getirmesini emretti. O da gidip zindanda onun başını kesti. Başını tepsi içinde getirdi ve onu kıza verdi. Kız da anasına verdi. Yahya’nın öğrencileri bunu işittikleri zaman, geldiler, cesedini kaldırdılar ve onu kabre koydular.

Yahya hakkında İncil’de başka bir takım dağınık rivayetler de yer almıştır ve bu dediklerimizden öteye geçmemektedir. Düşünür bir şahsın Kur’an’dan naklettiklerimizi bizim İncil’den beyan ettiklerimizle karşılaştırarak bu yolla iki kitap arasındaki farklılığı elde etmesi mümkündür.^[1070]

502. Konu

En-Nübüvvet(2)

Nübüvvet(2)

Özel Nübüvvet

26-İsa (a.s)

☞ *Bihar, 14/191-350; Ebyab-u Kases-u İsa ve Ummihi*

☞ *Bihar, 14/206, 17. Bölüm; Veladet-i İsa (a.s)*

☞ *Bihar, 14/283, 21. Bölüm; Mevazı-u İsa (a.s)*

3807. Bölüm

İsa (a.s)

Kur'an:

“Allah katında İsa'nın durumu kendisini topraktan yaratıp sonra ol demesiyle olmuş olan Adem'in durumu gibidir.” [\[1071\]](#)

“Ve, “Meryem oğlu İsa Mesih'i, Allah'ın elçisini öldürdük” demelerinden ötürüdür. Oysa onu öldürmediler ve asmadılar, fakat onlara öyle göründü. Ayrılığa düştükleri şeyde doğrusu şüphededirler, bu husustaki bilgileri ancak zanna uymaktan ibarettir, kesin olarak onu öldürmediler. Bilakis Allah onu kendi katına yükseltti. Allah Güçlüdür, hikmet sahibidir. Kitab ehlinden, ölmeden önce, İsa'ya inanmayacak yoktur. O, gerektiği gibi inanmadıklarından, kıyamet günü onların aleyhine şahit olur.” [\[1072\]](#)

Bak. Al-i İmran, 45-58, Meryem, 16-34, Bakara, 87,253, Maide, 110-118, Müminun, 50, Zubruf, 57-65, Saf, 6,14, Hadid, 27

Tefsir

“Şüphesiz, Allah katında İsa'nın durumu, Adem'in durumu gibidir. Onu topraktan yarattı, sonra ona "ol" demesiyle o da oluverir." Bu ayet, gerektiğinde, İsa'nın ayrıntılı olarak anlatılan doğumu kıssasının bir özetinin verilmesine örnektir. Olaylar teker teker anlatıldıktan sonra, bir de kısaca ifade ediliyor. Özellikle kanıtlama ve tartışma ortamında bu tarz bir anlatım, konuşma için bir meziyettir. Ayetler, tartışmayla ilgili olarak inmişlerdir. Necran Hristiyanlarından oluşan bir heyetle ilgilidirler. Dolayısıyla, kıssa uzun uzun anlatıldıktan sonra, yaratılışının kısaca özetlenmesi ortama uygun bir ifade tarzıdır. Bununla demek isteniyor ki, onun dünya gelişinin niteliğinin farklı oluşu, onu yaratılmış insan olmaktan çıkarmaz. O da tıpkı Adem peygamber gibi yaratılmıştır. Dolayısıyla onu nitelendirirken Adem'den fazla bir şey söylemek doğru değildir. O, Allah tarafından babasız olarak yaratılmış olan bir insandır. Bu durumda ayetin anlamı şu şekilde belirginleşiyor: İsa'nın (a.s) Allah katındaki örneği, yani O'nun katında belirginleşen niteliği, diğer bir ifadeyle, yüce Allah'ın eliyle gerçekleşen yaratılışı ile ilgili bilgisindeki durumu, Adem peygamberin yaratılışının bir benzeridir. Yaratılışı şöyle gerçekleşmiştir: Allah onu bedeninin elementlerini topraktan bir araya getirmiş, sonra onlara "ol" demiş ve o da babasız olarak bir beşer halinde oluvermiştir. Bu durumda açıklama iki kanıt işlevini görmüş oluyor ve herbiri, diğerini pekiştirerek Hz. İsa'ya yakıştırılan tanrılık niteliğini olumsuzluyor:

Bu kanıtlardan biri şudur: Hz. İsa (a.s) Allah tarafından yaratılmıştır. -Allah'ın bilgisinde böyledir ve hiçbir şey O'nun bilgisi kapsamında kaybolmaz.- Bir beşer olarak ve babasız dünyaya gelmiştir. Durumu bundan ibaret olan birisi tanrı değil, kuldur. İkinci kanıt da şudur: Onun yaratılışı Hz. Adem'in yaratılışından pek farklı değildir. Eğer yaratılışının orijinal niteliği, onun tanrı oluşunu gerektiren bir unsur olsaydı, Adem'in yaratılış biçimi de bunu gerektirirdi. Oysa kendileri de Hz. Adem'e böyle bir nitelik yakıştırmıyorlar. Dolayısıyla aradaki benzerlikten hareketle Hz. İsa hakkında da böyle bir nitelemde bulunmaları gerekirdi. Ayetten anlaşıldığı kadarıyla, Hz. İsa'nın yaratılışı da tıpkı Hz. Adem'in yaratılışı gibi doğal ve varoluşsalıdır. Ancak türeme, yani çocuğun olması için babaya ihtiyaç duyulması açısından bakıldığında, yüriürlükteki evrensel yasaya göre olağanüstü bir olgudur.

Ayetin akışından anlaşıldığı kadarıyla: "o da oluverir." İfadesiyle geçmişte olan bir durumun anlatımı kastediliyor. Ama bu durum: "Sonra ona "ol" dedi." ifadesinin zamansal ardışıklık durumunu olumsuzladığı hususuyla bir çelişki oluşturmaz. Çünkü dayanakları, nispetleri farklıdır. Çünkü şu gördüğümüz varlıklar, tedricî-aşamalı olarak varolanıyla, bu şekilde varolmayanıyla yüce Allah tarafından yaratılmışlardır. Varlık bütünü O'nun emri olan "ol" kelimesiyle varolmuştur. Nitekim yüce Allah bu hususa şöyle işaret ediyor: "Bir şeyi dilediği zaman, O'nun emri yalnızca "ol" demesidir; o da hemen oluverir." (Yasin, 82)

Varlık bütünü içindeki bir çok şeyin oluşumu, aşamalı sebepleri açısından incelendiğinde aşamalıdır. Fakat, varlıkların durumu yüce

Allah'a nispetle ele alındığında, burada aşamalı varoluşa yer yoktur; zamansal müblet söz konusu değildir. Nitekim yüce Allah bir ayette şöyle buyuruyor: **"Bizim emrimiz, bir göz kırpmaya gibi, yalnızca bir keredir."** (Kamer, 50)

İnşallah yeri gelince, bu hususla ilgili ayrıntılı açıklamalara yer vereceğiz. Öte yandan: "Sonra ona "ol" dedi." ifadesinin açıklamak istediği husus şudur: Yüce Allah, bir şeyi yaratırken sebeplere ihtiyaç duymaz. Dolayısıyla yaratmasını dilediği şeylerin durumu, O'na karşı değişmez. Örneğin, varoluşa müdahale eden sebeplerin değişik durumlarından kaynaklanan mümkünlik veya imkansız, kolaylık veya zorluk, yakınlık veya uzaklık gibi olgular, Allah Teâla'nın onları yaratmasında bir etkinlik oluşturmaz. O, bir şeyi irade ettiği zaman, ona: "ol" der, o da hemen olur. Bunun için normalde etkili olan maddi sebeplere ihtiyacı yoktur.”^[1073]

19709. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “İsrailoğullarının altı yüz Peygamberi vardı ki ilk Peygamberleri Musa, en son Peygamberleri ise İsa’ydi.”^[1074]

19710. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “İsrailoğulları Peygamberlerinin ilki Musa, sonuncusu ise İsa idi.”^[1075]

19711. Mesih'e (a.s), seni kim edeplendirdi diye sorulunca şöyle buyurmuştur: “Beni hiç kimse edeplendirmemiştir. Sadece cehaletin çirkinliğini gördüm ve ondan uzaklaştım.”^[1076]

19712. İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “İstersen İsa b. Meryem hakkında söz edeyim. O da taşı yastık yapıyor, sert şeyler giyiyor ve katıksız kuru yiyecekler yiyordu. Azığı açlık, gece lambası ay, kışın barınağı yeryüzünün doğusu ve batısıydı. Meyveleri ve sebzeleri, yeryüzünde canlılar için biten şeylerdi. Ne onu fitneye düşürecek bir hanımı, ne hüznlendirecek bir çocuğu, ne kendisini meşgul edeceği bir malı ve ne de kendisini hor kılacak bir tamahı vardı. Bineği iki ayağı, hizmetçisi de iki eliydi.”^[1077]

19713. Mesih (a.s) şöyle buyurmuştur: “Hizmetçim iki elim, merkebim iki ayağım, yeryüzü yatağım, taşlar yastığımdır. Kışın bana sıcaklık veren güneş alan yerlerdi. Geceleyin fakirlik içinde ve gündüz de yokluk için yaşarım. Buna rağmen yeryüzünde benden daha zengin birisi yoktur.”^[1078]

19714. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Mercimek yiyiniz. Zira mercimek bereketli ve mukaddestir. Kalbi inceltir, ağlamayı çoğaltır. Yetmiş peygamber onu bereketlendirmiştir ki onların sonuncuları da İsa b. Meryem'dir (a.s).”^[1079]

19715. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “İsa'nın (a.s) göğşe götürülünceye kadar yemeği bakla idi. İsa gökyüzüne götürüldüğü zamana kadar ateşte pişirilmiş bir yemek yemedi.”^[1080]

19716. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Ey Ümmü Eymen! kardeşim İsa'nın kahvaltısı için bir akşam yemeğini ve akşam için de bir kahvaltısı saklamadığını bilmiyor musun? O ağaç yapraklarından besleniyor, yağmur suyundan içiyor, palas giyiyor ve nerede gece olursa orada sabahlıyor ve şöyle diyordu: “Hergün kendi rızıkını getirir.”^[1081]

19717. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Ben İsa b. Meryem-i gördüm. O beyaz tenli ve kılıç gibi zayıf biriydi.”^[1082]

19718. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Davud'dan İsa b. Meryem'e (a.s) kadar dört yüz yıl fasıla vardır. İsa'nın şeriatı tevhid ve ihlase davete dayalıydı. O da Nuh, İbrahim ve Musa'nın tasviye ettiği şeydir. İncil ona nazil olmuş ve ondan da diğer peygamberlerden alınan ahit alınmıştır.

İncil'de onun için, dinle beraber namaz kılmak, iyiliği emretmek, kötülükten sakındırmak haramları haram, helalleri helal saymak taktir edilmiştir. İncil'de ona öğütler ve örnekler nazil olmuştur. Onda ne kısas vardır, ne hudud ve ne de miras hükümleri.

Tevrat'ta Musa'ya nazil olan şey ise hafifleştirilmiş bir halde İsa'ya nazil olmuştur. Allah-u Teala'nın buyurduğu gibi İsa b. Meryem İsrailoğullarına şöyle buyurmuştur: “Size haram kılınanların bazısını sizlere helal kıldım.”

İsa kendisine uyan müminlere Tevrat ve İncil'in şeriatlerine iman etmelerini emretmiştir.”^[1083]

19719. İmam Sadık (a.s) Allah'ın Teala'nın İsa'dan nakelettiği “Beni nerede olursam olayım bereketli kılmıştır” ayeti hakkında şöyle buyurmuştur: “Yani çok faydalı kılmıştır.”^[1084]

19720. İmam Rıza (a.s) şöyle buyurmuştur: “İsa'nın (a.s) yüzüğünün taşında İncil'den aldığı şu iki cümle yazılıydı: “Allah'ın”^[1085]

anılmasına sebep olan kullarına ne mutlu, Allah'ın unutulmasına neden olan kullara ise yazıklar olsun.”

İsa'nın (a.s) Kıssası Hakkında Bir Çift Söz

1-İsa ve Annesinin Kur'an'daki Kıssası

İmran'ın karısı, Mesib'in annesi İmran kızı Meryem'e hamile kalır. karnındaki bebeği, doğurduğu zaman özgür kılınmış olarak mescide hizmet etmek üzere adar. O karnındaki bebeğin erkek olduğunu sanır. Çocuğu doğurup kız olduğunu anlayınca üzülür, iç geçirir. Sonra ona, “hizmet eden kadın” anlamına gelen “Meryem” adını verir. Meryem doğmadan önce babası ölür. Annesi onu mescide getirir ve kabinlere teslim eder. Hz. Zekeriyya da aralarında. Onun sorumluluğunu yüklenme hususunda birbirleriyle tartışır. Sonunda kura çekme hususunda anlaşır. Kura amacıyla oklar çektiklerinde kura Zekeriyya'ya çıkar. Bunun üzerine Zekeriyya onun sorumluluğunu üstlenir. Erişkinlik çağına gelince, onu diğer kabinlerden ayıracak şekilde araya bir perde çekerler. Meryem bu özel bölmede Allah'a ibadet ederdi. Sadece Zekeriyya yanına girebilirdi. Zekeriyya mibrapta onun yanına girdiği her seferinde yanında bir rızık bulurdu. Zekeriyya, “Bunlar sana nereden geldi ey Meryem?” diye sorardı. O da, “Allah katından, Allah dilediğine hesapsız rızık verir” cevabını verirdi. Meryem (s.a) doğru söylüydü. Allah tarafından günablardan korunmuştu, masumeydi. Tertemizdi, arınmış ve seçilmişti. Meleklerin konuştuğu bir mubaddesti. Melekler ona; “Allah seni seçti ve arındırdı” demişlerdi. O rabbine gönülden boyun eğendi ve Allah'ın alemlere olan ayetlerindendir.”

(Ali-i İmran, 35-44, Meryem, 16, Enbiya,91, Tahrir, 12)

O, kendisine ayrılan özel bölmesinde bulunduğu bir sırada yüce Allah ona Ruh'u (Cebrail) gönderdi. Ruh ona normal bir insan olarak göründü. Ruh, Allah tarafından kendisine elçi olarak gönderildiğini ve görevinin Allah'ın izniyle ona babasız olarak bir çocuk bahsetmek olduğunu söyledi. Çocuğunun göstereceği göz kamaştırıcı mucizeleri müjdeledi. Yüce Allah'ın, onun oğlunu Ruh'ul-Kudüs'le destekleyeceğini, ona kitabı, hikmeti, Tevrat'ı ve İncil'i öğreteceğini, yüce Allah'ın apaçık ayetler desteğinde onu İsrailoğullarına elçi olarak göndereceğini haber verdi. Onun misyonunu ve kıssasını anlattı. Sonra Ruh ona üflledi. Böylece normal bir şekilde gebe kalan bir kadın gibi çocuğuna gebe kaldı. (Al-i İmran, 35-44)

Sonra Meryem, onunla ıssız bir yere çekildi. Doğum sancıları onu bir hurma dalına doğru sürükledi. “Keşke bundan önce ölseydim de hafızalardan silinip unutuluverseydim” dedi. Altından bir ses ona şöyle seslendi: “Üzülme, Rabbin seni ayağının altına bir ark akıtmıştır. Hurma dalını kendine doğru salla, üzerine henüz oluşmuş taze hurma dökülür. Ye, iç, gözün aydın olsun. Eğer insanlardan birini görürsen, ona, “Ben Rahman olan Allah'a oruç

adadım, bugün hiç kimseyle konuşmayacağım” de. Böylece onu taşıyarak kavmine geldi.” ^[1086] Meryem'in İsa'ya hamile kalması, onu doğurması, İsa'nın konuşması ve diğer varoluşsal özellikleri diğer insanlardan farklı değildi.

Kavmi onu bu halde görünce, onu kınamaya, ayıplamaya başladılar. Çünkü karşılarında gördükleri manzara, bir kadının kocasız olarak gebe kalıp bir çocuk doğurmuş olmasındı. Dediler ki: “Ey Meryem! Sen gerçekten şaşılacak bir iş yaptın. Ey Harun'un kız kardeşi, senin baban kötü bir kişi değildi ve annen de azgın, utanmaz bir kadın değildi” Bunun üzerine Meryem çocuğu gösterdi. Dediler ki: “Henüz beşikte olan bir çocukla biz nasıl konuşabiliriz?” Çocuk şunları söyledi: “Şüphesiz ben, Allah'ın kuluyum. Allah bana kitap verdi ve beni Peygamber kıldı. Nerede olursam olayım, beni kutlu kıldı ve hayat sürdüğüm sürece, bana namazı ve zekatı vasiyet etti, anneme itaati de. Ve beni mutsuz bir zorba kılmadı. Selam üzerimdedir doğduğum gün, öleceğim gün ve diri olarak yeniden kaldırılacağım

gün.” ^[1087]

Hız İsa'nın henüz beşikteyken yaptığı bu konuşma, ileride zulme ve azgınlığa karşı gerçekleştireceği hareketin, Musa'nın (a.s) şeriatını yeniden canlandırıp pekiştireceğinin, silikleşen kavramları yenileyeceğinin ve hakkında ihtilafa düştükleri ayetleri onlara açıklayacağını bir ön işareti, parlak bir haykırışı niteliğindedir.

Sonra İsa (a.s) büyüdü, delikanlılık çağına geldi. O ve annesi, herkes gibi yiyip içiyorlardı. Yaşadıkları sürece diğer insanlarda bulunan varoluşsal arzular, özellikler onlarda da vardı.

Sonra Hız İsa'ya İsrailoğullarına tebliğ etmek üzere risalet, Peygamberlik verildi. O da bu misyonu yüklenir yüklenmez, onları tevhit dinine davet etti. Şöyle diyordu: “Ben size Rabbinizden bir ayetle geldim. Ben sizin için kuş şeklinde çamurdan bir şey yapar, sonra onun içine üflerim ve o Allah'ın izniyle bir kuş olur. Allah'ın izniyle doğuştan körü, alacalıyı iyileştiririm, ölüleri diriltirim. Yediklerinizi ve evlerinizi depoladıklarınızı size haber veririm. Bunda sizin için bir ayet vardır. Hiç kuşkusuz, Allah, benim de, sizin de Rabbinizdir. Şu halde o'na ibadet edin.

Hız İsa (a.s) İsrailoğullarını getirdiği yeni şeriata çağırıyordu. Bu şeriatın özü, Hız Musa'nın şeriatını tasdik etmektir. Ancak, Yahudilere zorluk olsun diye Tevrat'ta haram kılınan bazı şeylere ilişkin hükümleri de yürürlükten kaldırıyordu. Diyordu ki: “Ben size hikmet getirdim. Hakkında ihtilafa düştüğünüz bazı konuları size açıklamak için geldim.” Yine diyordu ki: “Ey İsrailoğulları, ben Allah'ın size gönderdiği elçisiyim. Benden önce Tevrat'ı tasdik etmek ve benden sonra gelecek adı Ahmed olan Peygamberi müjdelemek üzere gönderildim.”

Hız İsa (a.s), kuş yaratmak, ölüleri diriltmek, doğuştan kör olanları ve alaca hastalığına yakalananları iyileştirmek ve gizli olan bazı şeyleri haber vermek gibi sözünü ettiği tüm mucizeleri, Allah'ın izniyle gerçekleştirdi.”

İsrailoğullarının iman etmelerinden ümidini kesinceye kadar onları Allah'ın birliğine ve yeni şeriatına davet etti. Soydaşlarının dik başlıklarını, inatlarını, kabinlerin ve bahamların büyüklük taslamalarını görerek inanmalarından ümidini kesince, kendisine inanan bir avuç bavarıyı Allah'ın dininin yardımcıları olarak seçti.

Sonra Yahudiler onu öldürmek amacıyla ayaklandılar. Bunun üzerine Allah onu aldı ve katına yükseltti. Yahudiler birilerini ona benzettiler. Bazıları, "Biz onu öldürdük", bazıları da, "Biz onu astık" dediler. Fakat doğrusu onlar karıştırıyorlardı. ^[1088] Kur'an'ın İsa ve annesiyle ilgili değerlendirmesi özetle bundan ibarettir.

2-İsa'nın Allah Katındaki Yeri ve Kendisinin Tanımladığı Konumu

O, Allah'ın bir kuluymuş ve peygamberiydi. ^[1089] İsrailoğullarına gönderilmiş bir elçiydi. (Al-i İmran suresi, 49. Ayet) Şeriat ve kitap sahibi beş çizir açıcı (ulu'l-azm) peygamberden biriydi, kendisine kitap olarak İncil verilmişti. (Abzab suresi, 7. Ayet; Şura suresi, 13. Ayet; Maide suresi, 46. Ayet) Yüce Allah onu "Mesih İsa" olarak isimlendirmişti. (Al-i İmran suresi, 45. Ayet) Allah'ın kelimesi ve O'ndan bir ruhtu. (Nisa suresi, 171. Ayet) İmamdı (Abzab suresi, 7. Ayet) Ameller tanıklarındandı. (Nisa suresi, 159. Ayet, Maide suresi, 117. Ayet) Resulullah Efendimizin (s.a.a) müjdeleyicisiydi. (Saff suresi, 6. Ayet) Dünya ve ahirette gözdeydi, yakınlaştırılmışlardandı. (Al-i İmran suresi, 45. Ayet) Seçilmişlerdendi. ((Al-i İmran suresi, 33. Ayet) Seçkinlerden ve salihlerdendi. (En'am suresi, 85-87. Ayet) Nerede olursa olsun mübarek kılınmıştı.temiz idi. İnsanlar için bir ayet ve Allah'tan bir rahmetti. Annesine karşı itaatkardı. Üzerine selam edilenlerdendi. (Meryem suresi, 19-33. Ayet) Allah'ın kitap ve hikmet öğretiklerindendi. (Al-i İmran suresi, 48. Ayet) Velayet makamına ilişkin bu yirmi iki nitelik, yüce Allah'ın bu ulu Peygamber için saydığı ve bunlar vasıtasıyla derecesini yükselttiği vasıflardır. Bu nitelikler iki kısımdır: Bir kısmı, kulluk, yakınlık ve salihlik gibi kesbidir. Kazanmaya, çalışmaya bağlıdır. Diğer bir kısmı ise, vehbidir, ona özgü niteliklerdir. Bunların her birini, anladığımız kadarıyla kitabın akışı içinde yeri geldikçe açıklamışızdır. Daha ayrıntılı bilgi için adı geçen açıklamalara başvurulabilir.

3-Hz. İsa Ne Söyledi? Onun Hakkında Ne Söylendi?

Kur'an, İsa'nın elçi olarak görevlendirilmiş bir kul olduğunu söyler. Onun, kendisiyle ilgili olarak daha sonraları ortaya atılan yakıştırmaları kendisine nispet etmediğini vurgular. Muhabaplarına sadece risaletten söz ettiğini belirtir: "Allah: Ey Meryem Oğlu İsa! Dedi. "Sen mi insanlara, Allah'tan başka beni ve annemi iki ilah edinin" dedin?" O, "Seni tenzih ederim" dedi. "Hakkım olmayan bir sözü söylemek bana yakışmaz. Eğer bunu söylediysem, mutlaka bilmişsindir. Sen, benim nefsimde olanı bilirsin, ama ben senin zatında olanı bilmem. Hiç kuşkusuz sen, tüm gizlilikleri bilersin. Ben onlara, ancak bana emrettiğini söyledim. "Benim de rabbim, sizin de rabbiniz olan Allah'a kulluk edin" dedim. İçlerinde olduğum sürece de onlara şahittim. Sen beni alınca, üzerlerindeki gözetleyici sendin. Eğer azap edersen şüphesiz onlar kullarındandır. Onları bağışlarsan da, şüphesiz sen azizsin, hikmet sahibisin" Allah, "Bu doğrulara, doğru söylemelerinin yarar sağladığı gündür" dedi." ^[1090]

Bu ifadeler son derece ilginçtir. Kulluğun özünü içeriyor. İsa'nın Rabbi karşısında kendisine biçtiği yeri yansıtan göz kamaştırıcı edep tavrını kapsıyor. Onun insanlar ve amelleri karşısında kendisini nasıl bir yerde gördüğünü ifade ediyor. Bu ayetlerde çizilen tabloda, onun kendisini Rabbi karşısında bir kul olarak gördüğü anlatılıyor. Tek görevi, rabbinin buyruğunu yerine getirmek ve O'nun emirlerine uymaktır. Ne yaptıysa, ilahi bir emir doğrultusunda yapmıştır, ne söylediyse Rabbani bir buyrukla söylemiştir. Tek ve ortaksız Allah'a kulluk sunmaktan başka bir çağrıda bulunmamıştır. Kendisine ne emredilmişse, insanlara da onu söylemiştir. "Benim de rabbim, sizin de rabbiniz olan Allah'a kulluk edin" demiştir.

İnsanlar karşısında onların amellerine tamkılık etmekten başka bir yükümlülüğü yoktu. İnsanların Allah'ın hüsuruna döndükleri gün, onlara ne yapacağı, nasıl davranacağı konusunda yapabileceği bir şey yoktur. Allah dilerse onları bağışlar, dilerse onlara azap eder.

Eğer desen ki: Şu halde, daha önce şefaet konusunu işlerken, Hz. İsa'nın (a.s) da kıyamet günü şefaet edecek ve şefaati kabul edilecek kişilerden olduğuna ilişkin söylenen söz ne anlam ifade eder?

Buna cevap olarak derim ki: Kur'an'ın bu konudaki ifadesi açık veya açığa yakındır. Yüce Allah bu hususta şöyle buyuruyor: "O'nun dışında taptıkları, şefaatte bulunmaya malik değildirler; ancak bilerek hakka şahitlik edenler başka." ^[1091] Hz. İsa hakkında şöyle buyurmuştur: "Kıyamet günü de o, onların aleyhine şahit olacaktır." ^[1092] "Sana kitabı, hikmeti,

Tevrat'ı ve İncil'i öğrettim.”^[1093]

Daha önce şefaatin anlamıyla ilgili olarak yeterli açıklamalarda bulunduk. Bu ise, Hristiyanların ileri sürdükleri kendini feda etme olayından tamamen farklıdır. Çünkü fide ve karşılık olayında cezanın ortadan kaldırılması söz konusudur. İleride açıklayacağım gibi bunun anlamı, mutlak ilahi otoritenin geçersiz kılınmasıdır. Ayet, bunu olumsuzluyor. Şefaate gelince, ayette olumlu ve olumsuz yönde bununla ilgili bir değerlendirmeye yer verilmiyor. Çünkü eğer, ayet şefaatin ispatıyla ilgili olsaydı, konunun akışıyla bağdaşmayacağı bir yanda dursun, ifadenin şu şekilde kurulması gerekirdi. Onları bağışlarsan da, şüphesiz sen, bağışlayansın, rahimsin” Yok eğer, şefaatin olumsuzlaşmasıyla ilgili olsaydı, bu durumda insanlara şabit olmasından söz edilmesinin bir anlamı olmazdı. Şimdilik bu şekilde genel bir açıklamada bulunuyoruz. İnşaallah ayetleri tefsir ederken daha detaylı değerlendirmelere yer vereceğiz.

İnsanların Hz. İsa'yla ilgili olarak söylediklerine gelince: Her ne kadar Hz. İsa'dan sonra insanlar çeşitli mezheplere bölündüler, inanç ve ibadet tarzları arasında büyük farklılıklar baş gösterdi, temel meselelerle ilgili ihtilafları sonucu yetmiş aşkın grup ortaya çıktı ve mezheplerin kendi içindeki ayrılıkları sayılmayacak kadar fazla olduysa da, ancak Kur'an-ı Kerim, sadece onların İsa ve annesiyle ilgili olarak söylediklerinin üzerinde duruyor. Çünkü bunların tevbidin temeliyle ilgisi vardır; Kur'an'ın davetinin ve dosdoğru fitrat dininin tek hedefi de tevhibtir. Ayetlerin tabiri ve İsa'nın, insanların günahlarının bağışlanması için feda edilmesi gibi ayrıntılara gelince; Kur'an bunların üzerinde pek durmamıştır.

Kur'an-ı Kerim; kitap ehlinin Hz. İsa'yla ilgili sözlerine veya onlara nispet ettiği nitelemelere şu şekilde yer verir: **“Hristiyanlar da; “Mesih, Allah'ın oğludur” dediler.”**^[1094]

Bu anlamı içeren daha bir çok ayet vardır. Mesela, şu ayetler gibi: **“Dediler ki: “Rahman, çocuk edindi” O (bu tür yakıştırmalardan) yücedir”.**^[1095]

“Andolsun, “Allah, Meryem oğlu Mesih'tir” diyenler küfre saptılar”^[1096] **“Andolsun, “Allah için üçüncüsüdür” diyenler küfre saptılar.”**^[1097] **“Üçtür, demeyiniz.”**^[1098]

Yukarıda sunduğumuz ayetler, zahirleri itibarıyla farklı anlamlar ve içerikler kapsayan değişik ifadeler ibtiva ediyorlar. Bu yüzden de bazıları, bunları değişik Hristiyan mezheplerinin yaklaşımları olarak yorumlamışlardır. Örneğin, Melikaniye mezhebi, Hz. İsa'nın gerçekten billur gibi şeffaf bir cisme yansımaya benzediğini söylerler. Yakubiler bunun bir tür dönüşüm olduğunu savunurlar. Onlara göre, Tanrı kan ve ete dönüşmüştür. Allah bu tür yakıştırmalardan yücedir.

Ancak Kur'an, doğrudan onların değişik mezheplerinin ayrıntılı görüşleriyle ilgilenmez. Onların tümünün üzerinde birleştikleri bir söz üzerinde yani Hz. İsa'nın Allah'ın oğlu olduğu iddiası üzerinde durur. Hz. İsa'yı da yüce tanrı gibi biri olarak değerlendirmelerini yoğun bir şekilde eleştirir. Yine buna bağlı olarak geliştirilen “teslis” inancı üzerinde durur. Bu konuda Hristiyan mezhepleri arasında önemli ihtilaflar vardır. Önemli tartışma ve çekişmelerin girdabına girmiş olmaları da bunun kanıtı, Kur'an'da tümüne birden tek bir eleştiri ve itirazın yöneltilmiş olmasıdır.

Bunu şöyle açıklayabiliriz: Bugün mevcut bulunan Tevrat ve İnciller, bir yandan Tanrının teklifiyi açık bir dille ifade ederler; diğer yandan İncil, Hz. İsa'nın Allah'ın oğlu olduğunu ileri sürer ve oğul babadır, başka değil, der.

Hristiyanlar, İncil'de geçen “oğul” kavramını onurlandırma ve kutsama ifadesi olarak yorumlamaya yanaşmazlar. Oysa İncil'in bir çok yerinde, söz konusu kavram, açıkça bu anlamda kullanılmıştır. Şurada olduğu gibi: **“Fakat ben size derim: Düşmanlarınızı sevin ve size eza edenler için dua edin ki, siz göklerde olan babamızın oğulları olasınız; zira o, güneşini kötülerin ve iyilerin üzerine doğdurur ve salih olanlar ile olmayanların üzerine yağmurunu yağdırır. Çünkü eğer sizi sevenleri severseniz, ne karşılığınız olur? (Romalıların) vergi mültezimleri de öyle yapmıyorlar mı? Ve yalnız kardeşlerinizi selamlarsanız, fazla ne yapmış olursunuz? Putperestler de öyle yapmıyorlar mı? Bundan dolayı, semavi babanız kamil olduğu gibi siz de kamil olun.”**^[1099]

Bir başka yerde şöyle der: **“Sizin ışıgımız insanların önünde böyle parlсын da, sizin iyi işlerinizi görsünler ve göklerde olan babanıza hamdetsinler.”**^[1100]

Yine der ki: **“Sakının, insanlara salahınızı onların önünde gösteriş yapmayın; yoksa göklerde olan babanızın önünde karşılığınız olmaz.”**^[1101]

Yine der ki: **“Şimdi siz şöyle dua edin: Ey göklerde olan babamız, ismin mukaddes olsun.”**^[1102]

Yine der ki: **“Çünkü insanlara suçlarını bağışlarsanız, semavi babanız da sizi bağışlar”**^[1103]

Veya der ki: **“Babınız nasıl merhametli ise, sessiz de merhametli olun.”**^[1104]

Mecdeli Meryem'e şöyle der: "...Fakat kardeşlerime git, ve onlara söyle: Benim babamın ve sizin babanızın, benim Allah'ımın ve sizin Allah'ınızın yanına çıkıyorum."

İncillerden aktardığımız bu parçalarda, yüce Allah hakkında "baba" ifadesi, İsa ve diğer insanlara nispet bir onurlandırma niteliği olarak kullanılıyor.

Bazı yerlerde ise, babalık ve oğulluğun birbirlerini tamamlar şekilde birleşmeleri anlamına gelen ifadeler yer verilir. Şu sözler gibi: "İsa bu şeyleri söyledi ve gözlerini göğe kaldırıp dedi: "Ey baba! Saat geldi; oğlunu tazîz eyle ki, Oğul seni tazîz etsin." Sonra öğrencilerden elçileri için dua eder ve şöyle der: "Yalnız onlar için değil, fakat onların sözü ile bana iman edecek olanlar için de, hepsi bir olsunlar diye yalvarıyorum; nasıl ki ey baba! Sen bendesin, ve ben de sendeyim, onlar da bir olsunlar, ben onlarda ve sen bende ta ki, bir olmak üzere tamamlanmış olsun, ve beni sen gönderdiğini ve beni sevdiğin gibi onları da sevdiğini dünya bilsin."

Ancak İncillerde yer alan bazı ifadelerin zahirleri, onları onurlandırmaya yönelik nitelikler biçiminde yorumlamaya elverişli değildir. Şu ifadeler gibi:

"Tomas ona dedi: Ya Rab! Nereye gidiyorsun bilmiyoruz, yolu nasıl biliriz?" İsa ona dedi: "Yol ve hakikat ve hayat benim; ben vasıta olmadıkça babaya kimse gelmez. Eğer beni tanımış olsaydınız, babamı da tanımış olurdunuz, şimdiden onu biliyorsunuz, ve gördünüz. Filipus ona dedi: Ya rab, babayı bize göster ve bize o yeter." İsa ona dedi: Bu kadar zaman sizin ile beraberdim de, beni tanımadın mı, ey Filipus? Beni görmüş olan, babayı görmüş olur, sen nasıl babayı bize göster diyorsun? İman etmiyor musun ki, ben babadayım baba da bendedir? Ben size söylediğim sözleri kendiliğimden söylemem; fakat bende duran baba kendi işlerini yapar. Bana iman edin, ben babadayım, baba da bendedir."

"...Çünkü ben Allah'tan çıkıp geldim; çünkü ben kendiliğimden de gelmedim; fakat o beni gönderdi."

"Ben ve baba biriz"

Öğrencilerine der ki: "Şimdi, siz gidip bütün milletleri öğrenci yapın, onları baba ve oğul ve rubulkudüs ismiyle vaftiz eyleyin."

"Kelam başlangıçta var idi, ve kelam Allah nezdinde idi ve kelam Allah idi. O başlangıçta Allah nezdinde idi. Her şey onun ile oldu, ve olmuş onlardan hiç bir şey onsuz olmadı. Hayat, onda idi ve hayat insanların nuru idi."

İncillerde yer alan bu ve benzeri ifadeler, Hristiyanları birlik içinde teslis incancını benimsemeye itmiştir.

Bundan maksat, hem Mesih'in Allah'ın oğlu olduğu iddiasını korumak, hem de Mesih'in öğretilerinde açıkça vurguladığı tevbidî korumaktır. Çünkü Mesih'in tavsiyelerinin başında şu gibi ifadeler gelir: Dinle, ey İsrail! Allah'ımız bir olan Rabdir."

Makul bir veri olmasa da, Hristiyanların dediklerinin özü şudur: Zat bir cevherdir ve onun üç uknumu vardır. Uknumdan maksat sıfattır. Ki bir şey onunla belirginleşir, başkalarından ayrılır. Sıfat mersuftan başka bir şey değildir. Sözü edilen üç uknum şunlardır: Varlık uknumu, ilim uknumu –ki bu uknum kemaldır- ve hayat uknumu, yani ruh.

Bu üç uknum; baba, oğul ve kutsal ruhtur. Birincisi varlık uknumudur. İkincisi, ilim ve kelam uknumudur. Üçüncüsü, hayat uknumudur. Oğul, yani kelam ve ilim uknumu, babasının yanından inmiştir. Baba ise varlık uknumudur. Oğul inerken kutsal ruh onunla beraberdi. O da eşyayı aydınlatan hayat uknumudur.

Sonra Hristiyanlar arasında bir genellenmenin ayrıntıları üzerinde büyük ihtilaflar baş gösterdi. Bu yüzden parçalandılar, çeşitli guruplar ve mezheplere bölündüler. Yetmişin üzerinde mezhep ortaya çıktı. Kitabımızın ölçüleri çerçevesinde bunlara ilişkin ayrıntılı açıklamalar sunacağız.

Yukarıda yaptığımız açıklamalar üzerinde düşünürsen, şunu anlarsın: Kur'an-ı Kerim'in onlarla ilgili olarak anlattığı ve onlara nispet ettiği; "Andolsun; "Allah, Meryem oğlu Mesih'tir" diyenler küfre saptılar." Veya, "Andolsun "Allah için üçüncüsüdür" diyenler küfre saptılar" ya da, "üçtür demeyin; sakının..." şeklindeki ifadelerin tümü, tek bir anlama yani "birliğin üçlenmesi" anlamına dönüktür ki, Hristiyanlık içinde ortaya çıkan bütün mezheplerin ortak görüşüdür. Buna "birliğin üçlenmesi" anlamı çerçevesinde değindik.

Sırf onlar arasında ortak olan bu nokta üzerinde durulmasının sebebi, onların Hz. İsa ile ilgili olarak ortaya attıkları birçok görüşün gelip dayandığı noktanın bu olmasıdır. Kur'an da eleştirilerinde bunu esas alır."

502. Konu

En-Nubuvvet(2)

Nübüvvet(2)

Özel Nübüvvet

27-İrmiya (a.s)

☞ *Bihar*, 14/351, 25. Bölüm; *Kıses-u İrmiya ve Danyal ve Uzeyr*
☞ *Kenz'ul-Ummal*, 11/500, *Uzeyr*

3808. Bölüm

İrmiya (a.s)

Kur'an:

“Yahut altı üstüne gelmiş bir kasabaya uğrayan kimseyi görmedin mi? “Allah burayı ölümünden sonra acaba nasıl diriltecek?” dedi.”^[1114]

19721. *İmam Sadık (a.s)* şöyle buyurmuştur: “İrmi'ya Peygamber Buht'un-Nassar'ın, Yahudiler ile yaptığı savaşta yıktığı Beyt'ul-Mukaddes'e ve etrafına baktı ve, “Allah bunları ölümünden sonra nasıl diriltecek?” deyince, Allah onu yüz yıl öldürdü ve yeniden diriltti ve o organlarının yeniden nasıl birleştiğini, yeniden nasıl etinin bittiğini, eklemlerinin ve damarlarının nasıl da birleştiğini gördü. Bunun üzerine ayağa kalkınca şöyle buyurdu: “Allah'ın her şeye kadir olduğunu biliyorum.”^[1115]

19722. *İmam Bakır (a.s)*, kendisine, “Bir şahıs karısıyla cinsel ilişkiye geçti ve kadın ikiz çocuğa hamile kaldı. Bu ikizlerin her ikisine de aynı anda hamile kaldı ve onları aynı anda doğurdu. O ikisi aynı anda öldüler ve her ikisi bir mezara koyuldular, ama onlardan biri yüz elli yıl yaşadı, diğeri ise elli yıl, bu iki kimse kimlerdir?” diyen Hristiyan alime şöyle buyurmuştur: “Onlar Uzeyr ve Uzre idiler. Anneleri söylediğin gibi onlara aynı anda hamile kaldı ve söylediğin gibi onları aynı anda doğurdu. Uzeyr ve Uzre kaç yıl birlikte yaşadılar, arından Allah Tebarek ve Teala Uzeyr'i yüz yıl öldürdü, ardından yeniden diriltti ve elli yıl daha Uzre ile yaşadı ve her ikisi de aynı anda öldüler.”^[1116]

19723. *Resulullah (s.a.a)* şöyle buyurmuştur: “Allah kardeşim Uzeyr'e şöyle vahyetmiştir: “Ey Uzeyr! Eğer sana bir bela ve musibet gelip çatarsa, beni yaratıklarına şikayet etme. Zira senden de bana bir çok bela gelmiştir ve ben seni meleklerime

şikayette bulunmadım.

Ey Uzeyr! Azabım karşısındaki tahammülün ölçüsünce bana isyan et ve ihtiyaçlarını amelin ölçüsünce benden dile ve benim hilemden güvende olma ki cennetime giresin.” Uzeyr sarsıldı ve ağladı. Allah ona şöyle vahyetti: “Ey Uzeyr! Ağlama, zira eğer bana bilgisizce isyan edersen ben seni bağışlarım. Zira ben sahibiyim ve kullarımı cezalandırma hususunda acele davranmam. Ben merhamet edenlerin en merhametlisiyim.”^[1117]

502. Konu

En-Nubuvvet(2)

Nübüvvet(2)

Özel Nübüvvet

28-Yunus (a.s)

☞ *Bihar*, 14/ 379, 26. Bölüm; *Kıses-u Yunus ve İbnihî Metta*

☞ *Kenz'ul-Ummal*, 11/518, 12/472; *Yunus (a.s)*

3809. Bölüm

Yunus (a.s)

Kur'an:

“Doğrusu Yunus da peygamberlerdendir. Dolu bir gemiye kaçmıştı. Gemide olanlarla karşılıklı kura çekmişti de yenilenlerden olmuştu, bu sebeple denize atılmıştı. Kendini kınarken onu bir balık yutmuştu. Eğer Allah'ı tespih edenlerden olmasaydı, tekrar diriltilecek güne kadar balığın karnında kalacaktı. Halsiz bir halde iken kendisini sahile çıkardık. Onun için, geniş yapraklı bir bitki yetiştirdik. Onu, yüz bin veya daha çok kişiye peygamber olarak gönderdik. Sonunda ona inandılar, bunun üzerine biz de onları bir süreye kadar geçindirdik.”^[1118]

19724. İmam Ali (a.s), kendisine, “Mahkumunu yeryüzünde gezdiren zindan hangisiydi?” Diye soran Yahudilerden birine şöyle buyurmuştur: “Ey Yahudi adam! Mahkumunu yeryüzünde gezdiren zindan, Yunus’un karnında hapsediği balınaydı.”^[1119]

19725. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Hiç kimseye şöyle demesi yakışmaz: “Ben Allah nezdinde Yunus b. Metta’dan daha iyiyim.”^[1120]

19726. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Hiçbir peygambere Allah katında, ben Yunus b. Metta’dan daha iyiyim” demesi yakışmaz.”^[1121]

19727. İmam Sadık (a.s), ellerini göğze kaldırdığı bir halde şöyle buyurmuştur: “Ey Rabbim! Asla göz açıp kapanıncaya kadar ne ondan az ve ne de ondan çok bırakma. İbn-i Ebi Ya’fur şöyle diyor: “Hızla gözlerinden sakallarına yaş döküldü, sonra bana dönerek şöyle buyurdu: “Ey Ebi Ya’fur’un oğlu! Yunus b. Metta’yı aziz ve celil olan Allah göz açıp kapamaktan daha az bir müddet kendi haline bıraktı ve neticede onun ayağı sürçtü.” Ben şöyle arzettim: “Allah sizlere hayır versin! Onun hatası, onu ceza görecekti hadde mi getirdi?” İmam şöyle buyurdu: “Hayır, ama o halet üzere ölmek, helak olmaktır.”^[1122]

Yunus’un (a.s) Kıssası Hakkında Bir Çift Söz

1- “Kur’anı Kerimde belli bir yerde Yunus’un kıssası zikredilmektedir. Örneğin Saffat suresinde şöyle yer almaktadır: Allah onu kavmine gönderdi ve halkın arasından kaçıp bir gemiye bindi. Balık onu yedi ve sonunda Allah onu kurtardı. İkinci kez onu kavmine gönderdi ve halk nu kez ona iman ettiler bu surede şöyle yer almaktadır: **“Onların yerleri üzerinden geçersiniz. Akıl etmez misiniz? Doğrusu Yunus da peygamberlerdendir.”**^[1123]

Enbiya suresi balinanın karnında yaptığı zikri ve kurtuluşu şöyle yer alıyor: **“Zünnun hakkında söylediğimizi de an. O, öfkelenerek giderken, kendisini sıkıntıya sokmayacağımızı sanmıştı; fakat sonunda karanlıklar içinde: “Senden başka ilah yoktur, sen münezzehsin, doğrusu ben haksızlık edenlerdenim” diye seslenmişti. Biz de ona cevap verip, onu üzüntüden kurtarmıştık. İman edenleri işte öyle kurtarıyoruz.”**^[1124]

Nun suresinde öfkeli olarak nidası, balığın karnından çıkışı ve Allah’ın onu seçmesi şu şekilde yer almıştır: **“Sen Rabbinin hükmüne kadar sabret; balık sahibi (Yunus) gibi olma, o, pek üzgün olarak Rabbine seslenmişti. Rabbinin katından ona bir nimet ulaşmasaydı, kınanmış olarak sahile atılacaktı. Rabbi onu seçip iyilerden kıldı.”**^[1125]

“Yunus suresinde ise Bir kasaba halkı inanmalı değil miydi ki, imanları kendilerine fayda versin! İşte Yunus’un topluluğu, inandığı zaman, dünya hayatında rezilliği gerektiren azabı onlardan kaldırdık ve onları bir süre daha bu dünyada geçindirdik.”^[1126]

Özetle ayetler yanyana mülahaza edildiğinde ve ilgili deliller göz önünde bulundurulduğunda şu bilgilere ulaşılmaktadır: “Yunus (a.s) peygamberlerden biriydi ve Allah onu yüz bin den fazla bir topluluk olan kavmine gönderdi. O kavmini Allah’a davet etti ama ona karşılık olarak sadece yalanladılar ve davasını reddettiler. Sonunda Yunus’un kendilerini tehdit ettiği azap çepeçevre onları kuşattı ve Yunus onların arasından dışarı çıktı.

Yunus’un kavmi azap ile karşı karşıya geldiğinde ve azabı da açık olarak gördüklerinde tümüyle iman ettiler ve münezzeh olan Allah’ın dergahına Tevbe ettiler. Allah da kendilerini dünyada hor ve hakir kılan azabı onlardan kaldırdı.

Yunus (a.s) kavminin balını sordu ve azaplarının bertaraf edildiğini anladı. Ama adeta onların imanından ve Tevbe ettiklerinden habersiz idi. Bu hal üzere kavmine geri dönmedi onlara karşı gazap halinde yoluna devam etti. Adeta efendisine kızıp kaçan ve kendisini bulamayacağını hayal eden kimsenin balını andırıyordu. Ardından Yunus (a.s) yük ve yolcu dolu bir gemiye bindi.

Yolda bir balına geminin yolunu kesti. Balinanın yemesi ve böylece de geminin kurtuluşu için birini denize atmaları gerekiyordu. Bu maksatla aralarında kura çektiler ve kura Yunus’un (a.s) adına çıktı ve onu denize attılar. Balina Yunus’u (a.s) yuttu ve gemi böylece kurtulmuş oldu.

Münezzeh olan Allah bir kaç gece ve gündüz Yunus’u (a.s) sağ salım balinanın karnında tuttu. Yunus (a.s) yaptığı şey dolayısıyla bunun ilahi bir azap olduğunu biliyordu. Dolayısıyla da balinanın karnından şöyle seslendi: **“Senden başka ilah yoktur, sen münezzehsin şüphesiz ben zalimlerden oldum.”**

Allah da Yunus'un (a.s) duasına icabet buyurdu ve balınaya Yunus'u (as.) dışarı atmasını emretti ve balına Yunus'u (a.s) hasta olduğu bir halde karaya attı, münezzeh olan Allah yaptıklarının gölgesinde dinlenmesi için bir kabak fidesi bitirdi. Yunus'un (a.s) durumu düzelince de Allah onu kavmine geri gönderdi. Bu defa insanlar onun davetine icabet ettiler ve kendisine iman ettiler. Ve Allah da onları bir süreye kadar onları (her türlü nimetten) faydalandırdı."

Ehl-i Beyt'ten (a.s) nakledilen bir çok rivayetler ile Ehl-i Sünnet'ten nakledilen bazı rivayetler Yunus'un kıssasında ayetlerden istifade edildiği şekilde ortak bir metne sahiptir. Gerçi bazı hususiyetleri hakkında bu konuda farklılıklar mevcuttur.

2-Yunus'un Ehl-i Kitap Arasındaki Kıssası

Tevrat'ın bazı yerlerinde ve hakeza İncil'in bazı yerlerinde Yunus'tan (a.s) Yunah b. İmtay olarak söz edilmiştir. Bu yerlerin bazısında ise, Yunus'un balinanın karnında kalışına işaret edilmiş, ama her iki kitapta da Yunus'un kıssası kamil bir şekilde zikredilmemiştir.

Alusi, Ruh'ul-Meani tefsirinde Yunus'un Ehl-i Kitap açısından kıssası hususunda bir takım bilgilere yer vermiş ve onların bazı kitaplarında yer alan bilgileri teyit ederek şöyle yazmıştır: "Allah Yunus'a Ninova ^[1127] halkını davet için oraya gitmesini emretti. Ninova o günlerde büyük bir şehir idi. Öyle ki oraya gitmek üç günü alıyordu. Bu şehir halkının kötülüğü çoğaldı. Yunus bu halkın hidayetinin zor olduğunu gördü ve Tersis'e ^[1128] doğru kaçtı. Böylece bu amaçla Yafa'ya ^[1129] geldi. Orada Tersis'e gitmek üzere yolcuların bindiği bir gemi gördü, kiraladı, ücretini verdi ve gemiye bindi. Gemi yola düşünce şiddetli bir rüzgar esti, deniz dalgalandı ve gemi batacak bir hale geldi. Gemide çalışanlar korkuya kapıldı ve geminin hafiflemesi için malların bir kısmını denize attılar. Bu esnada Yunus geminin içine girdi ve güzel bir uykuya daldı ve horlamaya başladı. Geminin kaptanı onun yanına gitti ve şöyle dedi: "Neden uyuyorsun? Kalk ve rabbinden bizi bu durumdan kurtarmasını ve yok olmamamızı dile."

Gemi yolcuları birbirine şöyle dediler: "Gelin kura çekelim. Böylece bu bela ve kötülüğün kimin sebebiyle olduğu açığa çıksın." Kura çektiler ve kura Yunus'un adına çıktı, ona şöyle dediler: "Bize ne yaptığını söyle, nereden geliyorsun, nereye gidiyorsun, hangi şehirden ve hangi kavimdensin?" Yunus onlara şöyle dedi: "Ben göklerin, karanın ve denizlerin yaratıcısının kuluyum." Böylece onlara olayı anlattı. Gemide olanlar büyük bir dehşete kapıldılar, onu kınayıp şöyle dediler: "Neden böyle yaptın?" Daha sonra ona şöyle dediler: "O halde biz sana ne yapalım ki deniz sakinleşsin?" O şöyle dedi: "Beni denize atın, deniz sakinleşir! Zira benim yüzümden bu büyük dalgalar yükselmiştir." İnsanlar onu karaya geri döndürmeye çalıştılar, ama beceremediler. Bu yüzden gemideki bütün yolcuları kurtarmak için Yunus'u alıp denize attılar, deniz sakinleşti. Allah büyük bir balınaya Yunus'u yutmasını emretti. Böylece üç gece ve gündüz, Yunus balinanın karnında kaldı. Orada rabbine dua edip yalvardı. Bunun üzerine münezzeh olan Allah balınaya Yunus'u karaya atmasını emretti ve Allah Yunus'a şöyle emretti: "Kalk ve Ninova halkına git. Sana önceden emrettiğim gibi onlar arasında davette bulun."

Yunus Ninova'ya gitti. Yüksek sesle şöyle dedi: "Üç güne kadar Ninova yerin dibine geçecektir." Daha sonra Ninova halkı Allah'a iman ettiler, oruç tuttular, hepsi eski elbiseler giydiler, padişah haber alınca o da tahtından indi, saltanat elbiselerini çıkardı, eski elbiselerini giydi, toprağın üstüne oturdu, insanlardan ve hayvanlardan hiç kimsenin yemek ve su içme hakkının olmadığı söylendi. Herkes Allah'a sığındı, kötülük ve zulümden el çekti. Böylece Allah onlara merhamet etti ve böylece onlara azap nazil olmadı. Yunus üzgün bir halde şöyle dedi: "Allah'ım! Ben bu konudan kaçtım. Zira senin merhametli, rauf, hilim sahibi ve tövbeleri kabul eden bir kimse olduğunu biliyorum. Ey Rabbim! Canımı al, zira ölüm benim için hayattan daha iyidir." Allah şöyle buyurdu: "Ey Yunus! Bu işe çok mu üzüldün?" O şöyle arzetti: "Evet ey rabbim!" Yunus şehirden dışarı çıktı. Onun karşısında bir yere oturdu, kendisine bir gölgelik yaptı ve şehirde ne olacağını görmek için oturdu. Bu esnada Allah kabak ağacına Yunus'un başında yer almasını ve ona gölge salmasını emretti. Onun hüznünü ortadan kaldırdı. Yunus kabak ağacını görünce çok sevindi. Allah bir kurtçuğa kabak ağacının köklerini yemesini ve kabak ağacını kurutmasını emretti. Daha sonra yakıcı bir rüzgar esti ve güneş Yunus'un başına vurdu, öyle ki Yunus'un işi zorlaştı ve ölümü arzuladı.

Allah şöyle buyurdu: "Ey Yunus! Kabak ağacı için çok mu üzüldün?" O şöyle arzetti: "Evet ey Rabbim! Çok rahatsız oldum." Allah şöyle buyurdu: "Sen kabak ağacının kurumasına üzülyyorsun, oysa kendisi için ne zahmet çektin, ne de onu büyüttün, aksine o bir gecede yeşerdi ve bir gecede kurudu. O halde ben içinde yüz yirmi bin insandan daha fazla kimsenin yaşadığı bu büyük şehir Ninova'ya acımaz ve merhamet etmez miyim? Bu halk henüz sağ ve solunu teşhis edememektedir ve içinde henüz bir çok hayvanlar vardır."

Bu kıssanın Kur'an-ı Kerim'de zikrettiğimiz şeylerle farklılığı apaçık ortadadır. Örneğin risalet görevini yapmaktan kaçtığını ve tövbe edip iman ettiklerini bildiği bir halde bir topluluktan azabın ortadan kalkmasına hoşnut olmamasını isnat etmek konusu Kur'an'la uyuşmamaktadır.

Burada şöyle diyebilirsiniz: “Bu konuların benzeri Kur'an-ı Kerim'de de yer almıştır. Örneğin Yunus'un kaçışı Saffat suresinde ve hakeza Yunus'un kızmaları ve kendisine gücünün yetmeyeceğini zannetmesi Enbiya suresinde de yer almıştır. Buna cevap olarak şöyle demek gerekir: Bu iki isnat arasında fark vardır. Zira Ehl-i Kitabın mukaddes kitapları, yani Tevrat ve İncil Peygamberlere helak edici büyük günahları isnat etmekten çekinmemektedir. O halde Ehl-i Kitabın kitaplarının Yunus'a (a.s) isnat ettiği günahları günah olmaktan çıkacak bir şekilde yorumlamak, gerekmektedir. Ama Kur'an-ı Kerim bunun aksini savunmaktadır. Zira Kur'an-ı Kerim Peygamberlerin her türlü büyük ve küçük günahlardan münezzeh olduğunu söylemektedir. O halde bu konuda Kur'an'da yer alan bilgiler ve Peygambere günah isnat edildiği vehmi en iyi şekilde tevil edilmelidir. Bu sebeple biz, “**kaçtığı zaman**” ve “**gazaplanarak böylece gücümüzün yetmeyeceğini zannetti**” cümlesini, onun haletinin bunu ifade ettiği ve amelinin bu anlamı vehmettiği şeklinde yorumlamaktayız.

3-Allah-u Teala'nın Yunus'u (a.s) Övmesi

Allah-u Teala Yunus'u şu tabirlerle övmüştür: “O müminlerdendir (Enbiya/88), Allah onu seçmiştir –daha önce de dediğimiz gibi Allah'ın seçmesi, kulu kendine has kılmasıdır- ve onu salihlerden karar kılmıştır (Nuh/50), En'am suresinde de onu Peygamberlerden saymış ve onları alemlere üstün kıldığını ve doğru yola ilettiğini belirtmiştir. (En'am/87) [\[1130\]](#)

502. Konu

En-Nubuvvet(2)

Nübüvvet(2)

Özel Nübüvvet

29-Cercis (a.s)

☞ *Bihar, 14/445, 29. Bölüm; Kısses-u Cercis (a.s)*

3810. Bölüm Cercis

19728. *İbn-i Abbas şöyle diyor:* “Allah-u Teala Cercis’i (a.s) adına Dazane dedikleri ve puta tapan Şam bölgesinde yaşayan bir padişaha gönderdi. Cercis ona şöyle dedi: “Ey Padişah! Nasihatımı kabul et, yaratıklar için Allah-u Teala’ya tapmaktan ve ondan başkasına rağbet etmemekten başka bir şey yakışmaz.” Padişah ona şöyle dedi: “Sen hangi topraklardansın?” O şöyle buyurdu: “Filistin’de oturan Rumlardan.” Padişah Cercis’in zindana atılmasını emretti. Sonra da bedenini demir taraklarla etleri dökülünceye kadar taradılar.”[\[1131\]](#)

502. Konu

En-Nübüvvet(2)

Nübüvvet(2)

Özel Nübüvvet

30-Halid b. Sinan (a.s)

☞ *Bihar, 14/448, 30. Bölüm; Kısset-u Halid b. Sinan e’bsi*

3811. Bölüm Halid b. Sinan

19729. *İmam Bakır ve İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “Halid b. Sinan Absi’nin kızı Allah Resulü’nün (s.a.a) yanına geldi. Peygamber ona şöyle buyurdu: “Ey kardeşimin kızı! Hoş geldin.” Ona elini verdi, onu kendine yakın kıldı, elbisesini üzerine serdi, onu kendi yanına oturttu ve şöyle buyurdu: “Bu kavminin yok ettiği bir Peygamberin kızıdır.” Halid b. Sinan Absi’nin kızıdır. O kızın adı ise Mehyat binti Halid b. Sinan idi.”[\[1132\]](#)

Açıklama

Şöyle diyorum: Bazı rivayetlerde yer aldığına göre ise o Peygamber değildi. Meclisi (r.a) şöyle diyor: “Onun nübüvvetine delalet eden rivayetler daha güçlü ve daha çoktur.”

3812. Bölüm İki İsimli Peygamberler

19730. *İmam Ali (a.s), iki ismi olan altı Peygamber hakkında sorulunca şöyle buyurmuştur: “Yuşa’ b. Nun (a.s) ki diğer adı Zülkifl idi, Yakub b. İshak (a.s) ki diğer adı da İsrail idi, Hızır (a.s) ki diğer adı da Helkiya idi, Yunus (a.s) ki adı Zünnun idi, İsa (a.s) ki diğer adı da Mesih idi ve Muhammed (a.s) ki diğer adı da Ahmet idi. Allah’ın selamı hepsinin üzerine olsun.”* [\[1133\]](#)

3813. Bölüm Atsız Peygamberler

Kur’an:

“Nice peygamberlerin yanında pek çok rabbani kimse savaşmıştır. Allah yolunda başlarına gelenlerden ötürü gevşememişler, yılmamışlar ve boyun eğmemişlerdi. Allah, sabredenleri sever.” [\[1134\]](#)

En’am suresi, 10,34,42,112; A’raf suresi, 4-6; Yunus suresi, 47; Hud suresi, 100,102,116,117; Ra’d suresi, 32; İsra suresi, 17; Meryem suresi, 98. Ayet; Ta-Ha suresi, 128. Ayet; Neml sursi, 69. Ayet; Kasas suresi, 58-59. Ayetler; Secde suresi, 26. Ayet; Sebe suresi, 34-35. Ayetler; Sad suresi, 3. Ayet; Mu’min suresi, 21,22. Ayetler; Zuhuruf suresi; 7-7,23-25. Ayetler; Kaf suresi, 36. Ayet; Zariyat suresi, 52. Ayet; Teğabun suresi, 5,6. Ayetler

19731. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur: “Adem ve Nuh arasında bir takım Peygamberler vardı. Onların bazıları gizli ve tanınmamış, bazıları ise aşikar ve açık idi. Bu yüzden Kur’an’da onlardan zikredilmemiş ve onlardan aşikar olan Peygamberler gibi söz edilmemiştir. Allah-u Teala’nın “ve bazı Resullerin kıssalarını senin için söylemedik” ayetinin anlamı da şudur: “Aşikar Peygamberlerin adını andığım gibi tanınmamış Peygamberlerin adını anmadım.”* [\[1135\]](#)

19732. *İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur: “Adem ve Nuh’un arasında zahiri olmayan (peygamber olarak bilinmeyen) bir takım Peygamberler vardı. Bu yüzden Kur’an onları zikretmemiştir. Açık Peygamberlerden (a.s) söz ettiği gibi bu peygamberlerden söz etmemiştir. Aziz ve celil olan Allah’ın şu sözü de buna işaret etmektedir. “Peygamberlerden bir kısmını daha önce sana anlatmış, bir kısmını da anlatmamıştık.” (Yani açık Peygamberlerin adını andığım gibi, açık olmayan Peygamberlerin adını anmadım.)* [\[1136\]](#), [\[1137\]](#)

19733. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Ey Abdulhamid! Allah’ın açık ve gizli bir takım Peygamberleri vardır. O halde, ona açık olan Peygamberlerin adı için yemin ettiğinde ve ondan bir şey dilediğinde açık olmayan Peygamberlerin hakkı için de dile.”* [\[1138\]](#)

19734. *İmam Rıza (a.s) şöyle buyurmuştur: “Allah-u Teala peygamberlerinden birine şöyle buyurdu: “Yarın sabah gördüğün ilk şeyi ye, ikincisini sakla, üçüncüsünü kabul et, dördüncüsünü yapma, beşincisinden kaç.”*

Ertesi gün sabah yola düştü. Yolda siyah ve büyük bir dağa rastladı. Kendi kendine şöyle dedi: “Rabb'im bana bunu yememi emretti.” (Bu emir karşısında) şaşkınlığa düştü. Sonra, “Rabb'im bana gücümün yettiği şeyi emreder” dedi ve o dağa doğru onu yemek için hareket etti. Gittikçe yaklaşıyor ve dağ küçülüyordu. Yanına varınca onu bir lokma gibi gördü. Onu yedi ve onu en lezzetli şey olarak buldu. Daha sonra hareket etti, leğen dolusu altın gördü. “Rabbim bana bunu saklamamı emretti” diyerek bir çukur kazdı ve o leğeni defnetti. Üzerini toprakla örttü ve yoluna devam etti. Arkasına bakınca leğenin gözüktüğünü gördü. Kendi kendine, “Ben Rabbimin dediğini yaptım” dedi. Sonra yine yoluna devam etti. Aniden arkasında bir kartal olan bir kuş gördü. Kuş o peygamberin etrafında dönüp duruyordu, peygamber, “Rabbim bana bunu kabul etmemi emretti” dedi. Kollarını açtı, kuş elbisesinin kolundan içeri girdi. kartal, “Kaç gündür peşinde olduğum avımı aldın” dedi. Peygamber, “Rabbim bana bunu ümitsiz kılmamamı emretti” dedi. Sonra bacağından bir parça koparıp ona doğru attı

ve yoluna devam etti. Yolda kurtlanmış kötü kokulu bir leşe rastladı. Kendi kendine, “Rabbim bana bundan kaçmamı emretti” dedi ve ondan kaçtı. Geri döndü. Rüyasında kendisine şöyle söylendi: “Sen emredildiğin şeyleri yaptın, onların ne olduğunu biliyor musun?” O, “Hayır” dedi. Kendisine şöyle denildi: “O dağ gazap sembolüydü, insan gazaplanınca kendini görmüyor, aşırı gazaptan dolayı kendi değerini unutuyor. Ama kendini koruyup, değerini tanıyıp gazabına hakim olunca akibeti yiyeceği tatlı bir lokma gibi olur. O altın leğen ise salih amelin sembolüdür. İnsan onu gizleyince Allah onu açığa vurur. Böylece Allah'ın kendisine hazırladığı sevabın yanında o amelle de bunu süsler. O kuş ise sana nasihat eden kimsenin sembolüdür. Onu ve nasihatini kabul et. O kartal ise yanına gelen muhtaç biridir. Asla böyle birini ümitsiz etme. O kötü kokulu leş ise gıybetin sembolüdür. Ondan sürekli kaç.”^[1139]

19735. *İmam Sadık (a.s), kendisine, “Mecusilerin de Peygamberi var mıydı?” diye sorulunca şöyle buyurmuştur:* “Evet! Allah Resulü’nün Mekke ehline yazdığı mektuptan haberin yok mu?” Peygamber (s.a.a) onlara şöyle yazdı: “Mecusilerin de bir Peygamberi vardı. Onu öldürdüler ve bir de kitabı vardı ki onu yaktılar.” Peygamberleri, onlar için on ikibin inek postuna yazılmış bir kitap getirdi.”^[1140]

Bak. En-Nubuvvet (1), 3773. Bölüm; el-Bihar, 14/451, 31. Bölüm

3814. Bölüm

İki Peygamberin Bi’seti Arasındaki Fetret Dönemi

Kur’an:

“Ey Kitab ehli! Peygamberlerin arası kesildiğinde, “Bize müjdeci ve uyarıcı gelmedi” dediniz diye, size açıkça anlatacak peygamberimiz geldi. Şüphesiz o, size müjdeci ve uyarıcı olarak gelmiştir. Allah her şeye kadirdir.”^[1141]

19736. *İmam Ali (a.s), Allah-u Teala’nın, “Peygamberlerin arası kesildiğinde, “Bize müjdeci ve uyarıcı gelmedi” ayeti hakkında şöyle buyurmuştur:* “Yani Peygamberlerin gönderilişinin durduğu dönemde.”^[1142]

19737. *Ebu Rebi şöyle diyor:* “Hişam b. Abdulmelik’in Hacca gitti yıl, ben de İmam Bakır (a.s) ile birlikte gittim. Bu faydalı yolculukta, Ömer b. Hattab’ın kölesi, Nafi’ de Hişam ile birlikteydi. Nafi’in gözleri, Beytullah’ın rüknünde, halkın etrafına toplandığı İmam Bakır’a (a.s) ilişti. Nafi’ şöyle dedi: “Ey Müminlerin Emiri! İnsanların etrafına toplandığı o kimse kimdir?” Hişam şöyle dedi: “O Ehl-i Kufe’nin Peygamberi Muhammed b. Ali’dir?” Nafi’ şöyle diyor: “Şimdi yanına gideceğim ve ondan öyle bir takım sorular soracağım ki cevabını Peygamber, Peygamber’in oğlu veya Peygamber’in vasisi dışında hiç kimse veremez.” Hişam şöyle dedi: “Git ve ona sor, belki onu utandırırısın.” Nafi’ geldi insanların başında durdu. İmam Bakır’a (a.s) baktı ve şöyle dedi: “Ey Muhammed b. Ali! Ben Tevrat, İncil, Zebur ve Furkan’ı okudum, onların helal ve haramını biliyorum, sana bir takım soruları sormaya geldim. Bu soruların cevabını sadece Peygamber, Peygamberin vasisi veya Peygamber’in oğlu bilebilir.” İmam Bakır (a.s) başını kaldırdı ve şöyle buyurdu: “İstedığın şeyi sor?” Nafi’ şöyle dedi: “İsa’dan Muhammed’e (s.a.a) kadar kaç yıl geçmiştir?” İmam şöyle buyurdu: “Kendi görüşüm esasınca mı sana haber vereyim yoksa senin görüşüne göre mi?” O şöyle dedi: “Her iki görüşe göre.” İmam şöyle buyurdu: “Benim görüşüme göre beş yüz yıl, senin görüşüne göre ise altıyüz yıl.”^[1143]

19738. *İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:* “İsa’dan (a.s) Muhammed’e (s.a.a) kadar, beşyüz yıl fasıla olmuştur. Bunun ikiyüz elli yılında ne bir Peygamber olmuş ne de aşık bir alim... Bu müddet boyunca insanlar İsa’nın (a.s) dinine tabi olmuşlardır.”^[1144]

- [1] Gurer'ul-Hikem, 2696
- [2] a.g.e. 7453
- [3] a.g.e. 2858
- [4] a.g.e. 7963
- [5] Gurer'ul-Hikem, 7119
- [6] a.g.e. 3875
- [7] Nehc'ül-Belağa, 347. hikmet; Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 19/262
- [8] Kenz'ul-Ummal, 29364
- [9] et-Terğib ve't-Terhib, 4/79/7
- [10] Al-i İmran suresi, 26. ayet
- [11] Şura sursi, 49. ayet
- [12] Nur sursi, 42. ayet
- [13] Casiye sursi, 27. ayet
- [14] Fetih suresi, 14. ayet
- [15] Ta-Ha suresi, 114. ayet
- [16] Mü'minun suresi, 116. ayet
- [17] Haşr suresi, 23. ayet
- [18] Ya-Sin suresi, 71. ayet
- [19] Nehc'ül-Belağa, 65. hutbe
- [20] a.g.e. 404. hikmet
- [21] Kenz'ul-Ummal, 45244
- [22] a.g.e. 45271
- [23] Sahih-i Müslim, 2143
- [24] Bakara suresi, 188. ayet
- [25] Tefsir-i el-Mizan, 2/53
- [26] Al-i İmran suresi, 26.ayet
- [27] Nuh suresi, 21-23. ayetler
- [28] Şuara suresi, 111-113. ayetler
- [29] Şuara suresi, 129-130. ayetler
- [30] Şuara suresi, 150-152. ayetler
- [31] Bakara suresi, 251. ayet
- [32] Nisa suresi, 54. ayet
- [33] Maide suresi, 20. ayet
- [34] Bakara suresi, 247. ayet
- [35] Hucurat suresi, 13. ayet
- [36] En'am suresi, 153. ayet
- [37] Al-i İmran suresi, 64. ayet

- [38] Tefsir'ul Mizan, 3/144-149
- [39] a.g.e. 3/149-150
- [40] el-Hisal, 223/51
- [41] ed-Derret'ul-Bahire, 32
- [42] Emali'es-Seduk, 28/4
- [43] Gurer'ul-Hikem, 10323
- [44] a.g.e. 10321
- [45] a.g.e. 2184
- [46] Gurer'ul-Hikem, 10431
- [47] Neml suresi, 34. ayet
- [48] Gurer'ul-Hikem, 4033
- [49] a.g.e. 4035
- [50] Nehc'ül-Belağa, 160. hikmet
- [51] Gurer'ul-Hikem, 3206
- [52] Gurer'ul-Hikem, 3350
- [53] a.g.e. 4998
- [54] a.g.e. 5005
- [55] Tuhuf'ul-Ukul, 319
- [56] Gurer'ul-Hikem, 3234
- [57] a.g.e. 3261
- [58] a.g.e. 4940
- [59] a.g.e. 9016-9017
- [60] a.g.e. 4473
- [61] a.g.e. 4036
- [62] a.g.e. 5047
- [63] a.g.e. 6436
- [64] a.g.e. 9816
- [65] a.g.e.9817
- [66] a.g.e. 3928-3929
- [67] Mişkat'ul-Envar, 226
- [68] el-Hisal, 255/130
- [69] Tuhuf'ul-Ukul, 320
- [70] Nehc'ül-Belağa, 210. hutbe
- [71] Gurer'ul-Hikem, 4118
- [72] Fatır suresi, 1. ayet
- [73] Saffat suresi, 149-150. ayet
- [74] Nehc'ül-Belağa, 91. hutbe

- [75] el-Ihtisas, 109
- [76] Kenz'ul-Ummal, 15156
- [77] a.g.e. 15175
- [78] Emali't-Tusi, 214/372
- [79] Tefsir-i Kummi, 2/206
- [80] Bihar, 59/176/7
- [81] Nehc'ül-Belağa, 91. hutbe; Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 6/425
- [82] et-Terğib ve't-Terhib, 4/264/16
- [83] Nehc'ül-Belağa, 109. hutbe
- [84] Tefsir-i Kummi, 2/207
- [85] a.g.e. s. 206
- [86] Bihar, 59/171/1
- [87] Saffat suresi, 1-3. ayetler
- [88] Murselat suresi, 1-6. ayetler
- [89] Naziat suresi, 1-5. ayetler
- [90] Nehc'ül-Belağa, 1. hutbe
- [91] a.g.e. 91. hutbe; Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 6/423
- [92] Tefsir-i Kummi, 2/206
- [93] a.g.e.
- [94] Sahifet'us-Seccadiye, 27/3. dua
- [95] Enbiya suresi, 27. ayet
- [96] Tahrim suresi, 6. ayet
- [97] Saffat suresi, 164. ayet
- [98] Tekvir suresi, 21. ayet
- [99] Sebe suresi, 23. ayet
- [100] Fatır suresi, 44. ayet
- [101] Yusuf suresi, 21. ayet
- [102] Talak suresi, 3. ayet
- [103] Meryem suresi, 17. ayet
- [104] Tefsir-i el-Mizan, 17/12
- [105] Fatır suresi, 1. ayet
- [106] Enbiya suresi, 26 ve 27. ayetler
- [107] Nahl, 50
- [108] Hud suresi, 56. ayet
- [109] Fatır suresi, 43. ayet
- [110] Saffat suresi, 164. ayet
- [111] Tekvir suresi, 21. ayet

- [112] Sebe suresi, 23. ayet
- [113] Enbiya suresi, 19-20. ayetler
- [114] A'raf suresi, 206. ayet
- [115] Nahl suresi, 49. ayet
- [116] Tefsir'ul-Mizan, 20/182-184
- [117] En'am suresi, 61. ayet
- [118] Ra'd suresi, 11. ayet
- [119] İnfitar suresi, 10-12. ayetler
- [120] Tefsir-i Kummi, 2/409
- [121] İhticac, 2/242
- [122] Bihar, 59/179/16
- [123] el-Kafi, 3/259/33
- [124] Meryem suresi, 84. ayet
- [125] Kemaluddin, 666/8
- [126] Bihar, 59/193/54
- [127] a.g.e. s. 177/11
- [128] el-Kafi, 3/393/26
- [129] Nevadir'ur-Ravendi, 40
- [130] A'raf sursi, 185. ayet
- [131] En'am suresi, 75. ayet
- [132] Yasin suresi, 83. ayet
- [133] Nehc'ül-Belağa, 109. hutbe
- [134] a.g.e. 91. hutbe
- [135] a.g.e.
- [136] a.g.e.
- [137] a.g.e. 155
- [138] Tefsir-i Kummi, 1/205
- [139] Bihar, 12/72/15
- [140] Tefsir-i Ayyaşi, 1/364/35
- [141] a.g.e. h. 36
- [142] Bihar, 12/72/18
- [143] İlel'uş-Şerayi', 131/1
- [144] Bihar, 12/60/5
- [145] el-Kafi, 8/305/473
- [146] Kasas suresi, 5. ayet
- [147] En'am suresi, 57. ayet
- [148] Kasas, 70

- [149] Al-i İmran suresi, 26. ayet
- [150] Maide suresi, 120. ayet
- [151] Mülk, 1-3
- [152] Yasin suresi, 82 ve 83. ayetler
- [153] A'raf suresi, 185. ayet
- [154] Secde suresi, 24. ayet
- [155] İsra suresi, 1. ayet
- [156] Necm suresi, 17. ve 18. ayetler
- [157] Tekasür suresi, 5 ve 6. ayetler
- [158] Tefsir'ul-Mizan, 7/169 ve Muttaffifin suresi, 18-21. ayetler
- [159] Kenz'ul-Ummal, 31861
- [160] el-Müheccet'ül-Beyza, 2/125
- [161] el-Kafi, 2/263/13
- [162] Al-i İmran suresi, 178. ayet
- [163] Hac suresi, 44-48. ayetler
- [164] Nehc'ül-Belağa, 116. hikmet; Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 18/281
- [165] Maksat Hüseyin b. Kiyama Vakifi'dir ki Hz. Rıza'nın (a.s) imametini inkar ediyordu. (Bihar'ın haşiyesi)
- [166] Bihar, 5/216/3
- [167] el-Hisal, 539/11
- [168] ed-Durr'ul-Mensur, 6/104
- [169] Nehc'ül-Belağa, 150. hutbe
- [170] Tefsir'ul-Mizan, 4/79
- [171] Kenz'ul-Ummal, 44057
- [172] Bihar, 79/95/1
- [173] a.g.e. 104/30/1
- [174] Avail'ul-Lai, 1/260/38
- [175] el-Kafi, 7/265/25
- [176] Mülk suresi, 2. ayet
- [177] Gurer'ul-Hikem, 7286
- [178] a.g.e. 1435
- [179] Nehc'ül-Belağa, 156. hutbe
- [180] Gurer'ul-Hikem, 319
- [181] Kenz'ul-Ummal, 42748
- [182] a.g.e. 42123
- [183] Nehc'ül-Belağa, 91. hutbe
- [184] a.g.e. 106
- [185] Tenbih'ul-Havatir, 1/280

- [186] Nehc'ül-Belağa, 230. hutbe
- [187] a.g.e. 132. hikmet
- [188] el-Kafi, 3/257/27
- [189] Kenz'ul-Ummal, 42721
- [190] a.g.e. 72722
- [191] a.g.e. 42184
- [192] Uyun-u Ahbar'ir-Rıza, 1/257/11
- [193] el-Hisal, 119/108
- [194] et-Tevhid, 401/4
- [195] Bihar, 14/463/30
- [196] Vakıa suresi, 60 ve 61. ayetler
- [197] Enbiya suresi, 35. ayet
- [198] Tefsir'ul-Mizan, 19/349
- [199] Fakih, 1/194/596
- [200] Bihar, 6/137/40
- [201] Nehc'ül-Belağa, 126. hikmet
- [202] Gurer'ul-Hikem, 6455
- [203] a.g.e. 6456
- [204] a.g.e. 6457
- [205] Nehc'ül-Belağa, 74. hikmet
- [206] Al-i İmran suresi, 185. ayet
- [207] Nehc'ül-Belağa, 31. mektup
- [208] a.g.e. 182. hutbe
- [209] a.g.e. 27. mektup
- [210] Gurer'ul-Hikem, 3614
- [211] a.g.e. 1961
- [212] Bihar, 73/128/131
- [213] Tuhuf'ul-Ukul, 98
- [214] Bihar, 6/126/7
- [215] el-Kafi, 3/262/44
- [216] Nehc'ül-Belağa, 165. hutbe
- [217] a.g.e. 38
- [218] a.g.e. 123
- [219] Kenz'ul-Ummal, 42145
- [220] Nehc'ül-Belağa, 27. mektup
- [221] a.g.e. 29. hikmet
- [222] Gurer'ul-Hikem, 8258

- [223] Nehc'ül-Belağa, 168. hikmet
- [224] a.g.e. 187
- [225] Bihar, 71/263/2
- [226] Gurer'ul-Hikem, 6429
- [227] Bihar, 78/70/31
- [228] Gurer'ul-Hikem, 2188
- [229] a.g.e. 6852, 6861
- [230] a.g.e. 9487
- [231] a.g.e. 9598-9599
- [232] Mean'il-Ahbar, 288/2
- [233] a.g.e. h. 3
- [234] Mean'il-Ahbar, 288/3
- [235] a.g.e. 289/4
- [236] a.g.e. h. 5
- [237] Uyun-u Ahbar'ir-Rıza, 1/274/9
- [238] Mean'il-Ahbar, 289/6
- [239] a.g.e. h. 7
- [240] a.g.e. 290/8
- [241] a.g.e. h. 9
- [242] a.g.e. h.10
- [243] Nahl suresi, 32.a yet
- [244] Fecr suresi, 27-30. ayetler
- [245] Yunus suresi, 62-64. ayetler
- [246] Kenz'ul-Ummal, 42212
- [247] el-Fakih, 1/135/365
- [248] el-Mehasin, 1/283/558
- [249] Bihar, 6/191/36
- [250] a.g.e. s. 162/30
- [251] a.g.e. 77/27/6; bak. tüm söze
- [252] Kenz'ul-Ummal, 42355
- [253] a.g.e. 42136
- [254] a.g.e. 4211
- [255] Gurer'ul-Hikem, 3365
- [256] a.g.e. 9638
- [257] a.g.e. 10497
- [258] Kenz'ul-Ummal, 44144
- [259] Gurer'ul-Hikem, 6502

- [260] Kenz'ul-Ummal, 42122
- [261] Muhammed suresi, 27. ayet
- [262] Nahl suresi, 28. ayet
- [263] Bihar, 6/175/1
- [264] Gurer'ul-Hikem, 3593
- [265] En'am suresi, 61. ayet
- [266] Zümer suresi, 42. ayet
- [267] Secde suresi, 11. ayet
- [268] Bihar, 6/140/1
- [269] et-Tevhid, 268/5
- [270] el-Fakih, 1/136/368
- [271] Bihar, 6/144/13
- [272] Kenz'ul-Ummal, 42810
- [273] Bihar, 82/181/28
- [274] Kenz'ul-Ummal, 42769
- [275] el-Hisal, 39/21
- [276] Kenz'ul-Ummal, 42771
- [277] a.g.e. 42104
- [278] Cami'ul-Ahbar, 473/1334
- [279] Bihar, 78/370/4
- [280] Gurer'ul-Hikem, 2575, 2576
- [281] Bihar, 77/41/8
- [282] Gurer'ul-Hikem, 8843
- [283] a.g.e. 6990
- [284] Bihar, 6/133/32
- [285] Tuhef'ul-Ukul, 1/268
- [286] a.g.e.
- [287] Nehc'ül-Belağa, 188. hutbe
- [288] Bihar, 82/167/3
- [289] Kenz'ul-Ummal, 42098
- [290] a.g.e. 42105
- [291] el-Hisal, 616/10
- [292] et-Terğib ve't-Terhib, 4/236/3
- [293] Kenz'ul-Ummal, 42096
- [294] a.g.e. 42094
- [295] Emali'et-Tusi, 28/31
- [296] Bihar, 82/168/3

- [297] Nehc'ül-Belağa, 31. mektup
- [298] Gurer'ul-Hikem, 8766
- [299] a.g.e. 8662
- [300] Kenz'ul-Ummal, 42140
- [301] Nehc'ül-Belağa, 64. hutbe
- [302] Gurer'ul-Hikem, 4514
- [303] Bihar, 82/171/6
- [304] Gurer'ul-Hikem, 3468
- [305] a.g.e. 2492
- [306] a.g.e. 3611
- [307] a.g.e. 4093
- [308] a.g.e. 4513-4514
- [309] Nehc'ül-Belağa, 31. mektup; Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 16/85
- [310] Kenz'ul-Ummal, 302
- [311] Gurer'ul-Hikem, 2700; Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 18/42
- [312] Gurer'ul-Hikem, 3814
- [313] a.g.e. 9211
- [314] Bihar, 77/171/7
- [315] Nehc'ül-Belağa, 64. hutbe; Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 5/145
- [316] Gurer'ul-Hikem, 2398
- [317] Bihar, 82/172
- [318] Gurer'ul-Hikem, 6253
- [319] Nehc'ül-Belağa, 150. hikmet
- [320] a.g.e. 190. hutbe
- [321] a.g.e. 203. hikmet
- [322] Nehc'ül-Belağa, 167. hutbe
- [323] Kenz'ul-Ummal, 42111
- [324] el-Kafi, 3/259/30
- [325] Bihar, 77/153/120
- [326] Bakara suresi, 197. ayet
- [327] Nehc'ül-Belağa, 28. hutbe
- [328] Nehc'ül-Belağa, 157. hutbe
- [329] a.g.e. 230.hutbe
- [330] a.g.e. 86.hutbe
- [331] a.g.e. 111.hutbe
- [332] a.g.e. 131. hikmet
- [333] a.g.e. 133. hutbe

- [334] a.g.e. 132.hutbe
- [335] a.g.e. 76.hutbe
- [336] Gurer'ul-Hikem, 3815
- [337] Nehc'ül-Belağa, 111. hutbe
- [338] a.g.e. 114.hutbe
- [339] Bihar, 77/391/12
- [340] İrşad, 1/234
- [341] Nehc'ül-Belağa, 204. hutbe; Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 11/5
- [342] Emali't-Tusi, 594/1231
- [343] Bihar, 78/71/35
- [344] Nehc'ül-Belağa, 130. hikmet; Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 18/322
- [345] Nehc'ül-Belağa, 77. hikmet
- [346] Emali'es-Seduk, 97/8
- [347] Bihar, 71/267/17
- [348] İlel'uş-Şerayi', 231/5
- [349] Bakara suresi, 94-95. ayetler
- [350] Kenz'ul-Ummal, 42152
- [351] et-Terğib ve't-Terhib, 4/257/54
- [352] Sünen-i Ebi Davud, 3108
- [353] ed-Deavat lil Ravendi, 122/296
- [354] et-Terğib ve't-Terhib, 4/256/50
- [355] Kenz'ul-Ummal, 42155
- [356] a.g.e. 42147
- [357] a.g.e. 42149
- [358] a.g.e. 42153
- [359] a.g.e. 42154
- [360] Nehc'ül-Belağa, 69. mektup
- [361] Zühhd, Hüseyin b. Said, 79/212
- [362] Uyun-u Ahbar'ir-Rıza, 2/3/3
- [363] Keşf'ul-Gumme, 3/42
- [364] Kaf suresi, 19. ayet
- [365] Enfal suresi 50. ayet
- [366] Kiyamet, 26-30
- [367] Nehc'ül-Belağa, 109. hutbe
- [368] Kenz'ul-Ummal, 42158
- [369] a.g.e. 42208
- [370] a.g.e. 42174

- [371] Nehc'ül-Belağa, 221. hutbe; Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 11/152
- [372] Emali'et-Tusi, 453/1011
- [373] Kenz'ul-Ummal, 42142
- [374] Nehc'ül-Belağa, 20. hutbe
- [375] A'lam'ud-Din, 344/37
- [376] Gurer'ul-Hikem, 5779
- [377] A'lam'ud-Din, 344/37
- [378] Emali'et-Tusi, 432/967
- [379] el-Hisal, 13/47
- [380] Kenz'ul-Ummal, 42139
- [381] Mean'il-Ahbar, 390/29
- [382] el-Kafi, 2/458/20
- [383] Emali'el-Müfid, 263
- [384] el-Kafi, 3/135/15
- [385] a.g.e. s. 127/2
- [386] ed-Deavat lil Ravendi, 249/699
- [387] Tefsir-i Kummi, 2/265
- [388] Bihar, 82/174/8
- [389] Sahifet-u İmam Rıza (a.s), 86/203
- [390] el-Kafi, 2/638/3
- [391] Kenz'ul-Ummal, 42214
- [392] a.g.e. 42209
- [393] Nur'us-Sakaleyn, 5/506/42
- [394] Emali'et-Tusi, 28/31
- [395] a.g.e. 310/625
- [396] Gurer'ul-Hikem, 2118
- [397] Nehc'ül-Belağa, 87. hutbe; Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 6/372
- [398] Gurer'ul-Hikem, 2104
- [399] Nehc'ül-Belağa, 230. hutbe
- [400] Nehc'ül-Belağa, 108. hutbe
- [401] Tuhuf'ul-Ukul, 245
- [402] Kenz'ul-Fevaid, Keraceki, 1/349
- [403] Kenz'ul-Ummal, 42702
- [404] Kenz'ul-Ummal, 42703
- [405] Mekarim'ul-Ahlak, 2/327/2656
- [406] el-Kafi, 3/112/5
- [407] Kenz'ul-Ummal, 42775

- [408] Nehc'ül-Belağa, 23. mektup
- [409] el-Kafi, 3/111/4
- [410] a.g.e. s. 119/1
- [411] el-Kafi, 3/261/39
- [412] Kenz'ul-Ummal, 42310
- [413] el-Kafi, 3/173/3
- [414] a.g.e. s. 172/1
- [415] İl'el'uş-Şerayi', 301/1
- [416] Nevadir'ur-Ravendi, 5
- [417] Emali'es-Seduk, 181/3
- [418] Kenz'ul-Ummal, 42357
- [419] Bihar, 81/284/40
- [420] Emali'et-Tusi, 383/827
- [421] Kenz'ul-Ummal, 42885
- [422] ed-Deavat lil Ravendi, 259/736
- [423] Mekarim'ul-Ahlak, 2/371/2661
- [424] Züh'd, Hüseyin b. Said, 50/133
- [425] a.g.e. 77/208
- [426] Kenz'ul-Ummal, 42349
- [427] Nehc'ül-Belağa, 122. hikmet
- [428] Bihar, 78/65/2
- [429] Vesail'uş-Şia, 2/819/1
- [430] Kenz'ul-Ummal, 42371
- [431] a.g.e. 42916
- [432] a.g.e. 42375
- [433] a.g.e. 42390
- [434] el-Kafi, 3/138/2
- [435] Kenz'ul-Ummal, 42385
- [436] a.g.e. 42386
- [437] Gurer'ul-Hikem, 3213
- [438] a.g.e. 3366
- [439] Tuhuf'ul-Ukul, 489
- [440] Kenz'ul-Ummal, 42761
- [441] et-Terğib ve't-Terhib, 1/99/24
- [442] a.g.e. 1/119/7
- [443] el-Fakih, 1/185/555
- [444] Kehf suresi, 46.ayet

- [445] Nehc'ül-Belağa, 58. hikmet
- [446] Gurer'ul-Hikem, 377
- [447] a.g.e. 577
- [448] a.g.e. 378
- [449] a.g.e. 1448
- [450] a.g.e.1449
- [451] a.g.e. 1836
- [452] a.g.e. 1885
- [453] a.g.e. 1957
- [454] a.g.e.1988
- [455] Mean'il-Ahbar, 314
- [456] Nehc'ül-Belağa, 316. hikmet
- [457] el-Kafi, 2/316/6
- [458] et-Terğib ve't-Terhib, 4/182/69
- [459] Gurer'ul-Hikem, 3465
- [460] a.g.e. 5830
- [461] a.g.e. 395
- [462] a.g.e. 4278
- [463] Firdevs, 3/338/5019
- [464] İsra suresi, 64. ayet
- [465] el-Kafi, 2/315/4
- [466] el-Hisal, 132/141
- [467] et-Terğib ve't-Terhib, 4/182/68
- [468] Müstedrek'ül-Vesail, 12/63/13515
- [469] Fecr suresi, 20. ayet
- [470] Gurer'ul-Hikem, 4871
- [471] a.g.e. 4874
- [472] a.g.e. 1427
- [473] a.g.e. 4875
- [474] a.g.e. 4876
- [475] el-Müheccet'ül-Beyza, 7/328
- [476] et-Terğib ve't-Terhib, 4/183/73
- [477] Nehc'ül-Belağa, 160. hutbe
- [478] Gurer'ul-Hikem, 4110-4111
- [479] Bakara suresi, 180. ayet
- [480] Sevak'ul-A'mal, 215/1
- [481] el-Kafi, 5/72/5

- [482] a.g.e. 1/20/12
- [483] el-Fakih, 3/166/3616
- [484] el-Kafi, 5/88/6
- [485] Gurer'ul-Hikem, 7543
- [486] Tenbih'ul-Havatir, 1/158
- [487] el-Kafi, 5/72/8
- [488] Gurer'ul-Hikem, 460-461
- [489] a.g.e. 1806
- [490] Nehc'ül-Belağa, 56. hikmet
- [491] el-Fakih, 3/569/4946
- [492] Tekasur suresi, 2-1.ayetler
- [493] Humeze suresi, 1-3. ayetler
- [494] Muddessir suresi, 11-13. ayetler
- [495] Tevbe suresi, 34. ayet
- [496] Nevadir'ur-Ravendi, 4
- [497] Gurer'ul-Hikem, 7109
- [498] Bihar, 74/102/57
- [499] et-Terğib ve't-Terhib, 4/184/75
- [500] et-Tevhid, 409/9
- [501] et-Tehzib'ul-Ahkam, 6/328/907
- [502] Nehc'ül-Belağa, 94. hikmet
- [503] Gurer'ul-Hikem, 4576
- [504] Emali'et-Tusi, 302/600
- [505] el-Kafi, 2/135/21
- [506] Müstedrek'ül-Vesail, 12/174/13810
- [507] Kenz'ul-Ummal, 6139
- [508] el-Hisal, 282/29
- [509] Nehc'ül-Belağa, 132. hutbe
- [510] Emali'et-Tusi, 520/1144
- [511] Tefsir'ul Mizan, c. 9/261-266
- [512] Derret'ul-Bahire, 24
- [513] Emali'es-Seduk, 305/1
- [514] A'lam'ud-Din, 341/29
- [515] Nehc'ül-Belağa, 429. hikmet
- [516] Bihar, 73/142/20
- [517] Emali'el-Müfid, 205/35
- [518] Nehc'ül-Belağa, 254. hikmet

- [519] Emali'et-Tusi, 182/306
- [520] el-İhtisas, 249
- [521] Bihar, 103/13/63
- [522] el-İhtisas, 249
- [523] el-Mehasin, 2/445/2528
- [524] Tenbih'ul-Havatir, 2/10
- [525] Tuhuf'ul-Ukul, 94
- [526] Gurer'ul-Hikem, 8883
- [527] Tuhuf'ul-Ukul, 321
- [528] Tuhuf'ul-Ukul, 185
- [529] el-Kafi, 5/301/5
- [530] el-Kafi, 5/300/2
- [531] Sahih-i Buhari, 6/537/1407
- [532] Sünen-i İbn-i Mace, 4100
- [533] Gurer'ul-Hikem, 508
- [534] a.g.e. 8576
- [535] a.g.e. 1838
- [536] Kenz'ul-Ummal, 16147
- [537] Gurer'ul-Hikem, 1452
- [538] a.g.e. 3391
- [539] a.g.e. 1957
- [540] a.g.e. 3392
- [541] Uyun-u Ahbar'ir-Rıza, 1/298/56
- [542] Nehc'ül-Belağa, 21. mektup
- [543] Bihar, 78/7/60
- [544] Bihar, 78/12/70
- [545] Tenbih'ul-Havatir, 2/182
- [546] Gurer'ul-Hikem, 3250
- [547] a.g.e. 2953
- [548] a.g.e. 2955
- [549] a.g.e. 3145
- [550] a.g.e. 3572
- [551] a.g.e. 3600
- [552] a.g.e. 5034
- [553] Bihar, 69/400/93
- [554] Bihar, 1/94/24
- [555] Emali'et-Tusi, 702/1501

[556]

Gurer'ul-Hikem, 1452

[557]

Nur suresi, 32. ayet

[558]

Al-i İmran suresi, 26. ayet

[559]

Bihar, 103/16/74

[560]

a.g.e. 79/304/17

[561]

el-Fakih, 2/57/1693

[562]

et-Terğib ve't-Terhib, 4/172/37

[563]

a.g.e. h. 36

[564]

Bihar, 71/356/17

[565]

Tenbih'ul-Havatir, 1/156

[566]

Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 7/36-37

[567]

a.g.e. s. 40

[568]

Nehc'ül-Belağa, 43. mektup; Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 16/175

[569]

Nehc'ül-Belağa, 126. hutbe

[570]

Nehc'üs-Saade, 1/212

[571]

Bihar, 100/58/3

[572]

Nehc'ül-Belağa, 232. hutbe; Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 13/10

[573]

Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 2/200

[574]

Vesail'uş-Şia, 11/81/3

[575]

el-İhtisas, 152

[576]

el-Kafi, 3/545/3

[577]

Nehc'ül-Belağa, 67. mektup

[578]

Kurb'ul-Esnad, 80/260

[579]

Nehc'ül-Belağa, 15. hutbe

[580]

a.g.e. 62. mektup

[581]

Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 2/199

[582]

Kenz'ul-Ummal, 36546

[583]

Vesail'uş-Şia, 11/83/2

[584]

a.g.e. h. 3

[585]

Bu beyit çalışan ve elde ettiği en iyi şeyi dostuna veren ve dostunu kendisine tercih eden kimse hakkında söylenen bir deyim konumundadır. İbn-i Kelbi şöyle diyor: “Bu örnek, Cezime’nin kız kardeşinin oğlu olan Amr b. Adiy Lahmi’ye aittir. O bu deyim kullanan ilk kimsedir ve bunun hikayesi de şöyledir: “Cezime, konak yerinde konakladı ve beraberindekilere, kendisi için mantar toplamasını emretti. Onlardan bazıları topladıkları en iyi mantarları kendileri yiyorken, Amr topladığı en iyi mantarları dayısı için getiriyordu ve kendisi hiç yemiyordu. Bu mantarları dayısının yanına getirdiğinde ise bu beyti söylemiştir.” (Lisan’ul-Arab, cena maddesi)

[586]

Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 2/199

[587]

a.g.e. 2/198

[588]

el-Garat, 1/55

[589]

Kenz'ul-Ummal, 36545

- [590] Gaylule öğlen yarısındaki istirahattir. Gal, yegilu ve gaylule diye söylenir. (En-Nihaye 4/133)
- [591] Tarih-i Dimeşki (İmam Ali'nin Biyografisinde), 3/180/1219
- [592] Bihar, 94/93/9
- [593] el-Hisal, 310/85
- [594] Gurer'ul-Hikem, 5710
- [595] Bihar, 7/197/67
- [596] Gurer'ul-Hikem, 5683
- [597] a.g.e. 5682
- [598] a.g.e. 5673
- [599] Ahkaf suresi, 31. ayet
- [600] Enfal suresi, 24. ayet
- [601] Şura suresi, 47. ayet
- [602] Yunus suresi, 25. ayet
- [603] Nehc'ül Belağa, 76. hutbe
- [604] a.g.e. 176. hutbe
- [605] Nehc'ül Belağa, 94. hutbe
- [606] a.g.e. 154. hutbe
- [607] a.g.e. 173. hutbe
- [608] Bihar, 16/94/28
- [609] Nehc'ül-Belağa, 166. hutbe
- [610] En'am suresi, 36. ayet
- [611] Kasas suresi, 50. ayet
- [612] Hud suresi, 14. ayet
- [613] Ahkaf suresi, 32. ayet
- [614] Nehc'ül-Belağa, 109. hutbe
- [615] En'am suresi, 91. ayet
- [616] el-Kafi, 1/168/1
- [617] Bihar, 11/40/40
- [618] Nahl suresi, 36. ayet
- [619] Zümer suresi, 17. ayet
- [620] Bihar, 21/285
- [621] Nehc'ül-Belağa, 147. hutbe; Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 9/103
- [622] el-Kafi, 8/386/586
- [623] Vesail'uş-Şia, 11/6/8
- [624] et-Tabakat'il-Kübra, 1/192
- [625] Bihar, 18/234/77
- [626] İrşad, 1/49

- [627] et-Tabakat'il-Kubra, 1/202
- [628] a.g.e. s. 216
- [629] Cuma suresi, 2. ayet
- [630] Bakara suresi, 129. ayet
- [631] Bihar, 1/136/30
- [632] Nehc'ül-Belağa, 183. hutbe; Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 10/113
- [633] Cuma suresi, 2. ayet
- [634] Bakara suresi, 129. ayet
- [635] Bihar, 16/287/142
- [636] Kenz'ul-Ummal, 31969
- [637] et-Tabakat'il-Kubra, 1/193
- [638] Kenz'ul-Ummal, 31996
- [639] a.g.e. 31947
- [640] İbrahim suresi, 5. ayet
- [641] a.g.s. 1. ayet
- [642] Maide suresi, 16. ayet
- [643] Nehc'ül-Belağa, 1. hutbe
- [644] a.g.e. 18. hutbe
- [645] a.g.e. 152. hutbe
- [646] Nehc'ül-Belağa, 222. hutbe
- [647] a.g.e. 87. hutbe
- [648] a.g.e. 108. hutbe
- [649] Hadid suresi, 25. ayet
- [650] Nehc'ül Belağa, 185. hutbe
- [651] a.g.e. 222. hutbe
- [652] A'raf suresi, 157. ayet
- [653] Al-i İmran suresi, 113 ve 114. ayetler
- [654] A'raf suresi, 32. ayet
- [655] Al-i İmran suresi, 50. ayet
- [656] Zuhuf suresi, 63. ayet
- [657] Saf suresi, 6. ayet
- [658] Tefsir'ul-Mizan, 8/278
- [659] Bakara suresi, 213. ayet
- [660] Nehc'ül-Belağa, 192. hutbe
- [661] Tefsir'ul-Mizan, 2/111, sözün tümüne bakınız.
- [662] Maide suresi, 16. ayet
- [663] Nehc'ül-Belağa, 152. hutbe

- [664] a.g.e. 220. hutbe
- [665] a.g.e. 198.hutbe
- [666] Kasas suresi, 56. ayet
- [667] Şura suresi, 52-53. ayetler
- [668] Fatiha, 6
- [669] Ankebut suresi, 69. ayet
- [670] En'am suresi, 153. ayet
- [671] Zümer suresi, 7. ayet
- [672] Tevbe suresi, 96. ayet
- [673] Cum'a suresi, 5. ayet
- [674] En'am suresi, 82. ayet
- [675] Tefsir'ul-Mizan, 5/244
- [676] Nisa suresi, 165. ayet
- [677] Nehc'ül-Belağa, 144. hutbe; Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 9/84
- [678] Bihar, 11/39/37
- [679] et-Tevhid, 45/4
- [680] Nehc'ül-Belağa, 83. hutbe
- [681] Tefsir'ul-Mizan, 2/147
- [682] Fatır suresi, 24. ayet
- [683] Bakara suresi, 136. ayet
- [684] Nisa suresi, 150, 151. ayetler
- [685] Nehc'ül-Belağa, 1. hutbe
- [686] Nehc'ül-Belağa, 91
- [687] a.g.e. 94
- [688] el-Kafi, 1/182/6
- [689] Şura suresi, 51. ayet
- [690] Tefsir-i Ayyaşi, 2/166/3
- [691] el-Kafi, 1/174/1
- [692] el-Hisal, 524/13
- [693] Emali'es-Seduk, 196/11
- [694] Kenz'ul-Ummal, 32276
- [695] a.g.e. 32277
- [696] a.g.e. 32280
- [697] a.g.e. 32281
- [698] Bihar, 16/352/35
- [699] Mümin suresi, 78. ayet
- [700] Tefsir'ul-Mizan, 2/140

- [701] Bakara suresi, 246. ayet
- [702] Bakara suresi, 259. ayet
- [703] Yasin suresi, 14. ayet
- [704] Kehf suresi, 65. ayet
- [705] Bakara suresi, 136. ayet
- [706] Kehf suresi, 60. ayet
- [707] Tefsir'ul Mizan, 2/140
- [708] Ahkaf suresi, 35. ayet
- [709] el-Hisal, 300/73
- [710] Bihar, 11/33/25
- [711] el-Kafi, 1/75/3
- [712] a.g.e. 2/17/2; bak. tüm söze
- [713] Uyun-u Ahbar'ir-Rıza, 2/80/13
- [714] Nehc'ül-Belağa, 94. hutbe
- [715] a.g.e. 214
- [716] et-Tabakat'il-Kubra, 1/60
- [717] Kenz'ul-Ummal, 31870
- [718] Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 7/63
- [719] Tefsir-i Mecme'ul-Beyan, 7/323
- [720] Bihar, 16/374/84
- [721] A'raf sursi, 68. ayet
- [722] Duhan suresi, 18.ayet
- [723] Şuara suresi, 107
- [724] Nehc'ül-Belağa, 192. hutbe; Şerh-i Nehc'ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 13/151
- [725] el-Kafi, 8/148/128
- [726] Bihar, 77/140/19
- [727] el-Kafi, 8/268/394
- [728] a.g.e. 4/39/4
- [729] a.g.e. 2/616/10
- [730] et-Tabakat'il-Kubra, 1/376
- [731] Kenz'ul-Ummal, 32228
- [732] a.g.e. 32233
- [733] Bihar, 11/64/4
- [734] Kenz'ul-Ummal, 32248
- [735] a.g.e. 31193
- [736] Bihar, 16/172/7
- [737] Kenz'ul-Ummal, 32249

[738]

a.g.e. 32251

[739]

a.g.e. 32250

[740]

a.g.e. 32232

[741]

İbn-i Hişam kendi Siret kitabında Uhud savaşı hakkında şöyle demektedir: “Düşman ile karşılaşmayı isteyen kimseler, Allah Resulüne (s.a.a) ısrar ediyorlardı. Sonunda Allah Resulü Cuma namazından sonra (zira o gün Cuma günüydü) evine gitti, savaş elbisesini giydi ve insanların arasına girdi. Ama insanlar bundan pişman olmuş ve şöyle diyorlardı: “Biz Allah Resulü’nü mecbur ettik! Bu işi yapmamamız gerekirdi. Allah Resulü onların arasına geldiğinde şöyle arzettiler: “Ey Allah’ın Resulü! Biz sizi istediğinizin tam aksine sizi bu işe zorladık ve bu işi yapmamamız gerekirdi. O halde Allah’ın rahmeti sizin üzerinize olsun. Eğer savaşa gitmek istemiyorsanız bu sizin elinizde olan bir şeydir.” Ama Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurdu: “Savaş elbisesini giydikten sonra, savaşmadıkça onu çıkarması hiçbir Peygambere yakışmaz.” Neticede Allah Resulü (s.a.a) Ashabıyla birlikte savaşa doğru yola koyuldu. (Sire-i İbn-i Hişam, c. 3, s. 67-68)

[742]

Emali’et-Tusi, 659/1363

[743]

Bihar, 11/68/23

[744]

a.g.e. s. 58/63

[745]

a.g.e. h. 62

[746]

Kenz'ul-Ummal, 9242

[747]

a.g.e. 9243

[748]

İlel’uş-Şerayi’, 32/2

[749]

Kenz'ul-Ummal, 32326

[750]

Kıses’ul-Enbiya, 285/378

[751]

Bihar, 16/223/24

[752]

Durr’ul-Mensur, 1/139

[753]

Tuhuf’ul-Ukul, 375

[754]

a.g.e. 442

[755]

Tenbih’ul-Havatir, 1/29

[756]

el-Kafi, 5/320/1

[757]

et-Tabakat’il-Kübra, 1/398

[758]

Mekarim’ul-Ahlak, 1/102/200

[759]

el-Kafi, 6/510/1

[760]

Al-i İmran suresi, 68. ayet

[761]

Gurer’ul-Hikem, 3057

[762]

a.g.e. 3172

[763]

Kenz'ul-Ummal, 10647

[764]

Nehc’ul-Belağa, 96. hikmet; Şerh-i Nehc’ül-Belağa-i İbn-i Ebi'l-Hadid, 18/252

[765]

Gurer’ul-Hikem, 9557

[766]

el-Kafi, 1/416/20

[767]

Nur’us-Sakaleyn, 1/353/186

[768]

Bihar, 51/59/56

[769]

Nisa suresi, 1. ayet

[770]

Bakara suresi, 30-33. ayetler

[771]

Kenz'ul-Ummal, 15134

[772] a.g.e. 15126

[773] Nehc'ül-Belağa, 1. hutbe

[774] Kenz'ul-Ummal, 15227

[775] Bihar, 11/101/6

[776] Bihar, 11/102/7

[777] İlel'uş-Şerayi', 14/1

[778] a.g.e. 16/1

[779] Bihar, 11/116/46

[780] Nehc'ül-Belağa, 91. hutbe

[781] Dur'ul-Mensur, 1/137

[782] Kenz'ul-Ummal, 8190

[783] Secde suresi, 8. ayet

[784] Al-i İmran suresi, 59. ayet

[785] Bakara suresi, 30-31. ayetler

[786] Sad suresi, 71-72. ayetler

[787] A'raf suresi, 11. ayet

[788] Sad suresi, 83. ayet

[789] A'raf suresi, 27. ayet

[790] İsra suresi, 63. ayet

[791] Al-i İmran suresi, 59. ayet

[792] Tefsir'ul Mizan, 4/143

[793] Kurb'ul-Esnad, 366/1311

[794] el-İhticac, 2/143/180

[795] Rum suresi, 30. ayet

[796] Günümüzde gelişmiş toplumlarda örneğin Amerika ve Avrupa'da kız çocukları evlilik yaşına varmadan ve bulüğe ermeden bakireliklerini kaybetmektedirler. İstatistiklerin gösterdiğine göre bunlardan bir kısmı bakireliklerini babalarının ve kardeşlerinin vasıtasıyla kaybetmektedirler. (kaynağın dipnotundan)

[797] Tefsir'ul Mizan, 4/144

[798] Bihar, 11/257/1

[799] el-Hisal, 243/98

[800] Se'd'us-Suu, 37

[801] Dur'ul-Mensur, 1/148

[802] a.g.e.

[803] Meryem suresi, 56,57. ayetler

[804] Enbiya suresi, 85, 86. ayetler

[805] Bir rivayette de şöyle yer almıştır: İdris'e elli sayfa indirmiştir ve o da Uhnuh'dur. Yani eliyle yazan ilk kimsedir. (Bihar'ul-Envar, 11/ 60, 68. hadis)

[806] Bihar, 1/277/5

- [807] a.g.e. s. 284/12
- [808] Kises'ul-Enbiya, 80/64
- [809] Kenz'ul-Ummal, 32269
- [810] el-Hisal, 524/13
- [811] Tefsir-i Kumi, 2/52
- [812] Meryem suresi, 56,57.ayet
- [813] Enbiya suresi, 85 ve 86. ayetler
- [814] Tefsir'ul Mizan, 14/15 ve s.71
- [815] A'raf suresi, 59. ayet
- [816] Yunus suresi, 71. ayet
- [817] Kenz'ul-Ummal, 32391
- [818] Bihar, 11/331/53
- [819] a.g.e. s. 336/64
- [820] Nur'us-Sakaleyn, 4/62/71
- [821] Kenz'ul-Ummal, 32274
- [822] Dur'ul-Mensur, 1/126
- [823] el-Kafi, 8/283/425
- [824] Müstedrek-ü Ale's-Sahihayn, 2/595/4005
- [825] Emali'es-Seduk, 413/7
- [826] Nuh suresi, 26 ve 27. ayetler
- [827] Şuara suresi, 118. ayet
- [828] Hud suresi, 37. ayet
- [829] Saffat suresi, 77. ayet
- [830] Saffat suresi, 78. ayet
- [831] Saffat suresi, 79. ayet
- [832] En'am suresi, 84. ayet
- [833] Saffat suresi, 80. ayet
- [834] İsra suresi, 3. ayet
- [835] Saffat suresi, 81. ayet
- [836] Tahrim suresi, 10. ayet
- [837] Nuh suresi, 28. ayet
- [838] Tefsir'ul-Mizan, 10/247
- [839] Tefsir'ul Mizan, 10/270 bak tüm kelama
- [840] A'raf suresi, 65. ayet
- [841] el-Kafi, 8/115/92
- [842] Kemaluddin, 136/5
- [843] Ahkaf, "hakf" kelimesinin çoğulu olup alçak ve yüksek kumsallık anlamındadır. Kur'an'da zikredilen Ahkaf ise Umman ve Mehre toprakları

arasında bir vadinin adıdır ve bir görüşe göre de Umman'dan Hazremut'a kadar uzanan ve Şimr bölgesindeki denize bakan bir kumsallık bölgedir. Zehhak ise şöyle demiştir: “Ahkaf Şam da vaki olan bir dağdır. (Merased'ul-İttila'), el-Mizan'ın dipnotundan naklen

[844]

Fecr suresi, 6-8. ayetler

[845]

Ahkaf suresi, 23. ayet

[846]

Tefsir'ul-Mizan, 10/307

[847]

A'raf suresi, 73. ayet

[848]

Şuara, 157

[849]

Nehc'ül-Belağa, 201. hutbe

[850]

Bihar, 11/379/4

[851]

Tefsir'ul-Mizan, 10/317

[852]

Nisa suresi, 125. ayet

[853]

Nahl suresi, 123. ayet

[854]

Bakara suresi, 124. ayet

[855]

Kenz'ul-Ummal, 32289

[856]

el-Kafi, 1/175/2

[857]

Kenz'ul-Ummal, 32288

[858]

Nur'us-Sakaleyn, 1/554/582

[859]

İlel'uş-Şerayi', 34/2

[860]

a.g.e. 35/4

[861]

Dur'ul-Mensur, 1/282

[862]

el-Hisal, 225/58

[863]

Bihar, 12/12/31

[864]

a.g.e. h. 32

[865]

Meryem suresi, 41-48. ayetler

[866]

Kavminden bir grubun İbrahim'e iman ettiğinin delili ise şu ayettir: “İbrahim ve onunla berâber olanlarda, sizin için uyulacak güzel bir örnek vardır. Onlar milletlerine şöyle demişlerdi: “Biz sizden ve Allah'tan başka taptıklarınızdan uzağız.” (Mümtehine/4)

İbrahim'in Mukaddes topraklara gitmeden önce bu kadınla evlendiğinin delili ise rabbinden kendisine salih bir evlat vermesini dilemesidir: “İbrahim: “Doğrusu ben Rabbim uğrunda sizi bırakıp gidiyorum; O beni doğru yola eriştirir” dedi. ”Rabbim! Bana iyilerden olacak bir çocuk ver” diye yalvardı.” (Saffat/99-100)

[867]

Bu konu İbrahim suresinde İbrahim'in sözünden, yaptığı duadan istifade edilmektedir.

[868]

Hac suresi, 78. ayet

[869]

En'am suresi, 161. ayet

[870]

Bakara suresi, 125. ayet

[871]

Mecme'ul-Beyan, Tefsir-i Kummi'den naklen (kaynağın dipnotundan naklen)

[872]

Tefsir'ul-Mizan, 7/215, sözün tümüne bakınız.

[873]

A'raf suresi, 80. ayet

[874]

Bihar, 12/157/8

[875]

a.g.e. s. 152/5

[876]

İlel'uş-Şerayi', 548/4

[877]

Ankebut suresi, 26. ayet

[878]

Şuara suresi, 167. ayet

[879]

Neml suresi, 56. ayet

[880]

Hud suresi, 80. ayet

[881]

Enbiya suresi, 74-75. ayetler

[882]

Tekvin kitabı, 18. bab (kaynağın dipnotundan naklen)

[883]

Tekvin kitabı, 19. bab, (kaynağın dipnotundan naklen)

[884]

küçük

[885]

Tefsir'ul Mizan, 10/352

[886]

Kehf suresi, 83, 84. ayetler

[887]

el-Hisal, 255/130

[888]

Kemaluddin, 394/4

[889]

Bihar, 12/178/5

[890]

a.g.e. s. 196/24

[891]

Bihar, 12/197/26

[892]

İlel'uş-Şerayi', 39/1

[893]

Kemaluddin, 393/1

[894]

Bihar, 12/197/25

[895]

Ahdeyn kitabı, Beyrut baskısı, 1870 yılı, Bu bölümde naklettiklerimiz bu baskı esasındadır.

[896]

Bu kitap da Babil de Yahudilerin esaret günlerinde onlar arasında yaygın olan bir kitap idi.

[897]

Tarihçilerden bazısı, Yecuc ve Mecuc'un Asya'nın kuzey bölgesinde, Tebet ve Çin'den tutup Kuzey'in donmuş okyanuslarına ve batı bölgesinden Türkmenistan bölgesine kadar bir iklimde yaşamışlardır. Bu sözü İbn-i Miskeveyh'in Fakihet'ul-Hulefa ve Tehzib'ul-Ahlak kitabından ve İhvan'us-Sefa risalelerinden nakletmişlerdir.

[898]

Tefsir'ul Mizan 13/378, bak tüm söze

[899]

Bakara suresi, 132-133. ayetler

[900]

Emali'et-Tusi, 457/1021

[901]

Kenz'ul-Ummal, 32400

[902]

a.g.e. 32404

[903]

a.g.e. 32402

[904]

Tevrat'ın ifadesiyle, Tekvin Seferi, 35. bölüm; Tevrat'ın dediğine göre Lie ve Rahil Yakub'un eşlerinden ve Eban Erami'nin kızlarından idiler. Yusuf'un annesi Rahil Bünyamin'i doğurunca vefat etmiştir. (Adı geçen kaynağın dipnotundan naklen)

[905]

Tekvin Seferi, 37. bölüm (Adı geçen eserin, dipnotundan naklen)

[906]

Tekvin Seferi, 39. bölüm (adı geçen eserin dipnotundan naklen)

[907]

Tekvin Seferi, 42 ve 43. bölümler (adı geçen eserin dipnotundan naklen)

[908]

Tefsir'ul-Mizan, 11/260

[909]

Enbiya suresi, 83, 84. ayetler

[910]

Kenz'ul-Ummal, 32316

[911]

a.g.e. 32318

[912]

ed-Deavat lil Ravendi, 123/304

- [913] İlel'uş-Şerayi', 75/2
- [914] a.g.e. h. 3
- [915] a.g.e. h. 4
- [916] ed-Deavat lil Ravendi, 165/456
- [917] Kises'ul-Enbiya, 139/147
- [918] Uyun-u Ahbar'ir-Rıza, 2/45/164
- [919] Tefsir'ul-Mizan, 17/212
- [920] A'raf suresi, 85, 92. ayetler
- [921] Kises'ul-Enbiya, 145/157
- [922] Nur'us-Sakaleyn, 2/394/203
- [923] Bihar, 12/387
- [924] el-Kafi, 5/56/1
- [925] Eyke, eyk kelimesinin tekili olup erak ve Arabistan kirazı ağaçlarının çok olduğu yer anlamındadır. Bazıları da onun çok ağaçlı orman anlamına geldiğini söylemişlerdir.
- [926] Kises'ul-Enbiya, 146/159
- [927] a.g.e, 146/158
- [928] Kenz'ul-Ummal, 35580
- [929] A'raf/86
- [930] Enbiya suresi, 48. ayet
- [931] Nisa suresi, 164. ayet
- [932] Munteh'el-Erb ve Ekreb'ul-Mevarid'de yer aldığına göre Zutt Hindistan'da olan bir Taife'nin adıdır ve Cut kelimesinin arapçalaştırılmışıdır.
- [933] et-Tabakat'il-Kübra, 1/417
- [934] Bihar, 13/31/3
- [935] Nehc'ül-Belağa, 182. hutbe
- [936] a.g.e. 160
- [937] Kenz'ul-Ummal, 32364
- [938] Emali'et-Tusi, 165/275
- [939] Kenz'ul-Ummal, 32381
- [940] el-Hisal, 225/58
- [941] Bihar, 13/7/5
- [942] Kenz'ul-Ummal, 32367
- [943] a.g.e. 32378
- [944] Bihar, 13/47/15
- [945] Kenz'ul-Ummal, 32390
- [946] Ahzap suresi, 7. ayet
- [947] Şura suresi, 13. ayet
- [948] Saffat suresi, 114. ayet
- [949]

Saffat suresi, 120. ayet

[950]

Meryem suresi, 51 ve 52.

[951]

Ahzab suresi, 69. ayet

[952]

Nisa suresi, 164. ayet

[953]

A'raf suresi, 145. ayet

[954]

Taha suresi, 29-35. ayetler

[955]

Tevrat, Musa'nın kayın babasını Medyen kahini Yesrun olarak anmaktadır.

[956]

Çıkış Kitabı 3. bab (kaynağın dipnotunda yer aldığı esasınca)

[957]

Çıkış Kitabı ikinci bab 23. ayet (kaynakta yer aldığı esasa göre)

[958]

Çıkış Kitabı 7. ve 8. bablar (kaynakta yer aldığı üzere)

[959]

Çıkış Kitabı 32. bab (kaynakta yer alan dipnot esasınca)

[960]

Çıkış kitabı 2. bab (kaynakta yer alan dipnot esasınca)

[961]

Çıkış Kitabı 7. bab (kaynakta yer alan dipnot esasınca)

[962]

Çıkış Kitabı, 32. bab (kaynakta yer alana dipnot esasınca)

[963]

Tefsir'ul Mizan, 16/40

[964]

Kehf suresi, 60-80. ayetler

[965]

İlel'uş-Şerayi', 59/1

[966]

Kemaluddin, 391

[967]

Bihar, 13/284/1

[968]

a.g.e. s. 301/21

[969]

Kenz'ul-Ummal, 32379

[970]

Bihar, 13/311/46

[971]

a.g.e. s. 303/27

[972]

Bihar, 13/303/25

[973]

Kemaluddin, 390/4

[974]

Kehf, 65

[975]

Meryem suresi, 54, 55. ayetler

[976]

İlel'uş-Şerayi', 77/2

[977]

a.g.e. 78/3

[978]

a.g.e. 77/1

[979]

Tefsir-i Ali b. İbrahim, 2/51

[980]

Tefsir'ul Mizan,14/65

[981]

Saffat suresi, 123-132. ayetler

[982]

En'am suresi, 85. ayet

[983]

Bihar, 13/397/3

[984]

Durr'ul Mensur bu kıssanın olduğu ayetlerin tefsirinde bunu nakletmiştir.

[985]

El-Bihar, 13/396

[986]

Tefsir'ul Mizan, 17/159

[987]

Sad suresi, 48. ayet

[988]

En'am suresi, 86. ayet

[989]

İhticac, 2/407/307

[990]

Enbiya suresi, 85, 86. ayetler

[991]

Sad suresi, 48. ayet

[992]

Kıses'ul-Enbiya, 213/277

[993]

Kaynakta ise şöyle yer almıştır: “İlahi! Bana risaletimi tebliğ etmeyi emrettin, ben de onu tebliğ ettim ve bana cihat etmemi emrettin. (Bihar'ın dipnotunda yer aldığı esasınca)

[994]

Rivayetin sonu Allah'ın onlara evlat çokluğu sebebiyle yeryüzünün dar geleceği bir şekilde verdiği uzun ömür ifadesiyle uyuşmamaktadır. (Bihar'ın dipnotunda yer aldığı esasınca)

[995]

el-Bihar, 13/406

[996]

Lokman suresi, 12. ayet

[997]

Mecme'ul-Beyan, 8/495

[998]

a.g.e. 494

[999]

Bihar, 13/410, “Hatta Tehacez” ifadesi yer almıştır ve bu daha doğrudur.

[1000]

Tefsir-i Ali b. İbrahim, 2/162

[1001]

Kurb'ul-Esnad, 72/232

[1002]

İnsanoğlu hiçbir hususiyette başkasının da kendisiyle aynı olmasını arzu etmez.

[1003]

Kıses'ul-Enbiya, 190/239

[1004]

Bihar, 13/425/19

[1005]

Kıses'ul-Enbiya, 195/244

[1006]

Bakara suresi, 246-251. ayetler

[1007]

Mecme'ul-Beyan, 2/610

[1008]

Bihar, 13/439/4

[1009]

Tefsir-i Kummi, 1/82

[1010]

Bihar, 13/452

[1011]

Sad suresi, 17-26. ayetler

[1012]

Enbiya suresi, 105. ayet

[1013]

el-Fakih, 3/162/3594

[1014]

Emali'es-Seduk, 164/1

[1015]

Ravzat'ul-Vaziin, 505

[1016]

Emali'es-Seduk, 251/12

[1017]

Bihar, 14/40/23

[1018]

a.g.e. h. 26

[1019]

Kıses'ul-Enbiya, 198/251

[1020]

Kenz'ul-Ummal, 32322

[1021]

a.g.e. 32323

[1022]

el-Hisal, 248/110

[1023]

Bihar, 14/17/29

[1024]

a.g.e. s. 16/28

[1025]

İkinci Samuel kitabı, 11. ve 12. bab, kaynağın dipnotunda yer aldığı gibi

[1026]

- Kur'an-ı Kerim'de Bakara sûresi 250. ayette "İsrailoğulları Tabutu"na işaret edilmiştir. Nakledildiğine göre bu tabut, Hz. Mûsa (a.s.)'ın annesinin onu içerisine bıraktığı, sonra da o hazretin ölüm zamanında levha, elbise ve nübüvvet alametlerini içerisine bırakarak vasi ve halifesi olan Yuşe bin Nun'a verdiği sandığın aynısıdır. İsrailoğulları bu sandıkla teberrük ederlerdi. Yine denilir ki, Hz. Mûsa hareket sırasında tabutu insanların önünde hareket ettirdi, İsrailoğulları da onu ordunun önünde taşırdı. Yine nakledilen rivayete göre; tabuttan ileride yürüyen kimse ya öldürülüyor, ya da zafer elde ediyordu.

[1027]

Tefsir'ul-Mizan, 17/198

[1028]

Neml suresi, 16. ayet

[1029]

Nehc'ül-Belağa, 182. hutbe

[1030]

ed-Deavat lil Ravendi, 142/363

[1031]

el-Fakih, 2/235/2286

[1032]

el-Kafi, 6/333/7

[1033]

Müstetrafat'is-Serair, 41/7

[1034]

Bihar, 14/95/3

[1035]

el-Hisal, 241/91

[1036]

İlel'uş-Şerayi', 73/2

[1037]

Sad suresi, 30. ayet

[1038]

Neml suresi, 16. ayet

[1039]

Sad suresi, 30. ayet

[1040]

Enbiya suresi, 79. ayet

[1041]

Neml suresi, 15. ayet

[1042]

Neml, 16. ayet

[1043]

Nisa, 163. ayet

[1044]

En'am, 84

[1045]

İlk padişahlar kitabı, 10. bölüm

[1046]

İkinci Samuil kitabı, 11 ve 12. bölümler

[1047]

Bakara suresi, 102. ayet

[1048]

Neml suresi, 19. ayet

[1049]

Tefsir'ul Mizan, 15/367

[1050]

Furkan suresi, 38. ayet

[1051]

Mecme'ul-Beyan, 7/266

[1052]

Sevab'ul-A'mal, 318/14

[1053]

Kıses'ul-Enbiya, 96/89

[1054]

İhticac, 2/411/307

[1055]

Enbiya suresi, 89, 90. ayetler

- [1056] Kises'ul-Enbiya, 217/284
- [1057] Kenz'ul-Ummal, 32330
- [1058] a.g.e. 32329
- [1059] Tefsir'ul Mizan, 14/27
- [1060] Meryem suresi, 7-15. ayetler
- [1061] Uyun-u Ahbar'ir-Rıza, 1/257/11
- [1062] Kenz'ul-Ummal, 32273
- [1063] a.g.e. 32425
- [1064] el-Kafi, 2/665/20
- [1065] Emali'et-Tusi, 340/692
- [1066] el-Fakih, 4/33/5019
- [1067] Enbiya suresi 90. ayet
- [1068] Luka İncili, birinci bölüm, 5 (kaynağın dipnotunda yer aldığı esasınca)
- [1069] Luka incili, üçüncü bab, 1, (kaynağın dipnotunda yer aldığı esasınca)
- [1070] Tefsir'ul Mizan, 14/28
- [1071] Al-i İmran suresi, 59. ayet
- [1072] Nisa suresi, 157-159. ayetler
- [1073] Tefsir'ul-Mizan, 3/212
- [1074] el-Hisal, 524/13
- [1075] Kenz'ul-Ummal, 32269
- [1076] Tenbih'ul-Havatir, 1/96
- [1077] Nehc'ül-Belağa, 160. hutbe
- [1078] Bihar, 14/239/17
- [1079] Uyun-u Ahbar'ir-Rıza, 2/41/136
- [1080] Kenz'ul-Ummal, 32357
- [1081] a.g.e. 32358
- [1082] a.g.e. 32359
- [1083] Tefsir-i Ayyaşı, 1/175/52
- [1084] Mean'il-Ahbar, 212/1
- [1085] Uyun-u Ahbar'ir-Rıza, 2/55/206
- [1086] Meryem, 20-27ler
- [1087] Meryem, 27-33ler
- [1088] Al-i İmran suresi, 45-48. ayetler; Zuhruf suresi, 63-65. ayetler; Saff suresi, 6-14. ayet; Maide suresi, 110-11. ayet; Nisa suresi, 157-158. ayetler
- [1089] Meryem suresi, 30. ayet
- [1090] Maide suresi, 116-119. ayetler
- [1091] Zuhruf suresi, 86. ayet
- [1092]

- Nisa suresi, 159. ayet
- [1093] Maide suresi, 110. ayet
- [1094] Tevbe suresi, 30. ayet
- [1095] Enbiya suresi, 26. ayet
- [1096] Maide suresi, 72. ayet
- [1097] Maide suresi, 73. ayet
- [1098] Nisa suresi, 171. ayet
- [1099] Metta İncili, 5. bab, 44-48
- [1100] Matta incili, 5. bab, 16
- [1101] Matta İncili, Bab, 6, 1
- [1102] Matta İncili, 6. bap, 9
- [1103] Matta İncili, 6. bab, 14
- [1104] Luka incili, 6. bab, 36
- [1105] Yuhanna İncili, Bab, 20, 17
- [1106] Yuhanna İncili, bab 17; 1 ve 20-23
- [1107] Yuhanna İncili, bap 14, 5-11
- [1108] Yuhanna İncili, bap 8, 42
- [1109] Yuhanna İncili, Bap 10, 30
- [1110] Matta incili, bap 28, 19
- [1111] Yuhanna İncili, bap, 1, 1-4
- [1112] Markos İncili, bap 12, 29
- [1113] Tefsir'ul-Mizan, 3/269, sözün tümüne bakınız.
- [1114] Bakara suresi, 259. ayet
- [1115] İhticac, 2/230/223
- [1116] el-Kafi, 8/123/94
- [1117] Kenz'ul-Ummal, 32341
- [1118] Saffat suresi, 139-148. ayetler
- [1119] Bihar, 14/382/22
- [1120] Kenz'ul-Ummal, 32422
- [1121] a.g.e. 32423
- [1122] el-Kafi, 2/581/15
- [1123] Saffat, 138-139
- [1124] Enbiya, 87-88
- [1125] Kalem, 48- 50
- [1126] Yunus, 98
- [1127] Kamus'ul-Kitab'ul-Mukaddes, (kaynağın dipnotunda yer aldığı gibi)
- [1128] Dicle sahili üzerinde Aşur şehirlerinden büyük bir şehir idi. (kaynağın dipnotunda yer aldığı esasınca)
- [1129]

Bir şehir adıdır. (kaynağın dipnotunda yer aldığı gibi)

[1130] Tefsir'ul Mizan, 17/165

[1131] Kıses'ul-Enbiya, 238/307; bak. tüm söze

[1132] Kemaluddin, 660/3

[1133] Bihar, 16/90/22

[1134] Al-i İmran suresi, 146. ayet

[1135] Tefsir-i Ayyaşi, 1/285/306

[1136] Velhasıl rivayetten maksat şudur ki Allah-u Teala açık olmayan Peygamberleri asla anmamış, adını bile zikretmemiştir. Açık olan Peygamberlerin ise, kıssalarını nakletmiş, bazılarının adını da zikretmiştir. Allame Tabatabaî bu rivayeti zikrettikten sonra şöyle buyurmuştur: “Yani lem usem” sözü, ravinin sözünden de olabilir. (el-Mizan, 5/146)

[1137] el-Kafi, 8/115/92

[1138] Kemaluddin, 21

[1139] Uyun-u Ahbar'ir-Rıza, 1/275/12

[1140] el-Kafi, 3/567/4

[1141] Maide suresi, 19. ayet

[1142] Tefsir-i Kummi, 1/164

[1143] el-Kafi, 8/120/93

[1144] Kemaluddin, 161/20